

ΣΥΝΟΔΙΚΑ ΙΙ - 1978

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

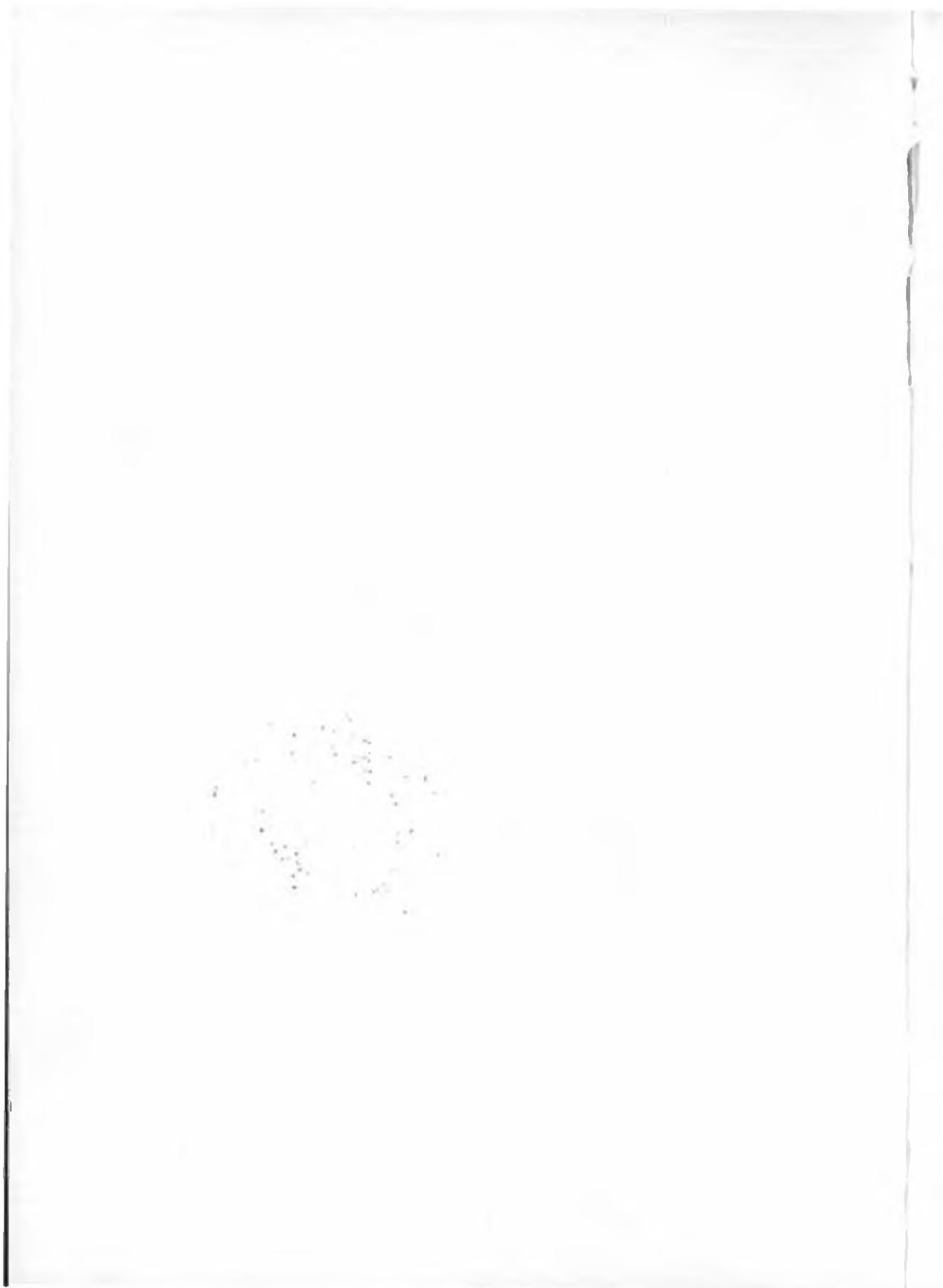
ΣΥΝΟΔΙΚΑ

II

ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
CHAMBÉSY - ΓΕΝΕΥΗΣ 1978

ΣΥΝΟΔΙΚΑ

II

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΣΥΝΟΔΙΚΑ

II

ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ
CHAMBÉSY - ΓΕΝΕΥΗΣ 1978

ΣΥΝΟΔΙΚΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ
ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ
ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ: ΒΛΑΣΙΟΣ ΙΩ. ΦΕΙΔΑΣ

Εἰς τὰ «ΣΥΝΟΔΙΚΑ» δημοσιεύονται ἢ ἀναδημοσιεύονται ἄρθρα, ἀνιφερόμενα εἰς τὴν ὀρθόδοξον συνοδικὴν παράδοσιν καὶ εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὰ ἄρθρα ἀποστέλλονται εἰς τὴν Γραμματεῖαν ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου: Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, 37, Chemin de Chambésy, 1292 Chambésy (Genève), SUISSE.

SYNODICA

PUBLICATION PERIODIQUE DU SECRETARIAT POUR LA
PREPARATION DU SAINT ET GRAND CONCILE
DE L'EGLISE ORTHODOXE

RESPONSABLE POUR L'EDITION: VLASSIOS J. PHEIDAS

Dans «SYNODICA» sont publiés ou republiés des articles se référant à la tradition conciliaire orthodoxe et à la préparation du Saint et Grand Concile de l'Eglise Orthodoxe. Les articles sont à envoyer au Secretariat pour la préparation du Saint et Grand Concile de l'Eglise Orthodoxe: Centre Orthodoxe du Patriarchat Oecumenique, 37, Chemin de Chambésy, 1292 Chambésy (Genève), SUISSE.

A'

**ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ
ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ**

(CHAMBÉSY - ΓΕΝΕΥΗΣ, 21 - 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1976)

Α΄ ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ (21 - 28 Νοεμβρίου 1976)

Εἰς ἐφαρμογὴν ἀποφάσεως τῆς κατ' Ἰούλιον μῆνα (16 - 28) τοῦ 1971 συνελθούσης Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὅπως, συνεργομένη ἢ Α΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις : α) δῶ τὴν πληρεστέραν πανορθόδοξον ἔκφρασιν καὶ διατύπωσιν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς Δ΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐπιλεγέντων ἕξ θεμάτων ἐκ τοῦ γενικοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Α΄ ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως, καὶ β) προβῆ συγχρόνως εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ καταλόγου θεμάτων, τοῦ ἐγκριθέντος ὑπὸ τῆς Α΄ ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως· καὶ ἐπειδὴ τὸ δεύτερον τοῦτο σημεῖον ἀφεώρα εἰς ριζικὰς πανορθόδοξους σκέψεις περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Α΄ ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἐπὶ τὸ συντομώτερον καὶ πρακτικώτερον, ἢ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἐρμηνεύων καὶ συντονίζων τὴν τοιουτοτρόπως ἔκφρασθεισαν πανορθόδοξον γνώμην, κατόπιν σοβαρᾶς μελέτης τοῦ ὅλου θέματος μετὰ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ διαβουλεύσεων μετὰ πισῶν τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διὰ τῆς ἀποστολῆς Ἐκτάκτου κυρ' αὐταῖς Ἀπεσταλμένου, τῇ συναινέσει δὲ τῶν Ἁγιωτάτων καὶ Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρος Ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, προήλθεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ἐν πανορθοδόξῳ ὁμοφωνίᾳ, τῆς συγκλήσεως τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἀπὸ 21ης μέχρι 30ης Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1976.

Οὕτω, ἡ Α΄ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις συνήλθεν ἐν τῷ ἐν Chambésy τῆς Γενεύης Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τὴν προεδρίαν, κατὰ τὴν τάξιν, τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνο κ. Μελίτωνος, τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἀρξαμένων τῇ Κυριακῇ 21ῃ Νοεμβρίου 1976 καὶ περατωθειῶν τῇ 28ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Ἐκ μέρους τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἐξουσιοδοτήσει αὐτῶν παρέστησαν καὶ μετέσχον αἱ κάτωθι ἀντιπροσωπεῖαι :

1. Ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Μελίτων
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σουηδίας κ. Παῦλος
 Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητὴς κ. Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης
 Γραμματεὺς τῆς Ἀντιπροσωπείας : Ὁ Διάκονος Μελίτων Καρὰς, Κωδι-
 κογράφος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.
2. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀξώμης κ. Μεθόδιος
 Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἐλευσίνος κ. Τιμόθεος
 Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Βαβυλῶνος κ. Πέτρος.
3. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Ἰγνάτιος
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου κ. Γεώργιος.
4. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας κ. Γερμανός
 Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητὴς κ. Βλάσ. Φειδᾶς
 Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητὴς κ. Γ. Γαλίτης.
5. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας κ. Φιλάρετος
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας καὶ Μπιέλεφ κ. Ἰουβενάλιος
 Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Νυβοργ κ. Κύριλλος.
6. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Σερβίας :
 Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Δαλματίας κ. Στέφανος
 Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητὴς κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς.
7. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας κ. Ἰουστίνος
 Ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Πλοεστίου κ. Ἀντώνιος
 Ὁ Αἰδέσιμολ. καθηγητὴς κ. Δημήτριος Ποπέσκου.
8. Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν κ. Νικόδημος
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας Ζαγορᾶς κ. Παγκράτιος
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βράτσης κ. Καλλίνικος.
9. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου :
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου κ. Χρυσόστομος
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κυρηνείας κ. Γρηγόριος

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Ἄ. Μητσιδης.

10. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χίου κ. Χρυσόστομος

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ Ὁρρεσιᾶδος κ. Ἀγαθάγγελος.

11. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Πολωνίας :

Ὁ Πανοσιολ. ἡγούμενος κ. Συμεὼν Roumantchouk

Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρ. κ. Νικόλαος Lenczewski

Ὁ Αἰδεσιμ. κ. Εὐγένιος Πάνκο.

12. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Τσεχοσλοβακίας :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας κ. Δωρόθεος

Ὁ ἔλλογιμ. Δρ. Υαγοσιαν Souvarski.

13. Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Φινλανδίας :

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας κ. Παῦλος

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλσιγκίου κ. Ἰωάννης

Ὁ Αἰδεσιμ. κ. Ἰωάννης Serrala.

Εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Διασκέψεως παρέστησαν ὑπὸ τὴν ιδιότητα εἰδικοῦ θεολογικοῦ συμβούλου :

Ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου :

Ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανός

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος Ἀγιοργούσης

Ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κύριλλος Ἀργέντης

Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωτοπρ. κ. Βόρις Bobrinskoy

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Κ. Βαβοῦσκος

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Γεώργιος Μπεμπῆς.

Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας :

Ὁ ἔλλογιμ. Δρ. Α. Ντανιάλ

Ὁ ἔλλογιμ. Δρ. Α. Λαχάμ

Ὁ ἔλλογιμ. κ. G. Habib.

Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας :

Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωθ. καθηγητῆς κ. N. Gundyayev

Ὁ Αἰδεσιμ. Πρωθ. Ὑφηγητῆς κ. St. Dymsha

Ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Boris Neluhov

Ὁ ἔλλογιμ. κ. Gregory Skobei

Ὁ ἐλλογιμ. κ. Anatoly Nalpanis

Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας :

Ὁ Αἰδεσιμ. κ. Ἴων Μπρία

Ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας :

Ὁ Αἰδεσιμολ. καθηγητῆς κ. Ν. Σίναρον

Ὁ ἐλλογιμ. καθηγητῆς κ. Ivan Zhelev Dimitrov

Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας Ἑλλάδος :

Ὁ Αἰδεσιμολ. Πρωτοπρ. καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Ρωμανίδης.

**ΤΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΝΤΑ
ΤΟΥ ΚΥΡΙΩΣ ΕΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ**

ΑΙ ΣΥΣΚΕΨΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΩΝ

ΣΥΣΚΕΨΙΣ Α'

των Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν
(20 Νοεμβρίου 1976)

Κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε καθιερωθέντα εἰς τὰς Πανορθόδοξους Διασκέψεις, ὅπως οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, συνεργόμενοι ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Διασκέψεως, ἐπισκοπῶσι καὶ συντονίζωσι τὸ ἔργον τῆς Διασκέψεως, ἰδιαζόντως δὲ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς Διασκέψεως ταύτης, ἐπειδὴ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης προέτεινεν, ὅπως τὴν ὀριστικὴν καὶ ἐν λεπτομερείαις Ἡμερησίαν Διάταξιν αὐτῆς συντάξῃ αὐτὴ αὐτὴ ἢ Διάσκεψις, καὶ γενικῶς καὶ ἰδίως διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τὴν προτεραιάν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν, 20ῆν Νοεμβρίου, καὶ περὶ ὥραν 8ην μεταμεσημβρινήν, ἐγένετο ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος σύσκεψις τῶν Ἀρχηγῶν τῶν ἀντιπροσωπειῶν, συμμετέχοντος καὶ τοῦ Γραμματέως ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ. Κατ' αὐτὴν κατόπιν συζητήσεως ὁμοφώνως καθωρίσθησαν αἱ γενικαὶ γραμμαὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ὡς ἑξῆς :

1. Ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

2. Ἐξέτασις τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὰ θέματα.

3. Γενικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τοῦ διαλόγου τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ὡς καὶ μετὰ τοῦ Π.Σ. Ἐκκλησιῶν.

4. Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὕφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὠρισμένῃ Κυριακῇ.

Ἡ σύσκεψις διεκόπη περὶ ὥραν 8ην μεταμεσημβρινήν διὰ νὰ συνεχισθῇ τὴν ἐπομένην.

Τὸ πρακτικὸν τῆς συσκέψεως ἔχει ὧδε :

«Ἐν ἀρχῇ ὁ Σεβ. Πρόεδρος ἀπευθύνει εἰς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τὸ «ὡς εὖ παρέστητε» εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Σταυροπήγιον τοῦ Chambésy, μετὰ τῶν βαθυτέρων αἰσθημάτων αὐτοῦ ἀγάπης καὶ τιμῆς. Εἶναι, λέγει, μία ἀπὸ τὰς εὐτυχεστέρας στιγμὰς τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἢ ὑποδοχὴ πολλῶν παλαιότερων, ἀλλὰ καὶ νεωτέρων Ἱεραρχῶν. Ἐκφράζει εὐχὰς ὑπὲρ τῆς ὑγείας τοῦ Μητροπολίτου Λένιγκρουδ κ. Νικοδήμου. Ἐν συνεχείᾳ, λέγει, ὅτι ἡ σοφία τῆς ἐμπειρίας ᾠδήγησεν ἡμᾶς κατὰ τὰς τελευταίας πανορθόδοξους διασκέψεις εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Συσκέψεων τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἀντιπροσωπειῶν, ὥστε οὗτοι ἐν στενωτέρῳ κύκλῳ καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐργασιῶν τῶν διασκέψεων νὰ ὑποβοηθοῦν τὴν καλὴν καὶ ὁμαλὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου αὐτῶν, φέροντες συγκεκριμένας προτάσεις εἰς τὴν Ὀλομέλειαν.

Ἐν συνεχείᾳ προβαίνει εἰς σύντομον ἀναδρομὴν εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ 1930 προσπάθειάς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου διὰ τὴν σύγκλησιν Πανορθόδοξου Συνόδου. Ἀναφέρεται ἰδίᾳ εἰς τὴν Α' ἐν Ρόδῳ τοῦ 1961 καὶ εἰς τὴν Δ' ἐν Chambésy τοῦ 1968 Πανορθόδοξους Διασκέψεις. Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τότε ἀποφασισθέντων συνελθοῦσα Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐν Chambésy τὸ 1971, προέτεινε τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου, ὡς καὶ τὴν σύγκλησιν διὰ τὸ 1972 τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, λαβὼν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου δὲν εἶναι ὀνείμα εὐχερὲς, ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ πίστωσιν χρόνου εἰς τὰς Ἐκκλησίας διὰ νὰ ἀποκρυσταλλώσουν μετὰ ὄριμον σκέψιν τὰς ἐπὶ τούτου ἀπόψεις αὐτῶν. Οὕτω τὸ μέχρι τοῦ 1976 διάστημα διετέθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἐδόθη δὲ ἡ εὐκαιρία εἰς πολλοὺς ὀρθοδόξους καὶ ἑτεροδόξους θεολόγους νὰ διατυπώσουν γνώμας. Τὸν Ἀπρίλιον—Μάιον τοῦ 1976 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διαπιστώσας ὅτι τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα καὶ ὁ λοιπὸς χριστιανικὸς κόσμος κατόπιν τῆς μακρᾶς ταύτης ἀναβολῆς ἤρχισαν νὰ διερωτῶνται πλέον περὶ τῆς ἰκανότητος τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας νὰ συγκαλέσῃ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἀπέστειλεν Ἐκτακτὸν Ἀπεσταλμένον τὸν ὀμιλοῦντα, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ, ἐν τῇ ιδιότητι τοῦ Γραμματέως ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, καὶ τοῦ π. Γεωργίου Τσέτση, ὡς Γραμματέως, εἰς ἀπάσας τὰς κατὰ τόπους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας μετὰ τὴν πρότασιν, ὅπως ἢ ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς ἀποφασισθεῖσα Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις συνέλθῃ τὸ Φθινόπωρον τοῦ 1976. Ἀπασαὶ αἱ Ἐκκλησίαι συνεφώνησαν ἐκ' αὐτοῦ. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἠθέλησε νὰ συντάξῃ ἄφ' ἑαυτοῦ Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Δια-

σκέψεως, ἀλλὰ νά προέλθῃ αὐτὴ ἐκ τῶν σπλάχνων τῆς Διασκέψεως καὶ εἰς τοῦτο καλοῦνται οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν νά βοηθήσουν εἰσηγητικῶς τὴν Διάσκεψιν.

Καὶ νῦν, τίθενται ἐνώπιον ἡμῶν δύο ἀντικείμενα — θέματα τῆς παρούσης Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως :

1ον. Ἡ ὁμόφωνος πρότασις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς νά ἀναθεωρηθῇ ὁ κατάλογος τῆς Ρόδου τοῦ 1961. Εἰς τὸ πρόβλημα τοῦτο ὑπάγεται λογικῶς καὶ τὸ μερικώτερον τοιοῦτον ποῖα ἢ τύχη τῶν ἑξ θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπελέγησαν τὸ 1968 ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου καὶ ἐγίναν ἀντικείμενον ἐπεξεργασίας τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς (Συμπεζύ 1971). Οὕτω, ἐν συμπεράσματι, καλούμεθα νά συντάξωμεν ἓνα νέον κατάλογον θεμάτων διὰ τὴν Σύνοδον.

2ον. Τὸ δεύτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον τίθεται ἐνώπιον τῆς παρούσης Διασκέψεως, ἀνάγεται εἰς τὴν μεθοδολογίαν τῆς Συνόδου. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπειδὴ κατέληξεν εἰς τὴν ἄποψιν ὅτι μία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἐτοιμάζουσα θεολογικῶς ἓν θέμα, δεσμεύεται ἐκ τῆς ἐπισήμου θέσεως αὐτῆς νά προέλθῃ εἰς ἐλεύθερον διάλογον ἐπ' αὐτοῦ, κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νά προτείνῃ, ὅπως, ἀντὶ εἰς πρῶτον στάδιον τὰ θέματα νά προετοιμάζωνται ὑπὸ μιᾶς ἐκάστοτε Ἐκκλησίας, ἀνατίθενται πρὸς ἐπεξεργασίαν εἰς Διορθοδόξους ἐκ θεολόγων Ἐπιτροπᾶς.

Καὶ τώρα ἐρωτῶ : Νομίζετε ὅτι εἶναι ἔργον τῆς Διασκέψεως ταύτης νά ἀναθεωρήσῃ τὸν κατάλογον τῆς Ρόδου συμφώνως πρὸς τὴν πρότασιν τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἐγὼ φρονῶ ὅτι δὲν πρέπει νά παραπέμψωμεν τὰ θέματα εἰς Ἐπιτροπὰς θεολόγων, ἀλλὰ ἡ παρούσα Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, ὡς ἀπαρτιζομένη ἐξ ὑπευθύνων ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν, ἐχόντων τὴν διπλὴν εὐθύνην ποιμένων διὰ τὸ ποίμνιον καὶ θεολογούντων διὰ τὴν στήριξιν τῆς πίστεως, εἶναι ἐκείνη, ἢ ὁποῖα ὀφείλει νά προβῇ εἰς τὴν μελέτην τῶν θεμάτων τούτων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Αἱ ἐπιτροπαὶ θεολόγων ἀποτελοῦν ἐργαστήριον διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς ὕλης. Θὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ σύσκεψις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, κατόπιν ἡ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις καὶ ἐν τέλει ἡ Σύνοδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἔχομεν περιπέσει εἰς λαβύρινθον Ἐπιτροπῶν καὶ διαιωνίζομεν οὕτω τὸν χρόνον τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου. Πρέπει νά ἀντιμετωπίσωμεν τὰς γνώμας καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ποιμνίου ἡμῶν καὶ οὐχὶ τῶν θεολόγων. Αἱ Σύνοδοι συνεβουλεύοντο μόνον

τά αισθήματα τῶν πιστῶν αὐτῶν καί οὐχί τῶν θεολόγων. Ἡ γνώμη μου εἶναι νά ἐκλέξωμεν ὀλίγα, τά πλέον ἐπείγοντα θέματα, νά ἀποφασίσωμεν ἐπ' αὐτῶν, νά ἀνακοινώσωμεν τάς ἀποφάσεις ἡμῶν εἰς ὄλους τοὺς Ἐπισκόπους καί οὕτω καθ' ἐξῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἀπηρτίζοντο οὐ μόνον ἐξ ἀπλῶν ποιμένων, ἀλλὰ ἐκ ποιμένων, οἱ ὅποιοι ἦσαν συγχρόνως καί βαθεῖς θεολόγοι. Τότε δὲν ὑπῆρχον λαϊκοὶ θεολόγοι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Οἱ λαϊκοὶ θεολόγοι δὲν ἀπηχοῦν πάντοτε τὴν ἀγωνίαν τοῦ Ἐπισκόπου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εἶπον, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν θεολόγων εἶναι ἐργαστηριακῆς φύσεως. Ἡ εὐθύνη ἐπιλογῆς τῶν θεμάτων καί αἱ ἀποφάσεις ἐπ' αὐτῶν ἀνήκουν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἱεραρχίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἐν θέμα νομίζω ὅτι ἡμπορεῖ νά γίνῃ ἀντικείμενον ἐπεξεργασίας ἀπὸ μέρους εἰδικῶν θεολόγων : Ἡ ἐμπέδωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὁ ἅγιος Κιέβου ἔχει τὸν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Μὲ εὐχαρίστησιν ἤκουσα τοὺς λόγους τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀζώμης, ὅτι ἡ φροντίς διὰ τὸ ποιμνιον ἡμῶν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς. Καί νομίζω ὅτι θά πρέπει νά συζητήσωμεν δι' αὐτὸ τὸ θέμα ὅταν θά συζητήσωμεν περὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως. Τώρα ὅμως θά θίξω ἄλλο θέμα. Νομίζω, ὅτι ἤλθομεν ἐδῶ διὰ νά μελετήσωμεν ὄχι τὸ περιεχόμενον τῶν εἰσηγήσεων περὶ τῶν διαφόρων θεμάτων, ἀλλὰ διὰ νά καταγράψωμεν τὰ θέματα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ναί, ναί, αὐτὸ εἶπον καί ἐγώ. Ὅχι νά λύσωμεν τὰ προβλήματα ἀλλὰ νά διευκολύνωμεν τὴν Διάσκεψιν, προτείνοντες εἰς αὐτὴν ἕν σχέδιον. Ἐάν τὸ ἐγκρίνη, θά προχωρήσωμεν. Θά προχωρήσωμεν δημοκρατικῶς καί ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Φρονῶ καί ἐγώ ὅτι θά πρέπει νά διακρίνωμεν τὰ θέματα ἀφ' ἑνός, καί τάς ἐπ' αὐτῶν συζητήσεις ἀφ' ἑτέρου. Θά πρέπει νά ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὴν ἀφηρημένην θεολογίαν καί νά ἀσχοληθῶμεν μὲ περισσότερον πρακτικὰ προβλήματα (π.χ. λειτουργικά), νά ἀναλάβωμεν δὲ τὴν πρωτοβουλίαν, ἀφοῦ οἱ θεολόγοι λύσουν τὰ τεχνικὰ προβλήματα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας : Ὁ ἅγιος Κιέβου ἐκάλυψε σκέψεις ἰδικὰς μου. Εἶμεθα ἐδῶ διὰ τὸν κατάλογον θεμάτων καί θά πρέπει σήμερον νά καταρτίσωμεν τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἐρώτημα, τὸ ὅποιον ἔθεσα. Φρονεῖτε ὅτι πρέπει νά ἀναθεωρηθῇ ὁ κατάλογος τῆς Ρόδου, ναί ἢ ὄχι :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ ἀποφασίσωμεν ἡμεῖς :

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὡς ἀναγράφεται ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, καθ' ὁμόφωνον αὐτῆς ἀπόφασιν, ἢ Α' Προσυνοδικῆ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἔχει τὸ πρὸς τοῦτο δικαίωμα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ὡς πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν συμφωνῶ.

Κατόπιν ἐρωτῶνται καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ ὄλων τῶν ἄλλων Ἀντιπροσωπειῶν, οἱ ὅποιοι ὁμοφώνως γνωμοδοτοῦν ὅτι ὡς πρῶτον σημεῖον τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς παρούσης Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως δεόν ὅπως ἀναγραφῆ ἢ ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ρόδου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ δεύτερον ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον θέτω, εἶναι : Ποῖος προετοιμάζει τὰ θέματα : Αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἢ Διορθόδοξοι ἐκ Θεολόγων Ἐπιτροπαί, συνιστώμεναι ad hoc ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ἐδῶ ὅτι ἐτοιμάζομεν τὰ θέματα. Τοῦτο μόνον ἢ Διάσκεψις δύναται νὰ τὸ πράξῃ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Δὲν ἀποφασίζομεν. Τὸ ἀναγράφομεν εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν πρὸς συζήτησιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Συμφωνῶ, ἀλλὰ ζητῶ νὰ διατυπωθῆ ἀκριβέστερον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ διατυπῶν ὡς πρὸς τὴν πρώτην προπαρασκευὴν θεμάτων, αὕτη ἀντὶ νὰ γίνεται ὑπὸ μιᾶς Ἐκκλησίας, δεσμευομένης ἐν τῷ θεματι, νὰ προετοιμάζηται τοῦτο ὑπὸ Διορθοδόξων ἐκ Θεολόγων Ἐπιτροπῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Δὲν εἶμαι σύμφωνος μὲ τὴν διατύπωσιν. Νὰ τὸ διατυπώσωμεν γενικώτερον : «Μέθοδος ἐτοιμασίας θεμάτων».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ναί, συμφωνῶ. Νὰ εἶμεθα σαφέστεροι καὶ περισσότερον ὀλιγόλογοι. Προτείνω ὡς δεύτερον ἐρώτημα : Μεθοδολογία προπαρασκευῆς τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Συμφωνῶ : Νὰ ἀρχίσωμεν μὲ τὰ θέματα καὶ κατόπιν νὰ ἐξετάσωμεν ποῖος θὰ τὰ ἐτοιμάσῃ.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, ἅπαντες συμφωνοῦν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Μετὰ τὰ δύο πρῶτα ταῦτα θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ἦτοι : 1) Ἀναθεώρησις καταλόγου θεμάτων, 2) Μεθοδολογία διὰ τὴν ἐτοιμασίαν τῶν θεμάτων, θέτω καὶ ἕτερον ἐρώτημα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἀκόμη μίαν φοράν : τὸ ὅτι ἡμεῖς

ἔδω ὠμιλήσαμεν διὰ τὴν μεθοδολογίαν, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἐγκατελείψαμεν τὴν παλαιὰν μέθοδον. Τοῦτο θὰ φανῆ ἀπὸ τὴν Διάσκεψιν. Ἴσως νὰ ἀφήσωμεν τὴν παλαιὰν μέθοδον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Βεβαίως ναί. Ἡμεῖς ἐν τῇ Διασκέψει θὰ εἰπώμεν : Αὐτὰ προτείνομεν ἡμεῖς ὡς Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

Μεσολαβεῖ διάλειμμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συγκεντρώσεως ἡμῶν θὰ πρέπει νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι δὲν ἀσχολούμεθα μόνον μὲ ἐνδορθόδοξα προβλήματα, ἀλλ' ὅτι ἐνδιαφέρουν ἡμᾶς καὶ προβλήματα ἀφορῶντα εἰς τὴν χριστιανικὴν ἐνότητα. Ὅθεν προτείνω ὡς τρίτον θέμα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τὸ ἀκόλουθον : Ἐπισκόπησις τῶν σχέσεων ἡμῶν μὲ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ τὸ Π.Σ.Ε. Τὸ διατυπῶν ἂν νομίζετε οὕτω : Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς πορείας τῶν διαλόγων μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε. Βεβαίως χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν. Ὑπάρχει καὶ ἐν τελευταίῳ σημείῳ, τὸ ὁποῖον θέλω νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν ὑμῶν. Ὅπως ὅλοι γνωρίζετε, ἡ Ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, εἰς τὴν Ναϊρόμπι, συζητούμενου τοῦ θέματος περὶ τοῦ κοινοῦ ἑορτιασμοῦ τοῦ Πάσχα, κατέθεσε Δήλωσιν, καθ' ἣν δὲν δύναται αὕτη νὰ λάβῃ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου θέσιν πρὶν ἢ ὑπάρξῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐνδορθόδοξος συνεννόησις. Ὅθεν φρονῶ ὅτι, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν, δὲν πρέπει νὰ φανῶμεν ἐπ' αὐτοῦ τελείως ἀρνητικοί, ἀλλὰ νὰ διατυπώσωμεν μίαν σκέψιν ἐπ' αὐτοῦ, χωρὶς βεβαίως καὶ νὰ προχωρήσωμεν εἰς ἀπόφασιν. Φρονῶ ὅτι αὐτὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα διὰ τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Διασκέψεως ταύτης εἶναι ἀρκετὰ.

Ἄπαντες οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν συμφωνοῦν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Κατόπιν τούτου νομίζω, ὅτι ὁ σκελετὸς τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ἔχει ἤδη διαμορφωθῆ. Προτείνω, τὸ ἀπόγευμα τῆς αὔριον, νὰ συνέλθωμεν πάλιν οἱ αὐτοί, διὰ νὰ κάμωμεν τὴν προεργασίαν καὶ εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ καταλόγου θεμάτων καὶ ἐπὶ τῆς μεθοδολογίας. Νὰ διατυπώσωμεν δηλαδὴ σκέψεις, τὰς ὁποίας θὰ παρουσιάσωμεν τὴν Δευτέρα εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἐρωτῶ. Ἐάν ὑπάρξουν καὶ ἄλλαι προτάσεις ἐν τῇ Ὀλομέλειᾳ ;

Πολλοὶ ἀπαντοῦν συγχρόνως : Θὰ τὸ συζητήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἔχω μίαν πρότασιν. Ἡ Ἡμερησία Διατάξις νὰ περιέχῃ ὡς θέματα : «Γραμματεία Προετοιμασίας τῆς Συνόδου». Ἴσως τοῦτο δύναται νὰ συνεξετασθῇ μὲ τὸ δεύτερον, μὲ τὴν μεθοδολογίαν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Μάλιστα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Καί τώρα διά τήν αὐριανήν συνάντησιν. Ἡμεῖς σήμερον διευτώσαμεν γνώμας διά τήν Ἡμερησίαν Διάταξιν. Νομίζω ὅτι πρέπει νά προχωρήσωμεν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Διασκέψεως, χωρίς νά μελετήσωμεν τό περιεχόμενον τῶν διαφόρων σημείων αὐτῆς καί χωρίς νά ἀποφασίσωμεν ἐπ' αὐτῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Βεβαίως καί δέν θά ἀποφασίσωμεν. Σκέψεις θά διατυπώσωμεν, θά κάμωμεν μίαν προεργασίαν ὥστε νά διευκολύνωμεν τήν λειτουργίαν τῆς Διασκέψεως, κατά τὰ κρατοῦντα εἰς τὰς διεθνεῖς Διασκέψεις. Θά πρέπει νά ἀποφύγωμεν νά παρουσιασθῶμεν εἰς τήν Διάσκεψιν χωρίς συγκεκριμένας προτάσεις, ὅποτε ἡ ἴδια ἡ Διάσκεψις θά ὀρίσῃ μίαν Ἐπιτροπήν. Τοῦτο δέν πρέπει νά γίνῃ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Δέν δύναμαι νά συμφωνήσω μὲ τήν σκέψιν ταύτην.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τί μέθοδον προτείνετε ;

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἐάν ἡμεῖς οἱ Ἄρχηγοὶ ἔλθωμεν αὐριον ἐδῶ, ἵνα συζητήσωμεν ἐπὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, αὐτομάτως ἀποκλείομεν τοὺς ἄλλους Ἀντιπροσώπους ἀπὸ τήν συζήτησιν. Θά πρέπει ἡμεῖς νά διαισθανθῶμεν πρῶτον τήν ἀτμόσφαιραν τῆς Διασκέψεως καί ἔπειτα νά συζητήσωμεν μεταξύ ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐπαναλαμβάνων τονίζω ὅτι ἐδῶ δέν λαμβάνονται ἀποφάσεις ἀλλὰ διευκολύνομεν τήν Διάσκεψιν διὰ προτάσεων, αἱ ὁποῖαι θά συζητηθοῦν δημοκρατικῶς καί ἐλευθέρως. Ἐπειδὴ ὁμως εἶμαι ἀποφασισμένος νά ὑπηρετήσω τήν Διάσκεψιν, δέχομαι νά μὴ διατυπώσωμεν σκέψεις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας : Ἐδῶ δέν γίνεται διάλογος μεταξύ δύο. Εἴμεθα καί ἡμεῖς παρόντες.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἄς μορφώσωμεν μίαν κατεύθυνσιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Ἄς συζητήσωμεν πρῶτον μὲ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τοῦτο εἶναι αὐτονόητον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἡμεῖς ἐλάβομεν ἐντολήν ἀπὸ τόν Πατριάρχην ἡμῶν καί θά ἔχωμεν ἐνιαίαν ἄποψιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Προτείνω νά συζητήσωμεν αὐριον τό πρόβλημα, ἐπανερχόμενοι διά τήν συνέχισιν τῆς συζητήσεως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Δέχομαι τήν πρότασιν τοῦ Ἁγίου Μολδαβίας. Νά ἐπανεέλθωμεν αὐριον τήν ἡν μ.μ.

Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ.

Ἐν συνεχείᾳ συζητοῦνται τὰ τῆς διεξαγωγῆς τῆς θείας Λειτουργίας τῆς αὔριον καὶ τὸ σχέδιον τηλεγραφήματος πρὸς ὄλους τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Καὶ ἡ Σύσκεψις λύεται.

ΣΥΣΚΕΨΙΣ Β΄

τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν

(21 Νοεμβρίου 1976).

Περὶ ὥραν 7ην μεταμεσημβρινὴν ἐγένετο, ἐν τῷ Γραφείῳ πάλιν τοῦ Προέδρου ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ, συνέχισις τῆς Συσκέψεως τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, καθ' ἣν ἀπεφασίσθησαν τὰ ἀκόλουθα, ὑπὸ τὴν αἴρεσιν πάντοτε ὅτι ταῦτα ἐν σχεδίῳ θὰ τεθῶσιν ὑπ' ὄψιν τῆς Ὁλομελείας τῆς Διασκέψεως, πρὸς συζήτησιν καὶ λήψιν τελικῆς ἀποφάσεως :

1ον. Ὅπως συνέλθῃ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τὸ ταχύτερον δυνατὸν.

2ον. Ὅπως αὕτη ἡ βραχείας διαρκείας.

3ον. Ὅπως αὕτη μὴ οἴξῃ τὰ ἱερά δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἑαυτά, οὐδὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καθ' ἑαυτούς, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλείῃ εἰς τὴν Σύνοδον τὴν δυνατότητα, ὅπως κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐνώπιον αὐτῆς τεθειμένων προβλημάτων, ἀναπτύξῃ θεολογικὰς, ἐκκλησιολογικὰς καὶ κανονικὰς ἀπόψεις, ἐρμηνευούσας καὶ ἐνισχυούσας τὴν ὀρθόδοξον ἐν γένει δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ κανονικὴν τάξιν.

4ον. Ὅπως ἡ ὑπὸ προπαρασκευῆν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὴ θεωρηθῇ ὡς μοναδικὴ καὶ ἀποκλείουσα τὴν κατ' ἀκολουθίαν σύγκλησιν καὶ ἄλλων ἁγίων καὶ μεγάλων Συνόδων.

Τὸ πρακτικὸν τῆς συσκέψεως ἔχει ἔφδε :

«Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἅγιοι ἀδελφοί, εὐχαριστῶ ὑμᾶς βαθέως διὰ τὴν εὐλογημένην ἡμέραν, τὴν ὁποίαν ἐξήσαμεν σήμερον τὴν πρωΐαν, ἐν τῇ Θ. Λειτουργίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετεῖχον ὄλαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι καὶ ἡ ὁποία ἐξέφραζε τὸ κύριον γνώρισμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν κοινωνίαν δηλαδὴ ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ. Ἐν συνεχείᾳ ἐπιθυμῶ νὰ ἐπιβεβαιώσω, ὅσα ἀπεφασίσαμεν χθὲς ὁμοφώνως ὡς σκελετὸν Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Διασκέψεως, ἤτοι τὰ κάτωθι τέσσαρα σημεῖα : 1) Ἀναθεώρησις τοῦ Καταλόγου θεμάτων τῆς Ρόδου, 2) Μεθοδολογία τῆς Συνόδου, 3) Γενικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τὰς λοιπὰς Ἐκκλη-

σίας και Ὁμολογίας καί τὸ Π.Σ.Ε., 4) Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἐν ᾧ εἶναι δύο προτάσεων, ἤτοι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Π.Σ.Ε.

Ἡ χθεσινὴ ἡμῶν Σύσκεψις διεκόπη εἰς τὸ ἐξῆς σημεῖον : Συνεζητήσαμεν ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ προχωρήσωμεν εἰς ἀνάλυσιν τῆς Ἡμερησίας Διασκέψεως πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς Διασκέψεως. Ὁ ἅγιος Κιέβου εἶπεν, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε ἡ Σύσκεψις τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν νὰ ἀναλυθῆ εἰς λεπτομερείας, καὶ ἐγὼ συνεφώνησα, ἂν καὶ εἰς ὅλας τὰς Διασκέψεις εἴθισται νὰ προετοιμάζεται καὶ νὰ προτείνεται ἐν σχέδιον. Τότε ὁ ἅγιος Μολδαβίας προέτεινε νὰ σταματήσωμεν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ νὰ ἐπανέλθωμεν τὴν ἐπομένην, διὰ νὰ ἴδωμεν ἂν θὰ ἀναλύσωμεν τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν. Εἰλικρινῶς σὺς λέγω, ὅτι ἐμελέτησα πολὺ τὴν πρότασιν τοῦ ἁγίου Κιέβου καὶ τὴν εὕρισκω ὀρθήν. Ὑπάρχουν ὁμως ὠρισμένα βασικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα, κατὰ τὴν γνώμην μου, θὰ ἔδει νὰ ὀρίσωμεν σήμερον ὡς κατευθυντηρίου γραμμᾶς. Ταῦτα δὲ εἶναι : 1) Θὰ πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν πρὸς τὸν σκοπὸν, ὥστε ἡ Σύνοδος νὰ συνέλθῃ τὸ ταχύτερον δυνατόν, 2) Ὅτι αὕτη θὰ πρέπει νὰ εἶναι βραχείας διαρκείας, ἤτοι νὰ μὴ διαρκέσῃ ἐπὶ ἔτη, διακόπτουσα τὰς ἐργασίας αὐτῆς καὶ ἐπανασυνερχομένη, 3) Νὰ ἀσχοληθῆ μὲ περιορισμένον ἀριθμὸν θεμάτων μὴ δογματικῶν καὶ νὰ μὴ προβῆ εἰς κατάργησιν ἱερῶν κανόνων, 4) Νὰ μὴ θεωρηθῆ ἡ Σύνοδος αὕτη ὡς μοναδικὴ καὶ ἀποκλείουσα ἀργότερον τὴν σύγκλησιν ἄλλων Μεγάλων Συνόδων. Συνεζητήσαμεν τὰ τέσσαρα αὐτὰ σημεῖα μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ, κατὰ τὰς σημειώσεις μου, ἔχομεν μείνει σύμφωνοι ἐπ' αὐτῶν. Τώρα ἄς σταθῶμεν εἰς τὰ σημεῖα ταῦτα, διότι αὐριον ἐν τῇ Ὀλομελείᾳ θὰ πρέπει νὰ ἀποτελέσουν τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν ἐν τῇ ἐπιλογῇ τῶν θεμάτων. Θὰ ἀποτελέσουν, οὕτως εἶπειν, τοὺς φωτεινοὺς ὁδηγοὺς τῆς Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζόμης : Κάμω μίαν εὐλαβὴ παρατήρησιν. Εἶπατε, ὅχι δογματικά. Θὰ πρέπει ὁμως νὰ ἐξηγήσωμεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ κάμωμεν ἐξέτασιν ὠρισμένων ἀποφάσεων προηγουμένης Συνόδου σχετικῶς πρὸς τὰς Ἀρχαίας Ἀνατολικὰς Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἀναγιγνώσκω τί εἶπε σχετικῶς ὁ Πατριάρχης ὑμῶν : «Ὅχι δογματικὰ θέματα, ἀλλὰ πρακτικά, ἀναφερόμενα εἰς τὸν βίον τοῦ πληρώματος, καὶ ἰδίως τῆς νεολαίας». Διηκρινήσαμεν ἐπίσης, ὅτι ἡ Σύνοδος δὲν θὰ ἀσχοληθῆ μὲ δογματικὰ θέματα, ὡς τοιαῦτα. Ὅμως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔργου αὐτῆς βεβαίως καὶ θὰ θεολογήσωμεν καὶ θὰ ἐκκλησιολογήσωμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν : Εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀζόμης παρατηρῶ, ὅτι κάθε Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, μετὰ τὴν πρώτην, εἰς

τὴν ἀρχὴν τῶν συζητήσεων αὐτῆς ἐπεβεβαίωνε τὰς εἰς τὴν πίστιν ἀναφεραμένας προγενεστέρας ἀποφάσεις, τὰς διαλαμβανομένας οὐ μόνον ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δογματικούς δρους (π.χ. ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος). Ἐπομένως θὰ ἠδυνάμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν παράδοσιν ταύτην.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Πολὺ ὀρθὴ παρατήρησις. Ἡ Σύνοδος θὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ὅταν συνέλθῃ. Τώρα δὲ, ἐπανερχόμενος εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα, τὰ ὁποῖα θεωρῶ βασικά, θέτω πρὸς ὑμᾶς τὸ ἐρώτημα. Τὰ ἐγκρίνετε :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας : Συμφωνοῦντες πρὸς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τὰ ἐγκρίνομεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Εἶναι ἀποδεκτά.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον παρατηρῶ, ὅτι ναὶ μὲν εἶναι ἐπιθυμητὸν ἡ Σύνοδος νὰ εἶναι βραχείας διάρκειας, ἀλλ' ὅτι ἡ προετοιμασία αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι πολὺ καλὴ. Ἐπανερχομαι εἰς τὴν περὶ τῆς Γραμματείας πρότασιν, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη χθές.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Συμφωνεῖτε ὁμως ἡ Σύνοδος νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν βραχυτέρα :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Νὰ εἶναι βραχεῖα, ἀλλ' ὄχι ὑπερβολικὰ βραχεῖα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Εἰς τὸ τρίτον σημεῖον λέγεται, ὅτι οἱ κανόνες δὲν πρέπει νὰ θιγοῦν. Ἐγὼ ἀντιθέτως πιστεύω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ θιγοῦν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Αὐριον θὰ σᾶς δώσω τὴν ἐρμηνείαν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Δὲν ἐννοῶ ὅτι ὁ δεῖνα κανὼν δὲν ἔχει ἀξίαν, ἀλλ' ὅτι ὁ δεῖνα κανὼν δύναται νὰ μὴ εἶναι ἐφαρμοστέος σήμερον. Τί λέγει ἐπὶ τῶν τεσσάρων σημείων ὁ ἅγιος Κιέβου :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, συμφωνῶ ὅτι ἡ Σύνοδος πρέπει νὰ συγκληθῇ τὸ ταχύτερον. Ἄλλ' ἡ ταχύτης εἶναι σχετικὴ. Δὲν δυνάμεθα σήμερον νὰ ὀρίσωμεν τὸν χρόνον συγκλήσεως τῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Βεβαίως. Ὅταν οἱ δημοσιογράφοι μὲ ἠρώτησαν σχετικῶς, ἐγὼ ἀπήντησα εἰς αὐτούς : οὐδὲν δύναμαι νὰ εἶπω περὶ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Θὰ προσπαθήσωμεν, ὥστε ἡ Σύνοδος νὰ συγκληθῇ τὸ ταχύτερον δυνατόν. Ἐπίσης, ὡς πρὸς τὸ δεύτερον σημεῖον, συμφωνῶ ἡ Σύνοδος νὰ εἶναι σύντομος, δυναμικὴ. Ὡς πρὸς τὸ τρίτον σημεῖον, φρονῶ ὅτι δὲν δυνάμεθα κατὰ τὴν παρούσαν Σύσκεψιν νὰ περιορίσωμεν τὴν Διάσκεψιν, ἡ ὁποία θὰ ἀρχίσῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς

αὔριον. Ἄν εἶπωμεν : ὄχι μὲ Δογματικά, τοῦτο σημαίνει ὅτι περιορίζομεν καὶ προκαταλαμβάνομεν τὴν Διάσκεψιν. Διὰ τοῦτο νομίζω ὅτι τὸ τρίτον σημεῖον θὰ πρέπει νὰ συζητηθῆ αὔριον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἀπαντῶ : ἔάν εἶπον ὅτι δὲν θὰ θίξωμεν τὰ ἱερά ἡμῶν Δόγματα, τὸ εἶπον διότι ἂν τὸ κάμωμεν θὰ σκανδαλίσωμεν. Τὸ Ὁρθόδοξον πλήρωμα ἠσύχασεν ὅταν ἔμαθεν ὅτι τὰ δόγματα δὲν θὰ θιγῶσιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Δύναμαι ὑπευθύνως νὰ μαρτυρήσω περὶ τούτου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ γνώμη τοῦ Πατριάρχου Ποιμένος ἦτο, κατὰ τὰς κρατηθείσας σημειώσεις : ἰδιαιτέρως ἐχάρημεν διὰ τὴν πρότασιν νὰ μὴ θιγοῦν δογματικά θέματα καὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, ἔάν προκύψουν δογματικά ζητήματα, τότε, βεβαίως θὰ θίξωμεν καὶ ταῦτα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Νὰ μὴ συζητήσωμεν θεωρητικά πράγματα, ἀλλὰ πράγματα σχετικά πρὸς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς ἄλλην Σύνοδον δυνατόν νὰ θίξωμεν καὶ τοιαῦτα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ περιορίσω τὴν δημοκρατικότητα τῆς Διασκέψεως. Δι' αὐτὸ εἶπον νὰ μὴ ἀποφανθῶμεν ἀπὸ τοῦδε ὅτι δὲν θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ δογματικά.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐπαναλαμβάνω, ὅτι δὲν λαμβάνομεν ἀποφάσεις. Ἀπλῶς ἐπαναλαμβάνομεν ὅσα συνεζητήθησαν μὲ τὰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας καὶ προτεινομέναι αὐτὰ ὡς κατευθυντηρίου γραμμᾶς. Ἄλλωστε αἱ γνώμαι, τὰς ὁποίας ἐκφέρομεν, δὲν εἶναι γνώμαι ἀνευθύνων ἀνθρώπων, ἀλλὰ τῶν ὑπευθύνων ἐκπροσώπων τῶν Ἐκκλησιῶν. Συμφωνῶ πάντως μὲ τὸν ἅγιον Κιέβου ὡς πρὸς τὴν περὶ δημοκρατικότητας ὑπόδειξιν. Θὰ εἶμαι ὁ δημοκρατικώτερος ὄλων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Συμφωνῶ μὲ τὰ α', β', καὶ δ' σημεῖα. Μὲ τὸ γ' δὲν δύναμαι νὰ συμφωνήσω δημοκρατικῶ δικαιώματι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δαλματίας : Ἐπίσης συμφωνοῦμεν μὲ τὰ α', β', δ' σημεῖα. Τοῦ γ' ἡ διατύπωσις δὲν εἶναι σαφής. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ διαφωνία. Βεβαίως, οἱ Ὁρθόδοξοι ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας ζωῆς τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν δὲν ἐπιθυμοῦν συζήτησιν θεολογικῶν καὶ δογματικῶν θεμάτων, ὡς καὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων. Εἰς τοῦτο συμφωνῶ καὶ ἐγώ. Νομίζω ὅμως ὅτι κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν σχέσεων ἡμῶν πρὸς τὸ Π.Σ.Ε. καὶ τοὺς ἑτεροδόξους θὰ θιγῶσι δογματικά ζητήματα κατ' ἀνάγκην. Ἐπίσης, συζητοῦντες τὰς σχέσεις τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐγκρίνωμεν ὀρισμένας νέας κανονικὰς διατάξεις. Τοῦτο ἐπιβάλλουν αἱ νέαι σχέσεις μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων καὶ αἱ σημεριναὶ πραγμα-

τικότητες. Ἐπομένως, νομίζω ὅτι αὐτή εἶναι ἡ μέση ὁδὸς πρὸς τὸ γ' σημείον.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστῶ. Λαμβάνω σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἄποψιν αὐτήν. Ἄλλ' ἐδῶ συζητοῦμεν ἐλευθέρως καὶ ὑπευθύνως, καὶ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην μέσων ἀπόψεων. Εἰς τὴν ἄποψιν αὐτοῦ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὠδηγήθη ἐκ σοβαρῶν λόγων : Ἐπρεπε προκαταβολικῶς νὰ καθησυχάσωμεν τὸ πλήρωμα, καὶ μάλιστα τὴν συντηρητικὴν μερίδα αὐτοῦ, ὅτι δὲν θὰ θιγῶσι τὰ δόγματα καὶ οἱ κανόνες. Ἄλλωστε θὰ ὑπάρξουν καὶ ἄλλαι Σύνοδοι.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Ἐγὼ συμφωνῶ καὶ μετὰ τὰ τέσσαρα σημεῖα. Ἀνάγκη νὰ συζητήσωμεν περὶ δογμάτων δὲν ὑπάρχει, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει αἵρεσις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν : Συμφωνῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου : Συμφωνῶ. Ἄλλ' ὅταν λέγωμεν «βραχείας διαρκείας» νὰ μὴ ἐννοῶμεν μίαν ἢ δύο ἡμέρας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὅσον εἶναι ἀνάγκη.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου : Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπώμεν ὅτι δὲν θὰ εἶναι μοναδική :

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ λέγομεν διὰ νὰ ἀποκλείσωμεν πυρεξηγήσεις, τὰς ὁποίας προὐκάλεσεν ὁ κατάλογος τῆς Α' Διασκέψεως τῆς Ρόδου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Συμφωνῶ.

Ὁ Ἡγούμενος Συμεῶν (Πολ.) : Συμφωνῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας : Συμφωνῶ. Πρὸς στιγμὴν εἶχομεν ἀνησυχῆσαι, ἀλλ' ὅταν διηυκρινήθη ὅτι θὰ γίνῃ ἐναρμόνισις κανόνων πρὸς τὴν σύγχρονον ζωὴν, ἠσυχάσαμεν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας : Συμφωνῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀξιώμης : Τὸ σπουδαῖον σημεῖον εἶναι, ὅτι ἐγκαινιάζομεν καὶ πάλιν μίαν ὀρθόδοξον συνοδικὴν περίοδον, τῆς ὁποίας ἐστερήθημεν ἐπὶ ὀκτῶ αἰῶνας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἐγινε λόγος διὰ τὸ «πλήρωμα» τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν ζωῆς. Ἐν τούτοις μερικαὶ Ἐκκλησίαι δὲν εἶναι ἐδῶ. Ἡ Ὄρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία Ἀμερικῆς, ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἰαπωνίας, ἢ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ τελευταία δὲν εἶναι παρούσα διὰ τεχνικοὺς λόγους. Δὲν ἐπρόλαβαν νὰ θεωρήσουν τὰ διαβατήρια αὐτῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Δὲν θέλω τώρα νὰ γίνῃ συζήτησις διὰ τὸ αὐτοκέφαλον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀμερικῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ συνεζητήσωμεν εἰς τὴν Ρωσσίαν καὶ ἔδωσα ἀπάντησιν. Ἄλλ' ἐγὼ νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ συζητηθῇ τώρα, διότι δὲν ἔχομεν ἀρμοδιότητα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Σήμερον ἀπεστείλαμεν τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Προτείνω νὰ σταλῆ τηλεγράφημα καὶ πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Εἰρηναίων εἰς Ἀμερικὴν καὶ Θεοδοσίον τῆς Ἰαπωνικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦτο δὲν θὰ περιέχη τι τὸ ἰδιαιτερον, ἀλλ' ἀπλῶς ἀδελφικὰς εὐχάς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Θὰ ἀπαντήσω ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ὀρθοδόξου κανονικῆς τάξεως. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι σύστημα τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀνεγνωρισμένων πανορθόδοξως. Τοῦτο δὲν συμβαίνει μὲ τὰς περιπτώσεις τῆς Μετροπολίαι καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος τῆς Ἰαπωνίας. Μὲ ὅσα λέγει ὁ ἅγιος Κιέβου εἰσάγει νέαν ἀρχήν, τὴν ὁποίαν ἐγώ, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ὡς Πρόεδρος, ἔχων τὴν εὐθύνην τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ, εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τὸν ἐξῆς ὄρον : Ἐὰν ἐγκρίνητε οἱ Ἀρχηγοί, πέραν τῆς ἐπισήμου ἀναγγελίας πρὸς τοὺς Προκαθημένους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, νὰ ἀπευθύνωμεν τηλεγραφήματα καὶ πρὸς ὅλους τοὺς Μητροπολίτας, π.χ. πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον, τὸν προκαθημένον τῆς ὑπερορίου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας Μητροπολίτην κ. Φιλάρετον κ.ο.κ., τότε, ἐὰν δέχεσθε αὐτά, συμφωνῶ. Ὅχι ὅμως δύο μέτρα καὶ δύο σταθμά.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Δὲν εἶναι ἐδῶ ἢ κατάλληλος θέσις νὰ συζητήσωμεν παρόμοια πράγματα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ὁμιλήσαμεν διὰ ταχύτεραν σύγκλησιν τῆς Συνόδου. Ἐρωτῶ : Εἶναι ρεαλιστικὸν νὰ προχωρήσωμεν πρὸς αὐτὴν χωρὶς νὰ λύσωμεν τὰ προβλήματα ταῦτα ; Νομίζω, ὅτι εἶναι ρεαλιστικὸν νὰ λυθῆ πρῶτον τὸ πρόβλημα τῆς συμμετοχῆς τῆς Ἀμερικανικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ θέμα εἶναι ἀναγεγραμμένον ὡς θέμα τῆς Συνόδου. Τὸ Αὐτοκέφαλον τῆς Μετροπολίαι ἀνεγνώρισαν μέχρι στιγμῆς μόνον αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Πολωνίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Θὰ πρέπει νὰ συζητήσωμεν πρῶτον περὶ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι κοινόν εἰς ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, καὶ ἀκολούθως περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον χωρίζει αὐτάς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Συμφωνῶ. Διότι, πλὴν τῶν ἄλλων, καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω ἐξουσιοδότησιν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας μου νὰ συζητήσω ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἡ γνώμη τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῆ. Ὁμιλήσατε περὶ δημοκρατίας. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὑπάρχουν δύο γνώμαι.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Καὶ ἐγὼ εἶμαι δημοκρατικὸς εἰς ὑπέρτατον βα-

θμόν. Ἄλλά ὁ Ἅγιος Κιέβου λέγει ὅτι ἡ μεγάλη ἡμῶν ἔλλειψις εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἔχουν προσκληθῆ ἡ Μετροπολίς καὶ ἡ αὐτοσχέδιος Ἐκκλησία τῆς Ἰαπωνίας, δύο ὁμάδες κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι διεκδικοῦν ἢ μὲν πρώτη (ἡ Μετροπολίς) τὸ Αὐτοκέφαλον, ἢ δὲ ἄλλη (ἡ τῆς Ἰαπωνίας) τὸ Αὐτόνομον. Ἄλλά δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἀπουσιάζει ἐδῶ ἡ Ἀμερικανικὴ Ἐκκλησία, διότι αὕτη ἀποτελεῖται κατὰ μεγίστην πλειοψηφίαν ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Ἀρχιεπισκοπῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Παρεκτὸς ταύτης ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχουν καὶ ὀρθόδοξοι κοινότητες τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας (παλαιοτάτη), Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ὑπερόριος Ρωσικὴ Ἐκκλησία (Φιλαρέτου), ἡ ὁποία ἐπίσης, καθ' ἃς ἔχω πληροφορίας, ζητεῖ νὰ ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς αὐτοκέφαλος. Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐπομένως μόνον ἡ Μετροπολίς νὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐν Ἀμερικῇ. Τὸ θέμα ὅμως τοῦτο, ὡς εἶπον, δὲν εἶναι θέμα τῆς σημερινῆς συσκέψεως. Διὰ τοῦτο ἐπιτρέψατέ μοι νὰ λύσω τὴν συνεδρίαν.

Παρακλήσει τοῦ Μητροπολίτου Πράγας ὅπως ἐκφέρῃ γνώμην, ἡ συνεδρία παρατείνεται ἐπὶ τι διάστημα, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ ἅγιος Πράγας ἐκφράζει τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη κατὰ τὴν πρωϊνὴν πανορθόδοξον θεῖαν λειτουργίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν λύπην αὐτοῦ, διότι ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ δὲν ἔχει εἰσέτι ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς αὐτοκέφαλος. Ἀναπτύσσει διὰ μακρῶν τοὺς λόγους εὐγνωμοσύνης τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Μόσχας, τὸ ὁποῖον ὠργάνωσεν αὐτὴν μετὰ τὸν πόλεμον καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὴν εἰς αὐτοκέφαλον.

Ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος, ἀπαντῶν, λέγει ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος τούτου τῆς Τσεχοσλοβακικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου θὰ γίνῃ ἐν οὐ μακρῷ χρόνῳ καὶ ὅτι προτιμότερον τὸ θέμα τοῦτο νὰ συζητηθῆ ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνομιλίᾳ, ὡς μὴ ἀφορῶν τὴν σύσκεψιν τῶν Ἀρχηγῶν, οὐδὲ τὴν Διάσκεψιν (1).

Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Σημ. 1 : Ἡ ὡς ἄνω ἰδιαιτέρα συνομιλία ἐπὶ τοῦ αἰτήματος τοῦ Μητροπολίτου Πράγας κ. Δωροθέου περὶ ἀναγνωρίσεως αὐτοκεφαλίας τῆς Αὐτόνομης Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἥς προΐσταται οὗτος, ἐπραγματοποιήθη μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, παρόντων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως καὶ τοῦ διερμηνέως τοῦ Μητροπολίτου Πράγας δρος Souvatsky.

Κατ' αὐτὴν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας, ἀφοῦ ἀνεγνώρισεν ὅτι τὸ αὐτόνομον ἐδόθη τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου,

ἐξήγησεν ὑπὸ ποίας συνθήκας, λόγω τῶν ἐπελθουσῶν ἐκ τοῦ δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου νέων καταστάσεων ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ, ἡ Ἐκκλησία αὐτοῦ προσέφυγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Μόσχας, ἡ ὁποία ἔδωκεν αὐτῇ τὸ αὐτοκέφαλον, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐξυπηρέτησεν αὐτὴν πολὺ, καὶ ὅτι αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ εἶναι ὅπως τὸ αὐτοκέφαλον τοῦτο ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί, κατ' ἀκολουθίαν, ὑφ' ὅλης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἰς ταῦτα ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πατριαρχικῆς ἀντιπροσωπείας παρετήρησε τὰ ἀκόλουθα : Κατ' ἀρχὴν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, κατὰ τὴν κανονικὴν καὶ μακραίωνα ἐκκλησιαστικὴν τάξιν καὶ ὡς φύλαξ αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ ἐκ τῶν ὑστέρων αὐτοκεφαλίας καὶ αὐτονομίας ἀπονεμομένας ὑπὸ τῆς μίας ἢ τῆς ἄλλης τοπικῆς Ἐκκλησίας. Ἐχομεν ἐνώπιον ἡμῶν πρόσφατον τὴν περίπτωσιν τῆς ἐν Ἀμερικῇ Μετροπολίᾳ. Ἐὰν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀνεγνώριζε τὸ καθ' ὃν τρόπον ἀπενεμήθη αὐτῇ αὐτοκέφαλον, θὰ ἔδει νὰ πράξῃ κατ' ἀκολουθίαν καὶ διὰ τὴν Μετροπολίᾳ, τοῦθ' ὅπερ ἀδιανόητον. Ἡ μόνη δυνατότης ὅπως ἐξετάσῃ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον αἴτημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας περὶ ἀνακηρύξεως αὐτῆς εἰς αὐτοκέφαλον εἶναι ὅπως αὕτη, ἀναγνωρίζουσα ὅτι τὸ ὃ ἰσχυρίζεται ὅτι ἔχει αὐτοκέφαλον δὲν ὑφίσταται, ὑποβάλλῃ, διὰ τῆς κανονικῆς ὁδοῦ, πρὸς ἐξέτασιν τῆς περιπτώσεως ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Ἀλλὰ νῦν, ἐφ' ὅσον τὰ προβλήματα τρόπου ἀνακηρύξεως αὐτοκεφάλου καὶ αὐτονόμου Ἐκκλησίας, κατόπιν πανορθοδόξου ἀποφάσεως, ἔχουν τεθῆ πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἐπίλυσιν ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, πρὶν ἢ ὑπάρξῃ ἐπ' αὐτῶν πανορθόδοξος ἀπόφασις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετασθοῦν καὶ νὰ ἐπιλυθοῦν τοιαύτης φύσεως ἐπὶ μέρους περιπτώσεις.

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΕΝΑΡΞΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

Α. Η ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
Β. Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΚΗΡΥΞΙΣ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

ΠΡΩΤΗ ΗΜΕΡΑ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΕΝΑΡΞΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
(21 Νοεμβρίου 1976, Κυριακή)

Ἡ ἐναρξίς τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, συμπέ-
σοῦσης τῇ ἑορτῇ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἐγένετο διὰ πανηγυρικῆς
θείας λειτουργίας, ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου, τιμωμένῳ ἐπ΄
ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, προεξάρχοντος τοῦ Προέδρου
τῆς Διασκέψεως Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος
καί συλλειτουργούντων τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν κατὰ σειράν
διπτύχων, ἦτοι τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἀξώμης κ. Μεθοδίου, Λαοδικείας
κ. Ἰγνατίου, Πέτρας κ. Γερμανοῦ, Κιέβου κ. Φιλαρέτου, Δαλματίας κ.
Στεφάνου, Μολδαβίας κ. Ἰουστίνου, Σλίβεν κ. Νικοδήμου, Πάφου κ. Χρυ-
σοστόμου, Περιστερίου κ. Ἀλεξάνδρου, Πράγας κ. Δωροθέου καί Φιλ-
λανδίας κ. Παύλου. Τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πολωνικῆς ἀντιπροσωπείας ὄντος
πρεσβυτέρου, οὗτος συνελειτούργησεν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Πρεσβυτερίου.

Ἡ ἐκ τοῦ κτηρίου τοῦ Κέντρου εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν εἰσοδος τῶν λει-
τουργησάντων ἁγίων Ἀρχιερέων, ἐνδεδυμένων τὴν Ἀρχιερατικὴν Στολὴν,
ἐγένετο ἐν λιτανείᾳ, τοῦ χοροῦ ψάλλοντος τὸ «Χριστὸς γεννᾶται δοξά-
σατε . . .».

Κατὰ τὴν θείαν λειτουργίαν παρέστησαν : Οἱ Αἰδεσιμολογιώτατοι :
Δρ. Φίλιππος Πότερ, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου
Ἐκκλησιῶν, Δρ. Visser t' Hooft, Ἐπίτιμος πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τού-
του, Ε. Peggel, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς παγκοσμίου Ὁμοσπονδίας Μετερ-
ρυθμισμένων Ἐκκλησιῶν, Δρ. C. Mau, Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς παγκοσμίου
Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, Δρ. L. Jequier, Πρόεδρος τοῦ Κοινοτορίου
τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γενεύης, ὁ καθηγητὴς R. Ergi τῆς Θεολογι-
κῆς Σχολῆς Λουκέρνης, ὁ καθηγητὴς H. Stürnimann τῆς Θεολογικῆς

Σχολῆς Φριβούργου, ὁ Μονσινιόρος S. Luopi, Μόνιμος Ἀντιπρόσωπος τοῦ Βατικανοῦ παρά τῷ Ο.Η.Ε., καί πλῆθος πιστῶν.

Μετά τήν ἀπόλυσιν, τῶν λειτουργησάντων Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἐξελεθόντων τοῦ Ἱεροῦ Βήματος καί καταλαβόντων τάς ἐπί τούτῳ ὀρισθείσας θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ Σωλέα, ἐψάλησαν τό «Εὐλογητός εἶ, Χριστέ . . .» καί τό «Σήμερον ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος . . .», καί ἐν συνεχείᾳ ὁ Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως ἐν ὁμιλίᾳ αὐτοῦ ἀπευθύνει τά ἀκόλουθα :

«Σεβάσμιοι Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καί λοιποὶ αἰδέσιμοι καί ἐλλόγιμοι ἀδελφοί, οἱ ἀποτελοῦντες τάς τιμίας ἀντιπροσωπείας τῶν κατὰ τόπους ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

Εὐσεβῆς Ὀρθόδοξον ἐκκλησίασμα,

Ἀδελφοὶ Χριστιανοὶ πάσης Ὁμολογίας οἱ παρόντες ἐνταῦθα,

Ἀπὸ τοῦ Θυσιαστηρίου προερχόμενοι καί ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ καί προβαίνοντες ἐπὶ τὴν Συνοδικὴν κοινωνίαν, δοξολογοῦμεν τὸν εἰς τό ὄνομα Αὐτοῦ συναγαγόντα ἡμᾶς καί ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν ὄντα, Κύριον ἡμῶν, τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ κόσμου, λέγοντες : «Δόξα τῇ Ἁγίᾳ καί Ὁμοουσίῳ καί Ζωοποιῷ καί Ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, πάντοτε νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Ἐν τῇ δοξολογίᾳ ταύτῃ, ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. κ. Δημητρίου τοῦ Α΄ χαιρετίζομεν μετὰ πάσης ἀγάπης καί τιμῆς τὴν τιμίαν παρουσίαν ὑμῶν εἰς τό ἱερόν τοῦτο Πατριαρχικόν Σταυροπήγιον. Χαίρετε, καλῶς ἦλθετε.

Σήμερον ἐορτάζομεν τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου, ἤτοι τὰ εἰσόδια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων, εἰς τό προαιώνιον σχέδιον τῆς Θεῖας Οἰκονομίας διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ σχέδιον εἶναι θεῖον, ἀλλ' ἢ πραγμάτωσις τοῦ θεανθρώπου. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ, τὸ θεανθρώπινον, δὲν εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος, ὅμως ἐν τέλει εἰς δόξαν Θεοῦ. Αὕτη ἡ πίστις ἡμῶν τῶν Ὀρθοδόξων, καί, ἐν ἀκολουθίᾳ, ἡ ἄλλη πίστις ἡμῶν, ὅτι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ κείνται ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ καί ἐν τέλει ἐπικρατεῖ τὸ θεῖον θέλημα. Αὕτη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ, ἡ δόξα τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ δόξα τοῦ ἀνθρώπου.

Κατὰ θεῖαν Οἰκονομίαν συμπίπτει ἡ εἰσοδος τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν Ἁγίαν καί Μεγάλην Σύνοδον, τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων τῆς ὑπάτης αὐθεντίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρὸς τὴν ἁγίαν ταύτην ἐορτὴν τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, ἤτοι Ἐκείνης, ἡ ὁποία προσέδωκεν εἰς τὸν Θεὸν Λόγον, τὸ δεῦτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὴν ἡμετέραν ἀνθρωπίνην φύσιν Ἐκείνης, λέγομεν, ἡ ὁποία ἔτεκε τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Προχωρούντες, ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν ὀνομασιῶν τῆς Μαρίας, ὡς Θεοτόκου καὶ Θεομήτορος, ἐπιθυμοῦντες νὰ τονίσωμεν ὅτι ὁ ὑπ' αὐτῆς, τῆς ἀνθρώπου Μαρίας, τεχθεὶς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, προσλαμβάνομενος δι' αὐτῆς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ Θεὸς τοῦ κόσμου.

Εἶπομεν, ὅτι τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου συμπίπτουν πρὸς τὰ εἰσόδια εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, καὶ τοῦτο κατὰ Θεῖαν Οἰκονομίαν.

Ὅντως, τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία, τὸ Σῶμα Χριστοῦ, καὶ τί εἶναι ἡ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας, εἰ μὴ διηνεκῆς εἰσοδος εἰς τὸ σωτηριολογικὸν μυστήριον τῆς Θεῖας Οἰκονομίας; Τί ἄλλο, εἰ μὴ διηνεκῆς συμμετοχὴ εἰς τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως; Τί ἄλλο, εἰ μὴ μία συνεχῆς ἀντίδοσις ἐπιπνοίας ἀφ' ἑνὸς τοῦ Παρακλητοῦ, καὶ προσφορᾶς ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ βουλήσεως, καὶ τῆς ὅλης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐν πίστει καὶ λειτουργικῇ προσευχῇ καὶ ἄλλῃ καθαρᾷ καὶ ἀγαθῇ διαθέσει;

Ἐν τῷ θεανδρικῷ τούτῳ πνεύματι πορευόμεθα πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀντικείμενον δὲ ἡμῶν εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς Οἰκονομίας τοῦ Θεοῦ, ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ Σύνοδος προπαρασκευάζεται εἰς μίαν ἐκτάκτως κρίσιμον καὶ ἐνδιαφέρουσαν μεγάλην τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπὶ τέλους, κατενοήθη ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς προσοχῆς ὄλων τῶν ὑπευθύνων τῆς γῆς, ἤτοι τῆς Ἐκκλησίας, τῶν εἰδικῶν θεολόγων, τῶν πολιτικῶν, τῶν διπλωματικῶν, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ἐπιστημόνων παντὸς κλάδου, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ὄχι μόνον τοῦ τρίτου, ὡς εἴθισται νὰ λέγηται τελευταίως, κόσμου, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος ἑνὸς νέου κόσμου, ποῦ ἀναδύεται μέσα ἀπὸ ὄλας τὰς φυλάς, ἀπὸ ὄλα τὰ ἔθνη, ἀπὸ ὄλας τὰς θρησκείας, ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν ἐδῶ, σήμερον, ὡς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἄνθρωπον τοῦ τετάρτου κόσμου. Δηλαδή ὁ ἄνθρωπος τοῦ πρώτου κόσμου, τοῦ ἑνὸς καὶ ἀδιαιρέτου κόσμου, αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ποῦ ἦλθεν, ποῦ εἶναι, ποῦ ἔρχεται, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἀδάμ, καὶ μετὸν ὁποῖον ἦλθε καὶ συνηντήθη ὁ αἰεὶ Ὡν, ὁ αἰεὶ Ἦν, ὁ αἰεὶ Ἐρχόμενος, ὁ Θεός, ἵνα μορφωθῇ ἐν τῷ κόσμῳ ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Χριστός, ὁ ὄντως ἄνθρωπος.

Ἄδελφοί,

Λοιπὸν, ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου σᾶς καλῶ νὰ θεολογήσωμεν, ἐν τῇ προοπτικῇ αὐτοῦ νὰ ἐκκλησιολογήσωμεν. Χωρὶς παρελθοντολογίαν. Πάντοτε βεβαίως ἐν πίστῳ καὶ εὐλαβείᾳ πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν πίστιν καὶ παράδοσιν. Ἀλλὰ καὶ πάντοτε μετὰ προσήλωσιν εἰς τὴν οὐσίαν καὶ τὸ κέντρον, ἤτοι τὸν Χριστόν, ἐξ Οὗ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ θεολογία καὶ ἡ ἐκ-

κλησιολογία ειδικώτερον, ἀλλά καί μέ προσοχήν εἰς τόν ἄνθρωπον, ὑπέρ οὐ ὁ Χριστός ἀπεστάλη καί ἦλθεν εἰς τόν κόσμον. Ἐξ οὗ Χριστοῦ καί δι' ὄν ἄνθρωπον αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι καί πᾶσαι αἱ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῇ Σύνοδοι. Ἐξ οὗ Χριστοῦ καί δι' ὄν ἄνθρωπον ἡ οἰκουμενική κίνησις καί πᾶσα ἄλλη πρὸς χριστιανικήν ἐνότητα κίνησις. Ἐξ οὗ Χριστοῦ καί δι' ὄν ἄνθρωπον ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς ἡμετέρας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ἡ ὅλη προπαρασκευὴ αὐτῆς, ἡ ἀπὸ σήμερον ἐν Αὐτῷ εἰς νέαν προκεχωρημένην φάσιν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, εἰσερχομένη.

Τὸ θεανθρώπινον Χριστοκεντρικόν τοῦτο σημεῖον τονίζοντες, ἐπιθυμοῦμεν ἵνα ὑπογραμμίσωμεν τόν θεανθρώπινον χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν Συνόδων αὐτῆς. Ὅμως, ἀμέσως ἐπιφέρομεν ὅτι δοξάζομεν Χριστόν σὺν τῷ Πατρὶ καί τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἐν τῇ θεανθρώπινῃ ταύτῃ θεωρίᾳ καί τῇ Τριαδολογικῇ ταύτῃ πίστει καί δοξολογίᾳ, τῇ ὄντως Ὁρθοδόξῳ Χριστιανικῇ, ἐγκαινιάζομεν σήμερον μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς τιμίων ἐκπροσώπων τῶν ἐπὶ μέρους ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ τοῦ Ἁγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καί Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐντολῇ τοῦ σεπτοῦ Αὐθέντου καί Δεσπότη ἡμῶν, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κυρίου Δημητρίου τοῦ Α', ἐνεργοῦντος κατόπιν διαβουλεύσεως μετὰ τῶν συναδελφῶν Αὐτοῦ Μακαριωτάτων καί Ἁγιωτάτων Πατριαρχῶν καί Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων καί Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν, τὴν πρώτην ταύτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, καί λέγομεν καί εὐχόμεθα : Εἴη αὕτη εἰς εὐδωσιν τῆς Συνόδου, ἐπὶ μαρτυρίᾳ τῆς Ὁρθοδοξίας τῷ κόσμῳ, ἐπὶ βεβαίᾳ οἰκοδομῇ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καί τῆς ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, ὑπέρ οὗ ὁ Χριστός ἦλθεν εἰς τόν κόσμον, ἀπέθανε καί ἀνέστη.

Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε !»

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Σεβ. Πρόεδρος, κατόπιν δηλώσεως αὐτοῦ ὅτι ἀπὸ τοῦδε ἄρχονται ἐπισήμως αἱ ἐργασίαι τῆς Διασκέψεως, προέτεινε πρὸς ψήφισιν σχέδιον τηλεγραφήματος πρὸς τοὺς Πατριάρχας καί Προέδρους τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, δι' οὗ, ἐξαγγελομένης αὐτοῖς τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως, ἐκζητοῦνται ἡ εὐλογία καί αἱ εὐχαὶ αὐτῶν ὑπὲρ εὐοδώσεως τοῦ ἔργου αὐτῆς, ὅπερ καί ἐγένετο δεκτόν ὁμοφώνως. Τὰ ἀποσταλέντα τηλεγραφήματα ἔχουσιν ὡς ἀκολούθως :

**SAINTETE PATRIARCHE OECUMENIQUE
DIMITRIOS I
RUM PATRIKHANESI, FENER
ISTANBUL**

Θεία Χάριτι καὶ ὁμοφώνῳ ἀποφάσει τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμεῖς οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας ἱεουργήσαντες τὴν θεϊαν λειτουργίαν συνήλθομεν εἰς τὴν πρώτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Τοῦτο ἀγγέλοντες τῇ Ὑμετέρῃ Παναγιότητι ἐκζητοῦμεν τὰς προσευχὰς καὶ τὰς εὐλογίας αὐτῆς πρὸς εὐδόωσιν τοῦ ἀνατεθέντος ἡμῖν ἱεροῦ ἔργου.

Ὁ Χαλκηδόνος Μελίτων, Πρόεδρος

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE D' ALEXANDRIE
NIKOLAOS
B. P. 1307 ALEXANDRIE
EGYPTE RAU**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolit De Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE ANTIOCHE
ELIE
B.P. 9 DAMAS — SYRIE**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolit de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE DE JERUSALEM
BENEDICTOS
B.P. 19632
JERUSALEM ISRAEL**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitaine de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE MOSCOU
POIMEN
RYLEEV STR. 18
MOSCOU G — 34**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitaine de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE DES SERBES
GERMANOS
UL. 7 JULA BR. 5
BEOGRAD**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitaine de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE ROUMANIE JUSTINIEN
ALLEA MARIU ADUNARI NATIONALE 2
BUCAREST 2**

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitite de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE PATRIARCHE BULGARIE MAXIMOS
RUE OBORICHTE 4
SOFIA**

Pac la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe préconciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitite de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

**BEATITUDE ARCHEVEQUE MAKARIOS
NICOSIE**

Θεία Χάρτι και όμοφώνη άποφάσει της 'Αγίας ήμών 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας ήμεις οι έκπροσωπούντες τάς κατά τόπους 'Εκκλησίας ίερουργήσαντες την θεϊαν λειτουργίαν συνήλθομεν είς την πρώτην Προσυνοδικήν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Τούτο άγγέλοντες τη 'Υμετέρα Μακαριότητα εκζητούμεν τάς προσευχάς και τάς εύλογίας αυτής πρός εύόδωσιν του άνατεθέντος ήμίν ίεροϋ έργου.

Ο Χαλκηδόνοσ Μελίτων, Πρόεδροσ

21.11.1976

BEATITUDE ARCHEVEQUE SERAPHIM
IERA ARCHIEPISKOPI
ATHENES

Θεία Χάριτι καί ὁμοφώνῳ ἀποφάσει τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμεῖς οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰς κατά τόπους Ἐκκλησίας ἱερουργήσαντες τὴν θεϊαν λειτουργίαν συνήλθομεν εἰς τὴν πρώτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Τοῦτο ἀγγέλοντες τῇ Ὑμετέρῃ Μακαριότητι ἐκζητοῦμεν τὰς προσευχὰς καὶ τὰς εὐλογίας αὐτῆς πρὸς εὐδῶσιν τοῦ ἀνατεθέντος ἡμῖν ἱεροῦ ἔργου.

Ὁ Χαλκηδόνος Μελίτων, Πρόεδρος

21.11.1976

BEATITUDE METROPOLITE VARSOVIE BASILE
ALGEN SVETSEVSKOGO 52
VARSOVIE 4

Par la grâce divine et décision unanime de notre sainte Eglise orthodoxe, nous, représentants des Eglises locales, après avoir célébré la divine liturgie, nous sommes réunis en première Conférence panorthodoxe pré-conciliaire. En l'annonçant à Votre Béatitude, implorons vos prières et bénédictions pour l'heureux succès de l'oeuvre qui nous a été confiée.

Métropolitaine de Chalcédoine Meliton, Président

21.11.1976

Σημ. : Τοῖς Σεβασμιωτάτοις Μητροπολίτη Πράγας κ. Δωροθέῳ καὶ Ἀρχιεπισκόπῳ Φινλανδίας κ. Παύλῳ τὸ τηλεγράφημα δὲν ἀπεστάλη, καθ' ὅσον οὗτοι ἦσαν παρόντες εἰς τὴν Διάσκεψιν.

Ἀκολουθῶς ἐψάλη τὸ «Ὅτε καταβάς τὰς γλώσσας συνέχεε . . .» καὶ ἡ τελετὴ τῆς πανηγυρικῆς Ἐνάρξεως τῆς Διασκέψεως ἔληξε διὰ τοῦ «Δι' Εὐχῶν . . .» καὶ τῆς ἐν λιτανείᾳ ἐπιστροφῆς τῶν λειτουργησάντων εἰς τὸ κτήριον τοῦ Κέντρου.

Ἐπηκολούθησε δεξίωσις ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ, ἣς μετέσχον πάντες οἱ προσελθόντες εἰς τὸν Ναόν, καὶ μετ' αὐτὴν γεῦμα εἰς ᾧ παρεκάθησαν οἱ σύεδροι καὶ τινες προσκεκλημένοι. Τὸ γεῦμα τοῦτο, ὁ Σεβ. Πρόεδρος ἐν τῇ ὑπὲρ ὑγείας τῶν Προκαθημένων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν συνέδρων προπόσει αὐτοῦ, παρωμοίασε πρὸς τὰς μετευχαστικὰς ἀγάπας τῶν πρώτων χριστιανῶν.

Β' ΗΜΕΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
(22 Νοεμβρίου 1976)

Τὴν ἡμέραν ταύτην ἤρξαντο αἱ τακτικαὶ συνεδρίαὶ τῆς Ὀλομελείας τῆς Διασκέψεως ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, καταλλήλως εὐτρεπισθέντι, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γέρονος Χαλκηδόνας κ. Μελίτωνος, Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καθήκοντα Γραμματέως ἐκπληροῦντος τοῦ Γραμματέως τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνοῦ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος, μετὰ τὴν εἰθισμένην προσευχὴν, προβαίνει εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἀνακοινώσεις :

Ἴον Ὅτι ἐλήφθη μῆνυμα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Δημητρίου, ἀπαντητικὸν εἰς τὸ πρὸς αὐτὸν ἐξαγγελτήριο τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως τηλεγράφημα, ὁπερ. ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Διασκέψεως, ἔχει οὕτως :

«Ἱερωτάτον Μητροπολίτην Χαλκηδόνας Μελίωνα, Πρόεδρον Προσνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως,
Εἰς Chambésy.

Εὐχαριστοῦμεν ἐπὶ ὑμετέρῳ ἐξαγγελτηρίῳ μηνύματι, ὅτι ἤρχισεν ἐργασίας αὐτῆς Α' Προσνοδικῆ Πανορθόδοξος Διάσκεψις. Βαθυτάτη χαρᾷ χαιρετίζομεν τὸ γεγονός. Ἀπευθύνομεν πρὸς τοὺς συνέδρους Ἱερωτάτους Ἀρχιερεῖς καὶ τὰ ἐλλόγιμα μέλη αὐτῆς τὴν ἀπὸ τοῦ Ἁγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ τούτου Θρόνου εὐλογίαν. Διαβεβαιούμεθα ὑμᾶς ὅτι καθ' ὅλην διάρκειαν ἐργασιῶν ὑμῶν θὰ διατελοῦμεν ἐν πνευματικῇ κοινωνίᾳ μεθ' ὑμῶν καὶ ἐν προσευχῇ ὑπὲρ ὑμῶν. Παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ἐν Κυρίῳ κατευθύνετε ἔργον ὑμῶν πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Μιάς, Ἁγίας Ὀρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, τῆς Χριστιανοσύνης γενικώτερον, καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ κόσμου. Ἴνα ἐν τούτῳ δοξασθῇ ὁ Θεός.

Φανάριον, 21.11.1976,

Πατριάρχης Δημήτριος».

2ον Ὅτι ἐπίσης ἐλήφθη χαιρετιστήριον τηλεγράφημα τοῦ Ἁγιωτάτου Πάπα Ρώμης Παύλου τοῦ Στ', ἐξαιρεῖ τὸ γεγονός ὡς ἔκφρασιν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ προσοχῆς τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τῶν ὑψηλῶν αἰσθημάτων τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος καὶ ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν μεθ' ἧς ἡ χειρονομία τῆς Α. Ἁγιότητος τοῦ Πάπα γίνεται δεκτὴ ὑπὸ τῆς Διασκέψεως.

Ἐπί τούτῳ, ἐντολῇ τοῦ Προέδρου ἀναγινώσκειται ὑπό τοῦ Σεβ. Γραμματέως τὸ μήνυμα ἔχον ὧδε :

«Σεβασμιώτατον Μελίτων
Μητροπολίτην Χαλκηδόνος
Πρόεδρον τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως
Εἰς Γενεῦην.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἄρχεται τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπευθύνομεν πρὸς αὐτὴν τὰς ἀδελφικὰς ἡμῶν εὐχὰς ὑπὲρ πλήρους εὐοδώσεως αὐτῆς.

Ἐνοῦμεν τὰς διαπύρους ἡμῶν προσευχὰς πρὸς ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ὑψοῦνται ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰς ὁποίας ἀντιπροσωπεύετε, ἵνα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον φωτίσῃ καὶ ὁδηγήσῃ τὴν Σύναξιν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Αἰτούμεθα παρὰ Κυρίου ὅπως ἡ Διάσκεψις αὕτη συμβάλῃται ἐπίσης εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς πλήρους κοινωνίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν καὶ ἐπιταχύνῃ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν, ἀπάντων τῶν ἐμποδίων ὑπερπηδωμένων, θά δυναθῶμεν ἐν τέλει ἵνα ἀπὸ κοινοῦ τελέσωμεν τὴν μοναδικὴν Αὐτοῦ Εὐχαριστίαν.

Μετά τῆς ἐκφράσεως τῆς ἀδελφικῆς ἡμῶν ἀγάπης ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

18.11.1976

Πάπας Παῦλος ὁ Στ'».

Ἀκολούθως, τοῦ Σεβ. Προέδρου εἰσηγησαμένου ὅπως ἀποσταλῇ τῷ Ἁγιωτάτῳ Πάπᾳ Ρώμης Παύλῳ τῷ Στ' ἀπαντητικὸν εὐχαριστήριον τηλεγράφημα, καὶ τούτου ὁμοφώνως ἀποδεκτοῦ γενομένου, συνετάχθη ὑπὸ τῆς Γραμματείας καὶ ἐγκρίνεται ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἀκολουθοῦ ἀπαντητικοῦ τηλεγραφήματος, ἔχοντος ὧδε :

«Τῇ Αὐτοῦ Ἁγιότητι
τῷ Πάπᾳ Παύλῳ τῷ Στ'
Ἄστυ τοῦ Βατικανοῦ

Μετά μεγίστης χαρᾶς καὶ ἐκτιμήσεως ἐδέχθη ἡ ἐνταῦθα ἐν συνεδριάσει εὐρισκομένη Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις καὶ ἐν ἀγάπῃ Χριστοῦ ἤκουσε τὸ ἐγκάρδιον καὶ πλήρες ἀδελφότητος μήνυμα τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς ἐπὶ τοῖς ἐκδηλωθεῖσιν αἰσθήμασιν ἐνδιαφέροντος καὶ ἐγγύτητος ὡς πρὸς τὸ ἔργον ἡμῶν, μάλιστα δὲ ἐπὶ τῇ διαβιβαιώσει περὶ τῶν προσευχῶν ὑμῶν. Καὶ ἡμεῖς συνευχόμεθα ὅπως ἡ πα-

ροῦσα Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἡμῶν τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποτελέσῃ ὄχι μόνον θετικὴν συμβολὴν εἰς τὴν προπαρασκευὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ σταθμὸν προαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ ἐπιταχύνσεως τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἅπαντες ἐν πλήρει κοινωνίᾳ θά εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ καὶ θά δώσωμεν κοινὴν μαρτυρίαν τῷ κόσμῳ περὶ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Καθ' ὁμόφωνον ἀπόφασιν τῆς Ὁλομελείας τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

23.11.1976

Μετά τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης
Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος Μελίτων,
Πρόεδρος.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Καὶ τώρα ἐπιτρέψατέ μοι, ὡς εἰθισταί διὰ τὴν προεδρικὴν ἔδραν, νὰ παρουσιάσω εἰς ὑμᾶς τὴν εἰσηγήσίν μου. Πρὶν ἢ ὅμως ἀρχίσω αὐτὴν ἐπιθυμῶ νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν ὑμῶν τὰ ἑξῆς : Ἦδη γνωρίζετε ἐξ ἐγγράφων ἀνακοινώσεων τοῦ Γραφείου ὅτι οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν συνήλθον δις καὶ ἐχάραξαν ὠρισμένας γενικὰς γραμμὰς, βάσει τῶν ὁποίων θά δυνηθῶμεν νὰ συντάξωμεν ἀναλυτικωτέραν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως. Παρακαλεῖται ἡ Γραμματεία ὅπως ἀναγνώσῃ τὰς ἀνακοινώσεις :

Ἀνακοίνωσις Α'.

Ἀνακοινοῦται τοῖς Συνέδροις τῆς Διασκέψεως, ὅτι οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τῶν μετεχουσῶν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως κατὰ τόπους Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συνελθόντες χθὲς τὸ ἑσπέρασ εἰς Σύσκεψιν, ὁμοφώνως καθώρισαν τὰς γενικὰς γραμμὰς τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς Διασκέψεως ὡς ἑξῆς :

1. Ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.
2. Ἐξέτασις τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὰ θέματα.
3. Γενικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν ὡς καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.
4. Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὠρισμένῃ Κυριακῇ.

Τῇ 21ῃ Νοεμβρίου 1976

Ἀνακοίνωσις Β΄.

Ἀνακοινοῦται τοῖς Συνέδροις τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ὅτι χθές, Κυριακὴν 21ην Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1976 καὶ ὥραν 19ην συνήλθον εἰς σύσκεψιν οἱ Ἀρχηγοὶ ὄλων τῶν ἐν τῇ Διασκέψει Ἀντιπροσωπειῶν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Διασκέψεως.

Κατ' αὐτὴν ὁμοφώνως ἀπεφασίσθησαν τὰ ἀκόλουθα, ὑπὸ τὴν αἵρεσιν πάντοτε ὅτι ταῦτα ἐν σχεδίῳ θὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τῆς Ὁλομελείας πρὸς συζήτησιν καὶ λήψιν τῶν τελικῶν ἀποφάσεων :

1. Ὅπως τὸ ταχύτερον δυνατόν συνέλθῃ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

2. Ὅπως αὕτη εἶναι βραχείας διαρκείας.

3. Ὅπως αὕτη μὴ θίξῃ τὰ ἱερὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας καθ' ἑαυτά, οὐδὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καθ' ἑαυτούς, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλείῃ εἰς τὴν Σύνοδον δυνατότητα, ὅπως, κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐνώπιον αὐτῆς τεθειμένων πάσης φύσεως προβλημάτων, ἀναπτύξῃ θεολογικὰς, ἐκκλησιολογικὰς καὶ κανονικὰς ἀπόψεις, ἐρμηνευούσας καὶ ἐνισχυούσας τὴν ὀρθόδοξον ἐν γένει δογματικὴν διδασκαλίαν καὶ κανονικὴν τάξιν.

4. Ὅπως ἡ ὑπὸ προπαρασκευῆν Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὴ θεωρηθῇ ὡς μοναδικὴ καὶ ἀποκλείουσα τὴν κατ' ἀκολουθίαν σύγκλησιν ἀργότερον καὶ ἄλλων Ἁγίων καὶ Μεγάλων Συνόδων.

Τῇ 22α Νοεμβρίου 1976».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων τούτων δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν καὶ νὰ λάβωμεν ἀποφάσεις, ἀφοῦ προηγουμένως ἀναγνωσθῇ, ὡς εἴθισται, ἡ εἰσήγησις τῆς Προεδρικῆς ταύτης Ἐδρας, ἡ ὁποία προσφέρει σχετικὰ ἐπεξηγηματικὰ τινα στοιχεῖα.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ Σεβασμιώτατος Πρόεδρος προβιβίνει εἰς ἀνάγνωσιν τῆς εἰσηγήσεως αὐτοῦ, ἐχούσης ὧδε :

Σεβάσμιοι καὶ τιμιώτατοι σύνεδροι,

Εὐλογία καὶ ἐλέει τοῦ Κυρίου, ἰδοὺ ἀξιούμεθα ἡμεῖς, οἱ ταπεινοὶ δοῦλοι Αὐτοῦ, οἱ τῇ Ἐκείνου χάριτι ἐκπροσωποῦντες τὰς Ἁγίας ἡμῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, νὰ συνέλθωμεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς πανορθόδοξον σύναξιν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν πρώτην ταύτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Ἵθεν πρώτιστα πάντων δώμεν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τῷ Κυρίῳ, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, ἐπικαλεσθῶμεν δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγιον, ἵνα ἐφορεύῃ τῆς Διασκέψεως ταύτης.

Ἡ ὑπό τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀνατεθείσα εἰς ἡμᾶς ἐντολή εἶναι ἱερά καὶ λίαν ὑπεύθυνος.

Καλοῦμεθα, ἂν καὶ ἐλάχιστοι δυντες, νὰ πορευθῶμεν ἐπὶ τὰ ἴχνη ἁγίων καὶ μεγάλων Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ὀργάνων τοῦ Παρακλήτου γενομένων, δόντων μαρτυρίαν ὁμολογίας τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ μαρτυρίαν ἐν μαρτυρίῳ πολλάκις καὶ συγκροτησάντων τὸν θαυμαστὸν τοῦτον θεσμόν τῆς κατ' Ἀνατολᾶς Ἁγίας Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὀργανικά καὶ πιστὰ μέλη ἡμεῖς σήμερον ὑπάρχομεν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ὁποίας πνευματικά καὶ σωτήρια ἀγαθὰ ἀπολαμβάνομεν.

Ἐπειτα, καλοῦμεθα νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν ἁγίαν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ δώσωμεν ἅπαξ ἔτι τὴν ὀφειλετικὴν μαρτυρίαν, ὅτι, καίτοι αὕτη συγκροτεῖται ἐκ τοπικῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, ὁμως εἶναι ἡ ἀδιαιρέτος, Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ὁρθόδοξος κατ' Ἀνατολᾶς Ἐκκλησία.

Ἐπίσης καλοῦμεθα νὰ δικαιώσωμεν τοὺς ἱερούς μόχθους ὄλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐνθῶ ζήλῳ κινούμενοι εἰργάσθησαν μέχρι τῆς σήμερον διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς συγκλήσεως μιᾶς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολειφθῇ ἡ εὐθύνη ἡμῶν καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα : Δηλαδή, ὡς πρὸς τὴν ἐναγώνιον προσδοκίαν τοῦ πιστοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀναμένοντος τὴν, ἐν ὁμοφωνίᾳ καὶ ἀνανεώσει πνεύματος, παρουσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἐν μέσῳ τῆς συγχρόνου ζωῆς αὐτοῦ : Δυνάμεθα νὰ ἀγνοήσωμεν τὴν προσδοκίαν τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου διὰ τὴν ἐνεργὸν καὶ ἀποτελεσματικὴν συμβολὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὴν ἱεράν ὑπόθεσιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος καὶ τὴν ἐν τούτῳ εὐθύνην ἡμῶν :

Ἄλλ' ἔτι πλέον λέγομεν, δυνάμεθα νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν ἀποστολικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἢτοι ὄχι μόνον, βεβαίως, τὸ ὅτι ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων προέρχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι διὰ τοῦτο εἶναι καὶ ὀφείλει νὰ εἶναι μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἵωνος, μέχρι τοῦ πλήρους εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου, Ἐκκλησία ἀποστελλομένη : Δυνάμεθα νὰ διΐσχυρισθῶμεν ὅτι ὡς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἴμεθα ἄσχετοι πρὸς τὸ κρᾶζον γεγονός ἐνὸς ὀλοκλήρου κόσμου ἀδιαφόρων καὶ ἀπίστων, ἀγνοούντων τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ :

Ταῦτα πάντα ὑπομιμνήσκουν εἰς ἡμᾶς τὴν σοβαρότητα τοῦ λειτουργήματος ἡμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ Διασκέπει καὶ τὴν ἀναγκαιότητα ἅμα ὅπως ἡ Διάσκεψις αὕτη συμβάλῃ θετικῶς εἰς τὴν προώθησιν τῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς ταχυτέρας συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ὅπως εἰς κάθε ἔργον Χριστοῦ, οὕτω καὶ εἰς τὴν ἀγιωτάτην ταύτην

υπόθεσιν θά υπάρξη ἐνεδρεύων ὁ Σατανᾶς, καί πολλάκις ὑπό τήν πλεον ἐπικίνδυνον αὐτοῦ μορφήν ὡς ἀγγέλου φωτός, ζητῶν νά ἐνσπείρη ζιζάνια καί διχαστασίας. Φυλαχθῶμεν ἐν τῷ νικῶντι Ὄνόματι τοῦ Ἰησοῦ, μηδέποτε λησμονοῦντες, ὅτι Ἐκεῖνος «ὄτε τοῦ πυρός τᾶς γλώσσας διένειμεν εἰς ἐνότητα πάντας ἐκάλεσεν».

Ἐν τῇ πνευματικῇ ταύτῃ θεωρίᾳ, τῇ ἐγγυτάτῃ πρὸς τὴν περὶ ἡμᾶς πραγματικότητα, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ κύριον τμήμα τῆς παρούσης ταπεινῆς εἰσηγήσεως ἡμῶν. Δέν εἶναι ὥρα πολλῶν λόγων, ἀλλ' ἔργων. Ἄδελφοί,

Ἡ παροῦσα πρώτη Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις εἶναι καρπὸς τῆς μέχρι τοῦδε διὰ πολλῶν κόπων καί πολλῶν ἐμποδίων γενομένης προεργασίας καί τῆς πολυτίμου προσφορᾶς ἀπιστῶν τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς συγκροτήσεως Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου. Συνέρχεται δὲ αὕτη φυσιολογικῶς, ἐν συνεχείᾳ τῆς ἐν ἔτει 1971ῳ ἐνταῦθα συνελθοῦσης Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἀποφασισθέντα διαδικασιακὰ τῆς προπαρασκευῆς στάδια καί κατόπιν τῆς εἰσηγήσεως τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὰ Πρακτικά αὐτῆς, «ἀπεφάσισεν ὅπως ἐκφράση τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ τὴν εὐχὴν, ὅπως οὗτος, τῇ συνεννοήσει μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, μεριμνήσῃ διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1972» (βλέπε Πρακτικά Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 147).

Ἡ σύγκλησις τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως δέν κατέστη δυνατὴ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1972· καί τοῦτο, διότι ἡ αὐτὴ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ συγχρόνως «ἐξέφρασεν ὁμοφώνως τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἡ πρώτη Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις προβῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως Ρόδου (1961) καταρτισθέντος καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολᾶς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας» (βλέπε Πρακτικά Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς σελ. 147).

Διὰ τῆς τελευταίας ταύτης προτάσεως τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, προτάσεως πράγματι ὀρθολογιστικῆς καί ἐμπραγμάτου καί εὐστόχου, ἠγειρετο ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας ἐν κεφαλαιώδους σημασίας ζήτημα, ἤτοι νά καθορίσῃ ἐκ νέου τοὺς στόχους καί τὸ περιεχόμενον τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου, ζήτημα, λέγομεν, τὸ ὁποῖον ἐχρηξε σοβαρὰς μελέτης ἀπὸ μέρους τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καί ἱκανοῦ διὰ τὴν μελέτην ταύτην χρόνου.

Ἐν τῇ σκέψει ταύτῃ καὶ τῇ εὐθύνῃ αὐτοῦ, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, εἰς τὸν ὅποιον, κατὰ τὴν τάξιν, ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ ὁμοφώνως ἀνέθεσε τὴν μέριμναν τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, κατόπιν ἐκτιμήσεως τῶν πολλαχόθεν ἐκφρασθεισῶν θεολογικῶν γνώμων καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης καὶ ἀξιολογήσεως ὄλων τῶν στοιχείων, κατέληξεν εἰς τὸ ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως οὐ ἔδει νὰ ἀναβληθῇ ἄχρι καιροῦ καὶ μέχρις ὀριμάνσεως τοῦ πράγματος, τοῦθ' ὅπερ καὶ εἰσηγήθη ταῖς κατὰ τόπους Ἐκκλησίαις διὰ τῶν ἀπὸ 20ῆς Ἀπριλίου 1972 καὶ ἀριθμὸν Πρωτ. 273 σεπτῶν Πατριαρχικῶν αὐτοῦ Γραμμάτων, ἀπαντητικῶς λαβῶν τὴν εἰς τοῦτο σύμφωνον αὐτῶν γνώμην.

Ἐκτοτε διέρρευσε ἰκανὸς χρόνος, οὐχί, βεβαίως, ἐπὶ ματαίῳ καὶ ἀκάρπῳ, διότι ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ χρόνῳ, ἅψ' ἑνὸς μὲν αἰ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαις ἠσχολήθησαν πληρέστερον καὶ εἰς βάθος μὲ τὸ θέμα τοῦ περιεχομένου τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἅψ' ἑτέρου δὲ μερίμνη τῆς Γραμματείας τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου προὐκλήθησαν καὶ ἐξηνέχθησαν σχόλια καὶ γνώμαι θεολογικαὶ ἐπὶ τῆς ὄλης ὑποθέσεως. Ταῦτα πάντα ἀποτελοῦν πολύτιμον ὕλικόν διὰ τὸ ἐφεξῆς ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου.

Ὅμως ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, εἰς τὸν ὅποιον, κατὰ τὴν τάξιν πάντοτε, ἡ Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ εἶχεν ἀναθέσει τὴν μέριμναν τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ὤφειλε νὰ ἐπαγρυπνῇ ἐπὶ τῆς εὐθύνῃ αὐτοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο, οὐδὲ ἐθεώρει ἐπιτρεπτόν ἑαυτῷ, νὰ ἀγνοήσῃ τὸ κοινόν τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος αἴσθημα προσδοκίας, ἀλλὰ καὶ ἀρξαμένης παρ' αὐτῷ ἀμφιβολίας ὡς πρὸς τὴν φροντίδα καὶ τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας νὰ συνέλθῃ ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς Σύνοδον.

Ὅθεν, ἐκ τῶν λόγων τούτων κινούμενος καὶ διασκεψάμενος μετὰ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, μετὰ μακρὰν καὶ σοβαρὰν μελέτην, ἤχθη τὴν φορὰν ταύτην εἰς τὴν ἄποψιν νὰ ἀνακινηθῇ ὁ ὅλος μηχανισμὸς τῆς συγκλήσεως τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἡ ὁποία δὲν ἐπρόκειτο πλέον νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ ὑπὸ τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐτοιμασθέντα γνωστὰ ἕξ θέματα, ἀλλὰ εὐρύτερον μὲ τὸ θεμελιῶδες αἴτημα τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ ὅλου καταλόγου θεμάτων. Ἐξ ἑτέρου, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος τῆς νέας φύσεως πορείας πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, ἀλλὰ καὶ ἐν βαθυτάτῳ πνεύματι ἀδελφότητος, προὔτιμησεν, ἐπὶ πληρεστέρα συνεννοήσει, νὰ διαβουλευθῇ μετὰ τῶν συναδελφῶν αὐτοῦ Πατριαρχῶν καὶ Προκαθημένων τῶν Ἁγίων Ὁρθοδό-

ξων Ἐκκλησιῶν, οὐχὶ διὰ τῆς ἀψύχου ἀλληλογραφίας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐμψύχου ἐλευθέρας συζητήσεως, πρὸς τοῦτο ἀποστέλλων πρὸς αὐτοὺς εἰδικὸν Ἐκτακτὸν Ἀπεσταλμένον αὐτοῦ, κομίζοντα καὶ τὰς σκέψεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Αἱ σκέψεις αὐταί, ἀφεώρων εἰς τὸ ὄλον ἐν γένει θέμα τῆς Συνόδου καὶ εἶχον ἤδη μορφωθῆ ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ : α) ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε προκατασκευαστικῆς ἐμπειρίας, β) ἐκ τοῦ συγκεντρωθέντος ὑπὸ θεολογικῶν γνωμῶν καὶ σχολίων ὑλικοῦ, γ) ἐκ τῆς προσδοκίας τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος, καὶ δ) ἐκ τῶν ὑπαρχουσῶν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ σήμερον ἐπειγουσῶν ἀναγκαιοτήτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑφισταμένων δυνατοτήτων.

Αἱ διαβουλεύσεις αὐταὶ μεταξὺ τοῦ Ἐκτάκτου Ἀπεσταλμένου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ παρόντος ἔτους, ἀπὸ τῆς 26ης Ἀπριλίου μέχρι τῆς 1ης Ἰουνίου.

Κατὰ τὰς διαβουλεύσεις ταύτας, πάντοτε ὑπὸ τὰς δύο βασικὰς προτιποθέσεις, ὅτι τὰ συζητούμενα, πρῶτον μὲν εἶναι ἀπλή ἀνταλλαγὴ σκέψεων ἐπὶ ἐξευρέσει τοῦ ἀρίστου καὶ συμφωρατέρου τῆ Ὁρθοδοξίᾳ, καὶ οὐχὶ ἐπὶ μέρους ἀποφάσεις καὶ συμφωνίας, δεύτερον δὲ ὅτι αἱ ἀποφάσεις ἀποκινῶνται τῇ πρώτῃ Προσφυδικῇ Πανορθοδόξῳ Διασκέψει, ἐτέθησαν καὶ συνεζητήθησαν ἀπόψεις κατὰ τὰ ὁποίας θά εἶδει :

1ον. Ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου νὰ ἐπιταχυνθῆ, μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι αὕτη δὲν θά ἐπρεπε νὰ θεωρηθῆ ὡς μοναδικὴ καὶ ἀποκλείουσα τὴν σύγκλησιν ἐν συνεχείᾳ καὶ ἄλλων ὁμοίων Μεγάλων Συνόδων.

2ον. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Σύνοδος νὰ εἶναι βραχείας διαρκείας.

3ον. Νὰ ἀσχοληθῆ αὕτη μὲ περιορισμένον ἀριθμὸν θεμάτων, καὶ δὴ οὐχὶ ἀμιγῶς δογματικῆς καὶ θεωρητικῆς φύσεως, καθόσον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἔχει ἀνάγκην νέας Ὁμολογίας πίστεως. Τὰ θέματα τῆς Συνόδου, μὴ ἀποσκοποῦντα τὴν κατάργησιν ἱερῶν κανόνων, μᾶλλον δέον νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν καὶ νὰ καθιστοῦν τούτους ποιμαντικῶς ἐφαρμοστέους εἰς τὰς συνθήκας τοῦ συγχρόνου βίου τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ.

4ον. Κατὰ ταῦτα ἡ Σύνοδος νὰ ἐγκύψῃ εἰς φλέγοντα προβλήματα, παρακωλύοντα τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ συνειρμοῦ τοῦ συστήματος τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ὡς μιᾶς ἐνιαίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τῇ πλήρει ἐκκλησιολογικῇ καὶ κανονικῇ αὐτῆς ἐννοίᾳ, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὰ προβλήματα ταῦτα τὰς προσηκούσας λύσεις.

5ον. Ἡ Σύνοδος νὰ ἐπιληφθῆ εὐρύτερον προβλημάτων ἀφορώντων εἰς τὸν βίον τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, εἰς τρόπον ὥστε, μετὰ πάσης ἐκτιμήσεως

των συνθηκών του συγχρόνου βίου, ὠρισμένοι ἐκ τῶν πραγμάτων δημιουργηθεῖσαι ἐκασταχοῦ καταστάσεις νά ρυθμισθοῦν ἐκκλησιολογικῶς ἐν παν-ορθοδόξῳ ἐκκλησιαστικῇ ὁμοιομορφίᾳ, πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ ἄρσιν παντός σκανδαλισμοῦ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν.

6ον. Ἡ Σύνοδος νά ἐπιληφθῇ προβλημάτων ἀφορώντων εἰς τὸν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καθ' ἡμέραν βίον τῶν πιστῶν, καὶ δὴ εἰς τὰ τοῦ χριστιανικοῦ γάμου καὶ τῆς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἐν τοῖς πλαισίοις τῶν συγχρόνων πραγματικότητων, τῆς ὑφισταμένης κρίσεως τοῦ χριστιανικοῦ γάμου, καὶ τῆς εὐχεροῦς διακινήσεως τῶν ἀνθρώπων εἰς πλείστας γεωγραφικὰς περιοχὰς καὶ μεταξύ διαφόρων Ὁμολογιῶν.

7ον. Νά μελετήσῃ καὶ νά ἀπορυνθῇ ἐπὶ τοῦ Ἡμερολογιακοῦ καὶ τοῦ Πασχαλίου, εἰς τρόπον ὥστε τὸ θέμα τοῦτο νά πύσῃ νά εἶναι ὑπόθεσις χωρίζουσα τὸ ἕν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἐορτολογικῶς καὶ λατρευτικῶς, καὶ παρέχουσα τὴν εὐχέρειαν εἰς ἐσωτερικά κατὰ τύπους ἐκκλησιαστικά σχίσματα καὶ εἰς ἐκμετάλλευσιν ἀπὸ μέρους ἐπιτηδείων, μὴ δυναμένων νά ἐνταχθοῦν εἰς τὴν πειθαρχίαν τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς.

8ον. Παρεκτὸς τῶν τοιαύτης φύσεως θεμάτων, τῶν εἰς τὸν ἐσωτερικὸν βίον τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀμέσως ἀναγομένων, ἡ Σύνοδος θά ἡδύνατο νά ἀποφασίσῃ καὶ νά χωράξῃ ἐνιαίας Ὀρθοδόξους γραμμὰς ἐπὶ τοῦ γενικοῦ θέματος τῶν σχέσεων καὶ τοῦ διαλόγου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν πάσῃ δυνατῇ βραχυλογίᾳ ὡς πρὸς τὸ θεματολογικόν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς.

Καὶ νῦν εἰσερχόμεθα εἰς ἕτερον κεφάλαιον, τὸ μεθοδολογικόν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσεν ἐπίσης ἀντικείμενον τῶν διαβουλεύσεων ἡμῶν μετὰ τῶν Ἁγίων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὰς διαβουλεύσεις ταύτας, ὡς πρὸς τὸ μεθοδολογικόν, ἐθίγη ἔν μόνον σημεῖον, τὸ ὁποῖον θά ἀναφέρωμεν ἀμέσως περαιτέρω.

Ὡς γνωστόν, ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις καθώρισε τὰ προπαρασκευαστικά ὄργανα καὶ στάδια τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ὡς ἑξῆς :

α) τὰς Προσυνοδικὰς Πανορθοδόξους Διασκέψεις ὡς ἐπιλεγούσας καὶ τελικῶς διατυπούσας τὰ θέματα,

β) τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν, ὡς ὄργανον ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων, ἐν ἀναφορᾷ πάντοτε πρὸς Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, καὶ

γ) τὴν Γραμματεῖαν Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου.

Καί ἤδη λέγομεν ἐπὶ τὸ εὐκρινέστερον. Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισε :

1ον. Ὅπως ἕκ τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Συνόδου σταδιακῶς ἐπιλέγωνται ὠρισμένα θέματα, τὰ ὅποια νὰ τυγχάνουν θεολογικῆς ἐπεξεργασίας ὑπὸ μιᾶς ἢ πλειόνων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ἐν συνεχείᾳ διὰ τῆς Γραμματείας νὰ παραπέμπωνται εἰς τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν, ἥτις νὰ ἐπιφέρῃ εἰς αὐτὰ πληρεστέραν ἐπεξεργασίαν, καὶ

2ον. Ὅπως ἀκολουθῶς τὰ θέματα ταῦτα παρουσιάζονται ἐνώπιον Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἥτις καὶ νὰ προσδίδῃ εἰς αὐτὰ τὴν τελικὴν, τὸ δυνατόν, προπαρασκευαστικὴν διατύπωσιν, καὶ μετὰ νὰ παραπέμπωνται ταῦτα ἐνώπιον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου.

Κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων τούτων, τῶν γνωστῶν ἤδη εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἀναφέρομεν ὑμῖν, ὡς ὑπεσχέθημεν ἀνωτέρω, τὸ μόνον ἐκεῖνο σημεῖον ὡς πρὸς τὴν μεθοδολογίαν, τὸ ὅποιον ἐθίγη κατὰ τὰς γενομένας διαβουλεύσεις, καί, κατὰ τὴν σκέψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐκρίθη ὡς δυνάμενον νὰ τύχῃ συζητήσεως καὶ τροποποιήσεως.

Τηρουμένων, λοιπόν, πάντων τῶν ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐγκριθέντων καὶ ἐν λειτουργίᾳ ὄντων διαδικασιακῶν ὀργάνων, ἡτοι τῆς ὑπευθύνου Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γραμματείας τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, κατὰ τὴν ἄποψιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἶναι δυνατόν ὅπως τὰ ὑπὸ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως πρὸς θεολογικὴν μελέτην καὶ ἐπεξεργασίαν ἐπιλεγόμενα θέματα, κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον παραπέμπωνται πρὸς τοῦτο οὐχὶ εἰς μίαν ἢ πλείονας τοπικὰς Ἐκκλησίας, ἀλλ' εἰς ἐπὶ τούτῳ ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημόνων θεολόγων Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς καὶ τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων νὰ ὑποβάλληται εἰς τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν, διὰ τὰ περαιτέρω.

Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐμόρφωσε τὴν ἄποψιν ταύτην καὶ διέτύπωσε τὴν σκέψιν τροποποιήσεως τοῦ σημείου τούτου τῆς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας διὰ τοὺς κατωτέρω σοβαροὺς λόγους :

α) Ὅταν μία τοπικὴ Ἐκκλησία προετοιμάζῃ θεολογικῶς εἰς πρῶτον στάδιον ἓν θέμα τῆς Συνόδου, αὕτη κατ' ἀνάγκην λαμβάνει θέσιν ὡς πρὸς αὐτό, τοῦθ' ὅπερ δεσμεύει αὐτήν, περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ διαλόγου ἐν τῇ Διορθόδοξῳ Προπαρασκευαστικῇ Ἐπιτροπῇ καὶ τῇ Προσυνοδικῇ Πανορθόδοξῳ Διασκέψει καὶ οὕτω, θὰ ἐλέγομεν, συγχρόνως περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν κινήσεως τοῦ Παρακλήτου.

β) Ἡ εἰς πρῶτον στάδιον θεολογικὴ προετοιμασία ἑνὸς θέματος ὑπὸ εἰδικῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς φέρει μείζονα τὴν ἀντιπροσωπευτικότητά τῆς Ὀρθόδοξου συνειδήσεως.

γ) Όταν μάλιστα ή ειδική αὐτή Ἐπιτροπή είναι συγκεκροτημένη ἐκ τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν ὀρθοδόξων ειδικῶν ἐπιστημόνων θεολόγων τὸ πόρισμα φέρει μείζονα θεολογικήν ἀξίαν.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους συνεζητήθη ή τροποποιήσις μόνον τοῦ σημείου τούτου τῆς προπαρασκευῆς.

Κατὰ χρέος, ἐν τῇ διπλῇ ιδιότητι ἡμῶν ὡς τε ἀρχηγοῦ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καί ὡς ταπεινοῦ προέδρου τῆς Διασκέψεως ταύτης, πρὸς δὲ καί ὡς ἐκπροσωπήσαντος τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κατὰ τὰς διαβουλεύσεις μετὰ τῶν Ἁγίων κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, καί ὡς ἐκ τούτου φορέως, κατὰ τινα τρόπον, τοῦ ἐκ τῶν διαβουλεύσεων τούτων ἀνακύψαντος γενικοῦ πνεύματος, ἀνελύσαμεν ἐνταῦθα τὰς μέχρι τοῦδε ἐξελίξεις ἐν τῇ καθόλου ἡμῶν Ἁγία Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς, καὶ μάλιστα ὡς πρὸς τὰς κρατούσας σήμερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου γενικωτέρας ἀπόψεις καὶ ἐν πάσῃ δυνατῇ πιστότητι πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε διορθοδόξως ἀποφασισθέντα καὶ ἐν εἰλικρινείᾳ καὶ ἐντιμότητι.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀναλυθεισῶν ἐξελίξεων, καὶ μάλιστα κατόπιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Α' ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἐξάγεται σαφῶς ὅτι πρῶτιστον ἔργον τῆς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως θὰ ἔδει νὰ εἶναι ἡ κατάρτισις ἐνὸς νέου βραχυτέρου καταλόγου θεμάτων, ἐὰν δὲ καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Διάσκεψις ἠθέλην ἐγκρίνει τὴν συμπερίληψιν εἰς τὸν νέον τοῦτον κατάλογον καὶ τῶν ἤδη προπαρασκευασθέντων ἐξ θεμάτων ἢ τινῶν ἐξ αὐτῶν, τότε αὐτὴ νὰ ἀσχοληθῇ περὶ αὐτὰ περαιτέρω. Ἐπομένως τὸ ἔργον τῆς παρούσης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως δύναται νὰ διαγραφῇ ὡς ἐξῆς : Ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων, λήψις ἀποφάσεως περὶ τῶν ἤδη προπαρασκευασθέντων ἐξ θεμάτων, τελικὴ διατύπωσις μεθόδου τῆς προπαρασκευῆς καὶ γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς πορείας τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν καὶ τῶν σχέσεων αὐτῆς μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Παρακτὸς τῶν ἀνωτέρω, δοθέντος, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία εὐρίσκειται ἐνώπιον προτάσεων τόσον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὡσον καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ὅπως ἀπὸ κοινοῦ συζητηθῇ καί, εἰ δυνατόν, ἀποφασισθῇ καὶ καθορισθῇ κοινὸς ὑπὸ πάντων τῶν χριστιανῶν ἐν ὀρισμένη Κυριακῇ ἑορτασμός τοῦ Ἁγίου Πάσχα, καὶ ἐπίσης δοθέντος ὅτι αἱ ἐν τῇ Ε' Γενικῇ Συνελεύσει τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν Ναϊρόμπι παροῦσαι Ὁρθόδοξοι Ἀντιπροσωπεῖται κατέθεσαν ὁμόφωνον ἐνυπόγραφον Δῆλωσιν, ὑποσχόμεναι νὰ ἐξετασθῇ τὸ

θέμα τούτο από Ὁρθοδόξου πλευρᾶς εἰς πρώτην εὐκαιρίαν Πανορθόδοξου Διασκέψεως, θά ἔδει ὅπως ἡ πρώτη αὕτη Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἡμῶν ἐπιληφθῆ καὶ τοῦ θέματος τούτου.

Συνοψίζοντες πάντα τὰ ἀνωτέρω, ἐν πάσῃ ὑπευθυνότητι, ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας Αὐτοῦ καὶ ἐνώπιον ὑμῶν, ἀδελφοί σύεδροι, δυνάμεθα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐκ τῶν διαβουλεύσεων τηρηθεισῶν σημειώσεων, ἀλλά, καὶ ὡς ἤδη προηγουμένως ἐτονίσαμεν, χωρὶς τούτου νά σημαίνῃ ὅτι τὰ κατὰ τὰς διαβουλεύσεις ταύτας διαμειφθέντα ἀποτελοῦν ἐν εἶδος ἐπὶ μέρους συμφωνιῶν καὶ ἀποφάσεων καὶ ὅτι ὑπάρχει οἰαδῆτις οἰουδήτινος ἐν προκειμένῳ δέσμευσις, δυνάμεθα, λέγομεν, νά εἴπωμεν τὰ ἀκόλουθα :

α) Ὅτι εἶναι κοινὴ ἀντίληψις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅπως ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος συνέλθῃ τὸ ταχύτερον δυνατὸν, ὅπως αὕτη εἶναι βραχείας διαρκείας καὶ ἄσχοληθῆ μὲ περιωρισμένον ἀριθμὸν θεμάτων.

β) Ὅτι πρέπει ἀπαραιτήτως νά ἀναθεωρηθῆ ὁ κατάλογος θεμάτων τῆς πρώτης Πανορθόδοξου Διασκέψεως, καὶ ἐν τῷ πλαισίῳ τούτῳ θά ἡδύνατο ἡ πρώτη Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις νά ἀξιολογήσῃ τὰς σκέψεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ νά διατυπώσῃ ἐλευθέρως τὸν νέον ὀριστικὸν κατάλογον.

γ) Ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς παρουσίας Διασκέψεως ὡς πρώτης Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως δὲν εἶναι αὐθαίρετος, ἀλλὰ ἀνήκει εἰς τὴν Δ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, συμφώνως τοῖς πρακτικοῖς αὐτῆς, καὶ

δ) Ὅτι τὰ ὑπὸ μερίδος τοῦ Τύπου δημοσιευόμενα περὶ προώρου δηθεν συγκλήσεως τῆς παρουσίας Διασκέψεως δὲν ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν, κατὰ τὴν ἡμετέραν τούλάχιστον ἐκ διορθόδοξου γνώμης προσωπικὴν μαρτυρίαν, πανορθόδοξον ἀλήθειαν, καθ' ἣν ἡ σύγκλησις τῆς Διασκέψεως κατὰ τὸν παρόντα χρόνον, ἴσως δὲ καὶ ὀλίγον καθυστερημένως, διὰ λόγους πάντως τεχνικούς, ἀποτελεῖ κοινὴν συνείδησιν.

Ἄλλως τε καθ' ὑπαγόρευσιν τῆς κοινῆς ταύτης Ὁρθοδόξου συνειδήσεως, ἐκφρασθείσης δι' ὁμοφώνου ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐκτελεσθείσης δὲ ἤδη διὰ τῆς ἀποστολῆς ἐνταῦθα ὄλων ἡμῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, εὕρισκόμεθα σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐνταῦθα, συνηγμένοι ἐν πανορθόδοξῳ Διασκέψει καὶ καλούμεθα ὅλοι ὁμοῦ καὶ εἰς ἕκαστος ἰδιαιτέρως, ὡς πρόσωπον, ὡς ὀρθόδοξος χριστιανός, Ἐπίσκοπος, κληρικὸς παντός βαθμοῦ, λαϊκὸς θεολόγος ἢ μὴ, νά ἀναλάβωμεν τὰς εὐθύνας ἡμῶν ἐναντι τοῦ Θεοῦ, ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὡς ἀντιπρόσωποι δὲ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, ἐκάστη ἀντιπροσωπεῖα νά ἀναλάβῃ τὰς ἑαυτῆς εὐθύνας

έναντι τῆς ἰδίας αὐτῆς κατά τόπον Ἐκκλησίας, έναντι τῆς Μιάς, Ἁγίας Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, έναντι τοῦ χριστιανισμοῦ καί τοῦ ὄλου κόσμου.

Εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ὅπως ἀπό τῆς ἔδρας ταύτης ἐπισημάνωμεν τὰ ἀνωτέρω σημεία.

Ὅμως ἐπιθυμοῦμεν ἀμέσως νά προσθέσωμεν καί τὰ ἑξῆς :

Ἐδῶ εὐρισκόμεθα ἐν πανορθόδοξῳ Διασκέψει ὑπό τὴν ἐπιστασίαν τοῦ Παρακλήτου, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι πλέον ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ κατά κόσμον δημοκρατικῇ ἐλευθερίᾳ. Ἐδῶ εἶναι παρούσα ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐλευθέρα παντός ἐξωεκκλησιαστικοῦ ἐλατηρίου καί πάσης ἄλλης σκοπιμότητος.

Ἀδελφοί,

Εἰς τὸ τέλος νικοῦν ὁ Χριστὸς καί ἡ Ἐκκλησία Αὐτοῦ.

Ἡ Ὁρθοδοξία, παρ' ὅλα τὰ μαρτύρια καί παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια, τὰ ἐξωθεν ἐπιβληθέντα, ἀλλὰ καί τὰ ἐσωθεν, ἐπεβίωσεν ἀνόθευτος καί ἰσταται ὀρθῇ ἐνώπιον ἡμῶν, ἔλεγχος ἡμῶν καί τῶν συνειδήσεων ἡμῶν.

Λοιπὸν τὰ πάντα καί τοὺς πάντας παραμερίζοντες καί μόνον πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν καί τὸν ἐπ' αὐτῆς μόνον Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν καί δι' Αὐτοῦ πρὸς τὴν ὄλην χριστιανοσύνην, ἀλλὰ καί πρὸς τὸν ὅλον κόσμον ἀποβλέποντες, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως ἐν τῇ ὄντως ὀρθοδόξῳ ταύτῃ κοσμικῆς διαστάσεως προοπτικῇ θεωρήσωμεν τὸ ὑπὸ τῶν Ἁγίων ἡμῶν Ἐκκλησιῶν ἀνατεθὲν ἡμῖν κατά κόσμον μὲν ἱστορικόν, κατά Θεὸν δὲ ἀπερίγραπτον ἱερὸν ἔργον εἰς διακονίαν τοῦ ἀνθρώπου καί εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐν συνεχείᾳ λέγει : Περαιτέρω ἐπιθυμῶ νά πληροφορήσω ὑμᾶς ὅτι ἡ Γραμματεία ἔχει ἐτοιμάσει ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν ἐπὶ τῶν μέχρι τοῦδε ἐξελίξεων τῆς προπαρασκευῆς καί νά παρακαλέσω αὐτὴν ὅπως παρουσιάσῃ συντόμως τὴν ἔκθεσιν ταύτην, τὸ δὲ ἐκτενὲς περιεχόμενον αὐτῆς καταθέσῃ πρὸς κατ' ἰδίαν πληροφόρησιν τῶν συνέδρων.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Ἡ ἔκθεσις ἀφορᾷ εἰς μίαν σύντομον ἱστορικὴν ἀναδρομὴν ἐφ' ὄλων τῶν σταδίων, τὰ ὁποῖα διήνυσε μέχρι σήμερον ἡ προπαρασκευὴ τῆς Συνόδου, ἐπὶ τῶν σχετικῶν δραστηριοτήτων τῆς Γραμματείας (δημοσιεύσεις κειμένων, ὀργάνωσις θεολογικῶν συναντήσεων), συνοψίζουσα ἐν συνεχείᾳ τὰς περὶ τῆς Συνόδου καί τῆς προβληματικῆς αὐτῆς ἐκφραστείας ἀπόψεις ὑπὸ ὀρθοδόξων ἀλλὰ καί ἑτεροδόξων θεολόγων.

Ὡς γνωστὸν ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου (16 - 28 Ἰουλίου 1971) ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, «ὅπως ἡ Γραμματεία Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Συνόδου προβῆ μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου» τοῦ ἔτους 1971 εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ὑπ' αὐτῆς καταρτισθέντων «εἰσηγητικῶν κειμένων καί τὴν ἐν μεταφρά-

σει κυκλοφορίαν αὐτῶν καί ἀναζητήση τρόπους ἐκφράσεως ἐνδεχομένων ἐπ' αὐτῶν σκέψεων, ἐφ' ὧν ὀφείλει αὕτη νά ἐνημερώνη τά μέλη τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς».

Ἡ Γραμματεία εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀναθέσεως ταύτης, τηρήσασα καί τὴν δοθεῖσαν αὐτῇ προθεσμίαν, ἐδημοσίευσεν τὰ κείμενα τῶν εἰσηγήσεων εἰς τὴν ἑλληνικὴν, ἐν συνεχείᾳ, ὡσαύτως εἰς τὴν ἑλληνικὴν, τὰ πλήρη Πρακτικά τῶν ἐργασιῶν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Τὰ κείμενα ταῦτα ἐκυκλοφορήθησαν ἐπίσης, φροντίδι τῆς Γραμματείας, εἰς τὴν ρωσικὴν, τὴν γαλλικὴν (πλὴν τῆς εἰσηγήσεως ἐπὶ τοῦ πρώτου θέματος), τὴν ἀγγλικὴν, τὴν ἰταλικὴν, κατὰ μέρος δὲ καί εἰς τὴν γερμανικὴν.

Ἄφ' ἑτέρου, ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ εἰσηγήθη ὁμοφώνως ὅπως ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις προβῆ εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου (1961) καταρτισθέντος καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐν τέλει δὲ ἐξέφρασε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὴν εὐχὴν ὅπως οὗτος, κατόπιν συνεννοήσεως μὲ τοὺς Προκαθημένους τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, μεριμνήσῃ διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὸ πρῶτον 15μερον τοῦ Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1972.

Ἐκτιμῶσα, ἐν τούτοις, τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἰδίας Ἐπιτροπῆς, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὠδηγήθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία αὕτη εὐχὴ περὶ ταχείας συγκλήσεως τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως ἀπέβεινεν ἐν τῇ πράξει ἀνεφικτός.

Ἡ ἀναβολὴ αὕτη ἀπετέλεσεν, ἐντασσομένη εἰς τὴν καθόλου πορείαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Μεγάλην Σύνοδον, πράγματι σταθμὸν. Συνετέλεσεν ὅπως συνειδητοποιηθῆ εἰς ὅλην του τὴν εὐρύτητα ὡς καὶ τὰς δυσκολίας αὐτοῦ τὸ μὲ τὸν ζῆλον τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ ἀναληφθὲν ἔργον. Συνετέλεσεν ὁμοίως ὅπως συνεχισθοῦν, ἐνταθοῦν καὶ διευρυνθοῦν αἱ μεταξὺ τῶν θεολόγων καὶ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπαφαί ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὠριμάνσεως τῆς καθόλου συνειδήσεως περὶ τῆς Συνόδου.

Εἰς τὸν τομέα τοῦτον ἀναφέρομεν τὰς ἀκολούθους δραστηριότητας τῆς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου Γραμματείας.

1. Τὴν μεταξὺ 26 - 31 Δεκεμβρίου 1972 ὀργανωθεῖσαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ὀρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀνεπίσημον συνάντησιν ὀρθοδόξων θεολόγων, ἡ ὁποία, ἀφοῦ κατέληξε καὶ αὕτη εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ὀρισθεὶς κατάλογος τῶν θεμάτων δὲν ἀνταπεκρίνετο οὔτε εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐσωτερικῆς συνοχῆς ἀλλ' οὔτε εἰς τὰς ἀπαιτήσεις, τὰς ὁποίας προβάλλουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ καιροὶ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, προύχωρησεν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν σχεδίου θεμάτων.

2. Τὴν μεταξὺ 22 - 28 Σεπτεμβρίου 1973 ἐπίσκεψιν τοῦ Προϊσταμένου

της Γραμματείας εις τὸ Πατριαρχεῖον Ρουμανίας, τῇ προσκλήσει αὐτοῦ, προκειμένου νὰ ἐνημερώσῃ τὰ ἀρμόδια ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας καὶ ἀνταλλάξῃ πληροφορίας καὶ ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸ ὄλον ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου καὶ τὰς διαγραφόμενας περὶ αὐτῆς προοπτικές.

3. Τὴν μεταξὺ 9 - 13 Ὀκτωβρίου 1973 πραγματοποιήσιν ἀνεπισήμου συσκέψεως ὁμάδος θεολόγων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀκαδημίαν τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν κατ' ἀρχὴν ἐπισήμανσιν ἐκείνων τῶν καιρῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα προκύπτουν κατὰ τὴν γνώμην τῶν συνέδρων ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐμπειρίαν τοῦ πληρώματος αὐτῆς σήμερον.

4. Τὴν μεταξὺ 13 - 18 Ὀκτωβρίου 1974, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ, πραγματοποιηθεῖσαν ἐπίσκεψιν τοῦ Προϊσταμένου τῆς Γραμματείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας.

Εἰς τὸ δεύτερον καὶ τρίτον μέρος τῆς Ἐκθέσεως αὐτῆς ἡ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου προβαίνει εἰς τὴν ἐπισκόπησιν τῆς ὑπ' αὐτῆς κατὰ μέγα μέρος προκληθείσης περὶ τῆς Συνόδου θεολογικῆς προβληματολογίας ὑπὸ ὀρθοδόξων ἀλλὰ καὶ ἑτεροδόξων θεολόγων, πληροφοροῦσα ἅμα ὅτι αἱ θεολογικαὶ αὐταὶ συμβολαὶ ἤρχισαν νὰ δημοσιεύωνται ὑπὸ τῆς Γραμματείας εἰς εἰδικὴν περιοδικὴν ἐκδόσιν αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνοδικά». (Τὸ πλήρες κείμενον τῆς Ἐκθέσεως ἐν παραρτήματι).

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστοῦμεν. Τὸ κείμενον τῆς ἐκθέσεως διενεμήθη καὶ ὄλοι δύνασθε νὰ μελετήσετε αὐτὴν κατ' ἴδιαν πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου ἡμῶν ἐνταῦθα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βράτσης : Ἦκούσαμεν μετὰ χαρᾶς τὰ χαιρετιστήρια μηνύματα τῆς Α.Θ. Παναγιότητος. Ἀλλὰ καὶ ὄλοι αἱ ἐδῶ ἀντιπροσωπεῖται κομίζουσιν μηνύματα τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν. Παρακαλῶ ὅπως ἡ ἀνάγνωσις τῶν μηνυμάτων τούτων καταχωρισθῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Αὐτὸ προβλέπεται καὶ σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ. Τοῦτο γενήσεται, μετὰ τὸ διάλειμμα, κατὰ τὸ ἕτερον ἡμισυ τῆς πρωΐνης συνεδρίας.

Ἡ συνεδρία λύεται δι' ἡμίσειαν ὥραν.

Ἐπαναληφθείσης τῆς συνεδρίας :

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Μόλις πρὸ ὀλίγου ἐλήφθη τηλεγράφημα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Μαξίμου. Παρακαλῶ τὴν Γραμματεῖαν νὰ ἀναγνωσθῇ.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει :

«Σεβασμιώτατον Μελίτωνα
Μητροπολίτην Χαλκηδόνος.
Πρόεδρον Πανορθοδόξου Διασκέψεως
Γενεῦην

Κατ' ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀδελφικῶς πληροφοροῦμεν τὴν Ὑμετέραν ἀγαπητὴν ἐν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Σεβασμιότητα ὅτι οἱ Μητροπολίται Σλίβεν Νικόδημος, Στάρας Ζαγοράς Παγκράτιος καὶ Βράτσης Καλλίνικος θέλουσι μετάσχει εἰς τὴν παροῦσαν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου. Αἱ τούτων σεβασμιότητες θέλουσι μεταβιβάσει πρὸς ὑμᾶς τοὺς ἀδελφικούς χαιρετισμούς καὶ τὰς ἐν προσευχῇ εὐχὰς ἡμῶν δι' εὐδόξωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς τόσον χρησίμου διὰ τὴν Ἀγίαν Ὁρθοδοξίαν συντάξεως ταύτης ὡς καὶ δι' ἐνίσχυσιν σταθερᾶς ἐνότητος τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Πεισιμένος ὅτι, Θεοῦ βοηθοῦντος, παροῦσα συνάντησις ἐν Σαμπεζῦ θέλει ἀποτελέσει νέον εὐλογημένον βῆμα πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἀποφάσεων τῶν Διασκέψεων τῆς Ρόδου διὰ σύγκλησιν Πανορθοδόξου Συνόδου καὶ ἐπίτευξιν ἀναμενομένων ἀποτελεσμάτων. Εἶθε ὅπως ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὦσιν μεθ' ὑμῶν πάντων. Μετ' ἀγάπης ἐν τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

21.11.1976

Μάξιμος, Πατριάρχης Βουλγαρίας

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Μετ' αἰσθημάτων εὐγνωμοσύνης δεχόμεθα τὸ μήνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας, ὑποθέτομεν δὲ νὰ εἶναι τοῦτο ἀπαντητικόν εἰς τὸ πρὸς αὐτὸν τηλεγράφημα ἡμῶν ἢ νὰ ἔχη διασταυρωθῆ μετ' αὐτό.

Καὶ ἐν συνεχείᾳ : Ἐχω χρέος μου νὰ σᾶς ἀνακοινώσω, ὅτι ἐκ τῆς Διασκέψεως ἀπουσιάζει ἡ Ἐκκλησία Γεωργίας. Κατὰ τηλεγράφημα, ληφθὲν πρὸ τινῶν ἡμερῶν, ἡ ἀναχώρησις τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς δὲν κατέστη δυνατὴ διὰ λόγους τεχνικούς. Παρακαλῶ νὰ ἀναγνωσθῆ τὸ τηλεγράφημα τοῦτο, ὡς καὶ τὸ εἰς αὐτὸ ἀπαντητικόν, καὶ νὰ καταχωρισθῶσιν ἀμφοτέρω εἰς τὰ πρακτικά.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς ἀναγινώσκει :

«Σεβασμιώτατον
Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Μελίτωνα
Πρόεδρον Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως
Γενεῦην.

Πληροφοροῦμεν ὑμᾶς ὅτι ἔνεκα καθυστερημένης πληροφορήσεως

ἡ ἀντιπροσωπεία ἡμῶν δὲν ἔσχεν ἐπαρκῆ χρόνον διὰ νὰ λάβῃ θεωρήσεις, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου τῆς Γεωργίας δὲν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς Γενεύην. Ὁ Θεὸς ἅς εὐλογῇ τὰ μέλη τῆς Α΄ Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Ἐλπίζομεν ὅτι τὰ κείμενα τῆς Διασκέψεως θὰ σταλώσιν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ἡμῶν.

Δαβὶδ Ε΄

17.11.1976, Καθολικὸς Πατριάρχης πάσης Γεωργίας»

«Μακαριώτατον Καθολικὸν Γεωργίας

Δαβὶδ

Τιφλίς

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὸ εὐγενὲς μῆνυμα ὑμῶν.

Λυποῦμαι πράγματι, διότι Γεωργιανὴ ἀντιπροσωπεία δὲν θὰ εἶναι παροῦσα εἰς ταύτην τὴν Α΄ Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἀλλὰ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας θὰ εἶναι παροῦσα ἐν πνεύματι μεταξὺ ἡμῶν. Βεβαίως πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν Διάσκεψιν θὰ τεθῆ ὑπ' ὄψιν τῆς ὑμετέρας Μακαριότητος. Παρακαλῶ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐσεβάστως.

18.11.1976

Χαλκηδόνος Μελίτων».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐπίσης φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι πρὸς τὴν Διάσκεψιν συγχαρητήριον καὶ εὐχαιρικὸν τηλεγράφημα ἀπέστειλε καὶ πολῦτιμος συνεργάτης εἰς τὰς πανορθόδοξους ἡμῶν συναντήσεις, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος.

Νὰ ἀναγνωσθῆ.

Τὸ τηλεγράφημα ἀναγινώσκεται :

«Σεβασμιώτατον

Μητροπολίτην Χαλκηδόνος Μελίτων, Πρόεδρον

Γενεύην.

Αἰσία ἐνάρξει ἐργασιῶν Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐκφράζω θερμοτάτην εὐχὴν προσευχὴν ὑπὲρ πλήρους εὐοδώσεως ἐργασιῶν. Νοερῶς παρὼν ἀπευθύνω ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ἀσπασμὸν ὑμῖν καὶ πᾶσιν ἀδελφοῖς συνέδροις, Κύριος ἔστω ἐν μέσῳ ὑμῶν.

21.11.1976

Μύρων Χρυσόστομος».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Καὶ τώρα θὰ μοι ἐπιτρέψῃτε νὰ ἐκτελέσω ἐπιβαλλόμενον ἀδελφικὸν καθήκον. Νὰ μνησθῶμεν σήμερον ἅπαντες ἐνταῦθα

πολυτιμοτάτου συνεργάτου εἰς ὅλας τὰς πανορθοδόξους Διασκέψεις καὶ συναντήσεις, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Λένινγκραδ κ. Νικοδήμου, περὶ τοῦ ὁποῦ μετὰ λύπης ἐπληροφορήθην ὅτι ἀσθενεῖ. Προτείνω νὰ ἀποστείλωμεν εἰς αὐτὸν μῆνυμα ἀγάπης καὶ εὐχῶν ὑπὲρ ἀποκαταστάσεως τῆς ὑγείας αὐτοῦ.

Τὸ ἀποσταλὲν τηλεγράφημα ἔχει οὕτως :

«Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Λένινγκραδ καὶ Νόβγκοροντ
κ. Νικόδημον
Obvodnyi 17
Leningrad, S — 167
URSS

Κατ' ἀπόφασιν καὶ ἐξ ὀνόματος τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως γνωρίζομεν ὑμῖν ὅτι ἐμνήσθημεν τῆς ὑμετέρας λίαν ἀγαπητῆς Σεβασμιότητος κατὰ τὴν πρώτην ταύτην συνεδρίαν, τῶν πολυτίμων κατὰ τὰς προηγουμένας πανορθοδόξους διασκέψεις συμβολῶν καὶ ὑπηρεσιῶν ὑμῶν καὶ ἠσθάνθημεν λύπην ἐπὶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐκ τοῦ μέσου ἡμῶν ἀπουσίᾳ διὰ λόγους τῆς ὑγείας ὑμῶν. Ἀποστέλλομεν ὑμῖν τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὴν, ἐν ἀδελφικῇ ἀλληλεγγύῃ, ἔκφρασιν τῆς ἀγάπης ἡμῶν καὶ προσευχόμεθα ὑπὲρ τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς πολυτίμου ὑμῶν ὑγείας. Ἀδελφικῶς.

22.11.1976

Χαλκηδόνος Μελίτων, Πρόεδρος».

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Παρακαλῶ τῶρα τοὺς ἀντιπροσώπους νὰ παρουσιάσουν εἰς τὴν συνέλευσιν τὰ μηνύματα τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν, ὅσα ὑπάρχουν.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σουηδίας : Κατόπιν τοῦ ἀγνωστοῦ ἤδη συγχαρητηρίου καὶ εὐχετικῆς τηλεγραφίματος τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς εἰσηγητικῆς ὁμιλίας τῆς ὑμετέρας Σεβασμιότητος, ἡ ἡμετέρα ἀντιπροσωπεῖα οὐδὲν ἔχει νὰ προσθέσῃ.

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Μακαριότης, ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικόλαος ἀπέστειλε πρὸς τὴν παροῦσαν Α' Προσυνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἐμὲ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Ἐπισκόπους Ἐλευσίνος Τιμόθεον καὶ Βαβυλῶνος Πέτρον. Ὁ Πατριάρχης Νικόλαος ἐπιδεικνύει ζωηρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ταχύτεραν σύγκλησιν τῆς Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ἡ Α.Θ. Μακαριότης ἐπιθυμεῖ ἀναβίωσιν τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως καὶ τῆς πατερικῆς

διδασκαλίας, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῆ μετακίνησιν τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν καὶ τῶν κανονικῶν βάσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἰδικώτερον ὁ Μακαριώτατος ἔδωκεν ἡμῖν ἐντολὴν νὰ ἀνακοινώσωμεν εἰς πάντας ὑμᾶς τὴν πατρικὴν αὐτοῦ ἀγάπην, νὰ μεταφέρωμεν εἰς πάντας ὑμᾶς τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Ἀποστολικὴν αὐτοῦ εὐλογίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου ἡμῶν, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ θίξῃ τὴν δογματικὴν καὶ κανονικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Συνεπῶς θὰ χαρῆ καὶ θὰ ἰκανοποιηθῆ ὅταν θὰ πληροφορηθῆ τὴν εἰσήγησιν τοῦ Σεβ. Προέδρου ἡμῶν, ὅτι ἡ Προσύνοδος δὲν θὰ ἀσχοληθῆ μὲ δογματικὰ θέματα οὔτε μὲ τὴν κατάργησιν ἱερῶν κανόνων.

Ἐπιφυλασσόμεθα κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν διαφόρων θεμάτων νὰ ἐκφράσωμεν τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀποστέλλει εἰς τὴν Διάσκεψιν τὰς πλήρεις ἀγάπης εὐχὰς του καὶ τὴν εὐλογίαν του. Ἐκφράζει δὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι τὸ ἔργον τῆς Διασκέψεως θὰ στεφθῆ ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας ζῆ ὑπὸ ἐξαιρετικὰς συνθήκας, ὀφειλομένης εἰς τὰς διαφορὰς γλώσσης, ἐθνότητος, θρησκευμάτων, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν ἐντὸς τῶν ὁρίων αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν νὰ τονίσωμεν ὅτι τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς Διασκέψεως πρέπει νὰ στραφοῦν πρὸς τὴν πρᾶξιν καὶ ὄχι πρὸς τὴν θεωρίαν. Εἰδικώτερον θὰ ἐπεθυμοῦμεν ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀσχοληθῆ μὲ τὰς δυστυχίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν Λίβανον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας : Ἄγιο Πρόεδρε, ἅγιοι ἀδελφοί, Ἡ εὐδοκία τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, σεπτῆ προσκλήσει τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Δημητρίου, συνηγάγετο καὶ αὐθις ἡμᾶς ἀπὸ περᾶτων τῆς Οἰκουμένης, ἵνα ἐν πνεύματι ἀγάπης συνεργασθῶμεν καὶ συσκεφθῶμεν ἐπὶ τῆς προωθήσεως τῆς ἱεράς ὑποθέσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἦθεν, δόξαν ἀναπέμποντες τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ, διαβιβάζομεν ὑμῖν τὸν χαιρετισμὸν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς κ. Βενεδίκτου, μεταφέρομεν δ' ὑμῖν τὴν χάριν καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Παναγίου καὶ Ζωοδόχου Τάφου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ καὶ τῶν λοιπῶν παναγίων σεβασμιᾶτων δι' εὐόδωσιν τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν.

Διανύομεν πράγματι συνοδικὴν περίοδον ἀποφασιστικῆς σημασίας διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διότι κατ' αὐτὴν ἐπιχειρεῖται ἡ ὑγιὴς ἐναρμόνισις τῆς αὐθεντικῆς ταυτότητος τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τῶν συγ-

χρόνων ποιμαντικῶν ἀναγκῶν. Ἡ Ὁρθόδοξος συνοδική παράδοσις, διασώζουσα τὴν μακραίωνα συνοδικὴν ἐμπειρίαν, συνέδεσε πάντοτε ἄρρηκτως τὸ ἔργον τῶν συνόδων μετὰ τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης καὶ τῆς σωτηριολογικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν κόσμον, διὸ καὶ κατὰ τὴν Προσυνοδικὴν ταύτην περίοδον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ μελετήσῃ καὶ ἀντιμετώπισῃ πάντα τὰ ἀπασχολοῦντα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα προβλήματα.

Μετὰ τὰς γενομένας κατ' ἰδίαν συζητήσεις μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν θεμάτων, ἅτινα ἴα ἔδει νὰ ἀπασχολήσουν τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον, χωρήσωμεν νῦν εἰς τὰς ἀπὸ κοινοῦ διαβουλεύσεις. Τὸ προκείμενον ἡμῖν ἔργον οὐδόλως εἶναι εὐχερές, ὡς ἀναφερόμενον εἰς ἀπὸ μακροῦ χρονίζοντα ζωτικά θέματα τῆς Ἐκκλησίας, ἅτινα, ἔνεκα τῆς φύσεως αὐτῶν σκιάζουσιν ἐνίοτε τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἢ κατὰ τινα τρόπον προβληματίζουσιν καὶ ἀνησυχοῦν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας· ἀλλ' ἢ τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τοῦ ὁδηγοῦντος τὴν Ἐκκλησίαν εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, δῶν ἡμῖν σύνεσιν ἐν πᾶσι καὶ φωτισμόν, ἵνα φέρωμεν εἰς πέρας τὸ ἀνατεθὲν ἡμῖν ἔργον πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ καὶ οἰκοδομῆν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας κ. Ποιμὴν καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἔδωσαν ἐντολὴν εἰς τὴν ἡμετέραν ἀντιπροσωπείαν ὅπως διαβιβάσῃ τοὺς ἐγκαρδίους χαιρετισμοὺς αὐτῶν πρὸς τὴν παροῦσαν Διάσκεψιν. Ὁ Πατριάρχης Μόσχας δίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν Πανορθόδοξον ταύτην Συνέλευσιν, ἢ ἀποψὶς δὲ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εἶναι ὅτι ἡ προσεχὴς Σύνοδος πρέπει : α) Νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα, δεδομένου ὅτι αὕτη ἔχει μεγάλην σημασίαν ὄχι μόνον διὰ τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας φρονεῖ, ὅτι ἡ προπαρασκευὴ τῆς Συνόδου θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἐμπεριστατωμένη, ὥστε νὰ ὑπηρετῇ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. β) Ἐπίσης ὁ Πατριάρχης τῆς Μόσχας καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος νομίζουσιν ὅτι ἡ παροῦσα συνάντησις ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ διαγράψῃ ὅλον τὸ ἔργον τῶν προηγουμένων δεκαπέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου τοῦ 1961. Ὁ Πατριάρχης ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἐντολὴν νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν γνώμην τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὑπὸ συζήτησιν θεμάτων, ἀναγιγνώσκοντες ἐνώπιον τῆς Διασκέψεως τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱεράς ἡμῶν Συνόδου.

Ὁ Πατριάρχης Ποιμὴν θὰ προσεύχεται ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς Διασκένεως ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δαλματίας : Σεβασμιώτατε Ἅγιε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατοι, Πανοσιολογιώτατοι, Αἰδεσιμολογιώτατοι Πατέρες, καὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν συμπάσης τῆς Οἰκουμένης.

Αἰσθάνομαι μεγάλην χαρὰν καὶ τιμὴν, διότι δύναμαι ἐξ ὀνόματος τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας νὰ χαιρετίσω πάντας ὑμᾶς μετὰ τῶν καλυτέρων εὐχῶν διὰ τὴν εὐδόωσιν τοῦ ἔργου τῆς ἐξαιρετικῆς σημασίας Πανορθοδόξου ταύτης Συνάξεως, συναχθείσης ἐνταῦθα δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μας, ὁ καθηγητὴς Στογιάν Γκόσεβιτς καὶ ἐγώ, ἐλάβομεν παρὰ τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας, τὰς ὁποίας διαβιβάζομεν καὶ εἰς ὑμᾶς μετ' αἰσθημάτων βαθυτάτου σεβασμοῦ. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι αἱ παραγγελίαι αὐταὶ βασιζονται ἐπὶ τῆς μαρτυρίας καὶ τῶν αἰσθημάτων σύμπαντος τοῦ εὐλαβοῦς ἡμῶν κλήρου, τῶν μοναχῶν καὶ τοῦ λαοῦ.

«Πηγαίνετε ὄχι ὡσάν νὰ πηγαίνετε εἰς συνήθη ἐκκλησιαστικὴν σύναξιν», μᾶς ἐλέχθη κατὰ τὴν ἀναχώρησίν μας. «Πηγαίνετε ὡσάν νὰ μεταβαίνετε εἰς τὸν πλεόν ἱερόν καὶ μέγαν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ εἶναι συνηγμένοι οἱ κήρυκες τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Εἰσερχόμενοι εἰς τὸν ναὸν τοῦτον διαβιβάσατε τοὺς χαιρετισμούς μας λέγοντες : Ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν μέσῳ ἡμῶν — καὶ ἐστὶ καὶ ἔσται ἐσαεὶ.

Ἡ συμπεριφορὰ σας νὰ εἶναι τοιαύτη ὡσεὶ νὰ τελεῖτε ἱεράν λειτουργίαν, διότι προκειμένου περὶ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, πρόκειται περὶ μυστηρίου οἰκουμενικῆς σημασίας, περὶ μεγάλου χαρισματικοῦ μυστηρίου Νέας Πεντηκοστῆς, ἀποκαλύψεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, παρουσιάσεως τοῦ κόσμου ταύτης καὶ τῆς τοιαύτης ἐποχῆς εἰς τὸν Χριστὸν — τὸν Ζῶντα Θεὸν παντός χρόνου καὶ Κύριον πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Θὰ εἰσθε μαζί με τοὺς ἀντιπροσώπους πολλῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ λαῶν. Ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ «οὐκ ἐνὶ Ἰουδαίῳ οὐδὲ Ἑλλήνι, οὐκ ἐν δουλῷ οὐδὲ ἐλεύθερῳ . . . πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3, 28). Ὡς ἐκ τούτου προσπαθῆσατε ὀλιγώτερον νὰ δεικνύετε τὰ πλαίσια τῆς σερβικῆς σας ἐθνότητος, περισσότερο δὲ ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Σερβικὴ Ἐκκλησία εἶναι μέλος μιᾶς μεγάλης οἰκουμενικῆς οἰκογενείας, ἢ ὁποία ὑπέρεκειται πάντων τῶν ἐθνικῶν καὶ ἑδαφικῶν ὀρίων καὶ πλαισίων.

Προσεύχεσθε περισσότερο καὶ ὁμιλεῖτε ὀλιγώτερον καὶ σιγώτε-

ρα, διὰ τὴν ἀκουσθῆ καλύτερον ἢ φωνὴ καὶ ἡ πνοὴ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου. Εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑφίσταται βαρυτάτας δοκιμασίας. Τὸ διατί τοῦτο συμβαίνει τὸ γνωρίζει ὁ Θεός. Καί εἶναι πάντοτε καλύτερον ἐκεῖνο τὸ ὅποιον βούλεται ὁ Θεός ἐκεῖνου τὸ ὅποιον σκέπτονται οἱ ἄνθρωποι. Ὅμως, ὁ Θεός ἔστεψε τὴν Ὁρθοδοξίαν διὰ στεφάνου μαρτυρίου, ἐκτεινομένου ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ κόσμου. Εἰς τὸν στέφανον τοῦτον ὄλοι οἱ Ὁρθόδοξοι λαοὶ ἔχουν ἐναποθέσει τὰ ὠραιότερα καὶ πλέον μυρίπνοα ἄνθη τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑποστάσεως καὶ ζωῆς των. Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ὁ στέφανος οὗτος εἶναι ἡ πολυτιμότερα ἀρτηρία τῆς Ὁρθοδόξου κοινωνίας καὶ ἡ ἀσφαλεστέρα ἐγγύησις τοῦ μέλλοντός της. Οἱ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος Ἅγιοι Μάρτυρές μας μᾶς ὑποχρεώνουν εἰς ὁμοφωνίαν καὶ ὁμόνοιαν, βεβαιοῦντες ἡμᾶς συνάμα ὅτι διὰ τοῦ στεφάνου τοῦ μαρτυρίου των ἡ Ὁρθοδοξία μέσῳ τῆς μελλούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου θὰ δυνηθῆ νὰ σκορπίσῃ τὴν μυρίπνοον εὐοσμίαν εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον καὶ τὴν σύμπασαν οἰκουμένην».

Τὰς κατευθύνσεις καὶ ὁδηγίας ταύτας τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἀπεδέχθημεν ὡς προσωπικὰ ἰδικὰ μας βιώματα καὶ ὡς τοιαῦτα τὰ διαβιβάζομεν καὶ πρὸς ὑμᾶς, χαιρετίζοντες ἅμα πάντας ὑμᾶς ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ ἐξαιτούμενοι τὰς προσευχὰς σας καὶ τὴν βοήθειάν σας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Ἀναγινώσκει μῆνυμα τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ρουμανίας κ. Ἰουστινιανοῦ, ἔχον ὡς ἀκολούθως : «Ἐξ ὀνόματος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρουμανικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ πληρώματος τῶν πιστῶν αὐτῆς ἡμεῖς, ὁ Πατριάρχης Ἰουστινιανός, ἀπευθύνομεν ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους πασῶν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, παρακαλοῦντες τὸν Πανάγαθον Θεὸν ἵνα αἱ ἐργασίαι τῆς Ἀ΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως εὐοδοθῶσιν, ἐπαναφέρουσαι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν τὸ πλήρες πνεῦμα τῆς ἐνότητος καὶ τοῦ πάλαι ἐν αὐτῷ κρατοῦντος συνοδικοῦ βίου.

Ἐπωφελοῦμενοι τῆς εὐκαιρίας ταύτης, πληροφοροῦμεν τὴν Ὀλομέλειαν τῆς Διασκέψεως, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ρουμανικὴ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ κρατεῖ ἰδιαζόντως τὸ πνεῦμα τῆς οἰκουμενικότητος καὶ τῆς συνοδικότητος ἐν τε τῇ ὀργανώσει καὶ ἐν τῷ βίῳ αὐτῆς.

Ἡ νεωτέρα Ρουμανικὴ Ἐκκλησία δὲν ἐλησμόνησε τὸ παρελθὸν αὐτῆς. Οἱ πάλαι Προκαθημένοι τῆς Ἐκκλησίας τῶν προγόνων ἡμῶν ἦσαν παρόντες εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους. Τὸ δὲ πνεῦμα τοῦτο τῆς συνοδικῆς ζωῆς ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν θέλει νὰ διατηρήσῃ καὶ σήμερον καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Ὁλοκαρδίως αἰτούμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ εἰς εὐδόωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν :

Σεβασμιότατοι, Θεοφιλέστατοι, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα συνήθροισεν ἡμᾶς εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν τοῦ Ὁρθοδόξου Κέντρου τοῦ Σαμπεζῦ διὰ σπουδαῖον καὶ θεάρεστον ἔργον : νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἤρχισαν αἱ Διασκέψεις Ρόδου, διὰ νὰ προετοιμάσωμεν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου.

Αἰσθάνομαι μεγάλην χαρὰν διὰ τὴν δυνατότητα, ἣ ὁποία μοὶ παρέχεται ὅπως χαιρετίσω ἐγκαρδίως ἐκ μέρους τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας Μαξίμου, τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἀντιπροσωπείας ἡμῶν τὴν ὑψηλὴν ταύτην Συνέλευσιν τῶν ἀπεσταλμένων τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ εὐχηθῶ ἐπιτυχῆ καὶ καρποφόρον ἐργασίαν εἰς τὴν παροῦσαν ἀδελφικὴν συνάντησιν.

Εἴθε ἡ χάρις τοῦ μεγάλου Ἀρχιποίμενος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νὰ εἶναι μεθ' ἡμῶν, ἀδελφοί, καὶ νὰ βοηθῆ ἡμᾶς, διότι τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον ἔχομεν συνέλθει, εἶναι μέγα καὶ ὑπεύθυνον.

Εἴθε ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ Πατρός νὰ μᾶς ἐνώνη, διότι μόνον ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἐνότητα τοῦ Πνεύματος. Ὁ κόσμος ἀναμένει ἀπὸ ἡμᾶς ζῶσαν μαρτυρίαν διὰ τὸν Κύριον — τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀγάπης.

Εἴθε τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ νὰ ἐκχύσῃ ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἀνεξάντλητα δῶρα αὐτοῦ, νὰ μᾶς ὁδηγήσῃ εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς ἡμᾶς τὰ μυστήρια τῆς σοφίας, διὰ νὰ ὑπηρετήσωμεν τὴν Ἁγίαν, Καθολικὴν, Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν μετὰ πάσης προθυμίας καὶ καθαρότητος, ὅπως ὑπηρετήσαν αὐτὴν οἱ ἅγιοι Θεοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

Ἡ Ἀντιπροσωπεία ἡμῶν ἔχει τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας Μαξίμου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν σεβαστὴν Διάσκεψιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρεκκλίνωμεν τῆς προδιαγεγραμμένης ὁδοῦ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων Ρόδου καὶ τῶν ἄλλων μετ' αὐτὰς ἀδελφικῶν συναντήσεων, τόσον ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν.

Εἴθε ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης νὰ εἶναι μεθ' ἡμῶν, εἰς ἐνίσχυσιν ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου : Εὐχαριστίας προσάγομεν καὶ ἡμεῖς, Ἅγιε Πρόεδρε, τῷ περὶ πάντων προνοοῦντι Θεῷ, διότι κατηξίωσεν ἡμᾶς, ἵνα ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα συμμετά-

σχωμεν τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἱεροῦ τούτου συμποσίου, εἰς τὸ ὅποιον ἡ θεήλατος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀγάπη τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ἐκάλεσε καὶ ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμᾶς πάντοθεν συνήγαγεν, ἵνα συσκεφθῶμεν ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης περὶ τῆς ἐξευρέσεως τῆς ὁμαλιωτέρας καὶ βραχυτέρας ὁδοῦ, τῆς ὁδηγοῦσης εἰς τὴν μετὰ πολλῶν προσδοκιῶν καὶ ἐλπίδων ἀναμενομένην Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν καὶ Μεγάλην τῆς Ὁρθοδοξίας νέαν Σύνοδον.

Ἐν ὑποκλίσει βαθυτάτη ἀπευθύνομεν δι' Ὑμῶν, Ἁγιε Πρόεδρε, εὐλαβῆ ἀσπασμόν καὶ σέβας ἄκρον ὑποβάλλομεν πρὸς τὴν σεπτὴν Κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην κ.κ. Δημήτριον, καὶ ἐν ἀγάπῃ εἰλικρινεῖ καὶ ἀνυποκρίτῳ χαιρετίζομεν καὶ κατασπαζόμεθα πάντας τοὺς παρισταμένους Σεβασμιωτάτους τῆς Ὁρθοδοξίας Ἱεράρχας καὶ λοιποὺς τιμίους ἐκπροσώπους τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν. Κομίζομεν ἐν ταυτῷ πρὸς πάντας τὸν ἀσπασμόν τῆς ἀγάπης τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου καὶ σύμπαντος τοῦ πληρώματος τῆς κατὰ Κύπρον Ἐκκλησίας, οἵτινες βεβαιωθῆτε μετ' αἰσθημάτων χαρᾶς καὶ ὡς εὐαγγέλιον ἐδέξαντο τὴν εἶδησιν περὶ τῆς Προσυνοδικῆς ταύτης Πανορθοδόξου Διασκέψεως καὶ μετὰ πολλῶν ἁγίων καὶ εὐγενῶν προσδοκιῶν προέπεμψαν ἡμᾶς εἰς ταύτην.

Τῶν αἰσθημάτων τούτων τῆς χαρᾶς καὶ τῶν προσδοκιῶν μάρτυρες καὶ διερμηνευταὶ παριστάμενοι ἐνταῦθα διαβεβαιούμεθα ὅτι προσφέροντες ἡμᾶς αὐτοὺς εὐεπιφόρους εἰς τὰς Ἁγίας καὶ φωτοδοτίδας πνοάς τοῦ παρακλήτου Πνεύματος, θά ἐργασθῶμεν ὅλη ψυχῇ καὶ ἐν ἀγαστῇ συμνοίᾳ μεθ' Ὑμῶν, Ἁγιε Πρόεδρε, καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν τιμωτάτων ἐκπροσώπων τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἱεροῦ ἔργου τῆς Προσυνοδικῆς ταύτης Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τιθέμενοι καὶ ἡμεῖς κατὰ δύναμιν καὶ κατ' εὐδοκίαν θεοῦ λίθον εὐάρμοστον εἰς τὸ πνευματικὸν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Μεγάλης Συνόδου οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου ἡ οἰκοδομὴ ἐν ἐπικλήσει τοῦ ἄνωθεν φωτισμοῦ καὶ ἐν εὐχαριστηρίοις δεήσεσι καὶ πανηγυρικῇ λειτουργίᾳ ἀπὸ χθὲς ἐπανήρξατο εἰς τὸν αὐτὸν ἱερὸν χώρον.

Εὐχόμεθα ὅπως ὁ οὐράνιος τῆς Ἐκκλησίας Δομήτωρ, ὁ χρόνους καὶ καιροὺς ὀρίζων καὶ ἐξουσιάζων καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας κάλλιον πάντων ἡμῶν εἰδώς, φωτίζῃ, ἐνισχύῃ καὶ κατευθύνῃ τὰς βουλὰς καὶ τὰς διανοίας ἡμῶν καὶ τὰ ἔργα κατὰ τὸ ἅγιον καὶ ἀλάθητον Αὐτοῦ θέλημα καὶ μεταβάλλων τὰς σκολιάς εἰς εὐθείας καὶ τὰς τραχείας ὁδοὺς λειαιῶν ἀξιώσῃ ἡμᾶς τῆς χαρᾶς καὶ συνδοξολογήσωμεν ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, ἐν τῇ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Πανορθοδόξῳ Συνόδῳ τὸν Πατέρα τῶν Φώτων πρὸς ὕψωσιν Ὁρθοδοξίας καὶ αἰώνιον δόξαν Αὐτοῦ, Ἀμήν.

Ἐν κατακλείδι ἐπιτρέψατε ἡμῖν. Σεβασμιώτατε Ἅγιε Πρόεδρε, ὅπως ἐκφράσωμεν πρὸς Ὑμᾶς καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀποτελοῦντας τὸ προσωπικὸν τοῦ Σταυροπηγίου τούτου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου θερμοτάτας εὐχαριστίας διὰ τὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης, μετὰ τῶν ὁποίων μᾶς ὑπεδέχθητε καὶ διὰ τὴν παρεχομένην εὐγενῶς θερμὴν φιλοξενίαν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Ἀναγινώσκει μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἔχον ὡς ἀκολουθῶν : «Μὲ πολλὴν ἐν Κυρίῳ χαρὰν, χαιρετίζομεν τὴν σύγκλησιν τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, τὴν συνερχομένην ἐν Γενεύῃ καὶ εἰς τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπευθύνει ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀσπασμὸν εἰς τὸν Σεβ. Πρόεδρον κ. Μελίτωνα, τὸν καὶ ἐκπρόσωπον τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Μητρὸς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς ὁμοδόξους ἀντιπροσωπείας τῶν ἀπανταχοῦ Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Μὲ κατάνυξιν καὶ φόβον Θεοῦ ἐπικαλούμεθα τὴν ἐπίνοιαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπως κατευθύνῃ τὰς σκέψεις τῶν ἁγίων ἀδελφῶν, ὥστε ἐμφορούμενοι ὑπὸ «νοῦ Χριστοῦ» καὶ στοιχοῦντες ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν προλαβουσῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἐν πολλῇ συνέσει νὰ βουλευῶνται οἱ σεβάσμιοι συνέδριοι «τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα» τῇ Ἁγίᾳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἡ Ἱερά Παράδοσις καὶ τὸ Πνεῦμα τῆς Ἁγίας Γραφῆς νὰ γίνουν οἱ τρεῖς κύριοι φορεῖς διὰ τὰς ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ ληφθησομένας ἀποφάσεις τῶν ἐν ἁγίᾳ Συνόδῳ ἀντιπροσώπων τῶν Ἀγιωτάτων ἡμῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἧτοι τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἐν Τριάδι ὀρθοδόξως ὑμνούμενος Θεὸς ἡμῶν ἄς φωτίζη καὶ ἄς καθοδηγή τὰ βήματά σας εἰς πᾶσαν τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀλήθειαν, πρὸς περιποίησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστεπωνύμου Ὁρθόδοξου πληρώματος.

Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σεραφεῖμ».

Ὁ Πανοσιολ. Ἡγούμενος κ. Συμεὼν : Ἀναγινώσκει μῆνυμα τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας κ. Βασιλείου, ἔχον οὕτω : «Ἐκ βάθους ψυχῆς χαιρετίζω ὑμᾶς εἰς τὸ προσωπικὸν μου ὄνομα καὶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Πολωνίας κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἡμέραν τῆς Διασκέψεως ὑμῶν ἐν τῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου.

Παρακαλῶ τὸν ὑπατον Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Χριστόν, νὰ εὐλογήσῃ. Αὐτός, εἰς τὸν Ὅποιον προσήκει πᾶσα εὐλογία, ὅλα τὰ ἔργα

καί ὅλας τὰς προσπάθειαις ὑμῶν, διὰ τὸ καλὸν τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Εἴθε τὸ ἔλεος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον συνεκέντρωσεν ὑμᾶς σήμερον, νὰ δώσῃ πτερὰ εἰς ὅλας τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους, σκέψεις, πράξεις καὶ ἐνεργείαις ὑμῶν, ὥστε ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ μιᾷ καρδίᾳ νὰ δοξάσῃτε καὶ μεγαλύνῃτε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἁγίας Αὐτοῦ Ἐκκλησίας.

Ὁ Βαρσοβίας Βασιλεῖος».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας : Ἡ καρδιά μου ἀγάλλεται καὶ εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, ὁ Ὅποιός μοι ἐπέτρεψε νὰ λάβω μέρος εἰς τὴν Α΄ Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Ἔχω τὴν χαρὰν νὰ διαβιβάσω πρὸς ὑμᾶς τὸν θερμὸν χαιρετισμὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ὅφειλῶ νὰ παραδεχθῶ ὅτι διακατέχομαι ἀπὸ κάποιον φόβον, διότι ἔχω συνειδησιν τῶν δυσχερειῶν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου, ἐνισχύομαι ὁμως διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν Θεὸν καὶ διὰ τῆς ἐλπίδος, ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐβοήθησε τοὺς Πατέρας τῶν προηγουμένων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, θά βοηθήσῃ καὶ ἡμᾶς νὰ φέρωμεν τοῦτο εἰς πέρας. Εἰς ὅσους μετέχουν τῆς Διασκέψεως ἐπαναλαμβάνω, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὅτι ἐργαζόμεθα περισσότερον ἀπὸ ἄλλους, διότι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μᾶς βοηθεῖ. Ἄς προσευχηθῶμεν εἰς τὸν Θεὸν νὰ μᾶς ἱκανώσῃ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν Μεγάλην Πανορθόδοξον Σύνοδον τὸ συντομώτερον καὶ νὰ ἴδωμεν τὸ μέλλον μὲ καθαράν συνείδησιν.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας : Σεβασμιώτατε Πρόεδρε, Ἐπειδὴ ὅλον τὸ ἐπισκοπᾶτον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας εὐρίσκεται ἐδῶ, ἔχομεν τὴν χαρὰν νὰ χαιρετίσωμεν τὴν σεβασμίαν Διάσκεψιν ἐκ μέρους μας καὶ ἐκ μέρους τοῦ πληρώματος τῆς βορειοτέρας ἐν Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, οἱ ὅποιοι τὴν στιγμὴν ταύτην προσεύχονται ὑπὲρ εὐοδώσεως τῆς Διασκέψεώς μας.

Ἐπειδὴ ἀντιπροσωπεύομεν ἐδῶ τὴν νεωτέραν τῆ τάξει τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, συμφωνοῦμεν ἐκ βάθους καρδίας μὲ ὅλας τὰς ὥραιαις καὶ καλὰς εὐχάς, τὰς ὁποίας ἤδη ἐξέφρασαν αἱ πρεσβύτεραι Ἐκκλησίαι.

Εὐχόμεθα ἰδιαιτέρως ὅπως κυριαρχήσῃ ἡ ἀγάπη ἐν μέσῳ ἡμῶν διὰ νὰ ἐμφανισθῶμεν ὡς μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστῶ τοὺς ὁμιλήσαντας ἀδελφοὺς διὰ τὰ μηνύματα αὐτῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Ἐντολῇ τοῦ Ἀρχιεπίσκοπου τῆς ἀντιπροσωπείας ἡμῶν Σεβ. Μητροπολίτου Κιέβου κ. Φιλαρέτου ἐκφράζω τὴν

λύπην ἡμῶν διότι εἰς τὴν Διάσκεψιν αὐτὴν δὲν ἐκλήθησαν ἡ Αὐτοκέφαλος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἡ Αὐτόνομος Ἐκκλησία τῆς Ἰαπωνίας. Ζητοῦμεν ὅπως ἡ δῆλωση ἡμῶν αὕτη καταχωρισθῆ εἰς τὰ Πρακτικά.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὡς Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως δηλῶ ὅτι ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ἡ προσήκουσα ἀπάντησις πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐδόθη κατὰ τὴν χθεσινὴν Σύσκεψιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

Ἡ συζήτησις συνεχίζεται μετὰ τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν. Καὶ ἐν πρώτοις θέτω καὶ πάλιν ἐνώπιον ὑμῶν τὸν ἐκ τεσσάρων σημείων σκελετὸν αὐτῆς, ὁ ὁποῖος ἐγένετο δεκτὸς ὁμοφώνως κατὰ τὴν Σύσκεψιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τοῦ Σαββάτου.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κειμένου τούτου, θὰ πρέπει τώρα νὰ συντάξωμεν τὴν ἀναλυτικωτέραν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου : Νομίζω, ὅτι τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας περιμένει ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἓνα λόγον ἀγάπης καὶ εὐλογίας ἐκ μέρους τῶν ὑπευθύνων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πεινοῦν καὶ ἔχουν ἀνάγκην τοῦ λόγου τούτου. Καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ θεωρήσουν ὅτι ἡμεῖς ὡς Ἐκκλησία ἀσχολούμεθα μόνον μετὰ θέματα νομοκρατικά. Προσωπικῶς δὲ ἠσθάνθημεν ἀπογοήτευσιν ὅταν εἶπατε ὅτι θὰ ἔχωμεν συντόμως μὲν αὐτὴν τὴν Σύνοδον, εἰς τὸ μέλλον δὲ ἄλλας. Εἶναι καλόν, βεβαίως, νὰ ἀσχοληθῶμεν μετὰ τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος σήμερον εἶναι μόνος.

Ὁ Μητροπολίτης Μελίτων εἰς τὴν ἐμπνευσμένην ὁμιλίαν τοῦ τῆς Κυριακῆς ἐπέμεινε εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ αἰσθήματα ἀλληλεγγύης πρὸς αὐτόν, τὰ ὅποια μᾶς ἐπιβάλλονται. Ἐχομεν καθῆκον νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ὀρθοδόξους ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ πληρώματος.

Κατὰ ταῦτα νομίζω, ὅτι α) τὸ ζήτημα τῆς Γραμματείας πρέπει νὰ ρυθμισθῆ, καὶ β) τὸ σημεῖον περὶ διαρκείας τῆς Συνόδου νὰ ἀναθεωρηθῆ, διότι μόνον ὅταν θὰ καθορίσωμεν ποῖα εἶναι τὰ φλέγοντα θέματα θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴπωμεν πόσον ἡ Σύνοδος θὰ διαρκέσῃ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγοράς : Ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας σᾶς εὐχαριστεῖ, διότι ἐδείξατε προσοχὴν εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦ Πατριάρχου Μαξίμου καὶ εἰς τὸ μήνυμα, τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσεν ὁ Ἀρχηγὸς αὐτῆς. Ἡ Ἀντιπροσωπεία ἡμῶν ἔχει ἐντολὴν ἀπὸ τὸν Πατριάρχην Μάξιμον καὶ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἡμῶν νὰ ἀναγγείλῃ εἰς τὴν σεβασμίαν Διάσκεψιν ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρεκκλίνωμεν ἀπὸ τὴν

προδιαγεγραμμένην ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ἐχάραξαν αἱ προηγηθεῖσαι Πανορθόδοξοι Διασκέψεις καὶ ἄλλαι ἀδελφικαὶ συναντήσεις. Τόσον ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν. Ἡ ἐργασία, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἀρχίσει ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1971 διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν ἑξ θεμάτων, πρέπει νὰ συνεχισθῇ. Κατὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη ἡ Πανορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ δὲν ἔχει συνεδριάσει. Αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι δὲν ἔχουν ἐνημερωθῆ περὶ τῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα συνεζητήθησαν. Ἠκούσαμεν παρὰ τοῦ Γραμματέως, ὅτι εἰς τὴν Γραμματεῖαν ἔχουν φθάσει ἀπόψεις μερικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ἡ πρότασις ἡμῶν εἶναι πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν νὰ ἀκουσθοῦν αἱ συστάσεις καὶ αἱ ἀπόψεις τῶν Ἱερῶν Συνόδων ἐπὶ τῶν ἑξ θεμάτων, καὶ μόνον τότε νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἐνώπιον ἡμῶν Ἡμερησίας Διατάξεως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Παρακαλῶ τὸν ἅγιον Στάρας - Ζαγοράς νὰ μελετήσῃ τὴν εἰσήγησίν μου. Ἐκεῖ ἔδωκα ἐξηγήσεις διὰ τὴν ὄλην πορείαν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου. Ἄν ὁ Γραμματεὺς ἔχῃ νὰ διαφωτίσῃ τὸν ἅγιον Στάρας - Ζαγοράς ἐπὶ τῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἔθιξε, παρακαλῶ νὰ τὸ κάμῃ.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Τὰ κείμενα τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1971 ὑπεβλήθησαν εἰς ὅλας τὰς Ἐκκλησίας, διότι τὰ παρέλαβον οἱ ἀντιπρόσωποι των εἰς τὴν Διορθόδοξον αὐτὴν Ἐπιτροπὴν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς κρίσεις καὶ ἀπόψεις περὶ τῶν κειμένων τούτων, αὐταὶ ὑπεβάλλοντο πάντοτε ὑπὸ τῆς Γραμματείας εἰς τὰς Ἐκκλησίας πρὸς συνεχῆ ἐνημέρωσιν αὐτῶν, περιέχονται δὲ εἰς τὸ κείμενον τῆς ἐκθέσεώς μου, τὸ ὁποῖον ἔχετε ἤδη ἐνώπιον ὑμῶν. Ἡ μόνη Ἐκκλησία, ἡ ὁποῖα ἀπέστειλεν εἰς τὴν Γραμματεῖαν τὰς ἀπόψεις αὐτῆς, εἶναι ἡ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας, ἔχουσα δὲ θέσει ταύτας ὑπ' ὄψιν τῆς Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ ἀποστείλῃ ἀπόψεις, διὰ νὰ μὴ προκαταλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ Παρακλήτου. Ἀπαντῶν δὲ γενικώτερον εἰς ὅσα ἐλέχθησαν ἐδῶ προηγουμένως, δηλῶ ὅτι θεωρῶ ἀξίαν πολλῆς προσοχῆς τὴν πρότασιν τοῦ ἁγίου Ὁρους Λιβάνου. Νὰ λάβωμεν δηλαδὴ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν, τί ἔχομεν ἀπὸ τῆς Συνόδου νὰ εἰπώμεν εἰς τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

Εἰς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Στάρας — Ζαγοράς ἔχω νὰ παρατηρήσω : α) εἰάν πρόκειται νὰ συζητήσωμεν τὰς ἀπόψεις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν προτάσεων τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ νὰ ἀναμείνωμεν τὰς ἀπαντήσεις αὐτῶν, θὰ πρέπει νὰ μὴ κάμωμεν Διά-

σκεψιν, ἀλλὰ νά ἀνταλλάσσωμεν ἀπόψεις διά τοῦ ταχυδρομείου. Νομίζω ὅμως, ὅτι, ἐάν θέλωμεν νά προχωρήσωμεν, ἐκάστη Ἐκκλησία πρέπει νά εἶπῃ τὰς ἀπόψεις αὐτῆς καί νά φέρῃ τὰς συμβουλὰς αὐτῆς ἐντός τῆς Διασκέψεως. Τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ συνοδικοῦ φρονήματος τῆς Ἐκκλησίας.

β) Δέν δυνάμεθα νά λέγωμεν ὅτι ὅσα ἄπαξ ἀπεφασίσθησαν δέν πρέπει πλέον νά θιγοῦν. Ἡ ζωὴ εἶναι δυναμική, ὄχι στατική. Ὅ,τι εἶναι καλόν, νά τό κρατήσωμεν. Ἄν ἔχωμέν τι, τό ὅποιον ἀποδεικνύεται μὴ χρήσιμον, νά τό καταργήσωμεν. Ἄν κάτι τό καλύτερον, νά τό καλλιεργήσωμεν. Νά μὴ θέσωμεν ὄρια εἰς τὴν Σύσκεψιν, ἀλλὰ νά ἀξιοποιήσωμεν τὰς ἐμπειρίας ἡμῶν τοῦ παρελθόντος.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

Ἡ Συνεδρία ἐπαναλαμβάνεται κατὰ τό πρόγραμμα, τό ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Πρὸ τῆς ἐνάρξεως ὁ Σεβ. Πρόεδρος καί οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν μετέβησαν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ Π.Σ. Ἐκκλησιῶν εἰς ἐθιμοτυπικὴν ἐπίσκεψιν, γενόμενοι δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου καί τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν αὐτοῦ μετὰ πάσης τιμῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος ἀνακοινοῦται τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καί διαβιβάζει ἐν πρώτοις τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου πρὸς τοὺς συνέδρους, ἐν συνεχείᾳ δέ λέγει :

Τώρα θὰ πρέπει νά δώσωμεν εἰς τὰς ἐργασίας ἡμῶν γοργὸν ρυθμὸν καί δημιουργικὸν χαρακτῆρα.

Εἰς τὴν πρωϊνὴν συνεδρίαν ἔθεσα ἐνώπιον τῆς ὀλομελείας δύο σχέδια γενόμενα ὁμοφώνως ἀποδεκτὰ ὑπὸ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν. Πρέπει νά ἀποφανθῶμεν ἐπ' αὐτῶν, ἄλλως προχωροῦμεν ἄνευ κυξίδος. Θὰ ἀναφέρω ἐν πρὸς ἐν τὰ σημεῖα, τὰ ὅποια εἴτε τὰ ἀποδέχεσθε, εἴτε τὰ ὑπορρίπτετε, ὅποτε καί θὰ προβαίνητε εἰς συγκεκριμένην πρότασιν :

α) Ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων, τοῦ συνταχθέντος ὑπὸ τῆς Α' ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Ἡ πρότασις γίνεται ἀποδεκτὴ ὁμοφώνως.

β) Ἐξέτασις τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὰ θέματα.

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

γ) Γενικὴ ἐπισκόπησις καί ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καί τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, ὡς καί μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

δ) Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινου ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν εορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, ἐν ὠρισμένη Κυριακῇ, συμφώνως πρὸς ὑποχρέωσιν ἡμῶν, ἀναληφθεῖσαν κατὰ τὴν Ε' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐν Ναϊρόμπι.

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

Καὶ τώρα προτείνω νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα γενικῆς κατευθύνσεως, τὰ ὁποῖα ἐδέχθησαν ὁμοφώνως οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν κατὰ τὴν Σύσκεψιν, τὴν πραγματοποιηθεῖσαν τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, 21ης Νοεμβρίου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω ἐπὶ τῆς διαδικασίας — μεθοδολογίας τῶν ἐργασιῶν τῆς προπαρασκευῆς τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ἐδέχθημεν ὁμοφώνως τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν, ἡ ὁποία κατηρτίσθη ἐν τῇ Συσκέψει τῶν Ἀρχηγῶν τῆς 20ῆς Νοεμβρίου. Φρονῶ ὅτι εἶναι λίαν ἐνωρὶς νὰ δεχθῶμεν τὰ πορίσματα τῆς ἐπομένης Συσκέψεως, 21ης Νοεμβρίου, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὰς κατευθυντηρίους γραμμὰς τῆς ἀκολουθησομένης μεθοδολογίας. Τὸ τρίτον σημεῖον εἰδικώτερον, τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῇ ἀνακοινώσει τῆς Συσκέψεως, δὲν ἐγένετο δεκτὸν ὁμοφώνως. Ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ δεχθῇ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγοράς : Διαρκούσης τῆς πρωτῆς συνεδρίας διενεμήθη τοῖς ἀγαπητοῖς συνέδροις ἀντίγραφον τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Βουλγαρίας, ὅπου τονίζεται ὅτι δὲν πρέπει νὰ παρεκκλίνωμεν τῶν ἀποφάσεων τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως τοῦ 1968. Διὰ τοῦτο ἡ Βουλγαρικὴ Ἀντιπροσωπεῖα δὲν δύναται νὰ συμφωνήσῃ, ὅπως διέλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ δευτέρου μέρους τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως πρὶν ἢ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ἡ προηγουμένη Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐπὶ τῶν ἐξ θεμάτων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Παρακαλῶ νὰ εἴπητε σαφῶς τί ἐννοεῖτε, λέγοντες δεύτερον μέρος τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, δεδομένου ὅτι δὲν ἔχομεν εἰσέτι Ἡμερησίαν Διάταξιν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγοράς : Ἐννοῶ τὰ τέσσαρα κατευθυντήρια σημεῖα, τὰ ὁποῖα διετυπώθησαν κατὰ τὴν σύσκεψιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τῆς Κυριακῆς, 21ης Νοεμβρίου.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὅ,τι δηλαδὴ καὶ ὁ ἅγιος Τούλας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Μάλιστα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ πρότασις αὕτη ἐνέχει μίαν ἀντίφασιν. Νομίζω ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν ἐπὶ τῶν ἐξ θεμάτων πρὶν ἢ ἀποφαν-

θῶμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σημείου τῶν ἀποφάσεων, τῶν ληφθεισῶν κατὰ τὴν σύσκεψιν τοῦ Σαββάτου, 20ῆς Νοεμβρίου, τὸ ὅποσον προβλέπει τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου. Ὅταν ἀναθεωρηθῇ ὁ Κατάλογος, εἶναι δυνατὸν νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸν νέον κατάλογον τὰ ἑξ ἑξ θέματα ἢ τινα ἐξ αὐτῶν κατὰ τὴν γνώμην καὶ ἀπόφασιν τῆς παρούσης Διασκέψεως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βράτσης : Ἡ ἀναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ρόδου δὲν πρέπει νὰ σημαίῃ τὴν κατάργησιν τῶν ἑξ θεμάτων. Αὐτὴ εἶναι γνώμη τῆς Ἀντιπροσωπείας ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τότε κάμνω τὴν ἀκόλουθον πρότασιν: Νὰ σχηματίσωμεν τέσσαρας Ἐπιτροπὰς, ἐκάστη τῶν ὁποίων νὰ ἐπεξεργασθῇ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων σημείων τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, τὴν ὁποίαν ἐνεκρίναμεν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἡ πρότασις δὲν εἶναι πρακτικῶς ἐφαρμόσιμος, διότι αἱ ἀντιπροσωπεῖαι ἡμῶν ἀπαρτίζονται ἐκ τριῶν μελῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τότε δὲν ἀπομένει, παρὰ νὰ συγκροτηθοῦν τρεῖς Ἐπιτροπαί, ἐξ ὧν ἡ πρώτη νὰ ἐξετάσῃ τὰ δύο πρῶτα θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως.

Ἡ πρότασις αὕτη ἐγκρίνεται.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ Γραμματεία δέον ὅπως συνεννοηθῇ μετὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν Ἐπιτροπῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Ἄν καὶ εἴμεθα ἀνεξάρτητοι Ἐκκλησίαι, ὅταν εὐρισκώμεθα ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν ἀντιπροσωπεύει οὐχὶ μόνον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τοῦτο δὲ διότι εἴμεθα μία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Ἐπίσης πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θὰ δώσῃ ἡμῖν τὴν δυνατότητα νὰ ἐνεργήσωμεν πνευματικῶς καὶ νὰ ἔχωμεν τὴν ἀπαιτουμένην συνταύτισιν συνειδήσεων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Συμφωνῶ ἀπολύτως.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας : Ἐφ' ὅσον ἐδέχθημεν τὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, αἱ Ἐπιτροπαὶ δέον ὅπως συγκροτηθῶσι πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξετάσεως τοῦ περιεχομένου τῶν σημείων τούτων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἀκριβῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συγκροτοῦνται αἱ Ἐπιτροπαί, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ ὑποβάλουν πρὸς τὴν Ὀλομέλειαν τὰς Ἐκθέσεις αὐτῶν. Τοῦτο δὲ, διότι ἡ πείρα διδάσκει, ὅτι τοιαύτης φύσε-

ως εργασίαι, δηλαδή «εργαστηριακαί», μόνον δι' επιτροπῶν γίνονται. Παρακαλεῖται ἡ Γραμματεία ὅπως, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, καταρτίσῃ τὰς Ἐπιτροπὰς, τὴν σύνθεσιν τῶν ὁποῖων θὰ ἐγκρίνωμεν αὐριον, ἐν Ὀλομελείᾳ.

Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Γ' ΗΜΕΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Τρίτη, 23 Νοεμβρίου 1976.

Μετὰ τὴν εἰθισμένην προσευχὴν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ συνεδρία ἀρχεται. Ὁρισμένοι Ἐκκλησιαὶ ἐξήτησαν παρὰ τῆς Προεδρικῆς Ἐδρας, ὅπως πρὶν ἢ ἡ Διάσκεψις ἡμῶν εἰσέλθῃ εἰς τὴν κατὰ Ἐπιτροπὰς ἐργασίαν αὐτῆς, δοθῇ εἰς αὐτὰς ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξουν γενικὰς τινὰς ἀπόψεις, διὰ νὰ ἔχωσιν αὐτὰς ὑπ' ὄψει αὐτῶν αἱ τρεῖς Ἐπιτροπαὶ κατὰ τὴν ἐργαστηριακὴν αὐτῶν ἐργασίαν. Νομίζω ὅτι εἶναι καθήκον ἡμῶν νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰς τὴν εὐκαιρίαν ταύτην. Ἐπειδὴ δὲ πρῶτος ἠτήσατο τοῦτο, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου ἔχει τὸν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου : Ἀναγινώσκει τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 56 Πρακτικὸν τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσσοικῆς Ἐκκλησίας τῆς 18ης Νοεμβρίου 1976, τὸ κείμενον τοῦ ὁποίου ἐν τῷ μεταξὺ διανέμεται μετὰ φρασις εἰς τοὺς συνέδρους εἰς τὴν ρωσσοικὴν, τὴν ἑλληνικὴν καὶ τὴν ἀγγλικὴν, μετὰ τῆς διευκρινήσεως ὅτι ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν δὲν εἶναι κατὰ πάντα πιστὴ καὶ ὅτι μόνον τὸ ρωσσοικὸν πρωτότυπον ἀποτελεῖ τὸ ἀuthεντικὸν κείμενον. Εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς ἀναγνώσεως εὐχαριστεῖ τοὺς συνέδρους διὰ τὴν ὑπομονὴν καὶ προσοχὴν αὐτῶν.

Τὸ κείμενον τοῦ ὡς ἄνω ὑπ' ἀριθμὸν 56 Πρακτικοῦ ἔχει ὡς ἀκολουθῶς :

«Κατὰ τὴν ὡς ἄνω συνεδρίαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, συνελθοῦσαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου, συνεζητήθη ἡ πρόσκλησις τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Δημητρίου τοῦ Α' πρὸς τὴν Ρωσσοικὴν Ἐκκλησίαν, ὅπως συμμετάσχῃ εἰς τὴν Προπαρασκευαστικὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Αὕτη μέλλει ὅπως συνέλθῃ μετὰξὺ 21 - 30 Νοεμβρίου εἰς Chambésy Γενεύης (Ἑλβετία).

Πληροφορία : Ἡ Διάσκεψις αὕτη εἶναι προπαρασκευαστικὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αἱ ἀπαρχαὶ

τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου ἀνάγονται εἰς τὴν Α' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τῆς Ρόδου τοῦ 1961, κατὰ τὴν ὁποίαν ὠρίσθη εἰς εὐρὺς κύκλος θεολογικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων πρὸς συζητήσιν κατὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κατανεμημένος εἰς θέματα καὶ ὑποθέματα ὁ κατάλογος οὗτος συμπεριέλαβεν ἄνω τῶν 100 ζητημάτων. Ὅλοι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔδει νὰ ἐκφράσουν τὴν ἄποψίν των ἐπὶ τοῦ καταλόγου τούτου. Ἐν συνεχείᾳ, τὰ θέματα ταῦτα θὰ ἔδει νὰ γίνουιν ἀντικείμενον συζητήσεως εἰς τὴν Προσύνοδον. Ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τοῦ 1961 ὑπεγράμμισεν ὄλον τὸ πολὺπλοκον καὶ τὸ εὐρὺ τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔδει νὰ προετοιμασθοῦν ἐν ὄψει τῆς Συνόδου· παρὰ ταῦτα ὁ κατάλογος ἔγινε δεκτὸς ὑπὸ τὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποίαν προετάθη.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων τῶν ὡς ἄνω Πανορθόδοξων Διασκέψεων ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἱδρυσεν τὴν 10ην Μαΐου 1963 Ἐπιτροπὴν διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων τῆς Πανορθόδοξου Προσυνόδου, ἀποτελουμένην ἀπὸ Ἱεράρχας, κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς. Τὰς ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς διηύθυνεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκραδ καὶ Νοβγκορόδ κ. Νικόδημος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐλειτούργησε μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1968, προητοίμασε δὲ διὰ τὴν Ἱεράν Σύνοδον σχέδιον περιέχον τὰ κατὰ τὴν ἄποψίν της τελικὰ κείμενα ὄλων τῶν θεμάτων τοῦ καταλόγου.

Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, συνελθοῦσα εἰς Chambésy τὸ 1968, συνεζήτησε τὰ προκαταρκτικὰ θέματα ὡς καὶ τὴν διαδικασίαν προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, ἀπεφάσισε δὲ ὅπως, ἀντὶ τῆς συγκλήσεως Προσυνόδου, προετοιμάσῃ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον διὰ σειρᾶς Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων· ἐπὶ πλέον, χάριν τοῦ ἀρτιωτέρου συντονισμοῦ τῆς ὅλης προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας, ἱδρυσεν μίαν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἐν ἐκτελεστικόν διοικητικόν ὄργανον αὐτῆς — τὴν Γραμματεῖαν —, ἐδρεῦον εἰς Chambésy. Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ πρέπει νὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκπροσώπους ὄλων τῶν τοπικῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ αὐτὴ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις τοῦ 1968 ἐξέλεξεν ἐκ τοῦ Καταλόγου τῆς Ρόδου ἕξ θέματα καὶ ἀνέθεσε τὴν ἐπεξεργασίαν των εἰς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας.

Ἡ Διάσκεψις καθώρισεν ἐπίσης τὴν περαιτέρω διαδικασίαν προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου. Ταύτην μέχρι σήμερον οὐδεμία ἄλλη Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἠκύρωσε.

Συμφώνως πρὸς τὴν διαδικασίαν αὐτὴν τὰ ἕξ πρῶτα θέματα, τὴν

πέξεργασίαν τῶν ὁποίων ἀνέλαβον ὠρισμένοι Ἐκκλησῖαι, δὲν διήλθον ἀπὸ ὅλα τὰ στάδια μελέτης. Ἐξητάσθησαν μόνον ἀπὸ τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν τὸ 1971, ἐν συνεχείᾳ ὅμως δὲν συνεκεντρώθησαν αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀπόψεις ὄλων τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, μερικαὶ δὲ ἀπόψεις αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν, δὲν ἐγνωστοποιήθησαν εἰς τὰς ὑπολοίπους.

Αἱ ἀπόψεις αὗται ἔπρεπε νὰ ἐξετασθοῦν εἰς νέαν συνεδρίασιν τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, κατόπιν δὲ νὰ συζητηθοῦν καὶ ψηφισθοῦν ὑπὸ τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Τὸν Μάιον τοῦ 1976 ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνας κ. Μελίτων ἐπεσκέφθη τὴν Μόσχαν ὡς Ἀρχηγὸς τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Δημητρίου καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτὴν ἐξέθεσε τὴν ἄποψιν τοῦτου ἐν σχέσει πρὸς τὰ θέματα καὶ τὴν διαδικασίαν τῆς προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Μητροπολίτου Μελίτωνος, ὅπως οὗτος ἐξέφρασεν αὐτὴν εἰς τὴν Μόσχαν, ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος πρέπει νὰ συνέλθῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον καὶ ὅτι εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν θεωροῦν ὅτι ἡ Σύνοδος πρέπει νὰ συνεδριάσῃ μερικὰς μόνον ἡμέρας καὶ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ περιορισμένα, ἀλλὰ «φλέγοντα» θέματα φέροντα πρακτικὸν χαρακτῆρα.

Ἐχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν περιορισμὸν τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων, τὴν ληφθεῖσαν εἰς τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν τὸ 1971, ὁ σεβ. κ. Μελίτων ἐθεώρει ὅτι ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος πρέπει νὰ μελετήσῃ μόνον μερικὰ θέματα τοῦ καταλόγου τοῦ 1961.

Ὁ Μητροπολίτης Μελίτων ὑπεγράμμισε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων ἐφ' ὄλων τῶν σχετικῶν προβλημάτων καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς συμφωνίας σχετικῶς πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς Πανορθόδοξου συναντήσεως, ἡ ὁποία θὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην διὰ τὴν λήψιν τῶν ἀποφάσεων ὡς πρὸς τὰ θέματα τῆς μελλούσης Συνόδου καὶ τὴν μέθοδον ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων τούτων.

Ἐκ τῶν λεγομένων αὐτοῦ ἐγένετο φανερόν ὅτι ἡ παλαιὰ μέθοδος, τὴν ὁποίαν ἐθέσπισεν ἡ Διάσκεψις τοῦ 1968, ἦτο ἀσύμφορος καὶ ἠμπόδιζε τὴν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως, ὅτι δὲ σήμερον δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη προκαταρκτικῆς μελέτης τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου ἀπὸ τὰς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ ἀφεθοῦν ταῦτα δι' ἐλευθέραν συζήτησιν εἰς τοὺς Ἱεράρχας — μέλη τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι ἡ Πανορθόδοξος Διάσκεψις θὰ ἀναθέσῃ

ὄλα τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ὀρίση ἡ Σύνοδος, εἰς μικρὰς Ἐπιτροπὰς εἰδικῶν. Εἰς τὰς Προπαρασκευαστικὰς ταύτας Ἐπιτροπὰς δὲ θὰ συμμετάσχουν ὄλοι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Τὰ θέματα θὰ ἐκπονηθοῦν, ὡς εἶπεν ὁ Μητροπολίτης Μελίτων, «ἐργαστηριακῶς».

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ ἄποψις τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τὴν ὁποίαν ἐξέθεσεν ὁ Μητροπολίτης Μελίτων, ἀπεδείχθη ριζικῶς διαφέρουσα ἀπὸ τὰς συστάσεις, αἱ ὁποῖαι ἐξεπονήθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1968, ὡς καὶ ἄλλων διορθοδόξων συνελεύσεων, καί, τρόπον τινά, ἀνῆρσε τὴν ὄλην προεργασίαν τῶν παρελθόντων 15 ἐτῶν. Κατὰ τὴν συνομιλίαν τοῦ Σεβ. Μελίτωνος μετὰ τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου τοῦτο παρετηρήθη εἰς αὐτόν.

Τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας προσεπάθησεν ἐπανειλημμένως καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἡμερομηνίαν τῆς συγκλήσεως νέας Πανορθοδόξου συναντήσεως. Εἰς τὸ τηλεγράφημα τῆς 14 Ὀκτωβρίου 1976 περιέχεται πρόσκλησις τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ. Δημητρίου εἰς τὴν, ὡς τὴν ὠνόμασεν, Α' Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν, ἣ ὁποία ἐπρεπε νὰ συνέλθῃ εἰς τὴν Γενεύην μετὰξὺ 21 - 30 Νοεμβρίου τρέχοντος ἔτους.

Κατὰ τὴν γνώμην ὁμοῦ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἡ πρότασις διὰ τὴν νέαν διαδικασίαν τῆς προετοιμασίας τῆς μελλούσης Συνόδου, τὴν ὁποίαν ἐξέφρασε κατὰ τὰς συνομιλίας του ὁ Μητροπολίτης Μελίτων εἰς τὸν Πατριάρχην Ποιμένα ἐνώπιον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Τοπικῆς ἡμῶν Ἐκκλησίας — περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνωτέρω — ὡς καὶ ἄλλαι ἐνδεχομένως προτάσεις, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ληφθοῦν ἀπὸ διαφόρους Τοπικὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ κριθοῦν ὄχι ὑπὸ τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως, ἀλλὰ ὑπὸ τακτικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἣ ὁποία μόνη ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καθορίσῃ ἢ μεταβάλλῃ τὴν μέθοδον προετοιμασίας τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου, τὴν καθορισθεῖσαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1968.

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ Ἁγιώτατος Πατριάρχης Ποιμὴν εἰς τὸ τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Ἁγιώτατον Πατριάρχην Δημήτριον προέτεινεν ὅπως ἡ συνέλευσις τῶν ἐκπροσώπων ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὀνομασθῇ νέα Πανορθόδοξος Διάσκεψις καὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του, ὅτι παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἐπερωτήσεις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν τελευταίων μηνῶν, δὲν ἐλήφθη ἐπιστολὴ ἐκ μέρους τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Δημητρίου, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐκτίθενται μὲ ἀκρίβειαν οἱ σκοποὶ, τὰ καθήκοντα καὶ τὰ προβλήματα τῆς μελλούσης Πανορθοδόξου Συσκέψεως.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Ποιμένος (εἰς τὸ κείμενον τοῦ τηλεγραφήματός του) τοῦτο μαρτυρεῖ ἔλλειψιν σοβαρότητος

είς τὸν τρόπον ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τῆς προετοιμασίας τῆς Διασκέψεως καὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ σπουδαίου τούτου διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδοξίας γεγονότος.

Μόνον τὴν 3 Νοεμβρίου, δηλαδὴ 18 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἐλήφθη ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ. Δημητρίου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 Ὀκτωβρίου περιέχουσα προτάσεις σχετικὰς πρὸς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν καὶ τὸν κύκλον θεμάτων τῆς προσεχοῦς Διασκέψεως εἰς Σαμπεζύ.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΣΥΖΗΤΗΣΙΝ ΑΠΕΦΑΣΙΣΘΗ

1. Δεδομένου ὅτι ἡ ἀπὸ 20 Ὀκτωβρίου 1976 ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ. Δημητρίου κατ' ἀρχὴν δὲν ἀντιφάσκει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ 1968 εἰμεθα σύμφωνοι νὰ θεωρήσωμεν τὴν προσεχῆ Διάσκεψιν ὡς Α' Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Ἐκφράζομεν ὁμῶς τὴν λύπην μας, ὅτι, κατὰ παράβασιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς τοῦ 1971, πρὸ τῆς Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως δὲν συνεκλήθη ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ.

2. Αἱ συνομιλῖαι μὲ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα εἰς τὰς 8 Μαΐου 1976 εἰς τὴν Ἱερὰν ἡμῶν Σύνοδον νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐνημερωτικαὶ ἐκ μέρους ἐκπροσώπου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διότι ἀπὸ τὴν πλευρὰν ἡμῶν δὲν ἐξεφράσθησαν ἀπόψεις ἐν σχέσει πρὸς τὴν πληροφορίαν, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν, ἀλλὰ μόνον ἐξηκριβώθη ἡ διαδικασία τῆς προετοιμασίας καὶ διεκπεραιώσεως τῆς Πανορθοδόξου Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἡ ἐπίσημος θέσις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας δὲν διευπλώθη ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων, διότι ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Σύνοδος δὲν συνεζήτησεν αὐτὰ πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος.

3. Νὰ συμφωνήσωμεν νὰ περιορισθῇ ὁ κατάλογος τῶν θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὁ ὁποῖος προητοιμάσθη ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου τὸ 1961, διότι ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον νὰ ἀφεθοῦν τὰ ἀκόλουθα θέματα διὰ πανορθόδοξον συζήτησιν :

I. ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΔΟΓΜΑ

A. Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ δόγματος ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου.

B. Θεία Ἀποκάλυψις :

α) Ἁγία Γραφή.

1. Θεοπνευστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

2. Κύρος τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

β) Ἱερὰ Παράδοσις :

(Καθορισμός τῆς ἐννοίας καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς).

Τὸ θέμα τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως ἔχει ἐκπονηθῆ ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔχει συζητηθῆ ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, καὶ τώρα πρέπει νὰ ἐξετασθῆ ὑπὸ τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Τὸ σημεῖον 3 — ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις τοῦ Βυζαντινοῦ κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης — δύναται νὰ παραλειφθῆ ὡς ἀντικείμενον μελέτης εἰς τὸ Συνέδριον τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων.

Γ. Ἐννοια καὶ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας :

α) Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας.

β) Αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας.

γ) Κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Τὸ ἀλάθητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποφαινομένη διὰ τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι εἰς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιολογίαν δὲν ὑπάρχει γενικὴ ἐπεξεργασία καὶ προσδιορισμός τῆς ἐννοίας τῆς Ἐκκλησίας.

II. ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

A. Ὁρθοδοξία καὶ Βίβλος :

Ἀνακατανομὴ τῶν λειτουργικῶν κειμένων.

B. Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ θέμα τοῦτο ἐξεπονήθη ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, συνεζητήθη εἰς τὴν Πανορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τώρα πρέπει νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

III. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΥΤΑΞΙΑ

A. Κωδικοποίησις Ἱερῶν Κανόνων.

B. Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ Νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει ἐκπονηθῆ ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἔχει συζητηθῆ εἰς τὴν Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τώρα εἶναι ἔτοιμον διὰ συζήτησιν εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Γ. Κωλύματα γάμου.

Τὸ θέμα τοῦτο ἔχει ἐκπονηθῆ ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὸ τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας. συνεζητήθη ὑπὸ τῆς Πανορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πρέπει νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Δ. Τὸ Ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν συμπράξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

Τὸ θέμα τοῦτο ἐμελετήθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, συνεζητήθη εἰς τὴν Πανορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν καὶ θὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

IV. ΣΧΕΣΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Εἴμεθα σύμφωνοι νὰ παραμείνουν εἰς τὸν κατάλογον τὰ ἀκόλουθα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως τοῦ 1961 :

A. Διορθόδοξοι σχέσεις

α) Σχέσεις τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τοὺς Κανόνας καὶ τὴν Ἱστορίαν.

Τὸ σημεῖον τοῦτο ἢ Ἀγία καὶ Ἱερά ἡμῶν Σύνοδος θεωρεῖ ἀπαραίτητον νὰ συζητηθῆ διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἱστορικῶν γεγονότων ἐπὶ τῆς βάσεως τοῦ περιεχομένου τοῦ 3ου Κανόνος τῆς Δευτέρας Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ διὰ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀρχῶν καὶ κριτηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐστηρίχθη ὁ 28ος κανὼν τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Κατὰ τὴν μελέτην τῶν ζητημάτων τούτων πρέπει νὰ ληφθῶν ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ ἀντιρρήσεις τοῦ ἡμετέρου Πατριαρχείου Μόσχας ἀπέναντι τῶν μὴ κανονικῶν ἀξιώσεων τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας.

1. Εἰρηνικά γράμματα

2. Δίπτυχα

3. Ἅγιον Μῦρον

4. Τήρησις τῶν ἐκ τῶν ἰδρυτικῶν Τόμων ἀπορρευουσῶν ὑποχρεώσεων.

B. Τὸ αὐτοκέφαλον καὶ τὸ αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ.

α) Ἀνακήρυξις αὐτοκεφάλου :

1. Τίς ὁ ἀνακηρύσσων
 2. Προϋποθέσεις καὶ ὄροι
 3. Τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοκεφάλου.
 4. Τίνες αἱ σήμερον ἀνεγνωρισμένοι αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι.
- β) Καθορισμὸς ὄρων τῆς ἀναγνωρίσεως Ἐκκλησίας τινός ὡς αὐτονόμου.
- Γ. Ὁρθοδοξία καὶ Διασπορά.
- Ἐνεστῶσα κατάστασις καὶ κανονικὴ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Διασποράς.

V. ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΟΙΠΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ

- Α. Μελέτη τρόπων προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν προοπτικῇ πανορθόδοξῳ.
- Β. α) Ὁρθοδοξία καὶ ἐλάσσονες Ἀρχαῖαι Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι.
β) Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.
γ) Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ αἱ ἐκ τῆς μεταρρυθμίσεως προελθοῦσαι Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαί.
- Κατὰ τὴν συζήτησιν τούτων δεόν ὅπως ὑπογραμμισθοῦν ἰδιαιτέρως ἡ Ἀγγλικανικὴ Ὁμολογία καὶ ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, μετὰ τῶν ὁποίων ἡ Ὁρθοδοξία ἀναπτύσσει ἐπιτυχῆ διάλογον.
- δ) Ἡ παρουσία καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν.

VI. Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ

- Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν.
- Οἱ χριστιανοὶ καὶ ὁ μὴ χριστιανικὸς κόσμος ἀναμφιβόλως δὲν θὰ κατανοήσουν τὴν στάσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐὰν ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος αὐτῆς ἀγνοήσῃ ἀπολύτως τὸ θέμα τοῦτο.

VII. ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

1. Ἐννοια καὶ ἔκφρασις τῶν ὄρων «ἀκρίβεια» καὶ «οἰκονομία» ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
2. Ἡ «Οἰκονομία»
 - α) ἐν τοῖς μυστηρίοις τόσον τοῖς ἐντὸς ὅσον καὶ τοῖς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας τελουμένοις.
 - β) ἐν τῇ ἀποδοχῇ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῶν αἰρετικῶν.

τῶν σχισματικῶν καὶ τῶν ἐκλιπτόντων, (τίνες διὰ βαπτίσματος, τίνες διὰ χρίσματος, τίνες διὰ λιβέλλου, τίνες δι' εὐχῆς).

3. «Οἰκονομία» ἐν τῇ λειτουργίᾳ.

Τὰ θέματα ταῦτα ἐξητάσθησαν ἤδη ὑπὸ τῆς Ἀγιωτάτης Ρουμανικῆς Ἐκκλησίας, συνεζητήθησαν ὑπὸ τῆς Πανορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πρέπει νὰ ὑποβληθοῦν πρὸς συζήτησιν εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

4. Ἡ εὐθανασία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία.

5. Ἡ καθύστεσις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία.

Δεδομένου ὅτι τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον θέμα εἶναι ἐξαιρετικῶς σύγχρονα καὶ οὐδέποτε συνεζητήθησαν εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως δοθῇ ἀπάντησις ἐπ' αὐτῶν.

VIII. ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ αἱ φυλετικαὶ διακρίσεις.

Ἐνῶ ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος καταβάλλει προσπάθειας διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ ρατσισμοῦ — αὐτοῦ τοῦ ἁμαρτήματος κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος — εἶναι ἀδύνατον ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον μὴ διατυπώσῃ ἐπὶ τούτου τὴν γνώμην της.

4. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν μέθοδον τῆς προετοιμασίας τῆς Μεγάλης καὶ Ἁγίας Συνόδου νὰ ἀπορριφθῇ ἡ πρότασις τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος, τὴν ὁποίαν οὗτος διετύπωσε κατὰ τὰς συνομιλίαις αὐτοῦ ἐν Μόσχᾳ εἰς τὰς 8 Μαΐου 1976, ὅπως ὁμάδες εἰδικῶν — θεολόγων ἐπεξεργάζονται τὰ θέματα, καὶ τοῦτο διότι ὅλον τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη βημάτων νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὸ τόσον οὐσιώδες δι' αὐτὴν ἱερόν τοῦτο ἔργον. Ἐπίσης δὲ νὰ ἀπορριφθοῦν αἱ ἄλλαι μεθοδολογικαὶ προτάσεις τοῦ Μητροπολίτου Μελίτωνος περὶ «ἐπιταχύνσεως» τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου. Ἡ προτεινομένη αὕτη μέθοδος, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, δὲν δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ σοβαρὰν προετοιμασίαν καὶ τὴν ἀπαραίτητον ποιότητα ἐπεξεργασίας θεμάτων, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο προτείνεται νὰ καθιερωθῇ ἐκ νέου ἡ ἀκόλουθος διαδικασία διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐν Σαμπεζῦ τὸ 1968.

1. Τὰ θέματα ἐπεξεργάζονται αἱ Ἐκκλησίαι κατὰ τὴν διάρκειαν ἑξαμήνου, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀποστέλλουν αὐτὰ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου Γραμματείαν.

2. Ἡ ἐπὶ τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου Γραμματεία ἀποστέλλει

τά ἀποτελέσματα τῆς ἐπεξεργασίας εἰς τὰς κατ' ἰδίαν τοπικὰς Ἐκκλησίας δι' ἐνημέρωσιν καὶ γνωμοδότησιν. Αἱ τοπικαὶ Ἐκκλησίαι ὀφείλουν ἐντὸς ἑξαμήνου νὰ ἀποστέλλουν εἰς τὴν ἐπὶ τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου Γραμματεῖαν τὴν γνώμην των ἐπὶ τοῦ προταθέντος εἰς αὐτὰς ὑλικοῦ.

3. Μετὰ τὴν λήψιν ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῶν ἀπαντήσεων τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν συζητουμένων θεμάτων, συγκαλεῖται ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς ἐπεξεργασίαν τῆς πανορθόδοξου γνώμης ἐπὶ τῶν προτεινομένων θεμάτων. Ἡ συμπεφωνημένη ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ὀρθόδοξος γνώμη ἐπὶ τῶν ἐκπονηθέντων θεμάτων ἀποστέλλεται ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου Γραμματείας εἰς τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας πρὸς ἐνημέρωσιν καὶ κατόπιν τούτου συγκαλεῖται ἡ Πανορθόδοξος Προσυνοδικὴ Σύσκεψις διὰ τὴν τελικὴν συζήτησιν τοῦ συνόλου τῶν ὑπὸ κρίσιν θεμάτων.

4. Ὀλίγον πρὸ τῆς Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως συνέρχεται ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν γνωμῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῆς ἐκπονηθείσης ὑπ' αὐτῆς θέσεως εἰς τὰ μελετώμενα θέματα. Ἡ Ἐπιτροπὴ, ἀφοῦ καθορίσῃ τὸ σχέδιον κειμένου ἐπὶ τῶν μελετωμένων θεμάτων, τὸ διαβιβάζει πρὸς ἐξέτασιν εἰς τὴν Πανορθόδοξον Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν.

5. Ἡ Προσυνοδικὴ Διάσκεψις καθορίζει τὸ τελικὸν κείμενον τῶν ἐγγράφων, τὰ ὅποια θὰ κριθοῦν ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

6. Ἡ ἰδίᾳ Προσυνοδικὴ Διάσκεψις ἐκλέγει καὶ καθορίζει τὰ νέα θέματα τοῦ ἐπομένου κύκλου τῶν ζητημάτων διὰ τὴν μελέτην των ὑπὸ τῶν διαφόρων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἐν συνεχείᾳ ἐπαναλαμβανομένης ὅλης τῆς ἀνωτέρω διαδικασίας μελέτης καὶ ἐξετάσεως τούτων ὑπὸ τῆς ἐπὶ μέρος τοπικῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας μέχρι τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

7. Μόνον ὅταν θὰ ἔχουν ἐκπονηθῆ ὀριστικῶς οἱ φάκελλοι ἐπὶ ὄλων τῶν ὑποβληθησομένων εἰς τὴν κρίσιν τῆς Συνόδου θεμάτων, δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἡμερομηνίας συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

5. Θεωρεῖται ἀπαραίτητον, ὅπως ἡ ἐπικειμένη Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα τῆς συμμετοχῆς καὶ ἐκπροσωπήσεως ὄλων τῶν τοπικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐπικειμένην Σύνοδον.

6. Διὰ τὴν ἐπιτυχεστέραν προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας νὰ θεωρηθῆ ἀπαραίτητος ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς ἐπὶ τῆς προετοιμασίας τῆς Συνόδου Γραμματείας, ὡς μελῶν τῆς Γραμματείας ταύτης, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν τοπικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν.

7. Νά χαιρετισθῆ ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ νά ἐκφρασθῆ ἡ εὐχή ὅπως αὕτη καταστῆ κατὰ τὸ δυνατόν σύντομος, δυναμικὴ, ἐποικοδομητικὴ, σοβαρὰ εἰς τὰς ἀποφάσεις της, καὶ ἐπιδείξῃ εἰς ὅλον τὸν κόσμον τὴν ἀδιαίρετον ἐνότητα τῆς Ἁγίας Ὁρθοδοξίας.

Διὰ νά καταστῆ δὲ τοῦτο πραγματικότης, εἶναι ἀπαραίτητος ἡ αὐστηρὰ τήρησις τῆς ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως καθορισθείσης διαδικασίας προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

8. Νά ἀνατεθῆ εἰς τὸν σεβ. Μητροπολίτην Κιέβου καὶ Γαλικίας Φιλάρετον, Πατριαρχικὸν Ἐξάρχον Οὐκρανίας, ἀρχηγὸν τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας εἰς τὴν Α' Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, νά ἀνακοινώσῃ τὸ παρὸν Πρακτικὸν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τῆς ἀνωτέρω Διασκέψεως.

Ὁ Πατριάρχης τῆς Μόσχας καὶ Πάσης Ρωσσίας
† ΠΟΙΜΗΝ

Τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου :

Ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης Μητροπολίτης Λένινγκραντ καὶ Νόβγκοροντ	† Νικοδήμ
Ὁ Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος Οὐκρανίας Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας	† Φιλαρέτ
Ὁ Μητροπολίτης Τούλας καὶ Μπελέφ	† Γιουβενάλι
Ὁ Μητροπολίτης Κρουτίτσκης καὶ Κολόμνας	† Σεραφεῖμ
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ρίγας καὶ Λετονίας	† Λεονίντ
Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κισενιόφ καὶ Μολδαβίας	† Ἰωνάθαν
Ὁ Ἐπίσκοπος Ἄλμα - Ἄτας καὶ Καζαχστάν	† Σεραφεῖμ
Ὁ Διευθυντὴς τῶν Ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας Μητροπολίτης Ταλλίν καὶ Ἑσθονίας	† Ἀλέξιος

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἦκουσα τὸ κείμενον μετὰ προσοχῆς. Περιέχει δύο μέρη, τὸ ἐν ἀφορῶν εἰς τὸ θέμα τῆς Συνόδου καὶ τῆς προετοιμασίας αὐτῆς, καὶ τὸ ἕτερον εἰς θέματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς σχέσεις Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ Πατριαρχείου Μόσχας. Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης Διασκέψεως, δι' ὃ καὶ δὲν δύναται νά γίνῃ δεκτόν, οὔτε νά καταχωρισθῆ εἰς τὰ πρακτικά. Ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἔχει καθορισμένον σκοπὸν καὶ πλαίσια, ἤτοι τὴν προπαρασκευῆν τῆς Συνόδου, καὶ οὐχὶ τὴν

ἐξέτασιν διμερῶν διαφορῶν μεταξύ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν. Ἐάν ἡ Ἐκκλησία τῆς Μόσχας ἐπιθυμῇ νὰ ἄρῃ τὰς διαφορὰς αὐτῆς πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, θὰ πρέπει νὰ ἀποταθῇ πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην καὶ τὴν περὶ Αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν διευθέτησιν αὐτῶν. Ἐγώ, ὡς Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως, ἔχω ὑποχρέωσιν νὰ κρατήσω αὐτὴν ἐντὸς τοῦ πλαισίου τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δέχομαι τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος ὅπως εἰσαχθῇ ἐνώπιον τῆς Διασκέψεως. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον δὲ μέρος παραπέμπω εἰς τὴν εἰσαγωγικὴν ὁμιλίαν μου περὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῶν πλαισίων τῆς παρούσης Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Συμπληρωματικῶς καὶ ἐν σχέσει πρὸς ὠρισμένα σημεῖα τοῦ ἀναγνωσθέντος ἐγγράφου ἔχω νὰ κάμω ἐν προκειμένῳ τὰς ἐξῆς διευκρινήσεις καὶ παρατηρήσεις :

α) Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1971 δὲν ἀπεφάσισε τὴν σύγκλησιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως μόνον διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἑξ̄ θεμάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ὄλου καταλόγου τῆς Ρόδου. Τοῦτο παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ ὁ ἅγιος Κιέβου.

β) Ὁ ἅγιος Κιέβου λέγει ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη νέα συνεδρία τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὅτι αὕτη εἶχεν ἐκφράσει τὴν ἀνάγκην νὰ συνέλθῃ διὰ μίαν ἄλλην φορὰν πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, διὰ νὰ ρίψῃ βλέμμα εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχε προετοιμάσει. Ἀλλὰ ἡ ἐν προκειμένῳ πραγματικότης εἶναι, ὅτι, καίτοι ἐξεφράσθη τοιαύτη εὐχή, ὅμως ἀργότερον ἐκρίθη ὅτι πρακτικῶς δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ σύγκλησις καὶ τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν καὶ διὰ τὸν περὶ ὠρισμένον ἀριθμὸν τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα μετέχουν τῶν συναντήσεων τούτων, ἀλλὰ καὶ διὰ καθαρῶς τεχνικοὺς λόγους, μέσων κ.λπ., τοῦτο ἐθεωρήθη λογικὸν καὶ κατὰ τὰς γενομένας διορθόδοξους διαβουλεύσεις καὶ συνεπῶς ὑπῆρχε γενικὴ σχεδὸν γνώμη, ὅπως κατ' εὐθείαν συνέλθῃ ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

γ) Οὐδέποτε εἶπον, ἡ Σύνοδος νὰ συνέλθῃ διὰ τινὰς μόνον ἡμέρας. Εἶπον μόνον ὅτι πρέπει νὰ εἶναι βραχείας διαρκείας. Τὴν χρονικὴν ἔκτασιν τῆς Συνόδου θὰ καθορίσῃ Πανορθόδοξος Διάσκεψις.

δ) Οὐδέποτε ἀπέκλεισα τὴν μελέτην τῶν θεμάτων ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν. Μόνον προέτεινα νὰ ἀλλάξῃ ἐν σημεῖον τῆς διαδικασίας, ἥτοι ἀντὶ τὰ θέματα νὰ προετοιμάζωνται ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ γίνεταί τοῦτο ὑπὸ εἰδικῶν ἐκ θεολόγων ἐπιτροπῶν.

ε) Τὸν λόγον τῆς μὴ συγκλήσεως ἐνωρίτερον Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐξήγησα εἰς τὴν εἰσήγησίν μου. Ἦτο σκόπιμον νὰ

δοθῆ ἢ εὐκαιρία εἰς τὰς Ἐκκλησίας, ὅπως μελετήσουν τὴν πρότασιν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς περὶ ἀναθεωρήσεως τοῦ καταλόγου.

στ) Ἄλλωστε καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀνέφερον ὅτι ἡ ἐπίσκεψίς μου πρὸς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας κατὰ τὸν παρελθόντα Μάιον εἶχε χαρακτηρῆ ἀλληλοενημερωτικὸν καὶ ἀνεπίσημον.

Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ κειμένου, τοῦτο οὐδὲν τὸ νεώτερον στοιχεῖον κομίζει, ἀλλ' ἐπαναλαμβάνει τὰ παλαιὰ τόσον ὡς πρὸς τὸν Κατάλογον θεμάτων τῆς Ρόδου, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν μεθοδολογίαν. Πάντως, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ ἐκτενοῦς καὶ ἐμπεριστατωμένης προτάσεως μιᾶς τοπικῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ δώσω εἰς τὰς ἀντιπροσωπείας καιρὸν διὰ νὰ ἐξετάσουν ταύτην καὶ διακόπτω πρὸς τοῦτο τὴν συνεδρίαν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Λαμβάνω τὸν λόγον οὐχὶ διὰ νὰ κάμω ὁμιλίαν, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπεξηγήσω ὠρισμένα σημεῖα τοῦ κειμένου, πρὸς ἄρσιν παρεξηγήσεων.

α) Τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον ἀνέγνωσεν ὁ ἅγιος Κιέβου, δὲν ἀποτελεῖ προσωπικὴν αὐτοῦ γνώμην, ἀλλ' ἐπίσημον ἄποψιν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου.

β) Δὲν ζητεῖται ἔγκρισις τοῦ κειμένου ὑπὸ τῆς Διασκέψεως. Τὸ κείμενον ἀπλῶς ἐνημερώνει τὴν Διάσκεψιν.

γ) Ἡ πρότασις τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου ἀποτελεῖται μὲν ἐκ δύο μερῶν, ὡς εἶπεν ὁ Σεβ. Πρόεδρος, ἀλλ' εἶναι ἓν ὅλον. Τὸ δεῦτερον μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸ θέμα τῶν σχέσεων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ ἄποψις περὶ ἐνότητος τῶν δύο μερῶν ἀποτελεῖ γνώμην τοῦ ἁγίου Τούλας. Ἐγὼ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναμαι νὰ δεχθῶ τὸ δεῦτερον μέρος ὡς κείμενον συζητητέον ἐν τῇ Διασκέψει. Θὰ ἐπανέλθωμεν ὁμῶς πρὸς συνέχισιν τῆς συνεδρίας ὅταν θὰ εἴμεθα ἕτοιμοι.

Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Ἡ συνεδρία ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Μετ' ἰδιαιτέρας εὐχαριστήσεως φέρω εἰς γνώσιν ὑμῶν, ὅτι τὴν μεσημβρίαν ἐλήφθησαν συγχαρητήρια τηλεγραφήματα τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων, Μόσχας καὶ Ρουμανίας, ὡς καὶ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς Βορείου καὶ Νοτίου κ. Ἰακώβου ἐξ ἀποφάσεως τῆς Συνάξεως ὄλων τῶν ἐν Ἀμερικῇ Κανονικῶν Ὀρθοδόξων Ἐπισκόπων (SCOBA) καὶ ὑπὸ τὴν ιδιότητα αὐτοῦ, ὡς Προέδρου ταύτης. Παρακαλῶ τὸν Γραμματέα νὰ τὰ ἀναγνώσῃ.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Ἀναγινώσκει :

α) τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας:
Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μελίτωνα
Πρόεδρον Πανορθόδοξου Διασκέψεως

Χαιρετίζομεν τὴν Πανορθόδοξον Σύναξιν τὴν ἀσχολουμένην μὲ προβλήματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Οἱ ἀντιπρόσωποι ἡμῶν θὰ συμβάλωσιν εἰς τὰς ἐργασίας.

Ἡ ἡμετέρα Σύνοδος, συνεδριάζουσα ἐνοῦται εἰς τὴν διατύπωσιν εὐχῶν ὑπὲρ εὐδοώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀποστολὴν ἀδελφικοῦ χαιρετισμοῦ.

23 Νοεμβρίου 1976

Ὁ Πάπας καὶ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Νικόλαος

β) τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἱεροσολύμων:
Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μελίτωνα
Πρόεδρον Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως
Γενεύην

Γηθουσῶς καὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσι χαιρετίζοντες πρώτην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ἀδελφικὸν ἀπονέμομεν ἀσπασμὸν πᾶσι τιμιωτάτοις ἐπισκόποις κατὰ τόπους ἀγιωτάτων ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, λιπαρῶς δεόμενοι ὑπὸ Παναγίου Τάφου οὐρανοῦ Ἐκκλησίας Δομήτορος ἐνισχύσαι ὑμᾶς ἐν πᾶσι, κατευθῆναι διαβήματα ὑμῶν, κατευοδῶσαι ἔργον αὐτῆς τῆ τοῦ Παρακλήτου ἐπιστασία, ὥστε ἀχθῆναι καθόλου ἀγιωτάτην Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐγγύτερον ποθητῆς εὐλογημένης Ἀγίας Μεγάλης Συνόδου, συνωδᾷ μακραίωνι συνοδικῆ παραδόσει εἰς δόξαν Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Χάρις εὐλογία Παναγίου Τάφου συναντιλάβοιτο πᾶσιν.

22 Νοεμβρίου 1976

Βενέδικτος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων

γ) τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας
Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνας Μελίτωνα
Εἰς Σαμπεζύ.

Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα ὅπως μεταφέρῃ τοὺς ἐγκαρδίους χαιρετισμοὺς καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἐν Χριστῷ ἀγάπην ἡμῶν τοῖς σεβασμιωτάτοις καὶ θεοφιλέσις ἀρχιποιμέσι καὶ πᾶσι τοῖς μετέχουσιν εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Εὐχόμεθα εἰς τὸν Σωτήρα, ὅπως διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἐν μέσῳ αὐτῶν (Ματθ. 18, 20) εὐλογῆ τὰς ἀγρύπνους προσπάθειας τῶν Ἀντιπροσωπειῶν τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἵνα δυνηθῶσι προσεγγίσει ἐπαρκῶς τὸ τόσον ποθητὸν τῷ ὀρθοδόξῳ πλη-

ρώματι γεγονός τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου. Ἐν ταυτῷ ἔχομεν σαφῆ συνείδησιν τοῦ γεγονότος ὅτι αἱ ἐπείγουσαι ἀνάγκαι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, συσσωρευμένα ἐπὶ πολλὰ ἔτη, εἶναι τόσον μεγάλαι καὶ αἱ ὁδοὶ ἱκανοποιήσεως τούτων τόσον δυσχερεῖς, ὥστε ἡμεῖς, οἵτινες ἔχομεν ἀφιρώσει ἑαυτοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξιας, ὀφείλομεν ὅπως ὀπλισθῶμεν σοφία, ὑπομονὴ καὶ ἀκραδάντῳ πίστει εἰς τὴν παντοδύναμον συμπαράστασιν τοῦ Θεοῦ. Ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ταῦτα θεωροῦμεν ἐπάναγκες ὅπως εἴπωμεν ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου, ὅσον ἐπιθυμητὴ καὶ ἐπείγουσα καὶ ἂν εἶναι, δεόν ὅπως προπαρασκευασθῆ μετὰ τῆς μεγίστης προσοχῆς καὶ σοβαρότητος οὕτως ὥστε διὰ τῆς ὁμοφωνίας σκέψεως καὶ ψυχῆς τῶν πατέρων τῆς μελλούσης Πανορθοδόξου Συνόδου, τὸ ἀγιώτατον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Τριάς ὁμοούσιος καὶ ἀχώριστος, δοξασθῆ. Πεποιθήμεν ὅτι ὑμεῖς, τιμιώτατοι ἀρχιεπίσκοποι, πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἐνημερώθητε ἤδη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὡς πρὸς τὴν παροῦσαν Διάσκεψιν ἐκτεθειμένην ἐν τῇ ἀπὸ 18ης Νοεμβρίου ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εὐχόμενος ἐκ βάθους ψυχῆς τοῖς μετέχουσιν εἰς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, ὑπομένοντας ἀλλήλους ἐν ἀγάπῃ, ζητοῦντας φυλάξαι τὴν ἐνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ δεσμῷ τῆς εἰρήνης, ὅπως ὡσὶν ἰσχυροὶ ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῇ δυνάμει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ (Ἐφεσ. 4, 2-3, 6-10) καὶ ἐπιτυχῶς οἰκοδομήσωσι τὴν πανορθόδοξον ἐνότητα.

22 Νοεμβρίου 1976.

Ποιμὴν. Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσσίας.

δ) Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ρουμανίας :

Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος

κ. Μελίτωνα

Πρόεδρον

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς ἔλαβον πρὸ ὀλίγου τὸ ἀδελφικὸν ὑμῶν μήνυμα, δι' οὗ ἀνηγγείλατε εἰς ἐμὲ τὴν σύναξιν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν διαφορῶν Ἐκκλησιῶν εἰς Α' Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Ἐπικαλοῦμαι μετὰ ζέσεως τὸν Κύριον τῆς ἐνότητος ὄλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι πιστεύουν εἰς Αὐτὸν νὰ εὐλογῆσιν τὰς ἐργασίας τῆς ἱστορικῆς ταύτης συνελεύσεως, στέφων αὐτάς διὰ πλήρους ἐπιτυχίας πρὸς σύγκλησιν τῆς τόσον ἀναμενομένης Συνόδου, εἰς ἓν μέλλον ὅσον τὸ δυνατόν ἐγγύτερον.

23 Νοεμβρίου 1976,

Ἰουστινιανὸς Πατριάρχης Ρουμανίας

ε) Τὸ τηλεγράφημα τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικῆς κ. Ἰακώβου :

Μητροπολίτην Μελίτων

Γενεῦην.

Μόνιμος Διάσκεψις Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων Ἀμερικῆς, συνεργομένη σήμερον ὑπὸ τὴν προεδρίαν μου, ἀπευθύνει εἰς τὴν Ὑμετέραν σεβασμιότητα καὶ τὰ μέλη τῆς Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἀδελφικὰς εὐχὰς καὶ βεβαιοῖ ὑμᾶς καὶ τοὺς περὶ ὑμᾶς περὶ τῶν προσευχῶν αὐτῆς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν ταύτης. Ἐπίσης ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ὅπως ἡ παρουσία παρατηρητῶν ἢ συμβούλων μονίμου Διασκέψεως Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων Ἀμερικῆς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἐφ' ὅσον θεωροῦμεν ὅτι τὸ θέμα τῆς διασπορᾶς δὲν ὀά ἡδύνατο νὰ συζητηθῆ ἱκανοποιητικῶς ἐν ἀπουσίᾳ τῶν συγκροτούντων καὶ ἐκπροσωπούντων τὴν Διασποράν. Μετὰ βαθείας τιμῆς καὶ ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἀγάπης.

23 Νοεμβρίου 1976

Ἀρχιεπίσκοπος Ἰακώβος, Πρόεδρος
Ἐπίσκοπος Δημήτριος, Γραμματεὺς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τὸ αἴτημα τῆς συνελεύσεως ἀπάντων τῶν ἐν Ἀμερικῇ κανονικῶν Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων θά τεθῆ ὑπ' ὄψιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν καιρῷ ὅταν θά συζητηθῆ τὸ θέμα τῆς Διασπορᾶς. Τὸν λόγον ἐζήτησαν ἤδη οἱ ἄγιοι Ἀζώμης, Λαοδικείας, Πέτρας, Περιστερίου, Πάφου, Στάρας — Ζυγορᾶς καὶ Ὅρους Λιβάνου. Ὅσοι παρεκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐπιθυμοῦν νὰ ὁμιλήσουν, παρακαλῶ νὰ τὸ δηλώσουν εἰς τὴν Προεδρικὴν Ἔδραν ἀπὸ τοῦδε.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Ἡ διάρθρωσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀποτελουμένης ἐκ τοπικῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, δὲν παρέχει κατ' ἀνάγκην εὐχέρειαν ταχείας προόδου τῶν διορθοδόξως ἀποφασισθέντων, ἰδιαίτερος δὲ τοῦ θέματος τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ τῆς προπαρασκευῆς αὐτῆς. Συνιστῶμεν διορθόδοξα ὄργανα, Διορθόδοξον Προπαρασκευαστικὴν Ἐπιτροπὴν, Πανορθοδόξους Διασκέψεις. Ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται ὅτι δὲν δύνανται νὰ λειτουργοῦν ταῦτα ὁμαλῶς εἴτε διότι αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι ἀδυνατοῦν νὰ προσέλθουν, ὡς ἡ Γεωργιανή, εἴτε διότι ὠρισμένοι ζητοῦν ἀναβολὴν τῶν ἐργασιῶν. Ἐγὼ μετέσχον τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ γνωρίζω ὅτι κατὰ τὴν Δ' ἐν Chambésy Διορθόδοξον Ἐπιτροπὴν αἱ Ἐκκλησίαι ὄφειλον νὰ στείλουν τὰς εἰσηγήσεις αὐτῶν εἰς τὴν Γραμματεῖαν ἐντὸς ἑξαμήνου, ἐν τούτοις παρῆλθε τριετία διὰ νὰ στείλουν αὐτάς.

Παρ' ὅλας αὐτάς τὰς δυσχερείας καὶ πολλὰς ἄλλας ἐξ ἄλλων λόγων τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ ὁποῖον συνέλαβε τὴν ἰδέαν τῆς Οἰ-

κουμενικής Συνόδου, παρέκαμψεν ὅλας τὰς δυσκολίας, ἃς ἐμφανίζει ἡ σύνθεσις τῶν ὀρθοδόξων πραγμάτων, καὶ μελετῶν τὴν διοργάνωσιν τῆς Συνόδου ἐπιδεικνύει σοβαρότητα καὶ πείραν, δι' ἧ καὶ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς αὐτό.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσω, ἀλλὰ θὰ διακόψω ἐδῶ διὰ νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὸ συνοδικὸν ἔγγραφον, τὸν ὁποῖον ἀνέγνωσε σήμερον τὸ πρωτὶ ὁ ἀδελφὸς ἅγιος Κιέβου. Δὲν ὑπαισέρχομαι εἰς τὴν οὐσίαν, ἡ ὁποία δὲν μοῦ εἶναι δύσκολον νὰ ἀναλυθῇ, διότι γνωρίζω ὅλας τὰς ἐν τῷ ἔγγραφῳ τούτῳ περιπτώσεις.

Παρακαλῶ ἐκ μέρους τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Μακαριότητος, τοῦ Πατριάρχου Νικολάου, τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τῆς ἀδελφῆς Ἁγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας ἐν ὀνόματι τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀλληλεγγύης καὶ ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Μητέρα αὐτῆς Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπως τὸ μὲν θέμα τῶν διαφορῶν αὐτῆς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου συζητήσῃ ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ, τὸ δὲ «Δελτίον» τῶν διαμαρτυριῶν τὸ ἀποσύρῃ αὐτὴν τὴν στιγμὴν καὶ μὴ ἀφήσῃ τὰ μέλη τῆς παρούσης πρώτης Προσυνόδου νὰ τὸ καταδικάσουν. Διότι τοιαῦται διαμαρτυριαὶ δὲν ἔχουν προηγούμενον εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Αἰσθανόμεθα ἀνησυχίαν τινά, διότι προσβάλλεται τὸ συνοδικὸν βίωμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ γεγονός, ὅτι συνερχόμεθα ἐδῶ, ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι εἴμεθα τοπικαὶ Ἐκκλησίαι, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ἡ Μία, Ἁγία καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία. Αἱ δυσκολίαι δὲ τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν προέρχονται καὶ αὐταὶ ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης ὑποστάσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὔσης συγχρόνως τοπικῆς καὶ καθολικῆς. Ἡ συνοδικότης πρέπει νὰ ἐκφράζεται διὰ τῆς ὁμοφωνίας, καὶ μάλιστα τῆς ὁμοφωνίας ἐν πνεύματι.

Προτείνω ὅπως κατὰ τὴν ἐπιλογὴν τῶν θεμάτων διὰ τὴν μέλλουσαν Σύνοδον τεθῆ ὡς κριτήριον ἢ προτεραιότητος τῶν θεμάτων ἢ προκύπτουσα ἐκ τῆς ἐπικαιρότητος αὐτῶν. Τοῦτο νὰ μὴ ἐρμηνευθῇ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἄλλων θεμάτων. Ἀντικείμενον τῆς Διασκέψεως εἶναι ὁ δῶλος ὁ κατάλογος θεμάτων τῆς Ρόδου. Κύριος ὁμοῦ σκοπὸς αὐτῆς θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπιλογὴ τῶν θεμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχουν προτεραιότητα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πέτρας : Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπαναλάβω ὅσα ὁ ἅγιος Δαλματίας εἶπεν εἰς τὸ χθεσινόν μήνυμα αὐτοῦ μεταφέρων εἰς ἡμᾶς τὰς ἀπόψεις τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ. Οἱ λόγοι οὗτοι ἦσαν μεστοὶ ἀδελφικῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ μετέφεραν ἡμᾶς εἰς παλαιὰς Συνοδικὰς περιόδους. Πρέπει οἱ λόγοι οὗτοι, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ χρησιμεύσουν ὡς γνώμων κατὰ τὰς Συνεδριάσεις τῆς Διασκέψεως.

Σήμερα την πρωίαν ήκουσα με ενδιαφέρον την εισηγησιν του αγίου Κιέβου και ὁμολογῶ ὅτι ἐξεπλάγην, διότι παρουσίασεν ἐνώπιον τῆς Συνελεύσεως μίαν Συνοδικήν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς φύσεως αὐτῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον συζητήσεως Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Δὲν εἶναι νοητὸν μία Ἀντιπροσωπεία νὰ προσκομίζῃ ἀπόφασιν, διότι τότε δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ ἐλεύθερος διάλογος. Ὅμως εἶναι δυνατόν, βεβαίως, νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἀντιπροσωπείας κατὰ τὴν προσπάθειαν ἑναρμονίσεως τῶν θέσεων αὐτῆς πρὸς τὰ ἐδῶ μέλλοντα νὰ συζητηθοῦν προβλήματα.

Ἀδελφοί! Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ταλανίζεται. Ὁ χρόνος καὶ αἰτοπικαὶ συνθήκαι ἐπεβάρυναν αὐτὴν με δυσχερῆ προβλήματα. Εἶναι ἀνεπίτρεπτον εἰς ἡμᾶς νὰ προσθέτωμεν ἀκόμη περισσότερα. Με αἰσθήματα ἀδελφότητος, ἅς χωρήσωμεν εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ θὰ στένη τὰς προσπάθειαις ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου: Σεβασμιώτατε Ἁγιε Πρόεδρε, ἄγιοι ἀδελφοί, ἀξιότιμοι σύμβουλοι,

Ἐπειδὴ διεκηρύξατε, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμόζετε δημοκρατικὰς διαδικασίας καὶ ἐπειδὴ προέρχομαι ἀπὸ μίαν Ἐκκλησίαν καὶ χώραν δημοκρατικωτάτην, ὅπως ἡ Ἑλλάς, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ πῶ κι ἐγὼ τὸν λόγον τῆς ἐδῶ παρουσίας τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος: Κατὰ μῆνα Μάιον ἐπεσκέφθη ἡ ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνος καὶ τὰ ἀποφασισθέντα συνοψίζονται ἐπιγραμματικῶς εἰς δύο καὶ μόνον φράσεις, κατὰ τὴν προσωπικὴν μου διατύπωσιν: Πρῶτον, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν εἰς Γενεῦην νὰ συσκεφθῇ καὶ νὰ καταλήξῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν σύνταξιν καὶ τὸν καθορισμὸν μικροῦ ἀριθμοῦ θεμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξετάσῃ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, ἀφοῦ μάλιστα ἀπὸ ὅλας τὰς Ἐκκλησίας ἐχαρακτηρίσθη ὡς λίαν ἐπιμήκης ὁ κατάλογος τῆς Ρόδου καὶ ὡς ἐκ τούτου πρακτικῶς ἀνεφάρμοστος ὡς ἔχει διατυπωθῆ. Δεύτερον, μέλημα τῆς ἡμετέρας ἀντιπροσωπείας, κατὰ τὰς ἐξ Ἀθηνῶν πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως ὁδηγίας τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἶναι μετὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ὀλίγων θεμάτων, ἡ ἀναζήτησις με τοὺς ἀγίους ἀδελφοὺς καὶ τοὺς συμβούλους μας, καὶ ἐξεύρεσις τῆς πρακτικωτέρας καὶ ἐπωφελεστερας μεθόδου διαδικασίας τῶν καθορισθησομένων θεμάτων εἰς τὴν παροῦσαν Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν.

Σήμερα παραδόξως πως εὐρέθημεν πρὸ ἐνὸς μακροσκελοῦς πρακτικοῦ τῆς Ἁγίας Συνόδου τῆς σεβασμίας Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, πού κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ ἐσωτερικὸν θέμα τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Μόσχας καὶ ἀφορᾷ εἰς τὴν ἱστορίαν

τῶν διεκδικήσεων τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως. Δὲν γνωρίζομεν εἰς τὰς λεπτομερείας τὰς ἀπαντήσεις εἰς τὰς ἐπιστολάς καὶ τὰ ἔγγραφα τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλ' οὔτε καὶ μᾶς ἀφοροῦν ταύτην τὴν στιγμήν.

Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ μᾶς ἔχει καταπλήξει μεταξύ ἄλλων εἶναι καὶ ἡ ἔκφρασις, τὴν ὁποίαν ἠκούσαμεν ἀπὸ τὸν σεβ. Κιέβου κ. Φιλάρετον, ὅτι αἱ ἐνέργειαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι σοβαραῖ, στεροῦνται σοβαρότητος, ἂν καλῶς ἀπεδόθη ἢ μετὰφρασις. Τοιαῦτα κείμενα ἄσχετα πρὸς τὸ κύριον ἔργον τῆς Α' ταύτης Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως καὶ χαρακτηρισμοὶ τόσον βαρεῖς εἶναι καθ' ἡμᾶς καὶ ἀπαράδεκτοι καὶ ἀδιανόητοι. Παρακαλῶ τὸν ἅγιον Κιέβου νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν λίαν ἀτυχή ἔκφρασιν καὶ ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ μᾶς παρπέμψῃ εἰς τὸ ἱστορικὸν τῶν διμερῶν σχέσεων μεταξύ Μόσχας καὶ Κωνσταντινουπόλεως, τὸν ἠκούσαμεν μὲ χριστιανικὴν ὑπομονήν, καὶ ἀνοχήν θὰ ἐλέγαμεν ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ.

Καὶ τώρα, ἅγιε Πρόεδρε, προτεινομεν νὰ κλείσῃ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἄκαιρος παρένθεσις καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἔργου, διὰ τὸ ὅποιον καὶ διενύσαμεν ἀποστάσεις, δηλαδή, τὴν σύνταξιν καταλόγου τῶν θεμάτων, τὰς προτάσεις, τὴν διαδικασίαν πρὸς ἐξέτασιν αὐτῶν, νὰ τελειώνωμεν καὶ ἐν ἀγάπῃ καὶ χριστιανικῇ κατανοήσει τῆς εὐθύνης ἡμῶν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐναντι τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἐντολάς μεταφέρομεν ἐνταῖθα. Αὐτὰ ἔχει νὰ εἴπῃ, σήμερον, ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου : Σεβασμιώτατε Ἄγιε Πρόεδρε,

Ἦλθομεν εἰς τὴν Προσυνοδικὴν ταύτην Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἄσφαλῶς μὲ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὅλοι : νὰ συμβάλωμεν, ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν προλείανσιν τῆς ὁδοῦ, ἣτις θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ὁριζὸν τὸν ἐπιθυμητὸν εἰς τὴν ἀπὸ πολλοῦ ἀναμενομένην Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Πανορθόδοξον Σύνοδον. Δι' αὐτῆς θὰ δώσωμεν μαρτυρίαν ὅτι ὁ Ὁρθόδοξος χριστιανικὸς κόσμος καὶ ἐνότητα ἔχει καὶ συνείδησιν τῆς ἐνότητος αὐτοῦ καὶ ὅτι ἔχει καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἀξιοσύνην νὰ δέχεται τὰς φωτεινάς καὶ ζωογόνους πνοάς τοῦ Παρακλήτου καὶ νὰ ἐκπέμπῃ ταύτας εἰς τὸν κόσμον ἀδόλους καὶ ἀνοθεύτους, χωρὶς νὰ ἐμποδίζεται οὔτε ὑπὸ τοῦ χρόνου, οὔτε ὑπὸ τοῦ χώρου.

Διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν ὅμως εἰς τοῦτο πρέπει νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν θέσεις συνόδων εἰς τὸν ἱερόν τοῦτον χῶρον ἐν ὀνόματι τοῦ Λυτρωτοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ, δὲν εἴμεθα οἱ ἐκπρόσωποι μιᾶς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίας. Ὁχι. Ἄλλ' εἴμεθα οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Μίας καὶ μόνης Ἐκκλησίας, τῆς Μίας Ἁγίας Ὁρθόδοξου, Ἀπο-

στολικής και Καθολικής 'Εκκλησίας του Χριστού. Και πρέπει επομένως εις τὴν διάσκεψιν αὐτὴν νὰ σκεπτόμεθα καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ὡς 'Ορθόδοξοι καὶ μόνον, ὡς παρετήρησε καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαοδικείας Ἰγνάτιος, καὶ ὄχι ὡς ἐκπρόσωποι μιᾶς τοπικῆς ἢ Ἐθνικῆς 'Εκκλησίας. Ἀξιζοῦν νὰ ἐπαναληφθῶσι τὰ ὅσα ἀξιωμακόμενα ἀνέφερε χθὲς εἰς τὴν χαιρετιστήριον προσφώνησιν αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δαλματίας κ. Στέφανος. Εἶπεν ὁ Σεβασμιώτατος, ἂν καλῶς ἐνθυμοῦμαι : «Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Σερβίας μᾶς ἔδωκεν ἐντολὴν εἰς τὴν Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν νὰ σκεπτόμεθα καὶ νὰ ἐργαζώμεθα ὄχι ὡς Σέρβοι ἀλλ' ὡς ὑπεύθυνα μέλη καὶ ὡς ἐκπρόσωποι τῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας». Αἱ ὁδηγίαι αὗται τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων πρὸς τὴν ἀντιπροσωπεῖαν Αὐτοῦ ἀποτελοῦν ὁδηγίαν καὶ πρὸς ὅλους ἡμᾶς.

Ἡ 'Ορθόδοξος 'Εκκλησία εἶναι Μία καὶ μόνη. Ἡ ἐκ λόγων ὀργανωτικῶν καὶ ἐθνικῶν διαιρέσεις αὐτῆς εἰς τὰς κατὰ τόπους 'Εκκλησίας δὲν πρέπει νὰ ἀφίεται νὰ διασπᾶ καὶ δὲν διασπᾶ τὴν ἐνότητα καὶ μοναδικότητα αὐτῆς. Δὲν εἴμεθα ἐδῶ ὡς Κύπριοι ἢ Ρῶσσοι ἢ Ρουμᾶνοι ἢ Ἕλληνες ἢ Ἀλεξανδρινοί, ἀλλ' ἐδῶ εἴμεθα ὅλοι συγκεντρωμένοι ὡς 'Ορθόδοξοι χριστιανοὶ καὶ ὡς ἀδελφοὶ ἡνωμένοι καὶ ἀδιάσπαστοι διὰ τῆς αὐτῆς πίστεως.

Διὰ τοῦτο ἐπιτρέψατέ μοι, ἅγιε Πρόεδρε, νὰ παρατηρήσω ὅτι αἱ οἰαδήποτε ἀποφάσεις τῶν Συνόδων τῶν ἐπὶ μέρος ἀγίων 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν, ἐφ' ὅσον ἀφορῶσιν εἰς πανορθόδοξα θέματα, ὅσονδήποτε σεβασταὶ καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύνανται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ προδεσμεύωσι τὰς Πανορθοδόξους Διασκέψεις. Ἐὰν ἐκάστη ἐπὶ μέρος 'Εκκλησία λαμβάνη, συνοδικῶς ἢ ἄλλως, ἀποφάσεις ἐκ τῶν προτέρων, διὰ θέματα Πανορθοδόξων Διασκέψεων, καὶ ἀξιοῖ αἱ ἀποφάσεις αὗται νὰ ἀποτελέσουν κατευθυντήριους γραμμὰς καὶ ἀναλλοιώτους βάσεις τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τότε ποῖος ὁ σκοπὸς τῶν Διορθοδόξων ἢ Πανορθοδόξων Διασκέψεων ; Πῶς τότε ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχη καὶ νὰ μαρτυρηθῇ ἡ ἐνότης τῆς 'Ορθοδόξιας παρὰ τὴν πολλαπλότητα τῶν ἐπὶ μέρος 'Εκκλησιῶν ; Καὶ διὰ ποῖον σκοπὸν νὰ ἐπιδιώκωμεν μετὰ τόσου ζήλου τὴν σύγκλησιν τῆς μιᾶς Ἁγίας, Μεγάλης Πανορθοδόξου Συνόδου ; Πρὸς τί ; Διὰ νὰ ἐπικυρῶσῃ ἀπλῶς, ἂν εἶναι δυνατόν, ἀποφάσεις τῶν ἐπὶ μέρος Συνόδων, αἵτινες πολλάκις μάλιστα ἀντίκεινται πρὸς ἀλλήλας ; Καὶ ποῦ εὐρίσκεται ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐπενέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ Πανορθοδόξῳ Συνόδῳ, ὅταν ἤδη αὕτη ἔχη δεσμευθῇ ἐκ τῶν προτέρων :

Ἐχω ὑποσημειῶσαι, ἅγιε Πρόεδρε, τὰ ὅσα ὑμεῖς εἶπατε καὶ ἐπανελημμένως ἐτονίσατε, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὅσα ἀπὸ μέρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπεβάλετε εἰς τὰς κατὰ τόπους ἀδελφὰς 'Εκκλησίας πρὸς μελέτην ἦσαν ὄχι δεσμευτικαὶ ἀποφάσεις, ἀλλ' οὔτε κἂν προτάσεις, ἦσαν ἀπλαῖ

σκέψεις. Τονίζομεν λοιπόν ὅτι μόνον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν εἶναι δεκταὶ οἰαδιῆποτε σκέψεις καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὁμως δεσμευτικαὶ τῆς Διασκέψεως ἀποφάσεις.

Ἄς σκεπτώμεθα λοιπόν ὡς ἐκπρόσωποι τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ μόνον καὶ ὄχι ὡς ἐκπρόσωποι διαφόρων Ἐκκλησιῶν. Δὲν εἶναι ἐδῶ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὅπου ὑπάρχει ἡ διαίρεσις καὶ ἡ κάθε Ἐκκλησία — μέλος ἄλλα τῶν ἄλλων πιστεύει καὶ ἐπιδιώκει καὶ ἀποφασίζει καὶ σέβεται. Ἐδῶ ἡμεῖς εἴμεθα καὶ διασκεπτώμεθα ὡς συμβούλιον μιᾶς καὶ μόνης Ἐκκλησίας, τῆς Ὁρθοδόξου. Ἄς χωρήσωμεν λοιπόν ἐπὶ τὸ ἱερόν ἡμῶν ἔργον μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ αὐτὴν τὴν συνείδησιν. Εὐχαριστῶ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγοράς : «Σεβασμιώτατε Ἀδελφε Πρόεδρε, Ἀγαπητοὶ Πατέρες καὶ Ἀδελφοί,

Κατὰ τὴν πρωϊνὴν συνεδρίαν, ἠκούσαμεν τὰς ἀπόψεις τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τὸ ὅποῖον ἔχει ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν σύγκλησιν καὶ τὰς ἐργασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εὐχαριστεῖ ἐγκαρδίως τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνας κ. Μελίτωνα διὰ τὴν εὐκαιρίαν ἣν παρέσχε τοῖς συνέδροις ὅπως μεταφέρωσι τῇ Ὀλομελείᾳ τὰς ἀπόψεις τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπὶ τῶν ζητημάτων, τῶν θεμάτων τοῦ καταλόγου, τῆς μεθοδολογίας καὶ τοῦ τρόπου ἐργασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἡ Ἀντιπροσωπεῖα ἡμῶν ὑποστηρίζει πλήρως τὰς ἀπόψεις τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰς ἐκφρασθεῖσας διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ρωσσίας, τὴν ὁποίαν ἀνέγνω σήμερον τὴν πρωΐαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κιέβου κ. Φιλάρετος. Θεωροῦμεν ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο πρέπει νὰ καταχωρισθῇ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς παρούσης Διασκέψεως. Τὸ περιεχόμενον τοῦ ὡς ἄνω κειμένου δὲν δύναται νὰ χωρισθῇ εἰς δύο μέρη. Ἀποτελεῖ ἓν ἀδιαίρετον σύνολον. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενα θέματα, προέρχονται ἐκ τῶν ἀποφάσεων τῶν κατὰ καιροὺς Διορθοδόξων καὶ Πανορθοδόξων Διασκέψεων καὶ ἔχουν βασικὸν χαρακτήρα. Ὡς δ' ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν εἶναι ὀργανικῶς συνδεδεμένα μὲ τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς Διασκέψεως ἡμῶν. Ἐχαρακτηρίσθη δὲ λανθασμένως ὡς δευτέρον μέρος τὸ παράρτημα τοῦ κειμένου τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπαραίτητον πρὸς διασάφησιν τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον.

Ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔχει τὴν ἐντολὴν τῆς Α.Μ. τοῦ Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Μαξίμου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὅπως γνωρίσῃ τῇ Ὀλομελείᾳ τῆς παρούσης Προσυνοδικῆς

Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὰς ἀπόψεις αὐτῆς, ἐκφρασθεῖσας κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος εἰς Σόφιαν, κατὰ Μάιον τοῦ 1976.

Ἐναφέρω ἐνταῦθα ἐπὶ λέξει τοὺς λόγους τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Μαξίμου :

«Εὐχαριστῶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα, κομίζοντα ἀδελφικὰς πασχαλίους εὐχὰς τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κ. Δημητρίου, καὶ εὐχαριστῶ ἐπίσης αὐτόν διὰ τὴν ἐμπεριστατωμένην ἔκθεσιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἐγνώρισεν ἡμῖν τὴν καθ' ὅλου πορείαν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ θέματος τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, ἀρχόμενος μάλιστα ἀπὸ τῆς Α' ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῷ 1961. Συμφωνοῦμεν ἀπολύτως μὲ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τοῦ σεπτοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Ἐὰν καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς Συνόδου καθυστέρησεν, ὅμως ὁ ἕκτοτε χρόνος δὲν παρήλθεν εἰς μάτην. Θεωροῦμεν δὲ τὰς περὶ καθυστέρησεως δικαιολογίας ὡς ὀρθὰς. Πιστεύομεν ὅτι εἶναι προτιμότερον νὰ βαδίζωμεν ἀργά, ἀλλὰ νὰ προετοιμαζώμεθα καλύτερον καὶ εἰς βάθος, ὥστε ἡ Σύνοδος νὰ δυνηθῆ νὰ διαδραματίσῃ τὸν ἀρμόζοντα αὐτῇ ρόλον καὶ ἀντεπεξέλθῃ εἰς τὰς ἐλπίδας τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτιμῶμεν ἰδιαιτέρως τὰ ὅσα μέχρι τῆς σήμερον συνετελέσθησαν ὑπὸ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, ἀλλὰ καὶ δι' ἀνταλλαγῆς σκέψεων καὶ συνεργασίας μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Πιστεύομεν ὅτι δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀλλάξωμεν τὰς ἀποφάσεις τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, διότι αὐταὶ ἔχουν ληφθῆ κατόπιν ἐμπεριστατωμένης κατ' ἴδιαν συζητήσεως καὶ κοινῆς ἐν Διασκέψεσιν ὁμοφωνίας μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τοῦτο ἰσχύει καὶ διὰ τὰ θέματα τοῦ καταλόγου, τὰ ὅποια ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις παρέπεμψε πρὸς ἐπεξεργασίαν ὡς κατ' ἐξοχὴν ἀντικείμενα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Αἱ ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως ταύτης, πρὸς ἐπιλογὴν ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου ὠρισμένων θεμάτων, ἔχουν ἐγκριθῆ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Συνόδων τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ ὡς ἐκ τούτου, νομίζομεν ὅτι ἡ ἀλλαγὴ αὐτῶν θεμάτων δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Ἐπίσης κατὰ τὴν γνώμην τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας θὰ ἠδυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν ἐν τῇ Συνόδῳ θέματα λατρείας, σχέσεις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας, σχέσεις τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ὡς καὶ τινὰ τῶν ζωτικῶν θεολογικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Ἡ ἡμετέρα Ἀντιπροσωπεῖα δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν ἐκφρασθεῖσαν ἄποψιν ὅτι ἡ μέθοδος ἐργασίας τῶν μέχρι τοῦδε Διορθοδόξων Διασκέψεων περιορίζει τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου καὶ Ζωοποιοῦ Πνεύματος τοῦ

Θεοῦ. Ὁ Κύριος λέγει «ὅπου εἰσὶν συνηγμένοι . . .» (Ματθ. 18, 20). Αἱ μέχρι τοῦδε Πανορθόδοξοι Διασκέψεις ἀπὸ τῆς Α' ἐν Ρόδῳ μέχρι τῆς τελευταίας ἀδελφικῆς συναντήσεως τοῦ 1971 ἔχουν γίνῃ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου, καὶ εἰμεθα βαθέως πεπεισμένοι ὅτι κατὰ τὰς Διασκέψεις ταύτας παρίστατο ὁ Κύριος καὶ ἐνήργησε τὸ Ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα. Ἐχει ἐκφρασθῆ κατ' αὐτὰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως εἶναι γνωστόν, αἱ Διασκέψεις αὐταὶ ὑπῆρξαν πολυκαρποὶ καὶ εἰς ὀλόκληρον σειρὰν κειμένων βλέπομεν ἀποφάσεις, αἵτινες ἔχουν ὡς σκοπὸν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Τώρα, ἀνατίθεται εἰς ἡμᾶς ὅπως, μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, συνεχίσωμεν τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔργον, φέροντες εἰς πέρας τὸ ἐν τῇ Α' ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξον Διασκέψει θεμελιωθὲν ἔργον.

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐνεργεῖ κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ γραπτοῦ λόγου. Δὲν ἐπιδέχεται φραγμοὺς. Ἀνεξαρτήτως ἐὰν αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι ἐκφράζωνται γραπτῶς ἢ προφορικῶς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ θέματα, αἱ ἀπόψεις αὐταὶ ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι ἀντικατοπτρίζουν πανορθόδοξως τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἀπόκρισιν καὶ ἀπάντησιν τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα σημαίνει ζωὴ. Αἱ μέχρι τώρα ἀποφάσεις καὶ ἀπόψεις δὲν εἶναι ἐκτὸς τῆς δυναμικότητος τῆς ζωῆς. Εἶναι φυσικὸν ὅτι καὶ τὰ μελλοντικὰ ἡμῶν βήματα πρὸς τὴν προπαρασκευὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, συνεργούντος καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δὲν θὰ κείνται ἐκτὸς τῆς δυναμικότητος ταύτης. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἀγιάζη τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς σώζη εἰς κάθε ἐποχὴν.

Ἡ ἡμετέρα Ἀντιπροσωπεῖα ἐμμένει ὡς πρὸς τὴν καταχώρησιν τῆς παρουσίας ἀπόψεως ταύτης εἰς τὰ Πρακτικά.

Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν προσοχὴν σας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου : Σήμερον τὸ ἀπόγευμα συνητηθῆν τυχαίως μετὰ ἓνα Ἀγγλον δημοσιογράφον, ὁ ὁποῖος μοι εἶπε : «Διατί ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Γεωργίας δὲν ἦλθε;». Καὶ προσέθεσε μετὰ σκεπτικισμόν : «νομίζετε, ὅτι ἡ Σύνοδος θὰ πραγματοποιηθῆ;». Δὲν εἶναι μυστικόν, ὅτι ἔχει παρέλθει ὀλόκληρος δεκαπενταετία ἀπὸ τοῦ 1961 καὶ ὅτι οὐδεμία ἄλλη Σύνοδος εἶχε τοσοῦτον μακρὰν προετοιμασίαν. Ἐξακολουθοῦμεν, δυστυχῶς, νὰ μὴ βλέπωμεν τὴν Σύνοδον εἰς τὸν ὄριζοντα. Οἱ Ὁρθόδοξοι εἶναι σκεπτικοί, διότι νομίζουν, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἱεραρχία εἶναι πολὺ βραδυκίνητος ἐν σχέσει πρὸς τὸν ρυθμὸν τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Τὴν πρῶϊαν ἐσχημάτισα τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι μετεφέρθημεν ἀπὸ τὸν θεολογικὸν κόσμον εἰς τὸν κόσμον τῆς νομοκρατίας. Ἐνῶ ἀντιθέτως οἱ Πατέρες μετεφέροντο πάντοτε ἀπὸ τὸν νομικὸν κόσμον εἰς τὸν θεολογικόν. Διὰ τοῦτο, νομίζω, ὅτι ἡ λεπτομερὴς συζήτησις ἐπὶ διαδικουσιακῶν

θεμάτων εκφεύγει τῶν πλαισίων τῆς μεγάλης καὶ δημιουργικῆς θεολογίας τῆς Ρωσσίας περὶ συνοδικότητος (sobornost). Ὅπως διετύπωσε τὴν θεολογίαν ταύτην ὁ Ρῶσσος Χωμιακόφ, ἡ ἀγιότης καὶ τὸ ἀλάθητον ἐνοικοῦν εἰς τὴν Σύνοδον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα δύναται νὰ συντελέσῃ ὥστε νὰ ἀτονίσουν ὅλα τὰ ἐγγραφα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ἠτοιμάσαμεν διὰ νὰ ἐνεργήσωμεν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Παρακαλῶ τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ὀφείλω τὴν πνευματικότητά μου νὰ κάμῃ ἕν βῆμα πρὸς μίαν ἁρμονικωτέραν ἐνσωμάτωσιν τῶν νομικῶν θεμάτων εἰς τὸ συνοδικὸν πνεῦμα. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω διὰ τὸν πλοῦτον τῆς θεολογίας καὶ τῆς πνευματικότητος τῆς Ρωσσιτικῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος εἶναι κατὰ πάντα ἀπαραίτητος διὰ τὴν Μεγάλην Σύνοδον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Θὰ ἤμην εὐτυχῆς ἐὰν ἠδυνάμην νὰ ἀπαντήσω εἰς τὸν Ἀγγλον δημοσιογράφον, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διακατέχεται πάντοτε ἀπὸ τὴν φροντίδα νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ γρηγορώτερον δυνατόν μίαν Σύνοδον, διὰ τῆς ὁποίας θὰ δυναθῆ νὰ ἐκφράσῃ ἐπὶ παγκοσμίου κλίμακος τὸ μήνυμα αὐτῆς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, εἶμαι ἐκ τῶν ὀλίγων ἀπὸ τοὺς παρόντας ἐνταῦθα, οἱ ὁποῖοι ἔλαβον μέρος εἰς πάσας τὰς Πανορθόδοξους Διασκέψεις. Κατὰ συνέπειαν ὁμιλῶ ὡς ἄνθρωπος πείρας. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι λόγῳ τοῦ μεμονωμένου βίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας ὑπάρχουν δυσκολίαι καὶ διαφοραί, αἱ ὁποῖαι ἐνεφανίσθησαν καθ' ὅλας τὰς Διασκέψεις. Οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐνεφανίσθη ἡ πρώτη διαφορά, ἡ ὁποία ὁμως δὲν εἶναι κάτι τὸ νέον. Νομίζω ὅτι αὕτη δὲν εἶναι οὐσιώδης, ἀλλὰ τυπική. Ἔχω πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν πείραν, τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Προέδρου ἡμῶν, καὶ πιστεύω ὅτι εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰς ἐργασίας ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Ἡ ἀντίδρασις τοῦ Σεβ. Προέδρου μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν πρωΐαν, τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Κιέβου, νομίζω ὅτι ὀφείλεται εἰς παρεξήγησιν. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως ἀνεγνωμεν ἐν τῷ τύπῳ τὰ θέματα τῆς μελλούσης Συνόδου, καὶ τοῦτο διότι ὁ Σεβ. Πρόεδρος ὁμίλησε περὶ αὐτῶν εἰς συνέντευξιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Τύπον. Ἡμεῖς εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἀντίρρησις νὰ ἐνημερώσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐπὶ τῶν θέσεων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴν τῆς Συνόδου. Δι' ἡμᾶς ἦτο λίαν σημαντικὸν νὰ κατατοπισθῆτε ἐπ' αὐτῶν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἐκάστη Ἀντιπροσωπεία ἔχει κατὰ παρόμοιον τρόπον ἀπὸ τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ὠρισμένας ὑποδείξεις διὰ τὸ ἔργον αὐτῆς. Ἡμεῖς, οἱ ἀποτελοῦντες τὴν Ἀντιπροσωπείαν τῆς Ρωσσιτικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔχομεν ἄλλας ὑποδείξεις, αἱ ὁποῖαι νὰ καθοδηγοῦν τὰ βήματα ἡμῶν, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀναγνω-

σθεΐσαν ἀπόφασιν. Ὁ Ἅγιος Ἀξώμης ἐζήτησεν ὅπως ἀποσύρωμεν τὸ κείμενον ἡμῶν. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὸ ἀποσύρωμεν, διότι δὲν εἰσθε ὑποχρεωμένοι νὰ τὸ δεχθῆτε. Ἀπλῶς ἀναφέρομεν τί σκεπτόμεθα διὰ τὸ μέλλον. Ὅχι τί θὰ ἀποφασίσῃ ἢ Διάσκεψις αὕτη. Σήμερον τὴν πρωΐαν ὁ Σεβ. Πρόεδρος εἶπεν, ὅτι δὲν εἶπομεν νεώτερόν τι διὰ τὰ θέματα τῆς Συνόδου. Ἡμεῖς εἶπομεν, ὅτι θέλομεν καλῶς προητοιμασμένην Σύνοδον καὶ ἀνεφέραμεν τὰ θέματα, τὰ ὅποια ἐπιθυμοῦμεν νὰ κρατήσωμεν. Ἐλυκήσαμεν ὠρισμένους ἀδελφούς. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἴδωμεν τὴν ἱστορίαν εἰς τὴν πραγματικότητά της. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ καταρτίσωμεν κατάλογον θεμάτων. Πρέπει καὶ νὰ μελετήσωμεν τὰ θέματα. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀπουσίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Γεωργίας δύναμαι νὰ ἀναφέρω ἐκ προσωπικῆς πείρας, ὅτι αὕτη πάντοτε ἀπεχώρει μὲ λύπην καὶ πικρίαν ἀπὸ τὰς λοιπὰς Διασκέψεις, διότι ὑπεβιβάσθη εἰς Αὐτόνομον Ἐκκλησίαν. Διὸ καὶ δὲν ἐκπλησσομεθα διὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτῆς. Ἴσως ὁμως νὰ ἐκπλαγῶμεν εἰς τὸ μέλλον, ὅταν εἰς προσεχῆ Διάσκεψιν θὰ ἴδωμεν νὰ ἀπουσιάζουν οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, οἱ ὅποιοι ὑπεβιβάσθησαν σήμερον εἰς Σεβασμιωτάτους, ὡσὰν νὰ ἦσαν Προκαθήμενοι Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ ἀπαντῶ εἰς ὅ,τι μὲ ἀφορᾷ προσωπικῶς. Ὁ ἅγιος Τούλας εἶπεν, ὅτι προέβην εἰς δηλώσεις πρὸς τοὺς δημοσιογράφους, διὰ τῶν ὁποίων προεδίκασα τὰ θέματα τῆς Συνόδου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τῶν δηλώσεών μου εἰς τὸν Τύπον προηγήθη ἀνακοίνωσις τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας διὰ τοῦ Τύπου. Οἱ δημοσιογράφοι μὲ ἠρώτησαν σχετικῶς, ἐγὼ ὁμως διὰ νὰ μὴ θίξω τὸν Πατριάρχην Μόσχας δὲν ἀπήντησα. Ἄλλωστε δὲν ἤλθομεν ἐδῶ διὰ προπαγάνδαν διὰ τοῦ Τύπου. Ὅταν οἱ δημοσιογράφοι μὲ ἠρώτησαν περὶ τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου, εἶπον ἀπλῶς τὰς προσωπικὰς μου σκέψεις. Ὅταν μάλιστα χθὲς ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ἀπήντησα ὅτι τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς Διασκέψεως.

Ὁ κ. Ἰωάννης Ρωμανίδης, καθηγητῆς, ὡς σύμβουλος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ζητεῖ τὸν λόγον, καὶ ὁ Σεβ. Πρόεδρος παρέχει αὐτόν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Οἱ σύμβουλοι δὲν διμλοῦν κατὰ τὸν κανονισμόν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐχει καλῶς. Ὁ ἅγιος Πράγας ἔχει τὸν λόγον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Πράγας : Ὅλοι ἐνδιαφερόμεθα ὅπως ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος συνέλθῃ τὸ ταχύτερον δυνατὸν καὶ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς. Τοῦτο θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς ἐπιλογῆς ὠρισμένων θεμάτων, ὡς προετάθησαν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Προέδρου κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ εἰς

Τσεχοσλοβακίαν. Ἡ Ἐκκλησία Τσεχοσλοβακίας συνεφώνησε μὲ τὰ θέματα αὐτά. Ὄταν ὁμως τὴν πρῶταν ἤκουσα τὰς ἐμπεριστατωμένας καὶ ἐποικοδομητικὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας εὗρον ταύτας ὀρθὰς. Εἰδικώτερον τὰ θέματα πίστεως καὶ δόγματος θὰ εἶναι χρήσιμα διὰ τοὺς διαλόγους μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, δεδομένου, ὅτι κατ' αὐτὰς θὰ πρέπει νὰ στηριχθῶμεν ἐπὶ τῆς ἀρχαίας δογματικῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ὡς πρὸς τὰ ἐκκλησιολογικὰ θέματα, ὠρισμένα Ἐκκλησιαί ἔχουν εἰδικὸν λόγον νὰ ζητήσουν τὴν συζήτησιν τῶν θεμάτων τούτων. Διατί νὰ μὴ συμπεριλάβωμεν καὶ τὰ θέματα ταῦτα; Ὡς πρὸς τὰς σχέσεις τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως καὶ Μόσχας εἶναι ἀπαραίτητον νὰ συζητηθῶν καὶ αὐταί, ὅταν ἐξετάσωμεν τὸ θέμα τῶν σχέσεων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πρότασιν ἀδελφῶν τινῶν ὅπως ἡ Ρωσσικὴ ἀντιπροσωπεῖ ἀποσύρη τὸ ἀναγνωσθὲν κείμενον, τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διότι τὰ μέλη τῆς Ρωσσικῆς ἀντιπροσωπεῖας δύνανται, βεβαίως, νὰ ἀποσύρουν προσωπικὰς αὐτῶν γνώμας, οὐχὶ ὁμως καὶ τὴν ἐπίσημον θέσιν τῆς Ἱερᾶς αὐτῶν Συνόδου. Πρέπει λοιπὸν νὰ συζητήσωμεν πάντα τὰ θέματα ταῦτα, νὰ δεῖξωμεν ἀξιοπρέπειαν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον θὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς σοφίαν καὶ σύνεσιν.

Ὁ Πανοσιολ. Ἡγούμενος Συμεὼν : Χωρὶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ περιεχομένου τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω, ὅτι ἐφ' ὅσον ἀνεφέρθημεν εἰς τὰ περὶ δημοκρατίας ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀπαγορεύσωμεν εἰς οἰονδήποτε ἐξ ἡμῶν νὰ εἴπῃ ἐνταῦθα τοὺς φόβους καὶ τὰς ἐπιφυλάξεις τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰς προσδοκίας ταύτης ἀπὸ τὴν μέλλουσαν Σύνοδον. Ὡς ἀνέφερε καὶ ὁ ἅγιος Τούλας, διὰ τοῦ ἀναγνωσθέντος κειμένου ἐξετίθεντο αἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας, καὶ δὲν ὑπεβλήθη τοῦτο πρὸς ἔγκρισιν. Προέρχομαι ἀπὸ μίαν χώραν ἢ ὁποῖα ὑπέστη πολλὰ ἀπὸ τοὺς πολέμους. Γνωρίζω τὴν σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἡ εἰρήνη καὶ ἡ ἀδελφότης. Οὐδεὶς θὰ πρέπει νὰ ἐπιβάλῃ τὴν γνώμην αὐτοῦ εἰς τοὺς ἄλλους. Ἐλέχθη, ὅτι δὲν εἴμεθα Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, ὅπου συμβαίνουν διενέξεις. Εἴμεθα ὁμως τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀπαγορεύσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν διατύπωσιν γνώμων. Ἄς συζητῶμεν μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἄς μὴ καταδικάζωμεν. Ὑπάρχει ἡ καρδιά τοῦ ἀδελφοῦ τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ἀκούσωμεν.

Ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητὴς κ. Φειδᾶς : Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε,

Ὡς ἐδήλωσεν ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τούλας ὑπάρχει παρεξήγησις εἰς τὴν ἀξιολόγησιν τῆς ἀναγνωσθείσης ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κιέβου ἀποφάσεως τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας

της Ρωσσίας. Αὕτη πράγματι ἔχει ἐνημερωτικόν, ὡς εἶπεν ὁ ἅγιος Τούλας, χαρακτηῖρα, ὄχι ὅμως διὰ τὴν Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν ἀλλὰ διὰ τὴν Ρωσικὴν Ἀντιπροσωπείαν. Ἡ ἀπόφασις τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ρωσσίας ἀποσκοπεῖ ἀπλῶς νὰ χαράξῃ τὸ περίγραμμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δεόν νὰ κινήθῃ ἡ Ρωσικὴ Ἀντιπροσωπεία κατὰ τὴν Διάσκεψιν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη, νομίζομεν, δὲν δεσμεύει τὴν Διάσκεψιν εἰς εἰδικὴν ἐπ' αὐτῆς συζήτησιν, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι δὲν θὰ δεσμεύσῃ καὶ τὴν Ρωσικὴν Ἀντιπροσωπείαν κατὰ τὰς συζητήσεις εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, διότι ὄλαι αἱ ἀντιπροσωπεῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ καταθέσουν παρεμφερεῖς συνοδικὰς ἀποφάσεις.

Σεβασμιώτατε ἅγιε Πρόεδρε, ὁ σεβασμιώτατος Κιέβου ἀνέγνωσε τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ρωσσίας μετὰ τὴν ὁμόφωνον ψήφισιν τῆς κατανομῆς τῶν θεμάτων εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς, διό καὶ δὲν δύναται νὰ καταχωρισθῇ εἰς τὰ Πρακτικά. Νομίζομεν ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε καὶ νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἀνάγνωσις τῆς τοιαύτης συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἀφ' ἐνός μὲν διότι τὸ θέμα αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ συζητηθῇ ἴσως εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι εἶναι ξένον πρὸς τὴν συνοδικὴν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων, ὡς εἶναι γνωστόν, αἱ ἐκπροσωποῦσαι τὰς διοικητικὰς κεφαλὰς Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς συνόδους ἦσαν ἐφωδιασμένοι διὰ γενικῶν ἐντολῶν περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν ἐξουσιοδοτήσεων, τὰς ὁποίας εἶχον καὶ ὤφειλον νὰ τηρήσουν κατὰ τὰς συνοδικὰς διαδικασίας. Τὰ κείμενα αὐτά (commonitoria) ἦσαν ἰδιωτικὴ ὑπόθεσις τῶν ἀντιπροσωπειῶν καὶ οὐδέποτε ἀνεκοινοῦντο εἰς τὰ μέλη τῆς συνόδου ἢ κατεχωρίζοντο εἰς τὰ πρακτικά. Νομίζω ὅτι δεόν νὰ ἀξιολογηθῇ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ τὸ ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἀντιπροσωπείας κείμενον καὶ νὰ τεθῇ ὑπ' ὄψιν τῶν μελῶν τῆς Α' Ἐπιτροπῆς διὰ τὴν σχετικὴν συζήτησιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστῶ διὰ τὰς γενομένας ἀγορεύσεις. Συμφώνως πρὸς τὴν ληφθεῖσαν χθὲς ἀπόφασιν κατηρτίσθησαν τρεῖς Ἐπιτροπαί. Ἡ Γραμματεία θὰ ἀνακοινώσῃ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν. Ἐν παρενθέσει παρατηρῶ, ὅτι δὲν θεωρῶ ὀρθόν οἱ σύμβουλοι νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐκφράσουν τὴν γνώμην αὐτῶν ἐν τῇ Ὀλομελείᾳ. Νὰ μὴ ψηφίζουν, μάλιστα. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ δύνανται νὰ διατυπώνουν τὴν γνώμην αὐτῶν ἐπὶ τῶν συζητουμένων θεμάτων.

Ἐγκρίνεται ὅπως γνωμοδοτοῦν ἐν ταῖς Ἐπιτροπαῖς.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Ἀνακοινοῖ τὴν σύνθεσιν τῶν τριῶν Ἐπιτροπῶν καὶ παρέχει πληροφορίας περὶ τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐργασίας αὐτῶν.

Ἡ σύνθεσις τῶν Ἐπιτροπῶν ἔχει οὕτως :

ΕΠΙΤΡΟΠΗ Α'

Ἐναθεώρησις τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου.
Ἐξέτασις τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου ὡς πρὸς τὰ θέματα.

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σουηδίας κ. Παῦλος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀζώμης κ. Μεθόδιος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Λαοδικείας κ. Ἰγνάτιος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πέτρας κ. Γερμανὸς
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κιέβου καὶ Γαλικίας κ. Φιλάρετος
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μολδαβίας κ. Ἰουστίνος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγόρας κ. Παγκράτιος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πάφου κ. Χρυσόστομος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Περιστερίου κ. Ἀλέξανδρος
Πανοσιολογιώτατος Ἡγούμενος κ. Συμεὼν
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πράγας κ. Δωρόθεος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἐλσινκίου κ. Ἰωάννης
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Βλάσιος Φειδᾶς

Σύμβουλοι

Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Κ. Βαβοῦσκος
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Ἰ. Ζηζιούλας
Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Οὔμαν κ. Μακάριος
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωθιερεὺς ὑψηλ. κ. St. Dymsha
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοκρ. Καθ. κ. Ἰ. Ρωμανίδης

ΕΠΙΤΡΟΠΗ Β'

Γενικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν ὡς καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Ἐμ. Φωτιάδης
Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἐλευσίνος κ. Τιμόθεος
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Γ. Γαλίτης
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τούλας καὶ Μπιέλεφ κ. Ἰουβενάλιος
Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Πλοεστίου κ. Ἀντώνιος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βράτσης κ. Καλλίνικος
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Ἀ. Μητσίδης

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος
κ. Ἀγαθάγγελος
Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας κ. Παῦλος
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρ. Ν. Lenczewski
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρεσβ. Ἰωάννης Serrälä

Σύμβουλοι

Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρίας κ. Αἰμιλιανός
Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Μ. Ἀγιωργούσης
Πανοσιολογιώτατος Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀργέντης
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωθ. Καθ. Gundyaev
Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτ. Καθ. Ἴων Μπρία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ Γ'

Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτα-
σμοῦ τοῦ Πάσχα ἐν ὀρισμένη Κυριακῇ.

Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Βαβυλῶνος κ. Πέτρος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου κ. Γεώργιος
Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Vyborg κ. Κύριλλος
Σεβασμιώτατος Ἐπίσκοπος Δαλματίας κ. Στέφανος
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Δημ. Ποπέσκου
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σλίβεν κ. Νικόδημος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κυρηνείας κ. Γρηγόριος
Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου κ. Χρυσόστομος
Αἰδεσιμολογιώτατος κ. Εὐγένιος Πάνκο
Ἐλλογιμώτατος Δρ Σουβάρσκυ

Σύμβουλοι

Αἰδεσιμολογιώτατος Πρωτοπρ. κ. Β. Bobrinskoy
Ἐλλογιμώτατος Καθηγητῆς κ. Γ. Μπεμπής
Αἰδεσιμολογιώτατος Καθηγητῆς κ. Ν. Σιβάρωφ

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐγκρίνεται ἡ σύνθεσις τῶν Ἐπιτροπῶν :

Ἡ Ὀλομέλεια ὁμοφώνως ἐγκρίνει.

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Vyborg : Ὡς νεώτερος εἰς τὰς Διασκέψεις
ἄγνωσθόν τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν Προέδρων τῶν Ἐπιτροπῶν. Θὰ ἤμην
εὐγνώμων εἰάν ἐλάμβανον πληροφoρίας περὶ τῆς ἀρχῆς, βάσει τῆς ὁποίας
θα ἐκλεγοῦν οἱ Πρόεδροι καὶ οἱ Γραμματεῖς τῶν Ἐπιτροπῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Ἐκάστη Ἐπιτροπὴ νά ἐκλέγη, κατὰ τὰ κρατοῦντα, τὸν Πρόεδρον καὶ τὸν γραμματέα αὐτῆς.

Ὅμοφώνως ἐγκρίνεται τοῦτο.

Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Σημείωσις : Αἱ Ἐπιτροπαὶ συνελθοῦσαι ἐξέλεξαν τοὺς Προέδρους καὶ τοὺς Γραμματεῖς αὐτῶν. Ὅπως ἐξελέγησαν :

Διὰ τὴν Α' Ἐπιτροπὴν Πρόεδρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας κ. Ἰουστίνος, Γραμματεὺς δὲ ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Στόγιαν Γκόσεβιτς.

Διὰ τὴν Β' Ἐπιτροπὴν Πρόεδρος ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας κ. Παῦλος, Γραμματεὺς δὲ ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Ἐμ. Φωτιάδης.

Διὰ τὴν Γ' Ἐπιτροπὴν Πρόεδρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου κ. Γεώργιος, Γραμματεὺς δὲ ὁ ἔλλογιμ. καθηγητῆς κ. Δημ. Ποπέσκου.

Δ', Ε', καὶ ΣΤ' ΗΜΕΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

24, 25, 26 Νοεμβρίου 1976

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας δὲν ἐγένοντο συνεδρίαὶ τῆς Ὀλομελείας τῆς Διασκέψεως, εἰργάσθησαν δὲ αἱ τρεῖς Ἐπιτροπαί, ἐξετάσασαι τὰ ἀνατεθέντα αὐταῖς θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καὶ διατυπώσασαι τὰ πορίσματα αὐτῶν ἐν ἐκθέσεσι.

Τὴν Πέμπτην, 25ην Νοεμβρίου, καὶ περὶ ὥραν 5ην μεταμεσημβρινήν ὁ Σεβ. Πρόεδρος καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἐπεσκέφθησαν τὸ Κονσιστόριον τῆς Ἐθνικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γενεύης, γενόμενοι τιμητικῶς δεκτοί.

Τὴν δὲ ἐσπέραν τῆς Παρασκευῆς, 26ην Νοεμβρίου, τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὠργάνωσεν ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτοῦ πρὸς τιμὴν τῶν συνόδων δεξιῶσιν, τὴν ὁποῖαν ἠκολούθησε δεῖπνον.

Ζ' ΗΜΕΡΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Σάββατον, 27 Νοεμβρίου 1976.

Μετὰ τὴν εἰθισμένην προσευχὴν,

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἀρχεῖται ἡ συνεδρία. Ἐλήφθησαν χαιρετιστήρια τηλεγραφήματα τῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Σερβίας, τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Μητροπολίτου Βαρσοβίας. Παρακαλεῖται ἡ Γραμματεία ὄπως ἀναγνώσῃ ταῦτα.

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Ἀναγινώσκει τὰ τηλεγραφήματα ἔχοντα ὡς ἑξῆς :

«Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα
Πρόεδρον Πανορθόδοξου Διασκέψεως

Σύγκλησις Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως ἐγείρει μεγάλας ἐλπίδας δι' Ὁρθόδοξον ἐνότητα. Μετὰ πνεύματος καὶ καρδίας ἐν προσευχῇ, ἡμεῖς οἱ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, μετέχομεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς Διασκέψεως καὶ εἰς τὴν δόξαν τῆς ἐνότητος ἡμῶν ἐν Χριστῷ. Ὁ Θεὸς ἅς εὐλογῇ ἐργασίαν Διασκέψεως πρὸς ἐκπλήρωσιν ἱερῶν σχεδίων καὶ διατήρησιν πατροπαράδοτων παραδόσεων.

25.11.1976

Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἡλίας».

«Σεβασμιότατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος
κ. Μελίτωνα

Εὐχαριστοῦντες διὰ χαιρετιστήριον τηλεγράφημα, εὐχόμεθα ἐπιτυχῆ ἐργασίαν Διασκέψεως πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τυμπάσης Ὁρθοδοξίας.

25.11.1976

Πατριάρχης Σέρβων Γερμανός».

«Σεβασμιότατον Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα
Πρόεδρον Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως

Μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐδεξάμεθα τηλεγράφημα Ὑμετέρας ἀγαπητῆς Σεβασμιότητος, πληροφοροῦσης ἐναρξιν ἐργασιῶν Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως. Ἀπευθύνοντες ἀδελφικὸν χαιρετισμὸν πρὸς πάντας συνέδρους, ὁλοθύμως εὐχόμεθα εὐδώσιν ἱεροῦ ἔργου Διασκέψεως. Χάρις Παναγίου πνεύματος φωτίζοι συνέδρους ἐν προσπάθειαις προπαρασκευῆς Ἀγίας καὶ Μ. Συνόδου Ὁρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας.

25.11.1976

Κύπρου Μακάριος»

«Μητροπολίτην Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα
Πρόεδρον

Ἡ εἰρήνη καὶ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶη μεθ' ὑμῶν. Μετὰ ζήλου προσευχόμεθα εἰς τὸν Θεὸν ὅπως ἐνώσῃ τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ τελοῦμεν ἐν πνευματικῇ πρὸς ὑμᾶς ἀγάπῃ. Εἶθε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὁ Παράκλητος ἡμῶν, νὰ πληρώσῃ τὰς καρδίας τῶν μετεχόντων εἰς τὴν Διάσκεψιν μετὰ τοῦ πυρός τῆς Πεντηκοστῆς καὶ τελειώσῃ τὰ ἔργα ὑμῶν. Ἐπικαλούμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν. Ἐν ἀγάπῃ μεθ' ὑμῶν.

25.11.1976,

Βασίλειος, Μητροπολίτης Βαρσοβίας».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐν βαθείᾳ ἐκτιμῆσει δεχόμεθα τὰ μηνύματα ταῦτα τῶν Προκαθημένων τῶν εἰρημένων Ἐκκλησιῶν. Καί συνεχίζει :

Κατόπιν φιλοτίμου καί κοπιώδους ἐργασίας αἱ τρεῖς Ἐπιτροπαὶ ἐπεράτωσαν τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτάς ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας ἔργον τῆς ἐπεξεργασίας τῶν τμημάτων τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως τῆς παρούσης Διασκέψεως. Καί ἤδη παρουσιάζουν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τὰς εἰσηγητικὰς αὐτῶν ἐκθέσεις, ἐφ' ὧν αὕτη καλεῖται νὰ λάβῃ ὀριστικὰς ἀποφάσεις. Πρὶν ἢ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθύνω πρὸς ὑμᾶς τὴν παράκλησιν ὅπως ἡ συζήτησις διεξαχθῇ ἐν πνεύματι ἡρεμίας, ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ τῆς γνώμης ἀλλήλων. οὕτως ὥστε νὰ ἐξέλθωμεν τῆς παρουσίας Διασκέψεως με ἐνισχυμένην τὴν ἐνότητα τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ὁ κόσμος ἐκτὸς τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου τούτου Ναοῦ ἀναμένει νὰ ἴδῃ πῶς θὰ ἐξέλθῃ ἡ Ὀρθοδοξία ἐξ αὐτοῦ. Ἐκαστος ἡμῶν ἄς ἀναλογισθῇ τὰς εὐθύνas αὐτοῦ. Καί νῦν ἐρχόμεθα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐργασίας ἡμῶν. Παρακαλῶ τὸν Πρόεδρον τῆς Α' Ἐπιτροπῆς, Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Μολδαβίας κ. Ἰουστίνου, ὅπως παρουσιάσῃ τὴν ἐκθεσιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία, ὡς γνωστὸν, ἐπεξεργάσθη τὸ θεματολογικὸν καὶ τὸ μεθοδολογικὸν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ἀνέγνωσα τὴν ἐκθεσιν ταύτην καὶ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἐξετίμησα ἰδιαιτέρως τὸ ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς, διότι ἠδυνήθη νὰ ἐναρμονίσῃ τὰς διαφοροὺς ἀπόψεις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Ἡ ὑπ' ἐμὲ Ἐπιτροπὴ ὑποβάλλει εἰς ὑμᾶς, Ἅγιε Πρόεδρε, καὶ δι' ὑμῶν εἰς τὴν Ὀλομέλειαν τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐπετεύχθη δι' ἀλλεπαλλήλων συνεδριῶν καὶ διεξοδικῶν συζητήσεων. Τοῦτο ἔχει ὡς ἀκολούθως :

**ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΕΒΑΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΝ
ΤΗΣ Α' ΠΡΟΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ**

Σεβασμιώτατε Ἅγιε Πρόεδρε,

Ἡ συσταθεῖσα ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως Α' Ἐπιτροπὴ, πρὸς α) Ἀναθεώρησιν τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ β) Ἐξέτασιν τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, ὡς πρὸς τὰ θέματα, συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μολδαβίας κ. Ἰουστίνου, γραμματεῦντος δὲ τοῦ Ἑλλογιμ. Καθηγητοῦ κ. Στ. Γκόσεβιτς, καὶ ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἀνατεθέντος αὐτῇ ἔργου, ὑποβάλλει τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ δι' αὐτῆς τῇ Ὀλομελείᾳ τῆς Διασκέψεως τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἔχον ὡς ἀκολούθως :

Α. Ὡς πρὸς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ καταλόγου θεμάτων
τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἡ ἡμετέρα ἐπιτροπὴ προέβη εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς, κατόπιν ἀναζητήσεως μεθόδου, ἣτις θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων ὡς πρὸς τὸν καθορισμὸν τῶν κριτηρίων, βάσει τῶν ὁποίων θὰ ἐγένετο ἡ ζητούμενη ἐπιλογὴ φλεγόντων καὶ γενικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν καθ' ὅλου Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν θεμάτων, ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς Α' ἐν Ρόδῳ Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Συνεκροτήθησαν πρὸς τοῦτο ἀλλεπάλληλοι συνεδρίαί τῆς Ἐπιτροπῆς, κατὰ τὰς ὁποίας ἐγένετο διεξοδικὴ συζήτησις, εἰς ἣν μετέσχον ἅπαντες οἱ σύεδροι ἐκφράσαντες τὰς ἀπόψεις τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, καὶ τελικῶς ἀπεφασίσθη ὅπως ἐκάστη ἀντιπροσωπεῖα ὑποβάλη γραπτῶς ἴδιον κατάλογον ἐπιλεγέντων θεμάτων.

Ἐκ τῆς συγκριτικῆς ἐξετάσεως καὶ μελέτης τῶν ὑποβληθέντων καταλόγων προέκυψαν τὰ ἑξῆς :

α) Πρὸς κατάρτισιν τοῦ Καταλόγου θεμάτων τῆς μελλούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐγένοντο ἀποδεκτὰ ὑφ' ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων τὰ κάτωθι θέματα :

1) Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ Νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

2) Κωλύματα γάμου.

3) Ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν συμπράξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

4) Ὁρθοδοξία καὶ Διασπορά. Ἐνεστῶσα κατάστασις καὶ κανονικὴ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Διασποράς.

5) Σχέσεις Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.

α) Ὁρθοδοξία καὶ αἱ Ἀρχαῖαι

Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι.

β) Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία.

γ) Ὁρθοδοξία καὶ αἱ ἐκ τῆς Μεταρρυθμίσεως προελθοῦσαι Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαί.

δ) Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμὸς.

ε) Ὁρθοδοξία καὶ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία.

6) Δίπτυχα.

7) Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τὸ Αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

8) Καθορισμὸς τῶν ὄρων τῆς ἀναγνώρισεως Ἐκκλησίας τινὸς ὡς αὐτονόμου.

9) Ὁρθοδοξία καὶ οἰκουμενικὴ κίνησις.

10) Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφωσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

Ταῦτα συνιστᾷ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς συγκληθησομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

β) Πλὴν τῶν ὡς ἄνω θεμάτων προετάθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἀντιπροσωπειῶν καὶ ἄλλα θέματα ἔχοντα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμητικοῦ κριτηρίου τῶν προτεινουσῶν ταῦτα Ἐκκλησιῶν, ὡς ἀκολουθῶς ἐξ ἐπόψεως προτεραιότητος :

6 Ἐκκλησίαι

1. Σχέσεις τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἱστορίαν.

2. Τρόπος ἀνακηρύξεως Αὐτοκεφάλου.

3. Ὁ γάμος τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὁ β' γάμος τῶν κληρικῶν.

4 Ἐκκλησία

1. Αἱ πηγαὶ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως.

2. Ἡ Ἱερά Παράδοσις — καθορισμὸς τῆς ἐννοίας καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς.

3. Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας.

4. Κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

5. Τὸ ἀλάθητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποφαινομένη διὰ τῆς ἱεραρχίας αὐτῆς ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

6. Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

7. Ὁρθοδοξία καὶ ἄλλαι θρησκείαι.

8. Ἡ καθῆξις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία.

3 Ἐκκλησία

1. Ἁγία Γραφή.

2. Θεοπνευστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

3. Αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ὁρθοδοξία καὶ Βίβλος.

5. Ἀνακατανομή τῶν λειτουργικῶν καθόλου περικοπῶν.

6. Κωδικοποιήσις ἱερῶν κανόνων καὶ κανονικῶν διατάξεων.

7. Ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῷ κόσμῳ.
8. Οὐσία καὶ ἔννοια τῶν ὄρων «ἀκρίβεια» καὶ «οἰκονομία».
9. Ἡ εὐθανασία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία.

2 Ἐκκλησία

1. Κῆρος τῶν βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
2. Ὁμοιομορφία Τυπικοῦ καὶ λειτουργικῶν κειμένων ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ ἐν τῇ τελέσει τῶν μυστηρίων. Ἀναθεώρησις καὶ ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις αὐτῶν.
3. Μοναχικὸς βίος.
4. Εἰρηνικὰ Γράμματα.
5. Ἅγιον Μύρον.
6. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Νεολαία.
7. Τήρησις τῶν ἐκ τῶν ἰδρυτικῶν Τόμων ἀπορρεουσῶν ὑποχρεώσεων.
8. Ἀνακήρυξις Αὐτοκεφάλου.
9. Τίς ὁ ἀνακηρύσσων.
10. Προϋποθέσεις καὶ ὄροι.

1 Ἐκκλησία

1. Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ δόγματος ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου.
2. Συμβολικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
3. Αὐθεντικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
4. Διοργάνωσις τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων.
5. Τὰ κατὰ τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν.
6. Τίνες αἱ σήμερον ἀνεγνωρισμένοι αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι.
7. Μελέτη τρόπων προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν προοπτικῇ Συνόδου.
8. Κοινωνικὰ προβλήματα.
9. Γάμος καὶ οἰκογένεια.
10. Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ τὰ προβλήματα τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ραγδαίων κοινωνικῶν μεταβολῶν.
11. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἔθους ἱερῶν ὁδοιποριῶν πρὸς τὰ ἑκασταχοῦ ἱερά προσκυνήματα.

γ) Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων θεμάτων ἀπεσύρθησαν. συζητήσεως γενομένης, τὰ ἀκόλουθα :

1. Συμβολικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.
2. Διοργάνωσις τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων.
3. Τὰ κατὰ τὸν ἐπισκοπικὸν βαθμὸν.
4. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ νεολαία.
5. Σχέσεις τῶν κατὰ τόπους Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν

πρός ἀλλήλας καί πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τοὺς κανόνας καί τὴν ἱστορίαν.

6. Κοινωνικά προβλήματα.

7. Γάμος καί οἰκογένεια.

8. Ὀρθοδοξία καί τὰ προβλήματα τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ραγδαίων κοινωνικῶν μεταβολῶν.

9. Ἀνάπτυξις τοῦ ἔθους τῶν ἱερῶν ὁδοιποριῶν πρὸς τὰ ἑκασταχοῦ ἱερά προσκυνήματα.

δ) Τὰ ὑπόλοιπα θέματα παρυπέμπονται εἰς τὴν κατ' ἰδίαν μελέτην τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τὰ :

1. Αἱ πηγαί τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως.

2. Κωδικοποίησις Ἱερῶν Κανόνων καί κανονικῶν διατάξεων.

3. Οἰκονομία καί ἀκρίβεια.

4. Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας.

5. Μοναχικὸς βίος.

προκειμένου ἐνδεχομένως νὰ τύχῃσι ταῦτα μελλοντικῆς διορθοδόξου ἐξετάσεως.

B. Ὡς πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῆς μεθοδολογίας προπαρασκευῆς τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου.

Ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ εἰσηγείται, ὅπως τηρηθῆ ἡ ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἀποφασισθεῖσα διαδικασία προπαρασκευῆς τῶν θεμάτων μετὰ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ ὀριζόμενα πρὸς ἐξέτασιν θέματα θὰ παρουσιάζωνται ὑπὸ τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν ἐνώπιον τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων οὐχὶ ὡς εἰσηγήσεις φέρουσαι τὴν ἐπίσημον σφραγίδα καὶ ἐπικύρωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, δεσμεύουσαι τὸν ἐλεύθερον διορθόδοξον διάλογον, ἀλλ' ὡς θεολογικαί, ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι, γινόμεναι ἄπλως τῆ μερίμνῃ αὐτῶν, τῶν ὁποίων ὁμως ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀξιολόγησις καὶ περιὰφῃ θὰ ἀπόκειται τῇ Διορθοδόξῳ Ἐπιτροπῇ, τῇ μελέτῃ ἅπασων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν καὶ τῇ Προσυνοδικῇ Πανορθοδόξῳ Διασκέψει.

Ὡς πρὸς τὴν προθεσμίαν τῆς ὑποβολῆς τῶν εἰσηγήσεων τῇ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὡρίσθη ὅπως αὗται ὑποβάλλωνται ἐντὸς ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς ἀναθέσεως, τὸ ἀργότερον δέ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὑφίσταται ἀποχρῶν λόγος, ἐντὸς ἑνὸς ἔτους.

Ὡσαύτως ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν, ὅπως εἰσηγηθῆ τῇ Ὀλομελείᾳ :

α) τὴν ἔκφρασιν θερμοτάτων εὐχαριστιῶν τῷ Οἰκουμἐνικῷ Πατριαρχ

χείω, διά τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κυρίου Μελίτωνος ἐπί τῆ παρασχεθείσῃ ἐνταῦθα φιλοξενίᾳ, καί ὅπως

β) ἐξάρῃ τό γενικῶς ἐν τῷ ἐνταῦθα Κέντρῳ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου συντελούμενον διά τήν Ὁρθοδοξίαν πολύτιμον ἔργον, συγκαίρουσα ἅμα τόν Γραμματέα ἐπί τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτην Τρανουπόλεως κ. Δαμασκηνόν καί τοῦς συνεργάτας αὐτοῦ διά τήν σπουδαιότατην συμβολήν αὐτῶν εἰς τήν καθόλου προαγωγήν καί προώθησιν τοῦ ἔργου τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστοῦμεν τὰ μέλη καί τόν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς διά τήν ἐπιμελεστάτην ἐργασίαν αὐτῶν, θά εἰσέλθωμεν δέ τώρα εἰς τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐκθέσεως καί τήν λήψιν ἀποφάσεων. Ὅσοι συμφωνοῦν μέ τὰ πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς, νά δηλώσουν τοῦτο τώρα. Οἱ ἔχοντες δέ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν παρακαλῶ νά κάμουν αὐτάς ἐν συντομίᾳ.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν : Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν προέτεινε πρὸς συζήτησιν τό θέμα τοῦ Μοναχισμοῦ. Τοῦτο ἔχει ζωτικὴν σημασίαν διά τήν Ἐκκλησίαν ἡμῶν. Κάμνω ἔκκλησιν ὅπως τό θέμα τοῦτο ἐξετασθῇ ὑπὸ τῆς Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας : Δύο μόνον Ἐκκλησιαί εἰσηγήθησαν τήν μελέτην τοῦ θέματος τοῦ Μοναχισμοῦ ὑπὸ τῆς μελλούσης νά συνέλθῃ Ἁγίας καί Μεγάλῃς Συνόδου, ἡ τῆς Ρουμανίας καί ἡ τῆς Βουλγαρίας. Διά τοῦτο δέν κατέστη δυνατόν νά συμπεριληφθῇ εἰς τόν Κατάλογον τῶν θεμάτων τῆς Συνόδου. Ἄλλωστε πρὸς τοῦτο ἀπηγορεύοντο ἐπτά τουλάχιστον ψήφοι. Τό θέμα τοῦτο περιελήφθη εἰς τόν κατάλογον θεμάτων τῆς δευτέρας κατηγορίας. Ἐκείνων δηλαδή τὰ ὅποια δύνανται νά ἀποτελέσουν ἀντικείμενον ἄλλῃς Συνόδου. Ἄλλην λύσιν δέν βλέπω.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Βράτσης : Ἐπανερχόμενος εἰς τό αὐτό θέμα περί μοναχισμοῦ ποιῶ πρὸς ὅλους ὑμᾶς ἀδελφικὴν ἔκκλησιν, ὅπως τοῦτο περιληφθῇ εἰς τόν κατάλογον θεμάτων τῆς Συνόδου, διότι ὑπάρχει φόβος ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν νά εὐρεθῇ ἄνευ μοναχῶν καί ἄνευ ἀνωτέρων στελεχῶν, προερχομένων ἐκ τῶν μοναχικῶν τάξεων.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐκτιμῶμεν, βεβαίως, τήν ἀνάγκην ταύτην τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας. Ἐάν ὁμως κάμωμεν μίαν ἐξαίρεσιν, ἐάν ἀκυρώσωμεν δηλαδή τό κριτήριον, ἐπί τῆ βάσει τοῦ ὁποίου εἰργάσθη ἡ Α' Ἐπιτροπή, πῶς θά ἀρνηθῶμεν εἰς ἄλλας ἐνδεχομένως Ἐκκλησίας τό δικαίωμα

νά ζητήσουν ὅπως περιληφθοῦν εἰς τὸν κατάλογον θεμάτων τῆς Συνόδου θέματα, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν μίαν ἐκάστην αὐτῶν τοπικῶς :

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας — Ζαγοράς : Μία τοπικὴ Ἐκκλησία εἶναι μέλος τοῦ σώματος τῆς Μιᾶς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐάν πάσχη αὕτη, πάσχουν καὶ τὰ λοιπὰ μέλη. Διὰ τοῦτο ζητῶ καὶ ἐγὼ νὰ ἀποδεχθῆτε τὸ αἶτημα ἡμῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Παρακαλῶ ὅπως μὴ ἐπιμείνητε. Ἡ ἐκδήλωσις ἐπιμόνου παραπόνου καὶ πικρίας ἄδικεῖ τόσον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, ὅσον καὶ τὸ σύνολον τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ ἡ συζήτησις ὀδηγεῖται εἰς ἀδιέξοδον.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαοδικείας : Εὐρισκόμεθα ἐδῶ οὐχὶ διὰ νὰ συντάξωμεν κατάλογον θεμάτων, ἀλλὰ διὰ νὰ συντομεύσωμεν τὸν ἤδη ὑπάρχοντα. Πῶς εἶναι δυνατόν ἢ τοιαύτη συντόμευσις νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντίθετος εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην : Ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ συνεχισθῆ ὅπως συνεχίσθη ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους καὶ ἄνευ Συνόδου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τούλας : Θὰ ὀμιλήσω γενικῶς ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς Α' Ἐπιτροπῆς. Ὑπάρχουν θέσεις καὶ ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, τὰς ὁποίας ἐξεθέσαμεν διὰ μακρῶν. Διεπιστώσαμεν, ὅτι δὲν συμφωνοῦμεν κατὰ πάντα πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τῶν θεμάτων. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν διεξήγαγε καὶ διεξάγει πολλοὺς ἐποικοδομητικοὺς διαλόγους μὲ ἄλλας Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο δὲ ἔχει ἐμπλουτίσει διὰ πολυτίμου ἐμπειρίας τὴν ἐν γένει θρησκευτικὴν αὐτῆς ζωὴν. Ἀπεγοητεύθημεν καὶ ἐλυπήθημεν ὅταν διεπιστώσαμεν ὅτι δὲν συμφωνοῦμεν ἐνταῦθα εἰς πολλὰ σημεῖα. Ἐν τούτοις ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἡμᾶς νὰ συμφωνήσωμεν εἶναι τὸ σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἐνώνει πάντας ἡμᾶς, ἢ ἐπιθυμία δηλαδὴ νὰ ἔλθῃ πλησιέστερον ὁ χρόνος τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ὅθεν, διὰ τὸ καλὸν τῆς Διασκέψεως καὶ διὰ τὴν συντόμευσιν τοῦ χρόνου συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, καὶ μὲ αἰσθήματα ἀδελφικῆς ἀγάπης, δηλοῦμεν, ὅτι ἀποδεχόμεθα τὴν ἐκθεσιν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, καὶ ὅτι θὰ εἰσηγηθῶμεν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν τὴν ἀποδοχὴν ταύτης. Τοῦτο εἶναι σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησεν εἰς τὴν παρούσαν Διάσκεψιν. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα, τὸ ὁποῖον προέβαλεν ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, τοῦτο δὲν εἶναι δι' ἡμᾶς ζήτημα ἀρχῆς. Εἴμεθα ἐδῶ ὡς ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ καὶ πιστεύομεν, ὅτι καὶ αὕτη ἡ δυσκολία θὰ ὑπερπηδηθῆ μὲ ἀδελφικὴν ἀγάπην. Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ὑπομονὴν ὑμῶν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Καὶ ἐγὼ εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν Ἅγιον Τούλας Ἐπακολουθεῖ τὸ κατὰ τὸ πρόγραμμα διάλειμμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἡ Συνεδρία ἀρχεται.

Πρὶν ἢ προχωρήσωμεν εἰς τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπιτροπῶν θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐξομολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ διαλείμματος, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐπιμόνου ἐκκλήσεως τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, ἐμελέτησα μετὰ συμπαιθείας τὸ αἶτημα αὐτῆς, καὶ προσεπάθησα νὰ εὕρω λύσιν αὐτοῦ, συμβιβασομένην πρὸς τὰ καθήκοντά μου ὡς Προέδρου τῆς παρούσης Διασκέψεως. Οὕτω, κατέληξα εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως δεχθῆτε μίαν ἐξαίρεσιν ἐν τῷ πνεύματι ἐκείνων, τὰ ὅποια εἶπον οἱ ἀδελφοὶ Ἅγιοι Λαοδικείας καὶ Τούλας, ἵνα μὴ ἢ ἐν λόγῳ Ἀντιπροσωπεία φύγη ἐκ τῆς Διασκέψεως ταύτης διακατεχομένη ὑπὸ αἰσθήματος πικρίας. Ὅθεν, θὰ παρακαλέσω πρῶτον τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἀντιπροσωπείας ταύτης ὅπως διασαφηνίσῃ ἐπακριβῶς ποῖα σημεῖα ἐκ τοῦ ὄλου περὶ μοναχισμοῦ θέματος ἔχουσι ζωτικὴν σημασίαν διὰ τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν : Δι' ἡμᾶς κυρίως εἶναι ἀνάγκη νὰ καθορισθῇ κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸ μέλλον νὰ χειροτονῶνται Ἐπίσκοποι ἐκ μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν ἀπλῶς τὴν εὐχὴν τῆς ρασοφορίας, καὶ οὐχὶ μόνον ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὸ μέγα σχῆμα.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τίθεται ἐν ὠρισμένον ἐρώτημα, καὶ τοῦτο διευκολύνει πολὺ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Δοθέντος ὅτι : α) ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα τοῦ μοναχισμοῦ ἢ ζωτικὴ ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας περιορίζεται εἰς τὸ σημεῖον μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον πρὸ ὀλίγου διετύπωσεν ἐνταῦθα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σλίβεν, ἤτοι κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸ μέλλον νὰ χειροτονῶνται Ἐπίσκοποι ἐκ μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν ἀπλῶς τὴν εὐχὴν τῆς ρασοφορίας, καὶ οὐχὶ μόνον ἐξ ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὸ μέγα σχῆμα, β) ὅτι δι' ἐν τοιοῦτον ζήτημα δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀποφάνσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλὰ θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιλυθῇ τοῦτο τοπικῶς κατ' οἰκονομίαν, γ) ὅτι, ἐπειδὴ ὁμως ἡ Ἀγιοτάτη Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἐπιθυμεῖ νὰ ἔχῃ ἐπ' αὐτοῦ μίαν πανορθόδοξον ἀπόφασιν καὶ κάλυψιν ἄφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος χαρακτήρος τῆς πανορθοδόξου ἀπαντήσεως ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος, διὰ γε τὴν ζωτικότητα αὐτοῦ, ἢ παραπομπή αὐτοῦ εἰς τὴν μέλλουσαν Σύνοδον, ὁ χρόνος τῆς συγκλήσεως τῆς ὁποίας εἶναι ἀπροσδιόριστος εἰσέτι, φρονῶ ὅτι θὰ ἤρκει πρὸς τοῦτο ἡ ἀπόφασις μιᾶς Πανορθοδόξου Διασκέψεως καὶ διὰ τοῦτο προτείνω τὴν ἀκόλουθον μέσσην λύσιν, ἢ ὅποια ἱκανοποιεῖ τόσον τὰ διαδικασιακά τῆς παρουσίας Διασκέψεως καὶ τὰ κριτήρια ἐπιλογῆς τῶν θεμάτων, ὅσον καὶ τὸ αἶτημα ὅπως ἀνταποκριθῶμεν ἐν ἀγάπῃ εἰς τὴν ἐκκλήσιν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ἐξυπηρετήσωμεν τὸ ἀπασχολοῦν αὐτοὺς ζή-

τημα κατά τὸν καλλίτερον καὶ πρακτικώτερον τρόπον.

Ὅθεν προτείνω ὅπως ἡ παροῦσα Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀποφασίσῃ ἵνα τὸ συγκεκριμένον τοῦτο σημεῖον ἐκ τοῦ περὶ μοναχισμοῦ γενικοῦ θέματος ἐξετάσῃ ἢ ἐπομένη Προσυνοδικῇ Πανορθόδοξος Διάσκεψις καὶ ἀποφανθῇ ἐπ' αὐτοῦ.

Συναφῶς εἰσηγοῦμαι ὅπως αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι μελετήσωσιν ἐν τῷ μεταξὺ τὴν περίπτωσιν, ἢ δὲ Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας συντάξῃ τὴν ἐπ' αὐτῆς εἰσήγησιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ προσεχῆς Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐπιληφθῇ αὐτῆς.

Ἐπὶ τούτῳ ἡ Ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς, καὶ ἡ πρότασις τοῦ Προέδρου γίνεται δεκτὴ καὶ ἐγκρίνεται ὁμοφώνως.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀξώμης : Πιστεύω νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ ἔκθεσις τῆς Α' Ἐπιτροπῆς καὶ νὰ ἐκφρασθοῦν εὐχαριστίαι πρὸς τὸν Πρόεδρον αὐτῆς Ἁγιον Μολδαβίας, καὶ τὸν Γραμματέα αὐτῆς καθηγητὴν Γκόσεβιτς.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Vyborg : Συμφωνῶ μὲ τὴν πρότασιν τοῦ Ἁγίου Ἀξώμης καὶ προτείνω καὶ ἐγὼ νὰ δεχθῶμεν τὴν ἔκθεσιν καὶ νὰ κλείσωμεν τὴν συζήτησιν.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Θέτω εἰς ψηφοφορίαν τὸ κείμενον τῆς Α' Ἐπιτροπῆς τόσον ἐν τῷ συνόλῳ, ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἐπι μέρους αὐτοῦ.

Τὸ κείμενον γίνεται δεκτὸν ὁμοφώνως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ἐκφράζω τὰς θερμὰς μου εὐχαριστίας πρὸς τὸν Πρόεδρον, τὸν γραμματέα καὶ τὰ μέλη τῆς Α' Ἐπιτροπῆς τόσον διὰ τὴν ἀρίστην τεχνικὴν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ὅσον κυρίως καὶ διὰ τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐπρυτάνευσε κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτῶν. Ἐπίσης εὐχαριστῶ καὶ ὅλους ὑμᾶς, οἱ ὅποιοι ἐψηφίσατε τὰ πρῶτα ταῦτα καὶ σπουδαιότατα σημεῖα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως.

Καὶ τώρα θὰ παρακαλέσω τὸν Πρόεδρον τῆς Β' Ἐπιτροπῆς Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Φινλανδίας κ. Παῦλον νὰ παρουσιάσῃ εἰς ἡμᾶς τὴν ἔκθεσιν τῆς ὑπ' αὐτὸν Β' Ἐπιτροπῆς. Ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἡ ἔκθεσις αὕτη ἀποτελεῖται πρῶτον μὲν ἐξ ἑνὸς μακροῦ ἱστορικοῦ μέρους λίαν ἐνδιαφέροντος καὶ ἐνημερωτικοῦ, εἶτα δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου μέρους, τὸ ὁποῖον διαλαμβάνει τὴν ἀξιολόγησιν τῶν διαλόγων καὶ τὰς συγκεκριμένους ἀπόψεις καὶ προτάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς, προτείνω ὅπως τὸ μὲν ἱστορικὸν μέρος ἀφεθῇ πρὸς κατ' ἴδιαν μελέτην, περιορισθῇ δὲ ἡ παρουσίασις εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀξιολόγησις» δευτέρον μέρος.

Ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Φινλανδίας : Προβαίνει εἰς σύντομον ἐπισκόπησιν τοῦ δευτέρου μέρους καὶ ἀκολούθως λέγει : Μήπως οὐά πρέπει

νά διακόψωμεν τὴν συνεδρίαν διὰ νά δυνηθοῦν οἱ σύνεδροι νά μελετήσουν τὸ μέρος τοῦτο :

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Δέν νομίζω, διότι τὸ θέμα τοῦτο τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως ἀποβλέπει εἰς τὴν διατύπωσιν ὠρισμένων σκέψεων ἀναφορικῶς πρὸς τὸν διάλογον, τὸν ὅποιον διεξάγει ἡ Ὁρθοδοξία μετ' ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅθεν φρονῶ, ὅτι ἀρκεῖ νά ἀναγνώσῃ ὁ Γραμματεὺς τὸ δεύτερον μέρος.

Τούτου γενομένου δεκτοῦ,

Ὁ Σεβ. Γραμματεὺς : Ἀναγινώσκει τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐκθέσεως ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, ὑπὸ τὴν μορφήν τὴν ὁποίαν αὕτη προσέλαβε, κατόπιν ἐπενεχθεισῶν εἰς αὐτὴν τροποποιήσεών τινων ὑπὸ μελῶν τῆς Διασκέψεως, ἐχούσης ὡς ἀκολούθως :

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ

Γέροντι Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνι,

Πρόεδρῳ τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Σεβασμιώτατε Ἁγιε Πρόεδρε,

Ἡ ὑπὸ τῆς Ὁλομελείας τῆς Διασκέψεως συσταθεῖσα Β' Ἐπιτροπὴ πρὸς «γενικὴν ἐπισκόπησιν καὶ ἀξιολόγησιν τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ὡς καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν», συνελθοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου Καραλίας καὶ πάσης Φινλανδίας κ. Παύλου, γραμματεύοντος δὲ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἐμμ. Φωτιάδου, καὶ ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἀνατεθέντος εἰς αὐτὴν ἔργου, ὑποβάλλει τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι καὶ δι' αὐτῆς τῇ Ὁλομελείᾳ τῆς Διασκέψεως τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ἔχον ὡς ἀκολούθως :

Ι. ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ὁ διάλογος, τὸν ὅποιον σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία διεξάγει μετὰ τῶν Ἐτεροδόξων, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, ὡς γνωστὸν, ἔχει εἰς δύο Ἐγκυκλίους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', ἐξ ὧν ἡ μία εἶναι ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ 1902 περὶ τῶν σχέσεων τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν καὶ περὶ ἄλλων τινῶν γενικῶν ζητημάτων, καὶ αἱ εἰς αὐτὴν Ἀπαντήσεις τῶν Ἁγίων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, καὶ ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἀπάντησις πρὸς αὐτάς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὸ 1904, περαιτέρω δὲ εἰς τὸ γνωστὸν Διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου «πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» κατὰ τὸ ἔτος 1920.

Ἐπισημότερον ὁμῶς ἢ προπαρασκευὴ τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μετὰ

τῶν Ἑτεροδόξων ἤρξατο διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, τὸν ὅποιον εἰσήγαγεν ὁ αἰόδιμος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α΄ διὰ τῆς συγκλήσεως τῆς Α΄, τῆς Β΄ καὶ τῆς Γ΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐν Ρόδῳ, κατὰ τὰ ἔτη 1961, 1963 καὶ 1964, καὶ τῆς Δ΄ ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ τούτῳ Κέντρῳ ἐν ἔτει 1968.

Εἰς τὴν Α΄ Πανορθόδοξον Διάσκεψιν τοῦ 1961 ἀπεφασίσθη ἡ «μελέτη τῶν τρόπων προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν προοπτικῇ πανορθοδόξῳ», κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ διαγγέλματος τοῦ 1920, ὡς καὶ ἡ προπαρασκευὴ θεολογικῶν διαλόγων μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ἐκκλησίας τῶν Παλαιοκαθολικῶν, καὶ μετὰ τῶν Ὁμολογιῶν τῶν προελθουσῶν ἐκ τῆς Μεταρρυθμίσεως, καὶ δὴ τῆς Ἀγγλικανῆς καὶ τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, ἀμα δὲ καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν Γ΄ Πανορθόδοξον Διάσκεψιν διεκηρύχθη καὶ πάλιν ἡ ἐπιθυμία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ὅπως ἔχη ἀγαθὰς μετὰ τῶν Ἑτεροδόξων σχέσεις, ἐπ' οἰκοδομῇ τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. Καὶ εἰς τὴν Δ΄ Πανορθόδοξον Διάσκεψιν, τῆς ὁποίας κύριον θέμα ἀπετέλει ἡ προώθησις τῶν διαλόγων, μετὰ θεώρησιν τῶν πρότερον σχετικῶς γενομένων, τῆς σημειωθείσης προόδου καὶ τῆς ἐφεξῆς ἐν τοῖς διαλόγοις ἀκολουθησομένης γραμμῆς, ἐξητάσθησαν καὶ ὠρίσθησαν οἱ τρόποι συστηματικωτέρας καὶ πληρεστερας τῶν διαλόγων τούτων διεξαγωγῆς, ὡς καὶ τῆς ὀρθοδόξου προσφορᾶς εἰς τὸ ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν, προβαίνουσα περαιτέρω εἰς ἐκθεσιν τῶν ἀφορώντων ἰδιαιτέρως εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν μετὰ τῶν Ἑτεροδόξων θεολογικῶν διαλόγων, περιορίζεται εἰς σύντομον τούτων ἐπισκόπησιν.

Α) Διάλογος μετὰ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας

Ὁ θεολογικὸς διάλογος μετὰ τῆς Ἀγγλικανῆς Ἐκκλησίας ἤρχισεν ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Διεξήγετο δὲ κυρίως μετὰ τῆς παραδοσιακῆς «ὑψηλῆς» Ἐκκλησίας (High Church). Ἀρξάμενος διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως († 1638), καὶ μάλιστα διὰ τοῦ μετέπειτα Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μητροφάνους Κριτοπούλου († 1639), ὅστις, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν αὐτοῦ, ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν, ὡς ἀπεσταλμένος Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, συνήψε θεολογικὸν διάλογον μετ' Ἀγγλικανῶν, Λουθηρανῶν καὶ Καλβινικῶν Θεολόγων, χάριν τῶν ὁποίων συνέγραψε καὶ τὴν Ὁμολογίαν Πίστεως καὶ τὰς πρὸς τὸν Ἀγγλον Θεολόγον Θωμᾶν Goad Ἀποκρίσεις αὐτοῦ, ὁ διάλογος οὗτος συνεχίσθη ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Διονυσίου τοῦ Δ' καὶ Μεθοδίου τοῦ Γ' δι' ἐπιστολῶν,

και ἀργότερον δι' ἐπιστολῶν ἐπίσης μεταξύ τῶν Ἀγγλικανῶν Ἀνωμότων και τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐπικοινωνίαν μετά τῶν Ὀρθοδόξων ἐπέδιωξε και ἡ Ἐπισκοπελιανὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀμερικῆς. Τὸ 1870 ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σύρου Ἀλέξανδρος Λυκοῦργος διεξήγαγεν ἐν Ἀγγλίᾳ θεολογικὸν διάλογον. Ἀγγλικανοὶ Θεολόγοι μετέσχον τοῦ μεταξύ Ὀρθοδόξων και Παλαιοκαθολικῶν θεολογικοῦ διαλόγου τῶν ἐτῶν 1874 - 1875 ἐν Βόννῃ, τὸ 1897 δὲ συνεστήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεικτὴ Ὀρθοδοξο-Ἀγγλικανὴ Ἐπιτροπὴ μελέτης διαφόρων θεολογικῶν θεμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπήντησαν οἱ Ἀγγλικανοί.

Ὁ θεολογικὸς διάλογος Ὀρθοδόξων και Ἀγγλικανῶν συνεχίσθη και μετά τὸν α' παγκόσμιον πόλεμον, διὰ τῆς ἐπισκέψεως εἰς Ἀγγλίαν και Ἀμερικὴν τὸ 1918 Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας ὑπὸ τὸν τότε Μητροπολίτην Ἀθηνῶν και μετέπειτα Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Μελέτιον Μεταξάκην, και διὰ τῆς συμμετοχῆς ἄλλης Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ Στ' Συνέδριον τοῦ Lambeth τὸ 1920, ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Διδυμοτείχου Φιλάρετον.

Θεολογικὸν διάλογον μετά τῶν Ἀγγλικανῶν διεξήγαγον ἰδιαιτέρως ἡ Ρουμανικὴ Ἐκκλησία τὸ 1935 και ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία τὸ 1956.

Ἀποτέλεσμα ὄλων τῶν διαλόγων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἀναγνώρισις τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν: Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1922, Ἱεροσολύμων τὸ 1923, Κύπρου τὸ 1923, Ἀλεξανδρείας τὸ 1930, και Ρουμανίας τὸ 1936.

Ἐπὶ πανορθόδοξου δὲ ἐπιπέδου τὸ θέμα τῆς συνεχίσεως τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων και Ἀγγλικανῶν ἐτέθη ὑπὸ τῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων Α', Γ', και Δ'. Τὴν συνέχισιν εἶχε ζητήσει και ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Μιχαὴλ Ramsey, ἐπισκεφθεὶς ἐπὶ τούτῳ τὸ 1962 τὴν Κωνσταντινούπολιν τὰς Ἀθήνας, ὡς και τὴν Μόσχαν.

Ἡ ἀπόφασίς τῆς Γ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως συσταθεῖσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ διαλόγου Ὀρθοδόξων και Ἀγγλικανῶν τὸ πρῶτον συνήλθεν εἰς διάσκεψιν ἐν Βελιγραδίῳ τὸ 1966, καθ' ἣν καθωρίσθησαν τὰ συζητητέα θέματα και ἄλλαι λεπτομέρειαι τοῦ διαλόγου.

Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπέφασκε τὴν συνέχισιν τῆς παρασκευῆς τοῦ διαλόγου ὑπὸ τῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀνασυγκροτουμένης και συμπληρουμένης ὡς Συνεχιστικῆς Διορθόδοξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς, μετά τῆς ἀντιστοίχου Ἀγγλικανικῆς Ἐπιτροπῆς, «ἐν ἣ δέον ὄπως ἀντιπροσωπεύονται ὄλαι αἱ ἐν τῇ Ἀγγλικανῇ Ἐκκλησίᾳ σχολαὶ σκέψεως και μερίδες (ὑψηλὴ, χαμηλὴ και εὐρεῖα Ἐκκλησία)». Ἡ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ συνεκρότησε τρεῖς διασκέψεις, ἐν Γενεύῃ τὸ 1970, ἐν Ἐλσιγκίῳ τὸ 1971 και ἐν Γενεύῃ τὸ 1972, καθ' ἃς συνεζη-

τήθησαν διάφορα θέματα, ἐν Γενεύῃ δὲ αὐτὴ ἐκήρυξε λήξαν τὸ προπαρασκευαστικὸν ἔργον αὐτῆς, καὶ ἐν συνεχείᾳ δι' ἐπὶ τοῦτω Ὑποεπιτροπῆς, ἐργασθείσης μετ' ἀντιστοίχου Ὑποεπιτροπῆς τῶν Ἀγγλικανῶν, συνεζήτησε τὰ πρὸς τὴν ἑναρξιν τοῦ ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου συναφῆ τεχνικά θέματα. Οὕτω τὸ 1973 συνήλθεν ἐν Ὁξφόρδῃ ἡ Μεικτὴ Ὁρθοδόξο-Ἀγγλικανικὴ Ἐπιτροπὴ, ἐπιληφθεῖσα τοῦ ἔργου αὐτῆς, τὸ ὅποιον ἔκτοτε συνεχίζεται ὑπὸ τριῶν Ὑποεπιτροπῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἀσχολεῖται περὶ τὸ θέμα «Γραφὴ καὶ Παράδοσις», ἡ δευτέρα περὶ τὸ θέμα «Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι», καὶ ἡ τρίτη περὶ τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία ὡς εὐχαριστιακὴ κοινωνία». Ἀπεφασίσθη δὲ νὰ συνέρχωνται αἱ μὲν Ὑποεπιτροπαὶ κατ' ἔτος, ἡ δὲ Ὀλομέλεια τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνά τριετίαν.

Οὕτω μέχρι τοῦδε συνήλθον τὸ 1974 ἡ Α' Ὑποεπιτροπὴ ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἀκαδημίᾳ Κρήτης, ἡ Β' Ὑποεπιτροπὴ ἐν Ρουμανίᾳ, καὶ ἡ Γ' ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις Ἀμερικῆς. Τὸ 1975 συνήλθον πᾶσαι διαδοχικῶς ἐν Μ. Βρεταννίᾳ, τὸ δὲ 1976 ἡ Ὀλομέλεια ἐν Μόσχᾳ. Κατὰ τὸ ἐπιόν ἔτος 1977 πρόκειται νὰ συνέλθωσιν ἐν Λονδίνω κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ παραλλήλως κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ τρεῖς Ὑποεπιτροπαί, ἀκολουθῶς δὲ ἡ Ὀλομέλεια.

Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὴν διάσκεψιν τῆς Ὀλομελείας ἐν Μόσχᾳ τὸ 1976 συνεφωνήθη ὅπως οἱ Ἀγγλικανοὶ εἰσηγηθῶσιν εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλικανικῆς Κοινωνίας τὴν ἀπάλειψιν ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τοῦ Filioque. Κατ' αὐτὴν ἐπίσης οἱ Ὁρθόδοξοι ἐδήλωσαν ὅτι εἰς περιπτώσιν καθ' ἣν οἱ Ἀγγλικανοὶ ἤθελον προβῆ εἰς χειροτονίας γυναικῶν, τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀδηγήσῃ τὸν διάλογον εἰς ἀδιέξοδον.

Β) Διάλογος μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, προελθοῦσα ἐκ τῆς ἀπορρίψεως τῶν ἀποφάσεων τῆς Α' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ τοῦ ἔτους 1870 περὶ τοῦ ἀλαθῆτου καὶ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα, καὶ ἀργότερον ἐνωθεῖσα μετὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Οὐτρέχτης, ἥτις ἤδη ἀπὸ τοῦ 1725 εἶχεν ἔλθει εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, συνεκροτήθη ἐκ τῶν Παλαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἑλβετίας, μετὰ τῶν ὁποίων ἀργότερον ἠνώθησαν καὶ αἱ Παλαιοκαθολικαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Αὐστρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας, καὶ τῆς Πολωνίας (ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ).

Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ, ἐκτιμῶντες ἰδιαιτέρως τὴν ἑνωσιν αὐτῶν μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων, κατέβαλον καὶ καταβάλλουν δι' αὐτὴν ἰκανὰς προσπάθειας. Ὁ θεολογικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ὁ μεταξὺ τῶν ὁποίων δεσμὸς ὑφίσταται ἀπὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἔτων, μέχρι τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐμφανίζει κυρίως τρεῖς

σταθμούς, ήτοι : α) των Συνεδρίων της Βόννης κατά τα έτη 1874 - 1875, β) της θεολογικής άλληλογραφίας μεταξύ των Έπιτροπών της Πετροπόλεως και του Rotterdam κατά τα έτη 1893 - 1913, και γ) της έν Βόννη Συνδιασκέψεως Όρθοδόξων και Παλαιοκαθολικών Θεολόγων κατά τό έτος 1931.

Η τετάρτη φάσις του όρθοδοξοπαλαιοκαθολικού διαλόγου άρχεται άπό των Πανορθόδοξων Διασκέψεων Α΄, Γ΄, και Δ΄ διά της συστάσεως, κατά τάς άποφάσεις τούτων, Διορθόδοξου Θεολογικής Έπιτροπής πρός μελέτην και προπαρασκευήν, και είτα έναρξιν του διαλόγου τούτου. Η Διορθόδοξος αύτη Έπιτροπή συνεκρότησε τρεις διασκέψεις : έν Βελιγραδίω τό 1966, έν Γενεύη τό 1970 και έν Βόννη τό 1971. Μετ' έξέτασιν δέ κατ' αυτάς των ύφισταμένων μεταξύ των δύο Έκκλησιών όμοιοτήτων και διαφορών, κατέληξεν εις τό συμπέρασμα, ότι τό Έργον αύτης είχεν άρκούντως προχωρήσει, ώστε νά είναι δυνατή ή έναρξις του διαλόγου των δύο θεολογικών Έπιτροπών. Συμφώνως πρός τήν άπόφασιν ταύτην, συναινέσει δέ και έγκρίσει των Όρθοδόξων Έκκλησιών, συνήλθεν εις τήν πρώτην αύτης Συνάντησιν έν Αθήναις τό 1973 ή Μεικτή Όρθοδοξο - Παλαιοκαθολική Θεολογική Έπιτροπή και, κατόπιν διαβουλεύσεων, κηρύξασα λήξαν τό προπαρασκευαστικόν στάδιον του διαλόγου, καθώρισε τά πλαίσια και τήν μέθοδον της διεξαγωγής έφεξής του επισήμου θεολογικού διαλόγου και ώρισε τά θέματα της προσεχούς κατ' Αύγουστον του 1975 Συνδιασκέψεως αύτης. Τά θέματα ταυτα έμελετήθησαν άπό όρθοδόξου και παλαιοκαθολικής πλευράς ύπό των θεολογικών μελών της Μεικτής Έπιτροπής, τά όποία και συνήλθον κατά Σεπτέμβριον του 1974 έν Morschach της Έλβετίας, παρά τήν Λουκέρνην, πρός άπό κοινου έξέτασιν και έπεξεργασίαν των ύπ' αύτών συνταχθεισών εισηγήσεων.

Η Μεικτή Όρθοδοξο - Παλαιοκαθολική Έπιτροπή έπραγματοποίησε τήν πρώτην επίσημον αύτης Συνδιάσκεψιν έν τώ Όρθοδόξω τούτω Κέντρω του Οικουμενικού Πατριαρχείου άπό της 20ης μέχρι της 28ης Αύγουστου 1975. Κατ' αύτην συνετάχθησαν και ύπεγράφησαν κοινά κείμενα επί των άκολουθών πέντε θεμάτων : α) Η Θεία Αποκάλυψις και ή παράδοσις αύτης, β) ό κανών της Αγίας Γραφής, γ) ή Αγία Τριάς, δ) ή ένανθρώπησις του Θεου Λόγου, και ε) ή ύποστατική ένωσις. Αποφασίσασα δέ όπως ή Έπιτροπή, συνερχομένη κατά τό θέρος του 1977, έπιληφθη των θεμάτων της περί Θεοτόκου διδασκαλίας και της Έκκλησιολογίας, κατήρτισε κοινήν Υποεπιτροπήν έξ ειδικών θεολόγων διά τήν προπαρασκευήν των σχετικών κοινών κειμένων. Όρισμένοι θεολόγοι εκ της Υποεπιτροπής ταύτης, συνελθόντες έν τώ Όρθοδόξω Κέντρω της Έκκλησίας της Ελλάδος, έν τή Ι. Μονή Πεντέλης άπό της 27ης Σεπτεμβρίου μέχρι της 3ης Οκτωβρίου του λήγοντος έτους, κατήρτισαν τό περι της Θεοτόκου κοινόν

κείμενον, καθώς και τὰ κοινὰ κείμενα τεσσάρων θεμάτων ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιολογίας, ἅτινα, ἐπεξεργαζόμενα μέχρι τῆς συγκλήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐτὴν πρὸς τελικὴν διατύπωσιν καὶ ἔγκρισιν.

Γ) Διάλογος μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἦτοι: Κοπτικῆς, Αἰθιοπικῆς, Ἀρμενικῆς, Συροϊακωβιτικῆς καὶ Μαλαμπαρικῆς (Ἰνδιῶν)

Εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ διάλογος οὗτος ἤρχισεν εὐθὺς μετὰ τὴν Δ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοῦ ἔτους 451, διαρκέσας καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν βυζαντινὴν περίοδον καὶ διακοπεῖς μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν λαῶν τῶν Χωρῶν τούτων. Ζήτημα ἀνακαινίσεως τοῦ διαλόγου τούτου ἐτέθη κατόπιν τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς συνελθούσης τὸ 1930 ἐν τῇ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ἱερῷ Μονῇ Βατοπεδίου Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ἐπὶ πανορθοδόξου ἐπιπέδου ἀποφάσεως περὶ ἐνάρξεως ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, προπαρασκευαστικῶς μὲν ὑπὸ τῆς Α' καὶ τῆς Γ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως, τελικῶς δὲ καὶ ὀριστικῶς ὑπὸ τῆς Δ'. Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισεν ὅπως ὁ διάλογος οὗτος «πραγματοποιηθῆ, ἐφ' ὅσον ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως ἀφ' ἑνὸς μὲν πρὸς τὴν ἤδη πανορθοδόξως ἐκφρασθεῖσαν σχετικὴν ἐπιθυμίαν (Α' Πανορθόδοξος Διάσκεψις 1961, Γ' Πανορθόδοξος 1964, ἀπαντήσεις τῶν Προκαθημένων τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰ ὑπὸ 9 Ἰουνίου 1965, ἀριθμ. πρωτ. 389, Γράμματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηνῶν τοῦ Α'), ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς κατ' ἐπανάληψιν ἐπίσης ἐκφρασθεῖσαν ὁμόθυμον ἔφεσιν τῶν ἀρχαίων τούτων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας» (Α' Διάσκεψις τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Μεταχαλκηδονίων Ἐκκλησιῶν, ἐν Ἀδδίς — Ἀμπέμπα, κατὰ Μάιον 1966).

Κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ 1961 καὶ ἐντεῖθεν διαρρέυσαντα χρόνον ἔλαβον χώραν τέσσαρες ἀνεπίσημοι Διασκέψεις Ὀρθοδόξων καὶ θεολόγων τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Aarhus (1964), Bristol (1967), Γενεύῃ (1970) καὶ Ἀδδίς — Ἀμπέμπα (1971), ἀσχοληθεῖσαι περὶ τὰ θέματα τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου καὶ οὕτω προπαρασκευάσασαι ἀρκούντως τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐπισήμου μεταξὺ αὐτῶν διαλόγου.

Ἡ μετὰ τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως συσταθεῖσα Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ ὀρθοδοξο-ἀνατολικοῦ διαλόγου, συνελθοῦσα ἐν Ἀδδίς — Ἀμπέμπα τὸ 1971 εἰς Διάσκεψιν καὶ θεωρήσασα ἐπαρκῆ τὴν γενομένην προπαρασκευὴν διὰ τὸν διάλογον τοῦτον, ἀπεφάσισεν ὅπως ζητηθῆ ἡ σύστασις ἀντιστοίχου θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, ἵνα αἱ δύο Ἐπιτροπαὶ ὁμοῦ ἀναλάβωσι τὸ ἔργον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ διαλόγου τούτου. Ἡ Διάσκεψις αὕτη ἐπὶ πλέον ἀνέθηκεν εἰς τριμελῆ Ὑποεπιτροπὴν τὴν περαιτέρω προπαρασκευὴν τοῦ διαλόγου, ἣτις συνεδρίασε μετὰ τῆς ἀντι-

στοίχου Ὑποεπιτροπῆς τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν τὸ 1973 δις ἐν Ἀθήναις καὶ τὸ 1975 ἐν Ἀδδίς — Ἀμπέμπα, συντάξασα τὸ πρόγραμμα τῆς συγκλήσεως τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς. Τὰ πρακτικά τῶν δύο τούτων συνεδριάσεων τῶν Ὑποεπιτροπῶν ὑπεβλήθησαν τοῖς Προκαθημένοις τῶν Ἐκκλησιῶν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. Ἦδη ἀναμένεται πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Μεικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς.

Δ) Διάλογος μετὰ τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας

Ὁ Διάλογος οὗτος εὐρίσκεται ἐν τῷ προπαρασκευαστικῷ αὐτοῦ σταδίῳ.

Ἐκ τῆς Ἱστορίας εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία συνῆψε θεολογικὸν διάλογον μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς Διαμαρτυρήσεως, ὅστις ὁμως διεκόπη ἐπὶ τέσσαρας ὄλους αἰῶνας. Ἐκ τῆς περιόδου ταύτης εἶναι ἰδιαιτέρως ἀξιωματικὸς ἢ προσπάθεια τοῦ Μεγάλου Μετὰ τὴν Ἰωάννου τοῦ Β' (1555 - 1565), ὡς καὶ ὁ ἐπιστολιμαῖος θεολογικὸς διάλογος μετὰ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰερεμίου τοῦ Β' μετὰ τῶν Λουθηρανῶν Θεολόγων τῆς Βυρτεμβέργης, διεξαχθεὶς κατὰ τὰ ἔτη 1576 - 1581. ἐξ ὧν ἀπέβη ἐμφανὴς ἡ μετὰ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ὑφισταμένη ἀπόστασις. Κατὰ τὸν αἰῶνα ἡμῶν ὁ διάλογος μετὰ τῶν Λουθηρανῶν ἐπανελήφθη ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν, κατόπιν δὲ τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως καὶ ἐν τῷ πνεύματι αὐτῆς, ἀνεπισήμως καὶ μετὰ τῶν Λουθηρανῶν καὶ Ὀρθοδόξων Θεολόγων.

Τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας ἔσχε διμερεῖς θεολογικὰς συνομιλίας μετὰ τῆς Εὐαγγελικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας α) τῆς Ὁμοσπόνδου Γερμανίας ἐν ὄλῳ 7, κληθείσας «Arnoldshain» (1959 - 1976), β) τῆς Φινλανδίας τρεῖς (1970, 1971, 1974), καὶ γ) τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας δύο (1974, 1976). Ἔλαβε δὲ μέρος, τῇ συμμετοχῇ καὶ ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς τὰς ἐν Οὐγγαρία καὶ Σοβιετικῇ Ἐνώσει (1972, 1976) θεολογικὰς συνομιλίας μετὰ Μεταρρυθμιστῶν.

Γνωστὸν, ὅτι ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἐθεώρησε λυσιτελεῖν τὴν ἐναρξιν ἀμοιβαίων ἐπαφῶν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν πρὸς δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων καὶ προλείανσιν τοῦ ἐδάφους, συστήσασα ὅπως εἰδικοί Ὀρθόδοξοι Θεολόγοι ἀσχοληθῶσι μὲ τὴν μελέτην τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια ἐνδεχομένως θὰ ἐνεφάνιζεν ὁ διάλογος οὗτος. Περαιτέρω δὲ προέτεινεν ὅπως μετὰ τὴν συντέλεσιν τούτου συσταθῇ εἰδικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἵνα προετοιμάσῃ ἐν τοῖς ἐπί μέρους καὶ ἐν καιρῷ διεξαγάγῃ τὸν διάλογον. Σύστασις τοιαύτης Ἐπιτροπῆς δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε.

Ε) Διάλογος μετά της Ρωμαιοκαθολικής Ἐκκλησίας

Ὁ διάλογος οὗτος, καίπερ ὁ σπουδαιότερος πάντων τῶν ἄλλων, καί κατά τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους διεξαχθεὶς ὑπὸ διαφόρους συνθήκας, ἄνευ ἀποτελέσματος, ὡς στηριχθεὶς ἐπὶ μὴ ὀρθῆς βάσεως καὶ ὑπαγορευθεὶς οὐχὶ ὑπὸ γνησίου χριστιανικοῦ πνεύματος, ἀλλὰ ἐπιβληθεὶς ἔξωθεν διὰ τῆς βίας, κατά τοὺς ἡμετέρους χρόνους εἰσέτι δὲν ἔχει ἀρχίσει ἐπισημῶς. Ὑπὸ τῶν Πανορθόδοξων δὲ Διασκέψεων τεθεὶς ἐπὶ νέων βάσεων, εὐρίσκεται ἐν τῷ σταδίῳ τῆς προπαρασκευῆς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν δὲν θά διατρίψῃ ἐνταῦθα περὶ τὴν ἔκθεσιν τῶν φάσεων δι' ὧν διήλθεν ὁ διάλογος οὗτος. Ἀναφέρει μόνον ὅτι ἀπὸ τῆς Β' ἐν Βατικανῷ Συνόδου αἱ σχέσεις μεταξὺ τῆς Ὀρθόδοξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰσηλθόντες εἰς ὄλως νέαν φάσιν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ «διαλόγου τῆς ἀγάπης» μεταξὺ τῶν δύο πρεσβυγενῶν τούτων Ἐκκλησιῶν, ὅστις καὶ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον προπαρασκευαστικὸν στάδιον τοῦ μέλλοντος θεολογικοῦ διαλόγου τῆς ἀληθείας.

Ὁ θεολογικὸς οὗτος διάλογος ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον Πανορθόδοξου Διασκέψεως καὶ ἀποφάσεως εἰς πάσας τὰς διαγενομένας τέσσαρας Πανορθόδοξους Διασκέψεις, τονισθέντος ὅπως οὗτος γένηται «ἐπὶ ἴσοις ὄροις» (Β' Πανορθόδοξος Διάσκεψις) καὶ κατόπιν τῆς δεούσης προπαρασκευῆς, δημιουργίας καταλλήλων συνθηκῶν, καὶ μελέτης τῶν καθ' ἕκαστα αὐτοῦ ἀπὸ Ὀρθόδοξου πλευρᾶς (Γ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις). Ἰδιαιτέρως ἢ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις σχετικῶς ἀπεφάσισεν ὅπως συνεχισθῶσιν αἱ ἐκατέρωθεν ἐπαφαὶ καὶ ἐκδηλώσεις ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, ἐξακολουθήσωσι δὲ αἱ κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τὴν συστηματικὴν προπαρασκευὴν τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου διὰ τῶν καταλληλοτέρων μέσων καὶ μεθόδων θεολογικῆς μελέτης, ἀνταλλάσσουσα μεταξὺ ἀλλήλων τὰ πορίσματα αὐτῶν καὶ πᾶσαν ἄλλην σχετικὴν πληροφορίαν.

Διμερεῖς θεολογικαὶ συνομιλῖαι μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας διεξήγαγε τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας κατὰ τὰ ἔτη 1967, 1970, 1973 καὶ 1975. Ἐπίσης ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς ἡ Διαρκὴς Σύνοδος τῶν Κανονικῶν Ὀρθόδοξων Ἐπισκόπων (SCOBA), διεξάγει συνεχῆ διμερῆ διάλογον μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τοῦ 1966 καὶ ἐντεῦθεν.

Τελευταίως συνεστήθη Τεχνικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν καὶ ἀνετέθη τὸ ἔργον τῆς ἀξιολογήσεως τῶν συντελεσθέντων καὶ καθορισμοῦ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης προπαρασκευῆς.

ΣΤ) Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν

Τό Π.Σ.Ε. ιδρύθη τό 1948 ἐν Ἀμστερνταμ, τῇ συμμετοχῇ τῆς Ὁρθοδόξου, τῆς Παλαιοκαθολικῆς, τῆς Ἀγγλικανῆς, τῶν Ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καί τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν.

Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία δέν συμμετέσχεν εἰς τήν κίνησιν ταύτην, εἰ καί κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἤρξατο ἐγγίζουσα πρὸς αὐτό. Σήμερον ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐκκλησιῶν καί Κοινοτήτων — μελῶν τοῦ Συμβουλίου τούτου ἀνέρχεται εἰς 271, εἰς ὃν ἀντιστοιχοῦσι 90 Χῶραι. Τὰ τῆς συμμετοχῆς καί συνεργασίας ἡμῶν τῶν Ὁρθοδόξων εἰς ὅλας τὰς δραστηριότητας τοῦ Συμβουλίου ἔχει καθορίσει ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις (Πρακτικά κείμενα τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως σ. 105-106).

Συμβολή τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Π.Σ.Ε. εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ τὸ Διάγγελμα τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καί πάσης Ρωσίας κ.κ. Ποιμένος καί τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν ἀπὸ 7ης Αὐγούστου 1973 ἐξ ἀφορμῆς τοῦ Συνεδρίου τῆς Bangkok, ὡς καί τὸ ἀπὸ 3ης Μαρτίου 1976 γράμμα τῆς Α. Μακαριότητος καί τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀρχιεπίσκοπον Ε. Scott καί τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Π.Σ.Ε. Δρα Φίλιππον Πότερ ἐξ ἀφορμῆς τῆς Ε' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου ἐν Ναϊρόμπι.

Καί ταῦτα μὲν ὄσον ἀφορᾷ εἰς τὴν γενικὴν ἐπισκόπησιν τῆς πορείας τῶν σχέσεων καί τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν, ὡς καί μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε.

II. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΙΣ

Προκειμένου νῦν περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης ἀξιολογήσεως τῶν σχέσεων καί τῶν διαλόγων τούτων πρὸς ἀνάλογον χάραξιν τῆς γραμμῆς, τὴν ὁποῖαν ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία δεόν νὰ ἀκολουθήσῃ ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ἡ Ἐπιτροπὴ ἡμῶν παρατηρεῖ τὰ ἀκόλουθα :

α) ὅτι ὁ μετὰ τῶν Ἑτεροδόξων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν διάλογος, τὸν ὁποῖον ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἔχει καλῶς συστηματοποιήσει ἀπὸ Ἰσείας δι' ἀναγωγῆς αὐτοῦ εἰς πανορθόδοξον ἐπίπεδον, ἀποδεικνύεται πολλαχῶς ὠφέλιμος δι' αὐτάς, ἀλλὰ καί δι' ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους. Διὰ τοῦ διαλόγου οἱ μὲν ἑτερόδοξοι πληροφοροῦνται παρὰ τῆς ἀλωβήτως διατηρούσης τὴν ἀποστολοπαράδοτον πίστιν Ἐκκλησίας περὶ τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ἐν πάσῃ τῇ πληρότητι καί καθαρῶ-

τητι αὐτῆς καὶ μιοῦνται ἀκριβέστερον εἰς τὸν ἀδαπάνητον πλοῦτον τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας, τῆς ὀρθοδόξου λατρευτικῆς ζωῆς, καὶ τοῦ καθόλου Ὁρθοδόξου βιώματος. Ἡμεῖς δὲ ἀνανεούμεθα καὶ ἀπὸ ἀνάγκης φερόμεθα εἰς βαθυτέραν μελέτην τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως διὰ περισσότερον ἐνδελεχοῦς καὶ ἐπιμόνου ἐγκύψεως εἰς τὴν πατερικὴν θεολογίαν καὶ σκέψιν.

β) Ὅτι διὰ τοῦ διαλόγου οἱ Ὁρθόδοξοι προσφέρομεν ὀφειλετικὴν μαρτυρίαν εἰς τὸν ἑτερόδοξον κόσμον, ὀδηγοῦντες τοῦτον εἰς συνειδητοποίησιν τῆς εὐθύνης, τὴν ὁποίαν πάντες φέρομεν διὰ τὴν διαίρεσιν τῆς χριστιανοσύνης καὶ τὴν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως ταύτης προελθοῦσαν καί, ἀτυχῶς, συνεχιζομένην ἀποξένωσιν καὶ ὁμολογιακὴν σύγχυσιν.

γ) Ὁ διάλογος πρέπει νὰ βοηθήσῃ ἡμᾶς νὰ ἴδωμεν καλλίτερον τὰ εἰς ἱστορικὰς συνθήκας ὀφειλόμενα ἀσθενῆ ἡμῶν σημεῖα, τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν εἰς τὸν ὀργανωτικὸν τομέα καὶ νὰ ἀσκήσωμεν κριτικὴν ἐπὶ τῶν ψυχολογικῶν τάσεων ὡς καὶ τῆς νοοτροπίας τὰς ὁποίας ὁ ἀπομονωτισμὸς ἡμῶν καὶ αἱ σκληραὶ συνθήκαι τῆς ἱστορίας ἡμῶν διαιώνισαν. Καλούμεθα νὰ ἀσκήσωμεν κριτικὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἡμῶν πραγματικότητος χωρὶς νὰ σχετικοποιήσωμεν τὴν Ἀποκάλυψιν καὶ συνεχιζόντες πάντοτε νὰ τρεφόμεθα ἐκ τῆς αὐτῆς πίστεως καὶ τῆς αὐτῆς λειτουργικῆς ζωῆς.

Ὁ διάλογος θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν πολὺ μεγάλην ἀντιστοιχίαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ὡς καὶ τὸ πνευματικὸν μεγαλεῖον, τὴν εὐαγγελικὴν προσπάθειαν, τὴν θεολογικὴν σοβαρότητα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως, ἴσως δὲ καὶ ὀρισμένους συμπληρωματικὰς τῶν ἰδικῶν μας ὄψεις τῆς πνευματικῆς ζωῆς αὐτῆς.

Ὅ,τι προέχει εἶναι ὄχι τόσον τὸ νὰ ἀντιδικῶμεν μὲ τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ὅσον τὸ νὰ δεῖξωμεν διὰ μιᾶς ἀνανεωμένης πνευματικῆς ζωῆς παρ' ἡμῖν καὶ διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως τῆς Παραδόσεως ὅτι μία τοιαύτη ἢ τοιαύτη νοσηρὰ ἐκβλάστησις ἢ παραμόρφωσις τῆς Δύσεως δύναται νὰ θεραπευθῇ διὰ μιᾶς αὐξούσης ἐκτιμήσεως τῆς Ὁρθοδοξίας.

Πρὸς καλὴν δὲ τοῦ διαλόγου διεξαγωγὴν, ὅτι δέον ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία ἀποσαφηνίσῃ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ καθορίσῃ τὴν φύσιν, τὴν ἐννοιαν καὶ τὰ ὄρια ἐν οἷς αὕτη ὀφείλει νὰ κινηθῇ μελλοντικῶς ἐν τῇ οἰκουμενικῇ ἀποστολῇ τῆς Ὁρθοδοξίας. Δέον νὰ διατυπωθῶσι σαφῶς αἱ ἐκκλησιολογικαὶ ἀρχαὶ καὶ νὰ καθορισθῇ ἡ ἐκκλησιολογικὴ βᾶσις, ἡ προοπτικὴ καὶ ἡ μεθοδολογία ἀναφορικῶς πρὸς τὰς σχέσεις καὶ τὸν διάλογον ἡμῶν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων.

δ) Ὅτι, διὰ τοῦτο, δέον νὰ συνεχισθῇ μὲν ὁ διάλογος, ἐφ' ὅσον οὗτος παρέχει ἐλπίδα ἀγαθῆς καρποφορίας καὶ νὰ ἐπεκταθῇ, εἰ δυνατόν, καὶ εἰς

τοὺς πιστοὺς τῶν ἄλλων Θρησκευμάτων, ἐπὶ προαγωγῇ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας μεταξὺ τῶν λαῶν.

ε) Ὅτι δέον νὰ δραστηριοποιηθῇ ἡ συσταθεῖσα Τεχνικὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὸν Διάλογον μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

στ) Ὅτι ἢ μὴ συσταθεῖσα εἰσέτι Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὸν διάλογον μετὰ τῶν Λουθηρανῶν θὰ ἔδει νὰ συσταθῇ πρὸς ἀξιοποίησιν τῶν σχετικῶν γενομένων θεολογικῶν ἐπαφῶν καὶ παρασκευῆν τοῦ ἐπισήμου μετ' αὐτῶν διαλόγου.

ζ) Ἀναφορικῶς πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν εἰς αὐτὸ συμμετοχὴν καὶ συνεργασίαν τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας ὅτι ἡ τοῦ Συμβουλίου τούτου, κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίᾳ χρόνους, κατευθυντήριος ὀριζόντιος γραμμὴ, ἢ καλύπτουσα ἔν τινι βαθμῷ ἀνάγκας τοῦ χριστιανισμοῦ, δὲν εὐρίσκεται εἰς ἐξισορροπημένην διασταύρωσιν πρὸς τὴν κάθετον γραμμὴν, τὴν ἀποτελοῦσαν τὸν πρῶτον λόγον καὶ κατ' ἀκολουθίαν τὸν κύριον σκοπὸν τῆς συστάσεως αὐτοῦ — τὴν ἀναζήτησιν δηλαδή τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν, μονίμου δώρου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐφ' ὅσον ἢ διαίρεσις δὲν εἶναι εἰμὴ προσωρινή ἱστορικὴ κατάστασις, καὶ τὴν ἐπανάκτησιν τῆς ἀληθοῦς οἰκουμενικῆς διαστάσεως τοῦ χριστιανισμοῦ. Τοῦτο, σὺν ἄλλοις, παρατηρήθη εἰς τὸ ἐν ἔτει 1973 σχετικὸν διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ παρὰ ταῦτα νὰ μετέχη τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, γενικῶς ἐκτιμῶσα τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ πιστεύουσα εἰς τὸ πολύτιμον τῆς προσφορᾶς αὐτῆς πρὸς τὴν οἰκουμενικὴν καθόλου κίνησιν καὶ εἰδικώτερον πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, εἰς τὸ ὁποῖον προσδίδει τὸν χαρακτήρα τοῦ Παγκοσμίου καθόσον ἄνευ τῆς Ὁρθοδόξου συμμετοχῆς τὸ Συμβούλιον τοῦτο θὰ ἦτο ἀπλῶς Ὁμοσπονδία Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν.

Διὰ τὴν τὸσον βαρυνούσης σημασίας παρουσίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῷ Συμβουλίῳ, ὅτι θὰ ἔδει μετὰ περισσοτέρας προθυμίας νὰ ἀκουσθῇ ἢ ἐπιθυμία καὶ πρότασις αὐτῆς, ὅπως δοθῇ μείζων προσοχὴ εἰς τὴν κάθετον γραμμὴν αὐτοῦ τὴν ἐκφραζομένην ἐν αὐτῷ διὰ τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» καὶ τῶν ἄλλων παρεμφερῶν Τμημάτων. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέον νὰ συμβάλληται περισσότερο εἰς τὴν θεολογίαν τῆς Χριστιανικῆς ἐνότητος, προσφέρουσα ἐνεργότερον τὰς ὀρθοδόξους ἀπόψεις, καὶ πρὸς τοῦτο δέον νὰ ἀυξηθῇ ὁ ἀριθμὸς Ὁρθοδόξων γενικῶς μὲν μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τοῦ Συμβουλίου ἐν τῷ Κέντρῳ αὐτοῦ, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις», ὥστε τὰ κείμενα, τὰ καταρτιζόμενα ἐν τῷ Τμήματι τούτῳ, νὰ φέρωσιν καὶ σφραγίδα τῶν ὀρθοδόξων θεολογικῶν ἀπόψεων. ἐνῶ, ὅπως ταῦτα ἐμφανίζονται σήμερον, φέρουσιν εἰς μέγιστον βαθμὸν χροιάν προτεσταντικὴν.

η) Ὅτι πρέπει νά υποδειχθῆ ἡ προσαρμογή τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Συμβουλίου πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησιολογικάς προϋποθέσεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰ διοικητικά καὶ συμβουλευτικά σώματα τοῦ Συμβουλίου.

Ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενεῦης Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ 27ῃ Νοεμβρίου 1976.

Ἄντι τῆς Ἐπιτροπῆς Β'
Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐκθέσεως ταύτης, αὕτη περιλαμβάνει τέσσαρα κεντρικά σημεῖα :

α) Ἡ Ἐπιτροπὴ εἰσηγεῖται ὅπως συνεχισθοῦν οἱ ὑπάρχοντες ἐν προόδῳ διάλογοι μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ὠρισμένων ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Οὗτοι εἶναι τρεῖς : 1) Μετὰ τῆς Ἀγγλικανῆς, 2) Μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς, καὶ 3) Μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐρωτῶ ὑμᾶς : Ἐγκρίνετε τὴν συνέχισιν τῶν τριῶν διαλόγων ;

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

β) Ἡ Ἐπιτροπὴ εἰσηγεῖται ὅπως δραστηριοποιηθῆ ἡ Τεχνικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία συνεκροτήθη διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Μέχρι τοῦδε ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη δὲν ἐπελήφθη τοῦ ἔργου αὐτῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀντίστοιχον Ρωμαιοκαθολικὴν, ἡ ὁποία ἤδη ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς. Ἐρωτῶ ὑμᾶς : Συμφωνεῖτε μὲ τὴν σύστασιν ὅπως ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ ἀρξῆται τοῦ ἔργου αὐτῆς τὸ ταχύτερον δυνατόν ;

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

γ) Εἰς τὴν Δ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἶχεν ἀποφασισθῆ νά προετοιμασθῶμεν διὰ τὸν διάλογον μετὰ τῶν Λουθηρανῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπραγματοποιήθησαν πλείσται διμερεῖς ἐπαφαὶ καὶ συζητήσεις ἐπὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπιπέδου, οὕτω δὲ ἐδημιουργήθη τὸ κατάλληλον κλίμα διὰ Θεολογικὸν Διάλογον μετὰ τῶν Λουθηρανῶν. Τὸ ἐπόμενο βῆμα ἡμῶν δέον νά εἶναι ἡ συστηματοποίησις τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνεπισήμων ἐπαφῶν. Ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς προτείνεται ἡ σύστασις Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς προπαρασκευὴν ἐν τοῖς ἐπὶ μέρους καὶ ἐν καιρῷ διεξαγωγῆν τοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Λουθηρανῶν. Συμφωνεῖτε ;

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

δ) Ἡ Ἐπιτροπὴ ὡς πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν προτείνει τὴν συνέχισιν τῆς συμμετοχῆς τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς αὐτό. Ἐπειδὴ ἐν τῷ Συμβουλίῳ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα

ἔτη ἐπικρατεῖ ἡ ὀριζόντιος γραμμὴ. ἤτοι ἡ πολιτικο - κοινωνικὴ διάστασις, οὐχὶ ἐν συμμετρίᾳ ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ μειώσει τῆς καθέτου. ἤτοι τῆς θεολογικῆς ἐργασίας τῆς προαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος. ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει νὰ ἐκφρασθῇ ἡ εὐχὴ ὅπως αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς ὀρθοδόξων γενικῶς καὶ μεταξὺ τοῦ ἀνωτέρου προσωπικοῦ τοῦ Συμβουλίου εἰς τὸ κέντρον αὐτοῦ, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸ τμήμα «Πίστις καὶ Τάξις», ἅμα δὲ καὶ ὅπως ὑποδειχθῇ ἡ προσαρμογὴ ἐν εὐθέτῳ καιρῷ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Συμβουλίου πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους ἐκκλησιολογικὰς προϋποθέσεις ἀναφορικῶς πρὸς τὸν τρόπον ἐκλογῆς τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰ διοικητικὰ καὶ συμβουλευτικὰ σώματα τοῦ Συμβουλίου. Νὰ ἐκφράσωμεν τὴν εὐχὴν καὶ ὑπόδειξιν ταύτην :

Ἡ πρότασις γίνεται ὁμοφώνως ἀποδεκτὴ.

ε) Τέλος ἡ Ἐπιτροπὴ εἰσηγείται ὅπως, εἰ δυνατόν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῇ καὶ μετὰ τῶν πιστῶν τῶν ἄλλων, ἐκτὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, θρησκευμάτων, ἐν τῇ πεποιθῆσει, ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, τὴν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ εἰσήγησις γίνεται δεκτὴ.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος :

Σεβάσμιοι σύνεδροι, προτείνω νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῆς Γ' Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν Χριστιανῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Ἁγίου Πάσχα. Ἀνέγνωσα τὴν ἐκθεσιν, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ ἐξάρω τὴν συντομίαν καὶ τὴν ἀκριβολογίαν αὐτῆς, ὡς καὶ τὸν ἐξισοροπημένον τρόπον ἐκθέσεως τοῦ θέματος. Παρακαλῶ τὸν Πρόεδρον τῆς Γ' Ἐπιτροπῆς Σεβ. Μητροπολίτην Ὁρους Λιβάνου ὅπως παρουσιάσῃ τὴν ἐκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ὁρους Λιβάνου παρουσιάζει τὴν ἐκθεσιν τῆς Γ' Ἐπιτροπῆς, ἔχουσαν ὡς ἀκολούθως :

Πρὸς τὴν Α' Προσυναδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.
Σεβασμιώτατε Πρόεδρε,

1. Ἡ Γ' Ἐπιτροπὴ τῆς Α' Πανορθόδοξου Προσυναδικῆς Διασκέψεως ἐμελέτησε τὸ θέμα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑφ' ὅλων τῶν Χριστιανῶν τὴν αὐτὴν Κυριακὴν. Ἐνήργησεν ὑπευθύνως ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὰς συγχρόνους οἰκουμενικὰς τάσεις πρὸς ἔνωσιν τῶν Χριστιανῶν.

2. Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν ἐπέμεινεν εἰς τὸ βῆθος τοῦ προβλήματος, διότι τοῦτο ὑπερβαίνει τὴν ἀρμοδιότητα αὐτῆς, ἀλλ' εἰς τὸ ἐπίκαιρον ἢ ἄκαι-

ρον τῆς ἐγγραφῆς τοῦ θέματος τούτου εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς συγκληθησομένης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῶν Ὁρθοδόξων.

3. Οἱ ἐκπρόσωποι, ὡς πλήρως ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεγράμμισαν τὰ ἀκόλουθα σημεῖα :

α) *Ποιμαντικὴ διάστασις τοῦ προβλήματος.* Δεδομένης τῆς σημερινῆς θέσεως πολλῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τόσον ἐξ ἐπόψεως κοινωνιολογικῆς, ὅσον καὶ ἐξ ἐπόψεως τῶν ὀδυνηρῶν αὐτῶν ἐμπειριῶν τοῦ παρελθόντος, ἀλλαγὴ τῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα θὰ προεκάλει ἐνδεχομένως ἀναταραχὰς καὶ θὰ προσέθετε νέα σχίσματα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ πληρώματος. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν θεωροῦν ὅτι μέγας ἀριθμὸς πιστῶν δὲν εἶναι ψυχολογικῶς καὶ ἐν γένει ποιμαντικῶς ἔτοιμος διὰ τοιαύτην ἀλλαγὴν.

β) *Μέριμνα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.* Ἡ ἡμερομηνία ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων, ὡς διαφέρουσα ἐκείνης τῶν λοιπῶν Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν, παρουσιάζεται ὡς ἀναζητήσις ταυτότητος καὶ πιστότητος δι' ὅσας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας εὐρίσκονται εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μετὰ τοῦ σοβαροῦ προβλήματος τοῦ προσηλυτισμοῦ. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ υἰοθέτησις κοινῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα δύναται νὰ διευκολύνη τὸν προσηλυτισμὸν τῶν πιστῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων.

γ) *Ἀνάγκη πιστότητος ὡς πρὸς τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆν Σύνοδον.* Ὁρισμένοι ἐκπρόσωποι διεπίστωσαν ὅτι ἡ ἀλλαγὴ ἡμερομηνίας τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἀποτελεῖ παραβίασιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐνέχει τὸν κίνδυνον ὅπως ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ πληρώματος κλονισθῇ ὑπὸ αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς. Πρέπει νὰ διατηρηθῇ ἡ ἴδια διάκρισις μεταξὺ τοῦ ἐβραϊκοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ Πάσχα.

δ) *Μὴ Ὁρθόδοξος προέλευσις τοῦ αἰτιήματος περὶ κοινῶν ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.* Ἐὰν αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἤρχισαν τὴν συζήτησιν τοῦ προβλήματος τούτου, τὸ ἐπραξάν πιεζόμεναι ὑπὸ ἐξωτερικῶν παραγόντων, ξένων πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ζωὴν. Οἱ Ὁρθόδοξοι αἰσθάνονται πρὸς τὸ παρὸν τὴν ἀνάγκην ἀλλαγῆς τῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὡς αὕτη ἔχει σήμερον. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ὀρισμένοι ἐκπρόσωποι πιστεύουν ὅτι ἡ Ἁγία καὶ μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

4. Συγχρόνως, ἐν πνεύματι εὐθύνης πρὸς τὰς Οἰκουμενικὰς ὑποχρεώσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ ἀνταποκρινόμενοι εἰς τὸν πόθον ἐνότητος παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὀρισμένοι σύνεδροι ἐτόνισαν ὅτι :

α) Ὁ ὑπό τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἑορτασμός τοῦ Πάσχα εἰς διάφορον ἡμερομηνίαν ἀποτελεῖ πρόκλησιν πρὸς τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

β) Ὁ ὑπό τῶν Ἐκκλησιῶν ἑορτασμός τοῦ Πάσχα εἰς διαφόρους ἡμερομηνίας ἀποτελεῖ σοβαρὸν πρόβλημα διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς χώρας ὅπου εἶναι ἀναμειγμένοι μετὰ χριστιανῶν ἄλλων Ὁμολογιῶν. Παρ' ὅλον ὅτι ὑπεγραμμίσθη ὁμοφώνως ὅτι ὁ ἑορτασμός τοῦ Πάσχα πρέπει νὰ εἶναι κοινὸς δι' ὅλας τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἐτέθη τὸ ἐρώτημα, ἐὰν ἐκάστη τοπικὴ Ἐκκλησία θά ἠδύνατο νὰ ἑορτάζη ἐλευθέρως τὸ Πάσχα εἰς μίαν κοινὴν ἡμερομηνίαν μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν τῆς ἰδίας χώρας.

γ) Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, καθορίσασα τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα, δὲν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν τῆς εἰ μὴ μόνον τὸν μεσογειακὸν χῶρον. Ἡ παρουσία χριστιανῶν εἰς διαφόρους γεωγραφικὰς ζῶνας τοῦ κόσμου θέτει νέα προβλήματα ὡς πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ Πάσχα. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀπόφασις τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου θά ἔπρεπε νὰ ἐρμηνευθῆ κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς διατυπώσεώς τῆς.

δ) Θὰ ἦτο ἐπιθυμητέον νὰ μελετηθῆ καὶ ἐξευρεθῆ λύσις τῆς ὑφισταμένης ἀνωμαλίας εἰς ὅσας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας υἱοθέτησαν τὸ νέον ἡμερολόγιον, ἀλλ' αἱ ὅσσαι, ἐν τῇ μερίμνῃ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς κοινωνίας αὐτῶν μετὰ τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἑορτάζουν τὸ Πάσχα συμφώνως πρὸς τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον. Θὰ ἐπρόκειτο εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν περὶ ἑναρμονίσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου μετὰ τῶν ἀστρονομικῶν δεδομένων.

ε) Οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι εἰς τὴν Ε' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐδήλωσαν ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι τῶν θά ἐξετάσουν τὸ θέμα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα.

Εἰσήγησις :

Ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην μετὰ γνησίου αἰσθήματος εὐθύνης καὶ μεριμνῶσα διὰ τὰς ποιμαντικὰς ἀνάγκας, αἰτίνες ἐξεφράσθησαν ὑπὸ τινῶν Ὁρθοδόξων ἀδελφῶν, ἡ ἡμετέρα Ἐπιτροπὴ προτείνει εἰς τὴν Ὁλομέλειαν ὅπως εἰσηγηθῆ εἰς τὴν Γραμματεῖαν Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὴν σύντομον σύγκλησιν συσκέψεως μικρᾶς ομάδος εἰδικῶν (ἀστρονόμων, ἱστορικῶν, κανονολόγων), ὡς καὶ Ποιμένων ἵνα ὑποβάλουν μίαν μελέτην ἁρμοδίων ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

27 Νοεμβρίου 1976,

Ἀντὶ τῆς Ἐπιτροπῆς Γ'
Ὁ Πρόεδρος αὐτῆς.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Συμφωνεῖτε μέ τό περιεχόμενον τῆς ἐκθέσεως καί τὰς εἰσηγήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ;

Ἄμφότερα γίνονται δεκτά ὁμοφώνως.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Τά κύρια θέματα, μέ τά ὅποια ἔδει νά ἀσχοληθῶμεν, ἔχουν συζητηθῆ. Προσέτι ὁμως ὑπάρχουν αἱ ἐξῆς λεπτομέρειαι, αἵτινες πρέπει νά καθορισθοῦν :

α) Δέον ἐκάστη Ἀντιπροσωπεῖα νά δηλώσῃ ἂν ἡ Ἐκκλησία αὐτῆς θά ἀναλάβῃ τήν διαπραγμάτευσιν ἐνός ἢ καί πλειόνων ἐκ τῶν δέκα θεμάτων, τά ὅποια ἐπελέγησαν καί ποῖα. Εἶναι δυνατόν τό αὐτό θέμα νά ἀναλάβουν πρός ἐπεξεργασίαν παραλλήλως, ἐάν θά ἐπεθύμουν τοῦτο, πλείονες τῆς μιᾶς Ἐκκλησίαι. Αἱ Ἀντιπροσωπεῖαι θά πρέπει νά ἔλθωσιν εἰς ἐπαφήν μετά τῆς Γραμματείας διὰ τήν ρύθμισιν τοῦ σημείου τούτου.

β) Δέον ὅπως μέχρι τῆς ἐπομένης Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως αἱ Ἐκκλησίαι μελετήσουν, ἐκ τοῦ περί μοναχισμοῦ θέματος τό σημεῖον, τό ἀφορῶν εἰς τό ἐπιτρεπτόν ἢ οὐ τῆς προαγωγῆς εἰς τό Ἐπισκοπικόν ἀξίωμα μοναχῶν δεξαμένων μόνον εὐχήν ρασσοφορίας, ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ὅπως ἐτοιμάσῃ τήν σχετικὴν εἰσήγησιν αὐτῆς.

γ) Δέον νά συνταχθῇ ἐπίσημον ἀνακοινωθὲν ἐπὶ τοῦ ἔργου τῆς Διασκέψεως, διὰ νά ἀποφευχθῶσιν ἐπὶ μέρος ἀνεύθυνοι ἐπ' αὐτοῦ δηλώσεις. Ἡ Γραμματεία νά συντάξῃ τό ἀνακοινωθὲν τοῦτο ἐν σχεδίῳ καί νά ὑποβληθῇ εἰς ἐγκρίσιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

δ) Ἐπίσης, ὡς τοῦτο γίνεται πάντοτε, δέον ὅπως ἡ Γραμματεία παρουσιάσῃ τὰς ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως εἰς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Ἀντιπροσωπειῶν πρός μονογράφησιν.

Ἄπασαι αἱ ἀνωτέρω προτάσεις τοῦ Σεβ. Προέδρου γίνονται ὁμοφώνως ἀποδεκταὶ ὑπὸ τῆς Ὀλομελείας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Σεβάσμιοι σύνεδροι, Αἱ ἐργασίαι ἡμῶν ἔληξαν ἐνωρίτερον ἀπὸ ὅ,τι εἶχομεν προβλέψει. Ὅπως τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν ἐκάμομεν μέ Θεῖαν Λειτουργίαν, τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν, οὕτω θά κατακλείσωμεν αὐτὰς καί πάλιν διὰ Θεῖας Λειτουργίας αὔριον. Ἡ αὔριανὴ ὁμως Λειτουργία δὲν θά εἶναι Ἀρχιερατικὴ, ἀλλὰ Ἱερατικὴ, ἐν συγχωροστασίᾳ ἀπάντων τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περιστερίου : Ἐκ μέρους τῆς Ἀντιπροσωπειᾶς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θέλω νά ἀναγνώσω μίαν δῆλωσιν, ἀφορῶσαν εἰς τὰς ἀρχικὰς ἐπιφυλάξεις αὐτῆς ὡς πρός τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας :

Ἄγιε Πρόεδρε καί σεβάσμιοι ἀδελφοί,

Ἡ Ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας θέλει νά καταθέσῃ

τήν παροῦσαν δήλωσιν, διότι εἶχε τὴν ἐντύπωσιν καὶ σοβαρὰς ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὰς προθέσεις τῆς Ρωσικῆς Ἀντιπροσωπείας ἀναφορικῶς μετὰ τὰς ἐργασίας τῆς παρούσης Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Μετά πολλῆς χαρᾶς καὶ ἐν Χριστῷ ἀγαλλιάσεως διεπιστώσαμεν σημερινὸν καὶ «Πεντηκοστήν ἑορτάζομεν Πνεύματος Ἁγίου ἐπιδημίαν», διότι ἐπικρατεῖ ἡ ἀγάπη καὶ τὸ βαθύ Ὀρθόδοξον πνεῦμα ἐνταῦθα. Καὶ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο κλίμα συνετέλεσε τὰ μέγιστα ἡ σεβασμία καὶ προσφιλέτης Ρωσικῆ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία οὐσιωδῶς συνέβαλε, μετὰ κατανόησιν, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν προκυψάντων προβλημάτων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, χαίρομεν ἰδιαιτέρως διὰ τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς ἡμᾶς δυνατότητα νὰ προβῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορηματικὴν δήλωσιν ὅτι ἡ ἀδελφὴ Ρωσικῆ Ἐκκλησία φιλοτίμως καὶ ἐντίμως συναγωνίζεται μετὰ τῶν λοιπῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πατροπαραδότως διὰ τὴν ἁγίαν ὑπόθεσιν τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστῶ πολὺ.

Ἐν συνεχείᾳ δὲ προσφωνεῖ τὴν ὀλομέλειαν ὡς ἀκολούθως :

Σεβασμοὶ Σύνεδροι,

Κατόπιν τῆς ἐξαντλήσεως τῆς ὑφ' ὧν ἡμῶν καταρτισθείσης ἡμερησίας διατάξεως διὰ συστηματικῆς ἐργασίας καὶ δι' ἀποφάσεων θετικῶν καὶ συγκεκριμένων καὶ τὸ σπουδαιότερον, τελικῶς, ἐν ἀδελφοσύνῃ καὶ ὁμοφωνίᾳ, ἡ πρώτη Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις οὐσιαστικῶς τερματίζει ἀπόψε, ἐνωρίτερον ἢ ὅσον προεβλέφθη, τὸ ἔργον αὐτῆς. Καὶ τὸ τερματίζει αἰσίως καὶ ἐπιτυχῶς. Ἡ νίκη αὕτη εἶναι νίκη ἐξ Ἰσοῦ ὧν τῶν ἁγίων κατὰ τόπους Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, εἶναι νίκη τῆς Μιᾶς Ἁγίας Ὀρθόδοξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, εἶναι νίκη τοῦ Θεοῦ.

Καί, λοιπόν, ἴδου ὅτι ἀπ' αὐτῶν τούτων τῶν πραγμάτων βιοῦμεν τὴν στιγμὴν ταύτην τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἐκφραζομένην εἰς μίαν διατύπωσιν τῆς λαϊκῆς ὀρθόδοξου εὐσεβείας : «Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ καὶ ὄλα τὰ κακὰ σκορπᾷ».

Ἰδού, ἀπόψε, ἐλθόντες ἐπὶ τὴν ἡλίον δύσιν βλέπομεν τὸ ἱλαρὸν φῶς τῆς θείας πραγματικότητος ἐν γένει καὶ τῆς θείας συστάσεως καὶ ὑποστάσεως τῆς Ἐκκλησίας. Βλέπομεν πῶς ἐργάζεται ἡ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς γνωρίζει καὶ τί ὁδοὺς ἀνευρίσκει διὰ νὰ διαψεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἀπατηλὰς προβλέψεις των, εἰς τοὺς δισταγμοὺς των, εἰς τοὺς μικροὺς ὑπολογισμοὺς των, εἰς τοὺς φόβους των, εἰς τὴν δειλίαν των, καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ ἀμέσως εἰς τὴν λεωφόρον τῆς θείας ἀσφαλείας καὶ φιλανθρωπίας.

Διαβεβαιοῦμαι πάντας ὑμᾶς ὅτι, ὡς ἐκ τῶν πνευματικῶν ἐμπειριῶν καὶ βιωμάτων, τὰ ὅποια συνεμερίσθη μεθ' ὄλων ὑμῶν, ἀδελφοί, καθ' ὄλον τὸ διάστημα τῶν ἐνταῦθα ἐργασιῶν ἡμῶν, ἐξέρχομαι τῆς παρούσης Διασκέψεως ἰσχυρότερος εἰς τὴν πίστιν μου πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν Του. Καὶ εἶμαι βέβαιος, ὅτι τὸ αὐτὸ θὰ συμβαίη καὶ με ὄλους ὑμᾶς.

Εἶμαι βαθύτατα συγκεκινημένος τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τὴν πλήρη ἐπιτυχίαν τῆς Διασκέψεως ἡμῶν, διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐνότητος ἡμῶν καὶ διὰ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν χαράν, ποῦ τὸ γεγονὸς τοῦτο θὰ φέρη εἰς ὄλας τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν πιστὸν Ὁρθόδοξον λαὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γεγονότος τούτου μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς ὄλον τὸν κόσμον.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐπεκταθῶ περισσότερο. Διὰ τοῦτο, κατακλείω, περιορίζομαι εἰς τὸ νὰ εἶπω ὅτι, ἂν ἡ Α' αὕτη Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις κλείει με πλήρη ἐπιτυχίαν, ἐν ἀδελφοσύνῃ καὶ ὁμοφωνίᾳ καὶ με τὴν ἔκφρασιν Ὁρθοδόξου ἐνότητος, τοῦτο, μετὰ Θεόν, ὀφείλεται εἰς ὑμᾶς ὄλους, καὶ εἰς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πρόσωπον.

Διὸ καὶ θεωρῶ ἱερὸν χρέος μου νὰ εὐχαριστήσω πάντας ὑμᾶς δι' ὅσα ἀγαθὰ προσεφέρατε τῇ Διασκέψει ταύτῃ καὶ διὰ τὴν ὑπομονὴν σας πρὸς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν πρόεδρόν σας. Θὰ ἐπεθύμουν καὶ θὰ ηὐχόμην νὰ ἡδυνάμην νὰ διακονήσω τὴν ἁγίαν ὑπόθεσιν τῆς Διασκέψεως καὶ πάντας ὑμᾶς κατὰ πολὺ, βεβαίως, καλύτερον τρόπον. Συγχωρήσατε τὰς ἐλλείψεις μου. Καὶ παρακαλῶ ἰδιαιτέρως ἕνα ἕκαστον ὑμῶν νὰ με συγχωρήσῃ, ἔάν, ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν εὐθυνῶν τῆς προεδρίας καὶ ἐν τῇ σχεδὸν ὑπαρξιακῇ ἀγωνίᾳ μου νὰ μὴ ταπεινωθῇ ἡ Ὁρθοδοξία δι' ἀποτυχίας τῆς Διασκέψεως, ἀλλ' ἀπαραιτήτως νὰ δοξασθῇ διὰ τῆς αἰσίας ἐκβάσεως τοῦ ἔργου τῆς ἐν πανορθόδοξῃ ἐνότητι, συνέβη ἐνίοτε νὰ εἶμαι αὐστηρὸς καὶ οὐχὶ εὐχάριστος. Θέλω νὰ βεβαιωθῆτε ὅτι τὸ ὄλον πνευματικόν μου ἐλατήριον — μάρτυς μου ὁ Θεὸς — ἦτο ἡ ἐνότης, τὸ ἅγιον συμφέρον καὶ ἡ δόξα τῆς Ὁρθοδοξίας. Σὺς εὐχαριστῶ, διότι, ἐνῶ βαίνω εἰς τὰς δυσμὰς τοῦ βίου μου, μοὶ προσεφέρατε αὐτὴν τὴν ἱεράν πνευματικὴν εὐδαιμονίαν.

Ἐν συνεχείᾳ ἐπιθυμῶ νὰ συγχαρῶ καὶ νὰ εὐχαριστήσω τὸν ὑπὲρ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἐπὶ ἔτη τῶρα ἐργαζόμενον καὶ ὑπερανθρώπως κοπιᾶσαντα διὰ τὴν διοργάνωσιν τῆς παρούσης Διασκέψεως καὶ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου αὐτῆς Γραμματεᾶ ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς Σεβ. Μητροπολίτην Τρανουπόλεως Δαμασκηνὸν καὶ τοὺς συνεργάτας αὐτοῦ ἐν τῇ Γραμματείᾳ.

Ὅπισθεν διεξαγομένων καὶ τελειομένων ἱστορικῶν ἔργων ὑπάρχει πάντοτε μία πλειὰς ἀωνύμων προσώπων, τὰ ὅποια οὐδέποτε ἐμφανίζονται εἰς τὸ προσκήνιον τῆς ἱστορίας, καὶ ὁμως γράφουν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς με

αυτοὺς ποὺ εἶναι εἰς τὸ προσκῆνιον τὴν ἱστορίαν. Ἄοιπόν, πρὸς αὐτοὺς ἀπευθύνω τὸν τελευταῖον ἀλλ' ἴσον λόγον τῆς εὐχαριστίας, ἤτοι πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας, οἱ ὅποιοι ὡς βοηθητικὸν προσωπικόν, ὡς γραμματεῖς, ὡς δακτυλογράφοι, ὡς διεκπεραιωταὶ τῆς ὅλης γραφειοκρατίας τῆς Διασκέψεως, ὡς ὄδηγοι αὐτοκινήτων, ὡς ἐκτελοῦντες καὶ τὴν πλεον ταπεινὴν ὑπηρεσίαν, μᾶς διηκόνησαν καὶ διακονοῦντες ἡμῖν διηκόνησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ Κυρίῳ.

Αὐτὸς ὁ Κύριος εἶπεν «ἐάν τις ἐμοὶ διακονῆ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ». Ὑμεῖς πάντες ἀδελφοί καὶ ὅλοι ὄσους ἀνέφερον ἀμέσως πρὸ ὀλίγου διηκονήσατε καὶ διηκόνησαν τῷ Κυρίῳ. Ἄς τιμήσει πάντας ὑμᾶς ὁ Πατήρ».

Τὴν ἀποχαιρετιστήριον προσφώνησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου ἀκολουθοῦν χειροκροτήματα.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀζώμης : Σεβαστοὶ ἀδελφοί, Ἄνεμενον τὰς τελευταίας λέξεις τοῦ Σεβασμιωτάτου Προέδρου, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἀπένοιμε τὸν δίκαιον ἐπαινον εἰς ὅλους, δικαιούται νὰ δεχθῆ ἀπὸ μέρους ὄλων ἡμῶν θερμὰ καὶ ἐγκάρδια συγχαρητήρια διὰ τὴν σοφίαν, τὴν καρτερίαν, καὶ διὰ τὴν ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξε κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν συζητήσεων, πρὸς ἐπίλυσιν τῶν δυσκόλων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίσαμεν μέχρι τῆς θριαμβευτικῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἔργου ἡμῶν. Ἄοιπόν, ἐξ ὀνόματος πάντων τῶν συνέδρων ἐν τῇ Διασκέψει ἀπευθύνων ταῦτα πρὸς Ὑμᾶς, συγκεφαλαιῶ ταῦτα πάντα εἰς μίαν λέξιν : «Σὰς ἐθαυμάσαμεν».

Ὁ Σεβ. Πρόεδρος : Εὐχαριστῶ πάντας ὑμᾶς. Ὁ Κύριος ἀπολύει ἡμᾶς ἐν εἰρήνῃ.

Καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Ἀκολουθῶς ψάλλεται ἑλληνιστὶ τὸ «Φῶς ἱλαρόν», σλαβωνιστὶ δὲ τὸ «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν», ἐν μέσῳ γενικῆς συγκινήσεως. Καὶ οἱ σύεδροι ἐξέρχονται τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ.

1. ΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αἱ ἀποφάσεις τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως αὐτῆς συνοψίζονται ὡς ἀκολουθῶς :

Ὡς πρὸς τὰ δύο πρῶτα θέματα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ἤτοι α) τὴν, συστάσει τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐξ ἀναθεωρήσεως τοῦ καταλόγου τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου (1961) ἐπιλογὴν περιωρισμένου ἀριθμοῦ θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ β) τὴν ἐκ νέου θεώρησιν καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς

μεθόδου προπαρασκευής αὐτῶν, ἡ Διάσκεψις ἀποδεχθεῖσα τὴν σχετικὴν εἰσήγησιν τῆς, ἀναθέσει αὐτῆς, ἐπὶ τούτῳ Α' Ἐπιτροπῆς αὐτῆς ὁμοφώνως ἀποφασίζει :

Α'. Διὰ τὸ θεματολογικόν :

1. Ὅπως ἡ ἡμερησία Διάταξις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἀποτελεσθῆ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν δέκα θεμάτων :

α) Ὁρθόδοξος Διασπορά.

β) Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.

γ) Τὸ Αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.

δ) Δίπτυχα.

ε) Τὸ ζήτημα κοινοῦ ἡμερολογίου.

στ) Κωλύματα γάμου.

ζ) Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.

η) Σχέσεις Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.

θ) Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις.

ι) Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ιδεῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

2. Ὅπως ἐκ τῶν λοιπῶν προταθέντων θεμάτων τὰ συγκεντρώσαντα κατὰ δευτέραν προτεραιότητα μείζονα προτίμησιν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, ἦτοι τὰ ἀκόλουθα : Αἱ πηγαὶ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας, Κωδικοποιήσις Ἱερῶν Κανόνων καὶ κανονικῶν διατάξεων, Οἰκονομία καὶ ἀκρίβεια, ταῦτα παραπέμπονται εἰς τὴν ἰδιαιτέραν μελέτην τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν προκειμένου νὰ τύχωσιν ἐνδεχομένως μελλοντικῆς διορθοδόξου ἐξετάσεως.

3. Ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦ μοναχισμοῦ, καίτοι τοῦτο οὔτε ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ οὔτε ἐν τῇ Ὀλομελείᾳ ἔλαβεν, ἐν ἀναλογίᾳ κριτηρίων, προτεραιότητά τινα ὅπως τύχη ἀμέσου ἐξετάσεως, ἐν τούτοις ἡ Διάσκεψις, κατόπιν τῶν ἐπιμόνων ἐκκλήσεων τῆς Ἀντιπροσωπείας τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας ὅτι τὸ θέμα τοῦτο ἐνέχει ζωτικὴν σημασίαν δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόστασιν καὶ τὸ μέλλον τῆς τοπικῆς ταύτης Ἐκκλησίας, καὶ κατόπιν τῆς δηλώσεως τῆς Ἀντιπροσωπείας ταύτης ὅτι ἡ ζωτικὴ αὕτη ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας διὰ πανορθόδοξον ἀπόφασιν ὡς πρὸς τὸ θέμα ταῦτο περιορίζεται εἰς μόνον τὸ σημεῖον «τοῦ καθορισμοῦ κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν εἰς τὸ μέλλον νὰ χειροτονῶνται Ἐπίσκοποι ἐκ μοναχῶν, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν ἁπλῶς τὴν εὐχὴν τῆς ρασοφορίας καὶ οὐχὶ μόνον ἐξ ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐδέχθησαν τὸ μέγα σχῆμα», ἐδέχθη, διὰ

τὸ ἑκτακτον τῆς περιπτώσεως, κατ' ἐξαιρέσιν τὴν, τὸ ταχύτερον δυνατὸν, πανορθόδοξον ἐξέτασιν τοῦ σημείου τούτου καὶ ἀπόφασιν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ ὅμως συγχρόνως ἐν τῇ Διασκέψει διεπιστώθη ὅτι, πρῶτον, τὸ ἄπλοῦν τοῦτο σημεῖον δέν εἶναι ἀνάγκη νά τύχη ἀποφάνσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, εἶναι δὲ ἀφ' ἑτέρου λόγῳ τῆς ζωτικῆς σημασίας του ἐπεῖγον διὰ τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, καὶ ὅτι, ἐπομένως, θά ἤρκει ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἀπόφασιν μιᾶς Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἐγκρίνει, ὅπως τοῦτο παραπεμφθῆ εἰς τὴν ἐπομένην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἀπόφασιν, ὁρίζει δέ, ὅπως αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι μελετήσωσιν, ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ, τὸ θέμα, ἢ δὲ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἐτοιμάσῃ τὴν ἐπ' αὐτοῦ εἰσήγησιν αὐτῆς, πάντα δὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα συγκεντρωθῶσιν ἐν τῇ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου πρὸς παρουσίαν ἐνώπιον τῆς ἐπομένης Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

4. Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ θέματα, ἦτοι τὰ :

Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ Δόγματος ἐξ ἐπόψεως Ὁρθόδοξου.

Ἁγία Γραφή.

Θεοπνευστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Κῦρος τῶν Βιβλίων τῆς Π. Διαθήκης ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Ἱερά Παράδοσις — καθορισμὸς τῆς ἐννοίας καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς.

Αὐθεντικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας (Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας αὐτῆς).

Κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀλάθητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποφαινομένη διὰ τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

Ὁρθοδοξία καὶ Βίβλος.

Ἀνακατανομή τῶν λειτουργικῶν καθ' ὅλου περικοπῶν.

Ὁμοιομορφία Τυπικοῦ καὶ Λειτουργικῶν Κειμένων ἐν τῇ Λατρείᾳ καὶ ἐν τῇ τελέσει τῶν Μυστηρίων. Ἀναθεώρησις καὶ ἐπιστημονικὴ ἐκδοσις αὐτῶν.

Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰρηνικὰ Γράμματα.

Ἁγιον Μῦρον.

Ὁ γάμος τῶν κληρικῶν μετὰ τὴν χειροτονίαν, ὁ β' γάμος τῶν κληρικῶν.

Ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁρθοδοξία καὶ ἄλλαι θρησκείαι.

Ἡ εὐθανασία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία.

Ἡ καθύστες τῶν νεκρῶν καὶ ἡ Ὁρθόδοξος θεολογία, ἅπαντα ταῦτα, ὡς προβληματολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας παραπέμπονται εἰς τὴν κατ' ἴδιαν μελέτην τῶν ἐπὶ μέρους Ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Β'.—Διὰ τὸ μεθοδολογικόν :

1. Ὅπως συνεχισθῆ ἡ ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως καθορισθεῖσα διαδικασία προπαρασκευῆς καὶ ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων καθ' ὅλα τὰ στάδια, πλὴν τοῦ πρώτου σταδίου, κατὰ τὸ ὅποιον αἱ ἀναλαμβάνουσαι τὴν πρώτην προπαρασκευὴν τῶν θεμάτων Ἐκκλησίαι προσφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὴν περαιτέρω διορθόδοξον ἐπεξεργασίαν ὡς καθαρῶς πόρισμα ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ οὐχὶ ὡς ἰδίαν αὐτῶν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἄποψιν, τοῦτο δὲ ἵνα ὑπάρχη ἔλευθερία διαλόγου ἐπὶ τοῦ διορθόδοξου ἐπιπέδου.

2. Ὅπως πᾶσα Ἐκκλησία, ἀναλαμβάνουσα τὴν διαπραγμάτευσιν ἐνὸς τῶν θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἀποστέλλῃ τῇ Γραμματείᾳ ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τὴν ἐργασίαν αὐτῆς ἐντὸς ἑξαμήνου ὑπὸ τῆς ἀναλήψεως τῆς εὐθύνης, τὸ ἀργότερον δέ, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὑφίσταται ἀποχρῶν λόγος, ἐντὸς ἐνὸς ἔτους.

Ἐν συνεχείᾳ ἐκλήθησαν αἱ παροῦσαι Ἀντιπροσωπεῖαι ὅπως δηλώσωσι τῇ Γραμματείᾳ ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ποῖον ἢ ποῖα θέματα ἀναλαμβάνῃ ἡ Ἐκκλησία ἐκάστης, ἡ δὲ Γραμματεία ἅμα τῇ λήψει τῶν δηλώσεων ὑποβάλλῃ τὸν κατάλογον ἐκάστη ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον θέμα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ἦτοι «Γενικὴ ἐπισκόπησις καὶ ἀξιολόγησις τῆς πορείας τῶν σχέσεων καὶ τῶν διαλόγων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν ὡς καὶ μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν», ἡ Διάσκεψις ἀποδεχθεῖσα τὰς εἰσηγήσεις τῆς ἐπὶ τούτῳ Β' Ἐπιτροπῆς αὐτῆς καὶ ἀφοῦ ἐπήνεγκεν ὀρισμένας τροπολογίας ἀποφασίζει :

1. Ὅπως ὁσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἤδη ἐν πορείᾳ θεολογικοὺς διαλόγους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας α) μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν, β) μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ γ) μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν συνεχισθῶσιν οὗτοι καὶ ἐνταθῶσιν, ἰδιαιτέρως δὲ δραστηριοποιηθῆ ὁ διάλογος μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, πάντοτε ἐν τῇ ἐλπίδι τῆς καρποφορίας τῶν διαλόγων τούτων πρὸς τὸν κύριον στόχον τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος.

2. Ὅπως, δοθέντος ὅτι διὰ πανορθόδοξου ὁμοφώνου ἀποφάσεως ἔχει συσταθῆ διορθόδοξος Τεχνικὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς προπαρασκευὴν ἀπὸ ὀρθοδόξου πλευρᾶς τοῦ μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας διαλόγου, δραστηριοποιηθῆ ἡ λειτουργία τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης καὶ ἄρξηται αὐτὴ τοῦ ἔργου αὐτῆς τὸ ταχύτερον δυνατόν.

3. Δοθέντος ότι η Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις είχε αποφασίσει την εἰς πρῶτον στάδιον ἀπό μέρους τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν μελέτην καὶ προπαρασκευὴν θεολογικοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Λουθηρανῶν καὶ διαπιστωθέντος ὅτι τὸ στάδιον τοῦτο ἰκανῶς ἐξελιχθῆ διὰ τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων ἐπὶ μέρους ἐργασιῶν καὶ πλείστων ἐπὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἐπιπέδου ἀνεπισήμων θεολογικῶν συζητήσεων, ὅπως συσταθῆ ὁμοία ὡς καὶ διὰ τοῦς ἄλλους θεολογικοὺς διαλόγους διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ πρὸς προετοιμασίαν ἀπὸ Ὁρθόδοξου πλευρᾶς ἐπισήμου θεολογικοῦ διαλόγου μετὰ τῶν Λουθηρανῶν καὶ γένωνται, ὡς ἐν παρομοίαις περιστάσεσιν, ὅλα τὰ σχετικὰ πρὸς συγκρότησιν τῆς διορθόδοξου ταύτης Ἐπιτροπῆς.

4. Ὅπως ἡ Διάσκεψις, ἐκφράζουσα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν διαθρησκευτικὴν συνεννόησιν καὶ συνεργασίαν, δι' αὐτῆς δὲ εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καὶ, τοιουτοτρόπως, εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καὶ ἐπικράτησιν τῶν ἰδεῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῆ πρὸς τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, ἐκτὸς τοῦ χριστιανισμοῦ, θρησκευμάτων.

5. Ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνεχίζουσα τὴν παράδοσιν αὐτῆς ὡς πρωτοπόρου ἐν τῇ δημιουργίᾳ καὶ τῇ προαγωγῇ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ὡς Ἐκκλησίας ἰδρυτρίας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐνισχύσῃ ἔτι περαιτέρω τὴν ὀργανικὴν αὐτῆς συμβολὴν ἐν τῷ Συμβουλίῳ τούτῳ καὶ μάλιστα χωρὶς νὰ παραλείψῃ τὴν πλήρη συνεργασίαν καὶ συμβολὴν αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν ὀριζόντιον γραμμὴν, συγκεντρώσῃ ἰδίως τὴν προσοχὴν αὐτῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς καθέτου γραμμῆς, ἥτοι τῆς θεολογίας τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Πρὸς τοῦτο θεωρεῖται ἀπαραίτητον ὅπως εἰς τὸ ἀνώτερον προσωπικὸν τῆς ἑδρας τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐνταχθῆ ἰκανὸς ἀριθμὸς Ὁρθόδοξων θεολόγων καὶ δὴ εἰς τὸ Τμήμα «Πίστις καὶ Τάξις», εἰς τρόπον ὥστε νὰ λαμβάνουν ἰκανοποιητικὴν θέσιν αἱ ὀρθόδοξοι θεολογικαὶ καὶ δὴ ἐκκλησιολογικαὶ ἀπόψεις εἰς τὴν σύνταξιν τῶν κειμένων τοῦ Συμβουλίου.

Τέλος, ὅπως εἰς πρώτην εὐκαιρίαν ἐπανεξετάσεως τῆς δομῆς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Συμβουλίου ἐπιδιωχθῆ ἡ προσαρμογὴ τοῦ Καταστατικοῦ τούτου Χάρτου, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Ὁρθόδοξος ἐκπροσώπησις εἰς τὰ διοικητικὰ καὶ συμβουλευτικὰ σώματα τοῦ Συμβουλίου νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς Ὁρθόδοξους ἐκκλησιολογικὰς ἀρχάς.

Ὡς πρὸς τὸ τέταρτον θέμα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως, ἥτοι : «Ἐξέτασις τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν ἑορτασμοῦ

τοῦ Πάσχα ἐν ὠρισμένη Κυριακῇ», ἡ Διάσκεψις, ἀποδεχθεῖσα τὴν εἰσήγησιν τῆς ἐπὶ τούτῳ Γ' Ἐπιτροπῆς αὐτῆς, ἀποφασίζει :

Ὅπως λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν, ἀφ' ἐνός τῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑπαρχούσης ἐπιθυμίας τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ὑφισταμένων ποιμαντικῶν δυσχερειῶν εἰς ὠρισμένας κατὰ τόπους Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τῆς ἀνάγκης σταθμίσεως καὶ τῶν ἄλλων ἐν τῇ Δύσει ὑπαρχουσῶν Ὁρθοδόξων ποιμαντικῶν ὑπαγορεύσεων καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τούτου, ἐπιβάλλεται ἐξισορροπημένη ἀντιμετώπισις τοῦ ζητήματος καὶ, ἐπομένως, ἀποφυγὴ πάσης βεβιασμένης ἐπ' αὐτοῦ πανορθόδοξου ἀποφάνσεως, μελετηθῆ τὸ ὅλον ζήτημα ἐμπεριστατωμένως ἀπὸ πάσης πλευρᾶς. Πρὸς τοῦτο ἀνατίθησι τῇ Γραμματείᾳ ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου, ὅπως, τὸ ταχύτερον δυνατόν, συγκαλέσῃ ἐπὶ τούτῳ συνέδριον, τοῦ ὁποῦ νά μετάσχωσιν ὑπεύθυνοι ποιμενάρχαι, κανονολόγοι, ἀστρονόμοι, ἱστορικοὶ καὶ κοινωνιολόγοι, καὶ τὸ ὅποῖον νά ὑποβάλλῃ τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ διὰ τῆς Γραμματείας εἰς τὴν ἐπομένην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Ἐν τῷ ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1976

† Ὁ Χαλκηδόνης Μελίτων, Πρόεδρος
(Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου)

† Ἀξώμης Μεθόδιος
(Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας)

† Ὁ Πέτρας Γερμανός
(Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων)

† Ὁ Δαλματίας Στέφανος
(Πατριαρχείου Σερβίας)

† Ὁ Σλίβεν Νικόδημος
(Πατριαρχείου Βουλγαρίας)

† Ὁ Περιστερίου Ἀλέξανδρος
(Ἐκκλησίας Ἑλλάδος)

† Ὁ Πράγας Δωρόθεος
(Ἐκκλησίας Τσεχοσλοβακίας)

† Λαοδικείας Ἰγνάτιος
(Πατριαρχείου Ἀντιοχείας)

† Ὁ Κιέβου Φιλάρετος
(Πατριαρχείου Ρωσίας)

† Ὁ Μολδαβίας Ἰουστίνος
(Πατριαρχείου Ρουμανίας)

† Ὁ Πάφου Χρυσόστομος
(Ἐκκλησίας Κύπρου)

† Ἡγούμενος Συμεών
(Ἐκκλησίας Πολωνίας)

† Ὁ Φινλανδίας Παῦλος
(Ἐκκλησίας Φινλανδίας)

Ὁ Γραμματεὺς

† Ὁ Τρανουπόλεως Δαμασκηνός
Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου.

II. ΤΟ ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Κατόπιν όμοφώνου απόφασεως τής όλης Όρθοδόξου Όκκλησίας συνεκλήθη υπό τής Αύτου Θειοτάτης Παναγιότjτος του Οικουμενικού Πατριάρχου κυρίου Δημητρίου, κατά τήν τάξιν, και συνήλθεν έν τώ έν Σαμπεζύ τής Γενεύης Όρθοδόξω Κέντρω του Οικουμενικού Πατριαρχείου. τήν 21ην Νοεμβρίου 1976, ή Α΄ Προσυνοδική Πανορθόδοξος Διάσκεψις, τής όποίας αί έργασίαι έληξαν τήν 28ην Νοεμβρίου.

1. Τής Διασκεψεως μετέσχον αντιπροσωπεΐαι όλων των κατά τόπους Όρθοδόξων Όκκλησιών, πλην τής Όκκλησίας τής Γεωργίας, μη δυναθείσης νά προσέλθη διά τεχνικούς λόγους.

2. Ό Διάσκεψις είχεν ως έργον τήν προαγωγήν τής προπαρασκευής τής Όγίας και Μεγάλης Συνόδου τής Όρθοδόξου Όκκλησίας, και, έν τή προοπτικη ταχυτέρας, τό δυνατόν, συγκλήσεως τής Συνόδου ταύτης, έν συνεχεία πρός προηγουμένως διορθοδόξως αποφασισθέντα και συνεπεία γενομένων έν τώ μεταξύ διορθοδόξων διαβουλεύσεων, ήσυχολήθη μέ τήν ακόλουθον ήμερησίαν διάταξιν :

α. Ό αναθεώρησις του καταλόγου θεμάτων τής Όγίας και Μεγάλης Συνόδου.

β. Ό εξέτασις τής μεθοδολογίας προπαρασκευής τής Συνόδου ως πρός τά θέματα.

γ. Γενική επισκόπησις και αξιολόγησις τής πορείας των σχέσεων και των διαλόγων τής Όρθοδόξου Όκκλησίας μετά των λοιπών Χριστιανικών Όκκλησιών και Όμολογιών, ως και μετά του Παγκοσμίου Συμβουλίου Όκκλησιών.

δ. Ό εξέτασις του θέματος του κοινού ύφ' άπάντων των χριστιανών έορτασμού του Πάσχα έν ώρισμένη Κυριακή.

3. Ό Διάσκεψις ήργάσθη έν όλομελεία και έν έπιτροπαΐς και κατέληξεν όμοφώνως εις τās ακόλουθους αποφάσεις :

α. Όπως ή μέλλουσα Όγία και Μεγάλη Σύνοδος έπιληφθῃ περιωρισμένου άριθμού θεμάτων και δη των ακόλουθων :

1) Όρθόδοξος Διασπορά.

2) Τό Αύτοκέφαλον και τρόπος ανακηρύξεως αυτού.

3) Τό Αύτόνομον και τρόπος ανακηρύξεως αυτού.

4) Δίπτυχα.

5) Τό ζήτημα κοινού ήμερολογίου.

6) Κωλύματα γάμου.

7) Ό αναπροσαρμογή των περι νηστείας εκκλησιαστικών διατάξεων.

8) Σχέσεις Όρθοδόξων Όκκλησιών πρός τον λοιπόν χριστιανικόν κόσμον.

9) Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ κίνησις.

10) Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφосύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν διακρίσεων.

β. Ὅπως συνεχισθῆ ἢ ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως καθορισθεῖσα διαδικασία προπαρασκευῆς καὶ ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων καθ' ὅλα τὰ στάδια, πλὴν τοῦ πρώτου σταδίου, κατὰ τὸ ὅποιον αἱ ἀναλαμβάνουσαι τὴν πρώτην προπαρασκευὴν τῶν θεμάτων Ἐκκλησίαι προσφέρωσιν αὐτὴν εἰς τὴν περαιτέρω διορθόδοξον ἐπεξεργασίαν ὡς καθαρῶς πόρισμα ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ οὐχὶ ὡς ἰδίαν αὐτῶν ἐπίσημον ἐκκλησιαστικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἄποψιν, τοῦτο δὲ ἵνα ὑπάρχῃ ἐλευθερία διαλόγου ἐπὶ τοῦ διορθόδοξου ἐπιπέδου.

4. Συγχρόνως ἡ Διάσκεψις ἐπεσκόπησε καὶ ἠξιολόγησε τὴν μέχρι τοῦδε πορείαν τῶν θεολογικῶν διαλόγων μεταξὺ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανῆς, Παλαιοκαθολικῆς καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως συνεχισθῶσι καὶ ἐνταθῶσιν οἱ διάλογοι οὗτοι, ἰδιαιτέρως δὲ ὁ καθυστερημένος τοιοῦτος μετὰ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν, ὁ μετὰ τῆς ὁποίας θεολογικὸς διάλογος εὐρίσκεται εἰς τὸ στάδιον τῆς προπαρασκευῆς, ἡ Διάσκεψις ἀπεφάσισε νὰ δραστηριοποιηθῆ ἡ ἐργασία τῆς ἐπὶ τούτῳ ὀρισεῖσης διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν Λουθηρανικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ Διάσκεψις ἀπεφάσισεν, ὅπως προοδεύσῃ τὸ θέμα τοῦ μετ' αὐτῆς διαλόγου καὶ συστηθῆ, ὡς καὶ διὰ τοὺς ἄλλους θεολογικοὺς διαλόγους, εἰδικὴ ἐπὶ τούτῳ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ.

Ἡ Διάσκεψις ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὸ θέμα τῆς θέσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικῶς ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει καὶ εἰδικώτερον ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ Ἐκκλησιῶν, καὶ ἀπεφάσισεν, ὅπως συνεχισθῆ καὶ ἐνταθῆ ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν καὶ ἡ συνεργασία εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις αὐτῆς, εἰδικώτερον δὲ ὡς πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν ὅπως ἐπιδιωχθῆ ἵνα ἡ ἐν αὐτῷ ὀργανικὴ συμμετοχὴ αὐτῆς καταστῆ πλέον ἐνεργὸς ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάντοτε τῆς τηρήσεως ὑπ' αὐτῆς τῶν ἐκκλησιολογικῶν αὐτῆς ἀρχῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ προσφέρῃ μείζονα ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῆς οἰκουμενικῆς χριστιανικῆς ἐνότητος.

Ἐπὶ πλέον ἡ Διάσκεψις, ἐκφράζουσα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν διαθρησκειακὴν συνεννόησιν καὶ συνερ-

γασίαν, δι' αὐτῆς δὲ εἰς τὴν ἀπάλειψιν τοῦ φανατισμοῦ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, καί, τοιουτοτρόπως, εἰς τὴν συμφιλίωσιν τῶν λαῶν καὶ ἐπικράτησιν τῶν ἰδεωδῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν κόσμον πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευμάτος, ἀπεφάσισεν ὅπως ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία συνεργασθῆ πρὸς τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων, ἔκτος τοῦ χριστιανισμοῦ, θρησκευμάτων.

5. Ἡ Διάσκεψις εἰδικῶς ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὑφ' ἀπάντων τῶν χριστιανῶν. Καί, κατ' ἀρχὴν μὲν, ἐξέφρασε τὴν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουσαν ἐπιθυμίαν πραγματοποιήσεως τοῦτου. Ὅμως, ἐπειδὴ εἰς τοιαύτης φύσεως ὑποθέσεις, ἀφορώσας εἰς τὴν ἐνιαίαν ἔκφρασιν τοῦ χριστιανισμοῦ, λαμβάνει σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν τὴν πρᾶξιν τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς ἐβίωθη αὕτη ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς ἐπίσης καὶ τὰς ἐκ τοῦτου ἐμφανιζομένας ποιμαντικὰς δυσχερείας, σταθμίζουσα δὲ πάλιν καὶ τὰς ἄλλας ἐν τῇ Δύσει ὑπαρχούσας ὀρθοδόξους ποιμαντικὰς ὑπαγορεύσεις, ἡ Διάσκεψις, πρὸς κατὰ πάντα ἐξισορροπημένην ἀντιμετώπισιν τοῦ ζητήματος τοῦτου, ἀπεφάσισεν ὅπως, πρὸ πάσης βεβιασμένης ἐπ' αὐτοῦ πανορθόδοξου ἀποφάνσεως, μελετηθῆ τοῦτο ἐμπεριστατωμένως καὶ ὑφ' ὄλας αὐτοῦ τὰς πλευράς. Πρὸς τοῦτο ἐνέκρινε νὰ ἀνατεθῆ εἰς τὴν Γραμματείαν ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὅπως τὸ ταχύτερον δυνατὸν συγκαλέσῃ ἐπὶ τούτῳ Συνέδριον, τοῦ ὁποίου νὰ μετὰσχωσιν ὑπεύθυνοι Ποιμενάρχαι, κανονολόγοι, ἀστρονόμοι, ἱστορικοὶ καὶ κοινωνιολόγοι, καὶ τὸ ὅποσον νὰ ὑποβάλλῃ τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ διὰ τῆς Γραμματείας εἰς τὴν ἐπομένην Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν.

Ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις, λαβοῦσα τὰς ἀνωτέρω ἀποφάσεις, ἀπέβλεπεν εἰς τρία τινά : νὰ δώσῃ μίαν θετικὴν προώθησιν εἰς τὸ θέμα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, νὰ προαγάγῃ τὰς διαχριστιανικὰς σχέσεις καὶ τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς χριστιανικῆς ἐνότητος, καὶ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίαν διὰ τῆς ἀνεξιθρήσκου διαθρησκειακῆς συνεργασίας πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς διακονίαν τοῦ κυττάρου αὐτῆς, τοῦ μοναδικοῦ καὶ ἀνεπαναλήπτου προσώπου τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ παρὸν ἐγκριθέν καὶ μονογραφηθέν ὑπὸ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Γραμματείας.

Ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενεύης Ὁρθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ 29ῃ Νοεμβρίου 1976.

Ἐκ τῆς Γραμματείας.

III. ΚΑΤΑΚΛΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ

Ληξασὼν τῶν ἐργασιῶν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τοῦ Σαββάτου, 27ης Νοεμβρίου 1976, ἡ κατακλείς αὐτῆς ἐγένετο τὴν ἐπομένην, Κυριακὴν, 28ην τοῦ αὐτοῦ μηνός, διὰ θείας λειτουργίας ἐν συγχοροστασίᾳ ἀπάντων τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἀντιπροσωπειῶν, τελεσθείσης ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, ἐν τῷ Κέντρῳ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὁ Πρόεδρος τῆς Διασκέψεως Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Μελίτων ἐκήρυξε καὶ ἐπισήμως τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως δι' Ὁμιλίας, ἐπὶ λέξει εἰπὼν τὰ ἀκόλουθα :

Σεβάσμιοι σύνοδροι τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως.

Εἰς τὸ τέρμα τοῦ ἔργου φθάσαντες, λέγομεν, Δόξα σοι ὁ Θεὸς Πατὴρ σὺν τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι.

Ὁ Κύριος εἶπεν «οὐ γὰρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμί ἐν μέσῳ αὐτῶν» (Ματθ. 18, 20)· καὶ δύο ἢ τρεῖς εἶναι ὄντως συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομα Του εἶναι Ἐκεῖνος παρὼν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, πόσῳ μᾶλλον ὅταν πλείονες εἶναι συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι Του. εἶναι μᾶλλον καὶ μᾶλλον Ἐκεῖνος παρὼν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐμπνέων, ἐλέγχων, ὀδηγῶν καὶ κατευθύνων τοὺς πάντας καὶ τὰ πάντα πρὸς τὴν πλήρωσιν τοῦ Ἁγίου θελήματός Του.

Καὶ πάλιν ὁ Κύριος εἶπε πρὸς τοὺς Ἀποστόλους : «ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμί πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. 28, 20)· λέγων δὲ τοῦτο, βεβαίως, δὲν ἠννῶει μόνον τοὺς περὶ Αὐτὸν μαθητάς, ἀλλὰ τὴν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος ἀπ' αὐτῶν Ἐκκλησίαν, τοὺς ἀποστόλους πασῶν τῶν ἡμερῶν.

Ἀπὸ τῶν θείων τούτων ρημάτων ἀφ' ἑνός καὶ ἀπὸ τῆς πραγματικότητος τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Συνάξεως ἀφ' ἑτέρου, βεβαιούμεθα ὅτι ὁ Κύριος ἦτο ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα τῆς ἐπιτελέσεως τοῦ ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν ἀνατεθέντος ἡμῖν ἱεροῦ ἔργου.

Ἐν τῇ βεβαιότητι ταύτῃ κατακλείομεν σήμερον τὴν Α' Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν καὶ εὐχαριστοῦμεν τῷ Κυρίῳ τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι εἰς κενὸν οὐκ ἐδράμομεν, οὐδὲ παρεδόθημεν τῷ κόσμῳ, τῷ θελήσαντι διασκορπῆσαι ἡμᾶς καὶ ἀντιταχθῆναι τῷ Συναγαγόντι.

Καὶ ἤδη ἐπιστάσης τῆς στιγμῆς ἵνα χωρισθῶμεν ἀπ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, τῷ σώματι, αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους μᾶλλον, ἢ ὅτε ἤλθομεν ἐδῶ, ἠνωμένους τῷ πνεύματι.

Ἦλθομεν ἕκαστος ἡμῶν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ τοπικῆς Ἐκκλησίας, κομίζων τὸν ἐν αὐτῇ φυλαχθέντα καὶ βιούμενον θησαυρὸν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως

καί παραδόσεως καί τήν ἐμπειρίαν τῆς, ἀνά τόν χρόνον ἱστορικής πορείας τῆς Ἐκκλησίας του, ἀπερχόμεθα δὲ τῶρα ἐντεῦθεν, κομίζοντες ἕκαστος εἰς τὴν ἴδιαν αὐτοῦ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαν τὴν ἐμπειρίαν τοῦ βιώματος ἐν μορφῇ συγκεκριμένη, τῆς μιᾶς, ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο μόνον διὰ νὰ ἐξέλθωμεν ἐξ ἑαυτῶν, ἐκ τῆς ἰδιοτελοῦς ἐκκλησιαστικῆς μονώσεως· καὶ μόνον διὰ νὰ συναντηθῶμεν ἐν τῇ κοινότητι τῆς Ὁρθοδόξου ἀδελφότητος· καὶ μόνον διὰ νὰ περιβάλωμεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ τῆς Εὐχαριστίας τὴν κοινὴν τῆς Ὁρθοδοξίας Ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ διὰ μόνον τοὺς λόγους τούτους, λέγομεν, ἢ ἤξιζεν ἵνα συνέλθῃ ἡ παροῦσα Διάσκεψις.

Ἄλλ' ὁ Παράκλητος ἠδόκησεν ἵνα, ἐν τέλει, ὁδηγήσῃ ἡμᾶς περαιτέρω, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν, ὅσον ἐνεστί, δυνατὴν ἀποτίμησιν τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς, καὶ ἔτι πλέον εἰς τὴν ἀναζητήσιν καὶ ἐξεύρεσιν τῶν μᾶλλον προσφόρων τρόπων πρὸς θεραπείαν αὐτῶν.

Ὅθεν, ἄνευ οὐδεμιᾶς θριαμβολογίας, ἀλλ' ἐν πάσῃ ταπεινότητι, δυνάμεθα σήμερον νὰ ὁμολογήσωμεν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κόσμου, ὅτι ἤρκεσεν ἡμῖν ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ ὅτι ἡ δύναμις Αὐτοῦ ἐτελειώθη ἐν τῇ ἀσθενείᾳ ἡμῶν.

Ἐπανακάμπτοντες εἰς τὰ ἴδια, ἃς κομίσωμεν τὴν ἐν τῇ ἐνότῃ τῆς Ὁρθοδοξίας βιωθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν Θεῖαν Χάριν καὶ τὴν ἐν τῇ Διασκέψει ταύτῃ, παρὰ πάσας τὰς ἀνθρωπίνους ἀσθενείας ἡμῶν, ἐν τέλει τελειωθεῖσαν δύναμιν τοῦ Κυρίου τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τοῦ Κυρίου τοῦ κόσμου.

Ὅμως συγχρόνως ὁμολογοῦμεν, ὅτι εἰς ἐνέργειαν τῆς χάριτος καὶ εἰς τελείωσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Κυρίου συνυπουργήσαν ἡ ἀγάπη, ἡ θέλησις ὑπακοῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα καὶ εἰς τὸ ἅγιον συμφέρον τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Διασκέψει ταύτῃ.

Διὸ καὶ εὐχαριστοῦμεν, ἀδελφοί, πᾶσιν ὑμῖν, οἵτινες, ὑπερβάντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ ἴδια θελήματα καὶ τὸν τοπικισμὸν καὶ τὴν μικρὰν θεωρίαν τοῦ μεγάλου μυστηρίου τῆς Ἐκκλησίας, ἠνοιξατε τοῖς πιστοῖς καὶ τῷ κόσμῳ τὴν Ὁραίαν Πύλιν αὐτῆς, ἵνα θεαθῶσι τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ὑπερθεῖν Αὐτοῦ ἀκοίμητον τῆς Ὁρθοδοξίας κανδήλαν.

Ἄπ' αὐτῆς, λοιπόν, δεῦτε πάντες λάβωμεν ἐκ νέου, καὶ ἐκ νέου μεταδώσωμεν φῶς, φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως φωτός καὶ δοξάσωμεν Χριστὸν τὸν Ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, μεθ' ἡμῶν δὲ καὶ δι' ἡμῶν, ἐν τῇ ὁμοφώνῳ Ὁρθοδόξῳ μαρτυρίᾳ, δοξάσῃ Αὐτὸν καὶ ὁ κόσμος. Ἀμήν.

Ἡ τελετὴ τῆς κατακλείδος τῆς Διασκέψεως ἐπεσφραγίσθη διὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ χοροῦ ψάλλοντος «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν . . .».

Ἐπηκολούθησε δεξίωσις καὶ ἐπίσημον γεῦμα ἐν τῷ Κέντρῳ, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκάθησαν ἅπαντες οἱ Σύεδροι, καὶ κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ Σεβ. Πρόεδρος ἀντὶ πάσης ἄλλης προσλαλιᾶς ἀνέγνωσε τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ 12ου κεφαλαίου καὶ τὸ 13ον κεφάλαιον τῆς Α' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολῆς, καὶ κατέληξεν εἰπὼν ὅτι πλήρεις τῆς ἀγάπης ταύτης ἀπολυόμεθα ἐν εἰρήνῃ. Ἀγάπην καὶ εἰρήνην ἕς μεταφέρωμεν εἰς τὰ ἴδια ἐπανακάμπτοντες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΚΘΕΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΤΡΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Τὸ μέγα ὄραμα συγκλήσεως Πανορθόδοξου Συνόδου ἀποτελεῖ, ἀπὸ τῆς Α' Πανορθόδοξου Διασκέψεως καὶ ἐξῆς, μίαν ἰδέαν, ἢ ὁποῖα, παρ' ὅλας τὰς ἐγγενεῖς εἰς τὴν πραγμάτωσίν τῆς δυσχερείας καὶ ὅλας τὰς μέχρι σήμερον παρουσιασθείσας ἐπιβραδυντικὰς διαδικασίας ἐντὸς τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ἔπαυσεν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ γαλβανίζῃ τὴν ὀρθόδοξον συνείδησιν. Ὅπως ὅλαι αἱ μεγάλαι καὶ σωτηριώδεις ἰδέαι, αἱ ὁποῖαι κατηύθυναν κατὰ τὰς διαφόρους ἱστορικὰς περιόδους τὴν πορείαν τῆς Ἐκκλησίας, ἀντέστησαν ἐπιτυχῶς εἰς τὴν κάθε ἀνασταλτικὴν ἀνθρωπίνην προσπάθειαν, οὕτω καὶ ἡ ἰδέα αὕτη ἐπέζησεν ὄλων τῶν ἀμφιβολιῶν, αἱ ὁποῖαι συνώδευσαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς· καὶ τοῦτο διότι τόσον ἡ ὑπεύθυνος ἡγεσία τῶν ἐπὶ μέρος Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅσον καὶ τὸ πλήρωμα τούτων, ἐνστικτωδῶς σχεδὸν συνέδεσαν αὐτὴν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς πρὸς τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς ἀνανεώσεως τοῦ ὀρθοδόξου βιώματος.

Ι. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ἐπιτρέψατέ μου, ἐν πρώτοις, νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω δι' ὀλίγων τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἐξελίξεως, τὴν ὁποῖαν διέτρεξε μέχρι σήμερον ἡ πορεία πρὸς τὴν σύγκλησιν τῆς Μεγάλῃς Συνόδου.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ σύγκλησις μιᾶς γενικῆς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶχεν ἤδη ἐν μέρει συνειδητοποιηθῆ πολὺ πρὸ τοῦ Α' παγκοσμίου πολέμου. Δυστυχῶς παράγοντες μὴ θεολογικοὶ ἠμπόδισαν τότε νὰ γίνῃ αὕτη πραγματικότητα. Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἡ ἀνάγκη τῆς Συνόδου ὠρίμασε περισσότερο, αἱ πρῶται ὁμως πρὸς τοῦτο ἀπόπειραι παρέμειναν ἄνευ ἀποτελέσματος, ἕνεκα, κυρίως, δυσμενῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων καὶ τοῦ μεσολαβήσαντος δευτέρου παγκοσμίου πολέ-

μου. Ούτως πράγματι συνετέλεσεν εἰς τὴν διακοπὴν τοῦ προπαρασκευαστικοῦ τῆς Συνόδου ἔργου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐγκαινιάσει Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τὸ ἔτος 1930, ἐν Βατοπεδίῳ.

Ἡ πρωτοβουλία διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Πανορθοδόξου Συνόδου προήλθεν ὡσαύτως ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (1). Οὕτως ὁ ἀειμνηστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α΄, τῇ συναινέσει τῶν ἀρχηγῶν τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συνεκάλεσε τὸ 1961 τὴν Α΄ Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἰς Ρόδον, ἵνα αὕτη καθορίσῃ ἐν πρώτοις τὰ θέματα τῆς Συνόδου. Τὰ θέματα ταῦτα καλύπτοντα κατ'οὐσίαν ὁλόκληρον τὸ φάσμα τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας καὶ ποιμαντικῆς πράξεως καὶ ζωῆς, κατενεμήθησαν εἰς ὀκτῶ (8) κεφάλαια, ὡς ἀκολούθως (2) :

1) Πίστις καὶ Δόγμα

A. Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ Δόγματος ἐξ ἐπόψεως Ὀρθοδόξου.

B. Αἱ πηγαὶ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως.

α) Ἁγία Γραφή 1. Θεοπνευστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς

2. Κύριος τῶν Ἀναγιγνωσκομένων Βιβλίων τῆς Π.Δ. ἐν τῇ Ὀρθοδ. Ἐκκλησίᾳ.

3. Ἐπιστημονικὴ Ἐκδοσις τοῦ Βυζαντινοῦ κειμένου τῆς Κ.Δ.

β) Ἱερά Παράδοσις (Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας καὶ ἐκτάσεως αὐτῆς).

Γ. Συμβολικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ :

α) Αὐθεντικὰ κείμενα ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

β) Κείμενα σχετικὸν κύριος ἔχοντα.

γ) Σύνταξις καὶ ἔκδοσις ἐνιαίας Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας Πίστεως.

Δ. Ἐννοια καὶ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας.

α) Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας.

β) Αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας (Καθορισμὸς τῆς ἐννοίας αὐτῆς).

γ) Κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Τὸ ἀλάθητον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀποφαινομένη διὰ τῆς Ἱεραρχίας αὐτῆς, ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ.

1) Πρβλ. Ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου πρὸς τοὺς Ἀρχιερεῖς τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τῆς 12ης Φεβρουαρίου 1951 (Ὀρθοδοξία, 26, 1951, σελ. 118 - 120): α. . . τὰ ἐν τῇ διαρροῇ τῶν αἰῶνων καὶ τῇ ἀκατασχέτῳ ἐξελίξει τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀνακύψαντα καὶ ὁλονέν ἐπαυξανόμενα γενικῆς ἐκκλησιαστικῆς φύσεως καὶ κοινοῦ ενδιαφέροντος ζητήματα δεόντως ἐκτιμῶν ὁ καθ' ἡμᾶς Ἁγιώτατος Ἀποστολικὸς καὶ Πατριαρχικός Οἰκουμενικός Θρόνος, ἐγνω, τῇ μακραίῳνι παραδόσει στοιχῶν καὶ τῷ κανονικῷ αὐτοῦ δικαιώματι χρώμενος, ἐν καιρῷ προτείνει ταῖς ἀδελφαῖς Ἀγιωτάταις Ἐκκλησίαις, πρὸς τὴν προσήκουσαν τούτων μελέτην καὶ ἐπίλυσιν, τὴν σύγκλησιν μεγάλης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

2) Κείμενα—Πρακτικὰ τῆς Α΄ Πανορθοδόξου Διασκέψεως, Ρόδος κδ' Σεπτεμβρίου—α' Οκταβρίου 1961. Ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου 1967 σελ. 116 κ. ἑ.

2) Θεία Λατρεία

A. Ὁρθοδοξία καὶ Βίβλος

α) Εὐρυτέρα χρήσις τῆς Π.Δ. ἐν τῇ Λατρείᾳ.

β) Ἀνακατανομή τῶν λειτουργικῶν καθ' ὄλου περικοπῶν.

B. Ὁμοιομορφία Τυπικοῦ καὶ Λειτουργικῶν Κειμένων ἐν τῇ Λατρείᾳ καὶ ἐν τῇ τελέσει τῶν Μυστηρίων. Ἀναθεώρησις καὶ ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις αὐτῶν.

Γ. Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Δ. Μελέτη τῶν μέσων πρὸς στήριξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῆς κατὰ παράδοσιν Βυζαντινῆς καὶ καθ' ὄλου Ὁρθοδόξου Τέχνης ἐν ταῖς διαφόροις ἐκφράσεσιν αὐτῆς (Ἐκκλησιαστικὴ Μουσικὴ, Εἰκονογραφία, Ἀρχιτεκτονικὴ, Ἱερά Ἄμφια καὶ Σκεύη κ.λπ.).

3) Διοικήσις καὶ ἐκκλησιαστικὴ εὐταξία

A. Κωδικοποιήσις Ἱερῶν Κανόνων καὶ Κανονικῶν Διατάξεων, ἵνα τύχωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐγκρίσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

B. Ἐκκλησιαστικὴ Δικαιοσύνη καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Ποινικὴ Δικονομία.

α) Διοργάνωσις τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων, κατὰ τρόπον εἰ δυνατόν ὁμοιόμορφον ἐν τῇ καθόλου Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

β) Καταρτισμὸς ταῦτοσήμιου, εἰ δυνατόν, Ἐκκλησιαστικῆς ποινικῆς Δικονομίας.

γ) Ἐκκλητην.

Γ. Τὰ κατὰ τὸν Ἐπισκοπικὸν Βαθμὸν.

α) Μελέτη συμφωνοτέρᾳ, κατὰ τὸ δυνατόν, πρὸς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τρόπου ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων.

β) Διοικητικαὶ καὶ ἄλλαι διακρίσεις ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ βαθμῷ.

1. Πατριάρχαι, 2. Πρόεδροι Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, 3. Μητροπολίται, 4. Ἀρχιεπίσκοποι, 5. Τιτουλάριοι Μητροπολίται, 6. Ἐπαρχιοῦχοι Ἐπίσκοποι, 7. Τιτουλάριοι καὶ Βοηθοὶ Ἐπίσκοποι, 8. Χωροεπίσκοποι.

Δ. Μοναχικὸς βίος. Ἐξεύρεσις τῶν μέσων πρὸς ἐπαναφορὰν τοῦ Ὁρθοδόξου Μοναχικοῦ βίου εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα, διὰ τε τῆς ἐμμονῆς εἰς τὰς Παραδόσεις καὶ τοὺς Μοναστικούς Κανόνας καὶ τῆς ἀνανεώσεως τῆς πάλαι δρώσεως αὐτοῦ.

Ε. Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ Νηστειᾶς Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων, συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

ΣΤ. Μόρφωσις τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου :

α) Μορφή, σκοπός καί περιεχόμενον τῆς μορφώσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Ἱ. Κλήρου.

β) Ὑπαγωγή τῆς μορφώσεως τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου ὑπὸ τὴν ἄμεσον Ἐκκλησιαστικὴν ἐποπτείαν.

γ) Ἐκκλησιαστικὰ Φρονιστήρια Θεολογικῆς καὶ ἄλλης ἐνημερώσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Ἱεροῦ Κλήρου.

δ) Ἐπιμορφωτικὰ Ἱερατικά Συνέδρια.

Ζ. Κωλύματα γάμου. Μελέτη τῆς σημερινῆς πράξεως ἐν ταῖς κατὰ τόπους Ἐκκλησίαις ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῆς ἀκολουθουμένης περὶ τούτων Ἐκκλησιαστικῆς διαδικασίας καὶ ἐξασφάλισης ὁμοιομόρφου, εἰ δυνατόν, ὡς πρὸς τὰ ἄνωθι πράξεως ἐν τῇ καθόλου Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Η. Περιβολὴ τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου. Ἐμφάνις καὶ ἀμφίσεις αὐτοῦ.

Θ. Ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ἐξευρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν συμπράξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

Ι. Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Νεολαία.

4) Α. Διορθόδοξοι σχέσεις

α) Σχέσεις τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατὰ τοὺς κανόνας καὶ τὴν ἱστορίαν.

1. Εἰρηνικὰ Γράμματα, 2. Δίπτυχα, 3. Ἅγιον Μύρον. 4. Τήρησις τῶν ἐκ τῶν Ἱδρυτικῶν Τόμων ἀπορρευουσῶν ὑποχρεώσεων, 5. Ἀμοιβαῖαι συναντήσεις τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

β) Ἐνίσχυσις ὑφισταμένων σχέσεων διὰ : 1. Ἀνταλλαγῆς ἀδελφικῶν γραμμάτων. 2. Συγκλήσεως θεολογικῶν συνεδρίων. 3. Ἀποστολῆς κληρικῶν καὶ καθηγητῶν. 4. Ἐπαφῶν θεολογικῶν Σχολῶν. 5. Ἀνταλλαγῆς καθηγητῶν καὶ σπουδαστῶν. 6. Ὑποτροφιδῶν. 7. Ἀνταλλαγῆς περιοδικῶν, συγγραμμάτων καὶ λοιπῶν πληροφοριακῶν στοιχείων, ἀφορώντων εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν Ἐκκλησιῶν. 8. Ἑορτασμοῦ μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων διορθοδόξου σημασίας.

Β. Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τὸ Αὐτόνομον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

α) Ἀνακήρυξις Αὐτοκεφάλου : 1. Τίς ὁ ἀνακηρύσσων, 2. Προϋποθέσεις καὶ ὅροι, 3. Τρόπος ἀνακηρύξεως Αὐτοκεφάλου, 4. Τίνες αἱ σήμερον ἀνεγνωρισμένοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι.

β) Καθορισμὸς τῶν ὄρων τῆς ἀναγνωρίσεως Ἐκκλησίας τινὸς ὡς Αὐτονόμου.

Γ. Ὁρθοδοξία καὶ Διασπορά. Ἐνεστῶσα κατάστασις καὶ κανονικὴ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Διασπορᾶς.

5) Σχέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν Χριστιανικὸν κόσμον

Α. Μελέτη τρόπων προσεγγίσεως καὶ ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν προοπτικῇ Πανορθόδοξῳ.

Β. Ὁρθοδοξία καὶ ἐλάσσονες Ἀρχαῖαι Ἀνατολικαὶ Ἐκκλησίαι.

α) Καλλιέργεια φιλικῶν σχέσεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐνώσεως μετ' αὐτῶν διὰ : 1) Ἀνταλλαγῆς Ἐπισκέψεων, 2) Ἀνταλλαγῆς Καθηγητῶν καὶ Σπουδαστῶν, 3) Ἐπαφῶν θεολογικοῦ χαρακτήρος.

β) Μελέτη τῆς ἱστορίας, τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς διοικήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων.

γ) Συνεργασία μετ' αὐτῶν 1) Ἐν τοῖς Συνεδρίοις Οἰκουμενικοῦ χαρακτήρος. 2) Ἐν ζητήμασι πρακτικῆς φύσεως.

Γ. Ὁρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία :

α) Μελέτη τῶν μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν σημείων : 1. Περὶ τὴν πίστιν. 2. Περὶ τὴν διοίκησιν. 3. Περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δράσιν (ἴδια προπαγάνδα, προσηλυτισμός, οὐνία).

β) Καλλιέργεια σχέσεων ἐν τῷ πνεύματι τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγάπης, λαμβανομένων ἰδία ὑπ' ὄψιν τῶν ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1920 προβλεπομένων σημείων.

Δ. Ὁρθοδοξία καὶ αἱ ἐκ τῆς Μεταρρυθμίσεως προελθοῦσαι Ἐκκλησίαι καὶ Ὁμολογίαι :

α) Αἱ Ὁμολογίαι, αἱ ἀπώτερον πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν κείμεναι : 1. Λουθηρανισμός. 2. Καλβινισμός. 3. Μεθοδισταί. 4. Λοιπαὶ προτεστάντικαὶ ὁμολογίαι.

β) Αἱ Ὁμολογίαι, αἱ ἐγγύτερον πρὸς τὴν Ὁρθοδοξίαν κείμεναι : 1. Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία. 2. Ἐπισκοπελιανοὶ γενικώτερον.

Μελέτη τῶν δυνατοτήτων καλλιέργειας σχέσεων καὶ περαιτέρω προσεγγίσεως τούτων καὶ ἰδία τῶν Ἐπισκοπελιανῶν καὶ Ἀγγλικανῶν πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ὑπαρχουσῶν θετικῶν προϋποθέσεων.

Ε. Ὁρθοδοξία καὶ Παλαιοκαθολικισμός.

Προώθησις τῶν μετ' αὐτῶν σχέσεων ἐν τῷ πνεύματι τῶν μέχρι σήμερον γενομένων θεολογικῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἐκδηλωθεισῶν διαθέσεων καὶ τάσεων αὐτῶν πρὸς ἔνωσιν μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΣΤ. Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις.

α) Ἡ ἐν τῷ πνεύματι τῆς Πατριαρχικῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920 παρουσία καὶ συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει.

β) Μελέτη τῶν θεολογικῶν καὶ ἄλλων θεμάτων, τῶν σχεσίων ἐχόντων πρὸς τὰς προϋποθέσεις τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν.

γ) Ἡ σημασία καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ συνόλου τῆς ὀρθοδόξου συμμετοχῆς ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς οἰκουμενικῆς σκέψεως καὶ δράσεως.

6) Ἡ Ὁρθοδοξία ἐν τῷ κόσμῳ

Α. Μελέτη καὶ ἐξεύσεις τῶν πρακτικῶν μέσων, διὰ τῶν ὁποίων δέον ὅπως ἐνισχυθῆ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων λαῶν ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς πολιτισμὸς ὑφ' ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις αὐτοῦ.

Β. Διάδοσις τῆς διδασκαλίας τοῦ Εὐαγγελίου ἀνά τὸν κόσμον κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον παράδοσιν.

Γ. Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ιδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν.

Δ. Ἀνάπτυξις τοῦ ἔθους τῶν ὀρθοδόξων ὁδοιποριῶν πρὸς τὰ ἑκασταχοῦ προσκυνήματα.

7) Θεολογικὰ θέματα

Α. Ἡ Οἰκονομία ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

α) Ἐννοια καὶ ἔκφρασις τῶν ὄρων «Ἀκρίβεια» καὶ «Οἰκονομία» ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

β) Ἡ «Οἰκονομία» :

1. Ἐν τοῖς μυστηρίοις, τόσον τοῖς ἐντός, ὅσον καὶ τοῖς ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας τελουμένοις.

2. Ἐν τῇ ἀποδοχῇ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῶν αἵρετικῶν, τῶν σχισματικῶν, τῶν ἐκπιπτόντων (τίνες διὰ βαπτίσματος, τίνες διὰ χρίσματος, τίνες διὰ λιβέλλου, τίνες δι' εὐχῆς).

3. Ἐν τῇ λατρείᾳ.

Β. Ἡ ἀναγνώρισις τῶν ἁγίων καὶ ὁ καθορισμὸς κοινῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς πράξεως ἐν προκειμένῳ.

Γ. Ὁρθοδοξία καὶ ἄλλαι θρησκείαι.

Δ. Οἱ κατὰ παράδοσιν τρόποι μαρτυρίας τῆς Ὁρθοδοξίας ἐν τῷ κόσμῳ.

Ε. Ἡ εὐθανασία καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία.

ΣΤ. Ἡ καθύστεσις τῶν νεκρῶν καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία.

8. Κοινωνικά προβλήματα

Α. Γάμος και οικόγενεια. α) Τά περι τόν γάμον προβλήματα. β) Τεκνοποιία. γ) Ἀγωγή τέκνων. δ) Ἐλεγχος τεκνογονίας καί ὑπερπληθυσμός. ε) Διαζύγια. στ) Τεχνητή γονιμοποιήσις.

Β. Κοινωνικά ἰδρύματα, ἄσυλα κ.λπ. καί Ὀρθόδοξος ἐκκλησιαστική μέριμνα.

Γ. Ἡ Ὀρθοδοξία καί αἱ φυλετικά διακρίσεις.

Δ. Ἡ Ὀρθοδοξία καί τά προβλήματα τῶν Χριστιανῶν εἰς τόν τομέα τῶν ραγδαίων κοινωνικῶν μεταβολῶν.

Ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις, συνελθοῦσα μεταξύ 8 - 15 Ἰουνίου 1968 εἰς τό ἐν Σαμπεζύ Γενεύης Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπέλεξεν ἕξ (6) μερικώτερα θέματα ἐκ τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου, τά ἐξῆς :

1. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου I «Πίστις καί Δόγμα» τό θέμα ὑπ' ἀρ. Β', ἦτοι : Αἱ πηγαί τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως :

(α) Ἁγία Γραφή

1. Θεοπνευστία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

2. Κῦρος τῶν Ἀναγιγνωσκομένων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

3. Ἐπιστημονική ἔκδοσις τοῦ βυζαντινοῦ κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης.

(β) Ἱερὰ Παράδοσις (καθορισμός τῆς ἐννοίας καί τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς).

2. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου (II) «Θεία Λατρεία» τό θέμα ὑπ' ἀριθ. Γ, ἦτοι : Πληρεστέρα συμμετοχή τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καί τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου (III) «Διοίκησις καί ἐκκλησιαστική εὐταξία» τό θέμα ὑπ' ἀρ. Ε', ἦτοι : Ἀναπροσαρμογή τῶν περι Νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

4. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου τό θέμα ὑπ' ἀρ. Ζ', ἦτοι : Κωλύματα γάμου. Μελέτη τῆς σημερινῆς πράξεως ἐν ταῖς κατὰ τόπους Ἐκκλησίαις ἐπ' αὐτῶν ὡς καί ἐπὶ τῆς ἀκολουθουμένης περι τούτων ἐκκλησιαστικῆς διαδικασίας καί ἐξασφάλισις ὁμοιομόρφου, εἰ δυνατόν, ὡς πρὸς τὰ ἄνωθι πράξεως ἐν τῇ καθόλου Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

5. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου τό θέμα ὑπ' ἀρ. Θ', ἦτοι : Ἡμερολογιακόν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περι Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν συμπράξεως μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ.

6. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου (VII) «Θεολογικά Θέματα» τὸ θέμα ὑπ' ἀρ. Α', ἦτοι : Ἡ Οἰκονομία ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Τὸ θέμα τοῦτο διηρθρώθη περαιτέρω ὡς ἀκολούθως : (α) Ἐννοια καὶ ἔκφρασις τῶν ὄρων «Ἀκρίβεια» καὶ «Οἰκονομία» ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

(β) «Ἡ Οἰκονομία» :

1. Ἐν τοῖς μυστηρίοις τόσον τοῖς ἐντὸς ὄσον καὶ ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας τελουμένοις.

2. Ἐν τῇ ἀποδοχῇ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῶν αἱρετικῶν, τῶν σχισματικῶν, τῶν ἐκπιπτόντων (τίνες διὰ Βαπτίσματος, τίνες διὰ χρίσματος, τίνες διὰ λιβέλλου, τίνες διὰ εὐχῆς).

Πλὴν τῆς ἐπιλογῆς τῶν θεμάτων τούτων, ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις προέβη καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς διαδικασίας κατὰ τὴν ὁποίαν ταῦτα θὰ προητοιμάζοντο διὰ νὰ ὑποβληθοῦν εἰς τὴν μέλλουσαν Πανορθόδοξον Σύνοδον ὡς καὶ τῶν ὀργάνων, τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον εἰς τὴν διαδικασίαν ταύτην. Οὕτως ἀπεφασίσθη ὅπως ἐν ἑκαστῶν τῶν ἐξ θεμάτων ἀνατεθῆ εἰς μίαν ἢ πλείονας τοπικὰς Ἐκκλησίας, ἵνα αὐταὶ μελετήσουν αὐτὰ καὶ συντάξουν τὰς Εἰσηγήσεις των. Εἰδικώτερον, τὸ μὲν πρῶτον θέμα, περὶ τῶν πηγῶν τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀνετέθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κωνσταντινουπόλεως, τὸ δεύτερον, περὶ συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας, τὸ τρίτον, περὶ Νηστείας, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σερβίας, τὸ τέταρτον, περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, ἐκ παραλλήλου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρωσσίας καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, τὸ πέμπτον, περὶ Ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου, ὁμοίως, τὸ ἕκτον, περὶ Οἰκονομίας, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρουμανίας³.

Πέραν τῶν ἀναθέσεων τούτων, ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις προέβη εἰς τὴν συγκρότησιν μιᾶς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας ὡς ἔργον ὠρίσθη ὁ συντονισμὸς καὶ ἡ ἐπεξεργασία τῶν μελετῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνετέθησαν (ἢ καὶ ἐπρόκειτο νὰ ἀνατεθοῦν εἰς τὸ μέλλον) εἰς τὰς τοπικὰς Ἐκκλησίας καὶ ἡ διατύπωσις τῆς ἐνιαίας Ὁρθοδόξου ἀπόψεως ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν θεμάτων. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπηρτίσθη ἐξ ἐνὸς κληρικοῦ ἀντιπροσώπου ἐκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας ἐπικουρουμένου ὑπὸ ἐνὸς συμβούλου, κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ θεολόγου. Ἡ Γραμματεία ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, κατ' ἀπόφασιν ὁμοίως τῆς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως, ἐδρεύει εἰς τὸ ἐνταῦθα Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

3) Πρακτικά—Κείμενα τῆς Δ' πανορθόδοξου Διασκέψεως, Σαμπριζὶ 8 - 15 Ἰουνίου 1968. Ἐκ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου 1968, σελ. 82 - 83.

Ἡ διαδικασία τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου καθωρίσθη εἰδικώτερον ὡς ἀκολούθως : Αἱ τοπικαὶ Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὁποίας ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Διασκέψεως ἡ πρώτη ὑπεύθυνος ἀντιμετώπισις τῶν ἐξ ἐπιλεγέντων θεμάτων, ὀφείλουν νὰ περατώσουν τὴν ἐργασίαν αὐτῶν ἐντὸς ἑξαμήνου ἀπὸ τῆς ἀναθέσεως καὶ νὰ ἀποστέλλουν τὰς εἰσηγήσεις των διὰ τῆς Γραμματείας εἰς τὰς Ἐκκλησίας. Ἀκολούθως συνέρχεται ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἐνιαίαν Ὁρθόδοξον ἄποψιν ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἐπιλεγέντων θεμάτων.

Μετά τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Πρόεδρος αὐτῆς πληροφορεῖ περὶ τούτων τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις καί, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, συγκαλεῖ τὴν Προσυνοδικὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν. Τὰ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καταρτισθέντα κείμενα διαβιβάζονται ταῖς ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαις πρὸς ἐνημέρωσιν.

Ἡ Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις προβαίνει εἰς τὴν θεώρησιν καὶ ἐξέτασιν τῶν ὑπὸ τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐτοιμασθέντων κειμένων καὶ καταρτίζει τὸν ὀριστικὸν φάκελλον ἐνὸς ἐκάστου θέματος, ὅστις καὶ ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου παρέμπεται τῇ μελλούσῃ Ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Συνόδῳ, κατατιθέμενος εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ οἰκείου Γραφείου⁴.

Ἄς σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι μεταξὺ τῶν ὄρων, οἱ ὅποιοι ἐκ τῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας προσεφέροντο διὰ τὴν ὀνομασίαν τῆς Πανορθόδοξου Συνόδου, ἦτοι τοῦ ὄρου «Οἰκουμενικὴ Σύνοδος» καὶ τοῦ ὄρου «Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», προετιμήθη τελικῶς ὁ δεύτερος, καὶ τοῦτο διότι, ἂν καὶ ὑπῆρξαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Σύνοδοι συγκαληθεῖσαι ὡς «Οἰκουμενικαί», τὸν χαρακτήρα τούτων ὡς Οἰκουμενικῶν προσέδωκεν εἰς αὐτάς τελικῶς ἡ κοινὴ συνείδησις τοῦ πληρώματος. Οὕτω συνέβη ὥστε ἐνίαι ἐκ τῶν ὡς Οἰκουμενικῶν συγκαλουμένων νὰ ἀποβαίνουν τοπικαὶ εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀντιστρόφως ἐνίαι τῶν τοπικῶν Οἰκουμενικαί. Ἡ ἐν Σαρδικῇ π.χ. συγκαληθεῖσα Σύνοδος (343) συνεκλήθη μὲν ὡς Οἰκουμενικὴ, ἐθεωρήθη ὁμως τελικῶς τοπικὴ· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἐν Ἀριμίῳ τοῦ 359. Ἀντιθέτως ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ 381 συνεκλήθη μὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου ὡς Σύνοδος τοῦ Ἀνατολικοῦ Τμήματος τῆς Αὐτοκρατορίας αὐτοῦ, ἀνεγνωρίσθη ὁμως ὡς Οἰκουμενικὴ 150 ἔτη ἄργότερον, δι' ἀποφάσεως τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (451)⁵.

4) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 81.

5) Διμμοσκηνὸς Παπανδρέου, Προοπτικαὶ καὶ προβλήματα περὶ τὴν μέλλουσαν Σύνοδον, «Συνοδικὰ» I, σελ. 33 - 34.

Ὁ οἰκουμενικός ἢ μὴ χαρακτήρ μιᾶς Συνόδου, παρατηρεῖ ὁ Ὁρθόδοξος Θεολόγος Ἰθανάσιος Γιέφτιτς, κρίνεται κυρίως ἐκ τῆς σωτηριολογικῆς αὐτῆς σπουδαιότητος διὰ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα, αὕτη δὲ δὲν δύναται νὰ προεξοφληθῇ ἐκ τῶν προτέρων⁶. Δι' ὄλους τούτους τοὺς λόγους ὀρθῶς τελικῶς ἐπελέγη ὁ ὅρος : «Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»⁷, ὅρος διὰ τοῦ ὁποῖου ἀπεκάλουν ἑαυτὰς καὶ αἱ προηγούμεναι Σύνοδοι, δηλωτικὸς δὲ συγχρόνως τόσον τοῦ εὐρυτάτου αὐτῆς φάσματος, ἐφ' ὅσον ταύτης, Χάριτι Θεῆα, θὰ μετέχη τὸ σύνολον τῶν καλουμένων γενικῶς «Ὁρθοδόξων» Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὅσαι τελοῦν σήμερον ἐν κανονικῇ ἐνώσει καὶ κοινωνίᾳ, ὅσον καὶ τῆς ἐν ταπεινότητι κτηθείσης συνειδήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων, ὅτι οὐχὶ πρόθεσις ἀνθρωπίνη, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι ἐκείνη, ἣτις συνάγει ἐπὶ τὸ αὐτό, μετὰ τόσους αἰῶνας, τὸν λαόν τοῦτον τοῦ Θεοῦ.

Δύο περίπου ἔτη μετὰ τὴν περάτωσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως εἰς Σαμπεζύ, ἦτοι τὴν 16ην Ἰουλίου 1970, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔλαβεν ἐν συνεδρίᾳ αὐτῆς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως προτείνῃ εἰς τὰς λοιπὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας τὴν σύγκλησιν τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ συνάντησις τῆς Ἐπιτροπῆς προεβλέπετο ἀρχικῶς νὰ γίνῃ κατὰ Μάρτιον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1971, ἐπραγματοποιήθη δὲ τελικῶς μεταξὺ 15 - 28 Ἰουλίου 1971 εἰς Σαμπεζύ, ἦτοι τρία περίπου ἔτη μετὰ τὴν Δ' Πανορθόδοξον Διάσκεψιν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον. Ὡς εἶπεν εἰς τὰ μέλη τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν ἐναρκτήριον ὁμιλίαν του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος, «ἤδη φιλοτίμως ἐπεξεργασμένα ἀπὸ μέρους ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εὐρίσκονται ἐνώπιον ἡμῶν τὰ κείμενα ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως ἐν Γενεύῃ ἐπιλεγέντων 6 θεμάτων. Αἱ ἐνταῦθα παροῦσαι σεβασταὶ Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν, ἦτοι ἡμεῖς πάντες, ἔχομεν νὰ μελετήσωμεν τὰ κείμενα ταῦτα ὡς καὶ τινὰς εἰσηγήσεις — παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν ὠρισμένων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς ἡμᾶς δὲ, ὡς συγκεκριμένην Ἐπιτροπὴν, ἀπόκειται νὰ ἀποφανθῶμεν, ἐὰν τὰ παρουσιασθέντα ταῦτα κείμενα καλύπτωσιν ὄλον τὸ πλάτος καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς συγχρόνου Ὁρθοδόξου προβληματολογίας... ἐὰν εἶναι ἀρκούντως διάχυτον ἐν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ

6) Ἰθανασίου Γιέφτιτς, Παράδοσις καὶ ἀνανέωσις ἐν τῷ θεσμῷ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 104.

7) Πρὸβλ. συνέντευξιν Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Μελλίτωνος, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Ἐπίσεψιν», ἀρ. 2/2-3-1970.

ἡ εὐλαβὴς προσμονὴ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ»,⁸ ἐν γένει δὲ ἐάν διὰ τῶν κειμένων αὐτῶν θεραπεύωνται τόσον ἡ ἀνάγκη ἰσορροπήσεως τῆς ἐκ παραδόσεως ἀκραιφνοῦς θεολογίας μετὰ τῆς συγχρόνου πολυμερείας κατόψεων, ὅσον καὶ αἱ ποιμαντικαὶ ἀνάγκαι τοῦ πληρώματος καὶ ἡ ποιμαντικὴ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας.

Δύο ὑπῆρξαν τὰ κύρια πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὴν συνάντησιν ἐκείνην: Πρῶτον ἔφερον εἰς πέρας τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτὴν ἔργον τῆς συγκροτήσεως σώματος εἰσηγήσεων ἐπὶ τῶν ἕξ ἐπιλεγέντων θεμάτων.

Τὰ πλήρη κείμενα τῶν Εἰσηγήσεων τούτων ἡ Γραμματεία ἐξετύπωσε κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν⁹, ἐν συνεχείᾳ δέ, ὁμοίως εἰς τὴν ἑλληνικὴν, εἰς τεῦχος περιέχον τὰ πλήρη Πρακτικὰ τῶν ἐργασιῶν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς,¹⁰ τὰ κείμενα ταῦτα ἐδημοσιεύθησαν ἐπίσης, φροντίδι ὁμοίως τῆς Γραμματείας, εἰς τὴν Ρωσικὴν¹¹, τὴν Γαλλικὴν (πλὴν τῆς Εἰσηγήσεως ἐπὶ τοῦ πρώτου θέματος: Ἡ Θεία Ἀποκάλυψις καὶ οἱ τρόποι ἐκφορᾶς αὐτῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀνθρώπου¹², τὴν Ἀγγλικὴν¹³, τὴν Ἰταλικὴν¹⁴ κατὰ μέρος δὲ καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν¹⁵.

Ἄφ' ἑτέρου ὁμως ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ εἰσηγήθη ὁμοφώνως, ὅπως ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις προβῆ εἰς ἀναθεώρησιν τοῦ ὑπὸ τῆς Α' Πανορθόδοξου Διασκέψεως τῆς Ρόδου (1961) καταρτισθέντος καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἐν τέλει δὲ ἐξέφρασε πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὴν εὐχὴν ὅπως οὗτος, κατόπιν συνεννόησεως μὲ τοὺς Προκαθημένους τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, μεριμνήσῃ

8) Πρακτικὰ τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, 16—28 Ἰουλίου 1971 Σαμπεζῦ Γενεύης 1973, σελ. 5.

9) Πρὸς τὴν Μεγάλην Σύνοδον. I. Εἰσηγήσεις τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἕξ θεμάτων τοῦ πρώτου σταδίου, Σαμπεζῦ Γενεύης 1971.

10) Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου 16 - 28 Ἰουλίου 1971, Σαμπεζῦ Γενεύης 1973.

11) Na putjakh k velikomu soboru, Σαμπεζῦ Γενεύης 1971.

12) Saint et Grand Concile de l' Eglise Orthodoxe, «Contacts», Supplement au No 80, 4ème Trimestre 1971.

13) Towards the Great Council. Introductory reports of the Interorthodox Commission in preparation for the next Great and Holy Council of the Orthodox Church, London SRCK 1972.

14) I sei documenti preparatori verso il consiglio Panorthodoxo, «Il regno — documenti», 1 Ἰάν. 1973.

15) Ἡ περὶ Οἰκονομίας εἰσηγήσις, «Una Sancta», ἀρ. 2/1973. Πρβλ. καὶ: Metropolit Damaskinos Papandreou, Die Vorbereitung der Panorthodoxen Synode — Aktuelle theologische Fragen und Überlegungen. Εἰς τὸν τόμον: auf dem Weg zur Einheit des Glaubens, Pro Oriente, Tyrolia Verlag 1974.

διά τήν σύγκλησιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὸ πρῶτον 15μερον τοῦ Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1972¹⁶.

Ἐκτιμῶσα, ἐν τούτοις, τὰς Εἰσηγήσεις τῆς ἰδίας Ἐπιτροπῆς, ἡ Ἁγία καὶ Ἱ. Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, ὠδηγήθη εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ τελευταία αὕτη εὐχή περὶ ταχείας συγκλήσεως τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως ἀπέβαινε ἐν τῇ πράξει ἀνέφικτος¹⁷. Ὡς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας καί, ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὸν τύπον (16 Μαΐου 1972) ὁ Γραμματεὺς ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ἀναθεωρήσεως τοῦ καταλόγου τῆς Ρόδου καὶ ὅτι μία προεργασία τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καθίσταται ἀναγκαία· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἡ προεργασία αὕτη δὲν προβλέπεται ὅτι θά εἶναι δυνατόν νὰ περατωθῇ εἰς τὸ μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1972 βραχὺ διάστημα καὶ ὅτι, ὡς ἐκ τούτου, ὁ χρόνος διὰ τήν σύγκλησιν Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως θά πρέπει νὰ ὀρισθῇ δι' ἀργότερον. Ἐξεφράζετο δὲ ἡ πεποιθήσις, ὅτι τὸ διάστημα τοῦτο θά ἐπέβαινε χρήσιμον, οὐ μόνον διὰ τήν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ἱεραρχιῶν ἐπισταμένην μελέτην τῶν θεμάτων τῆς Μεγάλῃς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν ἔκφρασιν τῆς γνώμης τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων ἐν γένει, γνώμης ἀντιπροσωπευτικῆς, κατὰ τὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἀνεκαθεν κρατοῦντα, τῆς καθόλου συνειδήσεως τοῦ Ὁρθοδόξου Πληρώματος.

Ἡ ἀναβολὴ αὕτη ἀπετέλεσεν, ἐντασσομένη εἰς τὴν καθόλου πορείαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Μεγάλην Σύνοδον, πράγματι σταθμὸν. Συνετέλεσεν ὅπως συνειδητοποιηθῇ εἰς ὄλην του τὴν εὐρύτητα ὡς καὶ τὰς δυσκολίας αὐτοῦ τὸ μετὸν ζῆλον τοῦ πρώτου ἐνθουσιασμοῦ ἀναληφθέν ἔργον. Συνετέλεσεν ὁμοίως ὅπως συνεχισθοῦν, ἐνταθοῦν καὶ διευρυνθοῦν αἱ μεταξὺ τῶν θεολόγων καὶ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ἐπαφαί ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὀριμάνσεως τῆς καθόλου συνειδήσεως περὶ τῆς Συνόδου. Οὕτω, ἀναφέρομεν, παραδείγματος χάριν :

(Α.) Τὴν μεταξὺ 26 - 31 Δεκεμβρίου 1972 ὀργανωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γραμματείας διὰ τὴν Προπαρασκευὴν τῆς Συνόδου ἐν Σαμπεζὺ ἀνεπίσημον συνάντησιν Ὁρθοδόξων θεολόγων¹⁸, ἡ ὁποία, ἀφοῦ κατέληξε καὶ αὕτη εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ὀρισθεὶς κατάλογος τῶν θεμάτων δὲν ἀνταπεκρίνετο οὔτε εἰς τὸ κριτήριον τῆς ἐσωτερικῆς συνοχῆς, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τὰς ὁποίας προβάλλουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν οἱ

16) Πρακτικά Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, σελ. 147.

17) Πατριαρχικὸν Γράμμα, ἀρ. Πρωτ. 273/20-4-1972.

18) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 84/18-9-1973.

καιροί και τό πλήρωμα αὐτῆς, προὐχώρησεν εἰς τήν ἐπεξεργασίαν σχεδίου θεμάτων, διηρθρωμένου εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς, ὡς ἀκολούθως :

Α' Ὁ κατά Χριστόν ἄνθρωπος.

1. Βασικαί θέσεις ὀρθοδόξου ἀνθρωπολογίας (ἔννοια τῆς θεώσεως σήμερον).
2. Ἡ ἐν Χριστῷ ζωή.
 - α) Εὐχαριστιακή σύναξις καί ἐνορία.
 - ἀναδιάρθρωσις τῶν ἐνοριῶν καί ποιμαντική μέριμνα.
 - ἀνανέωσις θείας λατρείας (Πρβλ. Καταλ. Ρόδου II, AB).
 - ἀναβίωσις χαρισμάτων (II, Γ, λαϊκοί).
 - β) Ὁρθόδοξος πνευματικότητα.
 - οἱ ἱεροὶ κανόνες σήμερον (III, A).
 - ἡ ὀρθόδοξος ἄσκησις (νηστεία, μοναχισμός) (III, ΔΕ).
 - ὁ κατά Χριστόν γάμος (III, Ζ', VIII, A).
 - γ) Ὁ χριστιανός ἐν τῷ κόσμῳ.
 - Ἡ ἐννοια τῆς ἐκκοσμικεύσεως.
 - Ὁ χριστιανός ἐναντι τῶν ζητημάτων κοινωνικῆς δικαιοσύνης, φυλετικῶν διακρίσεων καί παγιώσεως τῆς εἰρήνης (VI, Γ), (VIII, Β Γ Δ).
 - Εὐαγγελισμός καί ἱεραποστολή σήμερον (VI, Β).

Β' Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας.

1. Ὁργάνωσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.
 - α) Σχέσις τῶν κατά τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καί πρὸς τό Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον (IV A).
 - β) Ἡ συνοδική ὀργάνωσις τῶν Αὐτοκεφάλων καί Αὐτονόμων Ἐκκλησιῶν κατά τήν ὀρθόδοξον κανονικὴν παράδοσιν (III B).
 - γ) Τό αὐτοκέφαλον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ (IV, Β).
 - δ) Τό πρόβλημα τῆς ἀνά τὸν κόσμον ὀρθοδόξου Διασπορᾶς (IV, Γ).
 - ε) Ἡμερολογιακόν (III, Θ).
 - στ) Τὰ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ὑφιστάμενα σχίσματα.
2. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐναντι τοῦ λοιποῦ χριστιανικοῦ κόσμου (V, VII).
 - α) Ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας κατά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν.
 - β) Τό πρόβλημα τῆς κοινωνίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καί Ὁμολογιῶν (V, VII) ¹⁹.

Κατὰ τὸν κ. Β. Φειδᾶν, καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος καί προέβη εἰς τὴν παρουσίαν τῶν ἐργασιῶν

19) Ἐνθ' ἄν.

της ανεπισήμου συσκέψεως δι' εισηγήσεώς του κατά τήν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἀκαδημίᾳ Κρήτης ἀπό 9 - 13 Ὀκτωβρίου 1973 πραγματοποιηθεῖσαν θεολογικὴν συνάντησιν²⁰: «Ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν μελῶν τῆς Συσκέψεως, ὅτι κατὰ τὴν ὀρθόδοξον συνοδικὴν παράδοσιν ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠγωνίζετο διὰ Διασκέψεων καὶ Συσκέψεων νὰ ἀνεύρῃ τὰ θέματα τῶν συγκαλουμένων συνόδων, ἀλλὰ τὰ ὑφιστάμενα καὶ σκανδαλίζοντα τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα παρέπεμπε πρὸς ἀντιμετώπισιν εἰς τὴν συνοδικὴν αὐθεντίαν. Πέραν ὁμῶς τῶν θέσεων αὐτῶν προεβλήθη καὶ ἡ ἄποψις ὅτι εἰς τὰ πρὸς συζητήσιν θέματα θὰ ἦτο ἐπιφέλῃς καὶ ἡ ἐνταξίς θεματὸς τινος πίστεως, διὰ νὰ συνδεθῇ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος πρὸς τὰς προγενεστέρας συνόδους τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Προετάθησαν ὡς τοιαῦτα θέματα ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ ὑπὸ τῆς Συνόδου προβολὴ καὶ ἀξιοποίησις εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον τῆς συνοδικῶς κυρωθείσης παλαμικῆς διδασκαλίας, ἀφ' ἑτέρου ἡ προέκτασις τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τοῦ καινοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ ἀνθρώπου ἢ τέλος ἡ ἀνθρωπολογικὴ ἀξιοποίησις τῆς παλαμικῆς διδασκαλίας εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Μετὰ μακρὰς συζητήσεις ἡ ἐν Γενεύῃ Σύσκεψις κατέληξεν οὐχὶ ἀνευ διαφωνιῶν τινῶν εἰς τὸν συνδυασμὸν τῶν ἐχόντων ἀνθρωπολογικὴν καὶ ἐκκλησιολογικὴν βᾶσιν θεμάτων, τὰ ὅποια ἀπασχολοῦν σήμερον τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὴν συνείδησιν».

(B) Τὴν μεταξὺ 22-28 Σεπτεμβρίου 1973 ἐπίσκεψιν τοῦ Προϊσταμένου τῆς Γραμματείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Ρουμανίας, τῇ προσκλήσει αὐτοῦ, προκειμένου νὰ ἐνημερώσῃ τὰ ἀρμόδια ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρουμανίας καὶ ἀνταλλάξῃ πληροφορίας καὶ ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸ ὄλον ἔργον τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου καὶ τὰς διαγραφόμενας περὶ αὐτῆς προοπτικὰς.

Κατὰ τὰς γενομένας τότε συσκέψεις οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου τῆς Ρουμανίας ὑπεγράμμισαν ὁμοφώνως τὴν ἀναγκαιότητα τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ὡς καὶ τῆς ἐπιλογῆς, εἰ δυνατόν, ὀλίγων μόνον, μείζονος σημασίας καὶ προτεραιότητος θεμάτων (ὡς π.χ. τὸ ἡμερολογιακόν, τὸ τῆς Διασπορᾶς, τὸ τῶν σχέσεων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικόν Πατριαρχεῖον, τὸ τῶν ἐνδορθοδόξων σχισμάτων, τὸ τοῦ δευτέρου μετὰ τὴν χηρείαν γάμου τῶν κληρικῶν, ὡς καὶ τὸ τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας καὶ Ὁμολογίας καὶ πρὸς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν) ἐν γένει δὲ ἐτονίσθη ἡ ἀνάγκη πλεον ὑπευθύνου καὶ ἐνεργοῦ συμμετοχῆς τῶν

²⁰) Ἐνθ' ἀν.

κατά τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό ἔργον τῆς προπαρασκευῆς ²¹.

(Γ.) Τὴν μεταξύ 9-13 Ὀκτωβρίου 1973 πραγματοποιήσιν, κατόπιν πρωτοβουλίας τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, ἀνεπισήμου συσκέψεως ὁμάδος θεολόγων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἀκαδημίαν τῆς Κρήτης, ἡ ὁποία ἠσχολήθη κυρίως μὲ τὴν κατ' ἀρχὴν ἐπισήμανσιν ἐκείνων τῶν καιρίων προβλημάτων τῆς ζωῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὰ ὁποῖα προκύπτουν κατὰ τὴν γνώμην τῶν συνέδρων, ἀπὸ τὴν ἄμεσον ἐμπειρίαν τοῦ πληρώματος αὐτῆς σήμερον. Ταῦτα, κατὰ τὸν ἐπιλεγέντα γενικὸν χαρακτηρισμὸν των, θὰ ἠδύνατο νὰ διατυπωθοῦν ὡς ἑξῆς: «Ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ κόσμος: ἦτοι ἡ πρόσληψις τοῦ κόσμου ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ ὁ κίνδυνος ἐκκοσμικεύσεως αὐτῆς» ²².

(Δ) Τὴν μεταξύ 13-18 Ὀκτωβρίου 1974, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σέρβων κ. Γερμανοῦ πραγματοποιηθεῖσαν ἐπίσκεψιν τοῦ Προϊσταμένου τῆς Γραμματείας εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Σερβίας, κατὰ τὴν ὁποίαν: α) ὑπεγραμμίσθη ἐντόνως ἡ συνειδητοποίησις τῆς ἀναγκαιότητος συγκλήσεως τῆς Μεγάλης Συνόδου. β) ἐξεφράσθη ἡ ἱκανοποίησις διὰ τὴν κατ' ἀνάγκην βραδείαν, ἀλλὰ σταθεράν καὶ υπεύθυνον πορείαν τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, δεδομένου ὅτι αὕτη παρέσχε τὴν δυνατότητα μιᾶς κατὰ βάθος προεργασίας διὰ τὴν κινητοποίησιν τοῦ πληρώματος. γ) ἐλέχθη ὅτι ἡ σύγκλησις τῆς Συνόδου δύναται νὰ δικαιωθῆ θεολογικῶς, ἀκόμη καὶ προκειμένου νὰ ἐπιλυθῆ καὶ ἓν μόνον ζωτικὸν θέμα. δ) ὑπεγραμμίσθη ἡ ἰδιαιτέρα σοβαρότης τῶν θεμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς ἐκκλησιολογικὰς σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ἐτονίσθη δὲ ὅτι ταῦτα θὰ πρέπει νὰ ἐπιλυθοῦν διὰ συντόνου πανορθοδόξου προσπαθείας· διεπιστώθη δὲ, ἐν τέλει, ὅτι ἡ ἀναμονὴ σωτηριολογικοῦ συνοδικοῦ μηνύματος κατὰ τὴν κρίσιν τῆς παρούσης ὥρας εἶναι διάχυτος εἰς τὸν κόσμον καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ἀποστολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας σήμερον σημαντικὴ ²³.

(Ε) Τὴν μεταξύ 26 Ἀπριλ.-31 Μαΐου 76 πραγματοποιηθεῖσαν διανοχικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ἐκτάκτου Ἀπεσταλμένου τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβ. Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνης κ. Μελίτωνος, συνοδευομένου ὑπὸ τοῦ Γραμματέως ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς καὶ τοῦ Αἰδεσιμολ. Μ. Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Γεωργίου Τσέτση, ἀνά ἀπύσας τὰς κατὰ τόπους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας, εὐτυχῆς καρπὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ παροῦσα ἡμῶν σήμερον ἐπὶ τὸ αὐτὸ συγκέντρωσις. Πρόκειται περὶ ὄντως σημαντικοῦ σταθμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπέτυχε νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν πορείαν ὀλοκλή-

21) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 86/16-10-1973.

22) Ἐνθ' ἄν.

23) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 111/5-11-1974.

ρου της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν κατεύθυνσιν μιᾶς δραστηριωτέρας προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου αὐτῆς²⁴.

Ἐν τοῖς ἐφεξῆς θὰ ἐνδιατρίψωμεν διὰ βραχέων περὶ τὴν πλουσίαν πράγματι ὡς πρὸς τὴν Σύνοδον ἀναπτυχθεῖσαν θεολογικὴν φιλολογίαν ὡς καὶ τὰς ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ ἰδίᾳ κόσμῳ παρατηρηθείσας πνευματικὰς ἐν γένει ζυμώσεις, αἱ ὁποῖαι ναὶ μὲν ἐφάνησαν πρὸς στιγμὴν ὅτι ἀνέκοψαν διὰ τῆς πολυφωνικῆς ποικιλίας των καὶ τῆς ὄχι σπανίας εἰς παρομοίας περιπτώσεις διαστάσεως γνωμῶν τὴν πρὸς τὴν Σύνοδον εὐθειαν πορείαν. τὰς ὁποίας ὅμως ὁ ἀκριβέστερον τὰ πράγματα στοχαζόμενος θὰ πρέπει νὰ ἐκτιμῆσῃ ὡς ἓνα πολύτιμον ὁδηγὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὴν δυσχερῆ ἀκόμη ὁδόν, τὴν ὁποῖαν ἔχει νὰ διανύσῃ.

2. Ἐπισκόπησις τῆς περὶ τῆς Συνόδου ἀναπτυχθείσης φιλολογίας.

(α) Γενικαὶ ἀπόψεις.

Ἡ περὶ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου φιλολογία, ἥτοι αἱ διατυπωθεῖσαι περὶ αὐτῆς, τοῦ σκοπίμου ἢ μὴ, τῆς θεματολογίας αὐτῆς, τοῦ ἐγκαίρου ἢ ἀκαίρου αὐτῆς κ.ο.κ., ἀπόψεις θεολόγων ἢ καὶ ἀπλῶν πιστῶν, ἐν συνεδρίοις ἢ διὰ τοῦ τύπου ἢ καὶ ὑπὸ μορφήν ὑπομνημάτων, ἀπόψεις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἢ καὶ τοῦ παγκοσμίου τύπου, ἀποτελοῦν ἤδη ἐν σῶμα τόσον ὀγκῶδες καὶ μίαν βιβλιογραφίαν τόσον πλουσίαν, ὥστε κάποια μεθοδολογία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ παρουσιασθῇ τὸ οὐσιῶδες κατὰ τρόπον εὐσύνοπτον καὶ διὰ τὴν πρόοδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως γόνιμον καὶ καρποφόρον. Ὡς ἐκ τούτου θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὰ ἀμέσως ἐπόμενα νὰ ἐπισκοπήσωμεν τὰς κυριωτέρας συμβολὰς τῶν ὀρθοδόξων θεολόγων περὶ τῆς Μεγάλης Συνόδου. Εἰσαγωγικῶς σημειοῦμεν ὅτι ἤδη αἱ συμβολαὶ αὗται ἤρχισαν νὰ συλλέγωνται καὶ δημοσιεύονται ὑπὸ τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου εἰς εἰδικὴν περιοδικὴν Ἐκδοσιν αὐτῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Συνοδικά». Ταύτης τὸ πρῶτον τεῦχος ἐκυκλοφόρησεν ἤδη, περιέχον, εἰς τὰς 200 καὶ πλέον σελίδας αὐτοῦ, μίαν πρώτην ἐπιλογὴν πολυτίμων πράγματι ἄρθρων περὶ τῶν σκοπῶν καὶ τῆς προβληματικῆς τῆς Συνόδου. Ὅμοίως σημειῶνομεν ὡς χρήσιμον πηγὴν βιβλιογραφικῶν περὶ τὴν Σύνοδον πληροφοριῶν καὶ τὸ 15ήμερον Δελτίον τοῦ Κέντρου «Ἐπίσκεψις», ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς κυκλοφορίας αὐτοῦ τὸ ἔτος 1970 μέχρι καὶ σήμερον.

Αἱ πρῶται ἀντιδράσεις τῆς Ὁρθοδόξου θεολογίας εἰς τὴν ἰδέαν τῆς συγκλήσεως, μετὰ τόσους αἰῶνας, μιᾶς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, μελλούσης νὰ ἐπανεκτιμῆσῃ τὴν θέσιν τῆς Ὁρθοδοξίας εἰς τὸν σύγχρονον

24) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 146/1-5-1976, ἀρ. 147/15-5-1976, ἀρ. 148/1-6-1976.

κόσμον. ὑπῆρξαν εὐνοϊκαὶ ἢ καὶ ἐνθουσιώδεις. Οὕτω, ὁ ἀείμνηστος Παῦλος Εὐδοκίμων, δύο μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του, ὡς καὶ ὁ γνωστός γάλλος ὀρθόδοξος θεολόγος κ. Ὀλιβιέ Κλεμάν, ἀμφότεροι καθηγηταὶ τοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου Παρισίων, συνέταξαν ἀπὸ κοινοῦ μίαν «Ἐκκλησιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν»²⁵ εἰς τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ διαπιστώσουν ὅτι «ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ἡ κανονικὴ ἔκφρασις τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας ἔχει διακοπῆ... ἀπὸ δώδεκα αἰώνων», χαιρετίζουν τὴν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἀναληφθεῖσαν προσπάθειαν συναθροίσεως τῆς ὅλης Ὀρθοδοξίας ὡς «ἐλπιδοφόρον ἐγγύησιν». Ἐκ παραλλήλου ἐκφράζουν τοὺς φόβους των, ὅτι ὁ κατάλογος τῶν θεμάτων τῆς Ρόδου δὲν προδίδει μίαν συνολικὴν θεώρησιν τοῦ ὅλου προβλήματος, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου ἢ ἀπομάκρυνσις τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἀπ' ἀλλήλων, ὀφειλομένη εἴτε εἰς λόγους σχετικoὺς πρὸς ἀνταγωνισμοὺς γοήτρων εἴτε καὶ εἰς τὴν διαφορὰν τῶν κοινωνικῶν καθεστώτων καὶ συνθηκῶν, ὑπὸ τὰ ὁποῖα ζοῦν, ἐπιδροῦν ἀνασταλτικῶς εἰς τὴν πορείαν πρὸς τὴν Σύνοδον. Ὡς ἐκ τούτου, οἱ δύο καθηγηταὶ ἀπευθύνουν ἔκκλησιν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐν τῷ συνόλω τῆς, ζητοῦντες νὰ ἀφεθῇ νὰ ἐκφρασθῇ ἐλεύθερον τὸ «ἐνστικτον τῆς Ὀρθοδοξίας, τὸ προφητικὸν πνεῦμα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ», ἢ δὲ προετοιμασίᾳ τῆς Συνόδου νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸ θεμελιῶδες ἐρώτημα. Τί εἶναι σήμερον ὁ Χριστιανισμὸς; ἐρώτημα τὸ ὁποῖον διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους θὰ ἠδύνατο νὰ μετατραπῇ εἰς τὸ ἐρώτημα περὶ τῆς θέσεως καὶ τοῦ νοήματος τοῦ κόσμου ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀναπτύσσων περαιτέρω τὰ σημεῖα αὐτά, ὁ δεῦτερος τῶν Ὀρθοδόξων τούτων θεολόγων καθηγητῆς κ. Ὁ. Κλεμάν ἐδημοσίευσεν αὐτοτελὲς ἄρθρον εἰς τὸ περιοδικὸν Contacts ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὅλοι μαζί ἄς προετοιμασῶμεν τὴν Σύνοδον»²⁶. Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀναφερθῶ κάπως λεπτομερέστερον εἰς αὐτό, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἀπηχεῖ τὰς ἀντιλήψεις μιᾶς ομάδος ἰδιαιτέρως ἀκμιαίας σήμερον ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Διασπορᾷ, τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ἀξιοπρόσεκτος χριστιανικὸς ζήλος καὶ ἐνθουσιασμός. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου ἐπισημαίνει ἐν πρώτοις τοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι, κατὰ τὴν γνώμην του, ἐπιδροῦν σήμερον ἀνασχετικῶς εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας: ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν «ἀπόλυτον αὐτοκεφαλισμὸν» ἐνίων τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐκτιμοῦν τὰς ἀξιώσεις των ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς ἀκραίας συντηρητικὰς δυνάμεις ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ὀρθοδοξίας (π.χ. τῶν ρώσων «παλαιοπίστων» καὶ τῶν ἐλλήνων «παλαιοσημρολογιτῶν», ἀλλὰ καὶ ἄλλων πυρεμπερῶν ομάδων, ὅχι κατ' ἀνάγκην σχι-

25) Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Contacts» ἴδε «Ἐπίσκεψιν», ἄρ. 26/2-3-1971.

26) «Contacts», ἄρ. 76, 1971/4. Ἀνεδημοσιεύθη εἰς τὰ «Συνοδικὰ» 1, σελ. 105 κ. ἐξ.

σματικῶν), αἱ ὁποῖαι εἶναι ἔτοιμα νὰ καταγγείλουν ἐκ τῶν προτέρων πᾶσαν προσπάθειαν ἀνανεώσεως τῶν ὀρθοδόξων δομῶν ὡς ἐμφορουμένην ἀπὸ «οἰκουμενιστικόν», «οὐνιτικόν» κλπ. πνεῦμα. Τὸ χειρότερον, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ἄρθρου, θὰ ἦτο, ἐνώπιον τῶν ἐγγενῶν τούτων δυσχερειῶν, νὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ ὀμιλῶμεν χαλαρῶς διὰ τὴν Σύνοδον, ἀπονεκρώνοντες οὕτω τὸν ἱερόν περὶ αὐτῆς ζῆλον διὰ μιᾶς ἀνευθύνου λογοκοπίας (verbalisme). Καὶ τοῦτο, διότι, παρὰ τὰς δυσχερείας ταύτας καὶ τὰς συναφεῖς πρὸς αὐτάς τάσεις βαρύτητος καὶ ἀδρανεῖας εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας μας, ὁ καιρὸς φαίνεται πράγματι ὠριμος διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου : τῷ ὄντι αἱ Σύνοδοι τοῦ παρελθόντος οὐδέποτε συνεκλήθησαν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀνταλλαγῆς ἀμοιβαίων συγχαρητηρίων καὶ καλῶν διαθέσεων· συνεκλήθησαν ἕνεκα «ἐπειγούσης χρείας», ὁσάκις δηλ. ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἐκινδύνευεν ἐξ ἀπειλῶν κατ' αὐτῆς ταύτης τῆς Ἀληθείας, τῆς ὁποίας αὐτὴ εἶναι ὁ φορεὺς, εἰς περιόδους δηλ. τραγικὰς καὶ τεταμένως. Τοιαύτη δὲ περίοδος εἶναι, ἀναμφιβόλως, καὶ ἡ σημερινή, ὅτε ὄχι μόνον τὸ α ἢ τὸ β σημεῖον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησιν, ἀλλὰ αὐτὴ αὐτὴ ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτὸς οὗτος ὁ σωτηριολογικὸς πυρὴν τῆς Ὀρθοδοξίας. Συνεπῶς, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ἄρθρου, ἡ Σύνοδος θὰ πρέπει, ἐν πρώτοις, νὰ προχωρήσῃ εἰς μίαν ἐμπνευσμένην διαδήλωσιν τῆς Χριστιανικῆς μαρτυρίας τοῦ ποῖος εἶναι ὁ Θεὸς ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν, ὁ τριαδικὸς Θεός, ὁ Θεὸς τῆς Σταυρώσεως καὶ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ Θεὸς τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς. Θὰ πρέπει, ἐν συνεχείᾳ, νὰ μελετήσῃ τοὺς τρόπους, κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς αὐτὸς θὰ βιωθῆ εἰς τὰς δομὰς τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ἐνορίαν, τὴν λειτουργίαν, τοὺς κανόνας, τὴν προσωπικὴν ἐκάστου πνευματικότητα· θὰ πρέπει, κατόπιν, νὰ ἐπιλύσῃ τὰ δύο καίρια προβλήματα, τὰ ὁποῖα προβάλλουν σήμερον ἐπείγουσαν τὴν ἀνάγκην τῆς διευθετήσεώς των : τὴν ἐξ ἐπόψεως κανονικοῦ δικαίου ὀργάνωσιν τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς ὡς καὶ τὴν ἑνωσιν μετὰ τὰς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, γνωστὰς ὡς «μὴ — χαλκηδονίους». Δύο θέματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁμοίως ἡ Σύνοδος θὰ πρέπει ὡσαύτως νὰ χαράξῃ ὁδούς, εἶναι : ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ σχέσις τῆς πρὸς πολιτικὰ καὶ κοινωνικὰ συστήματα μὴ ἔχοντα τὰς αὐτάς πρὸς αὐτὴν μεταφυσικὰς βάσεις καὶ ἡ μετὰ τῶν ὁποίων συνύπαρξις θὰ ἠδύνατο νὰ ρυθμισθῆ δι' ὀρισμένων «μετα-πολιτικῶν» ἀρχῶν (π.χ. ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ὄχι ἐκ τοῦ κόσμου)· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἐπανασύνδεσις τῆς πρὸς τὰς δομὰς τῆς «παγκοσμίου» Ἐκκλησίας, δομὰς τὰς ὁποίας τὸ Μέγα Σχίσμα τοῦ 1054 κατέστησεν ἀνενεργήτους, ἀλλὰ αἱ ὁποῖαι θὰ πρέπει νὰ μελετηθοῦν ἐκ νέου, ἢν πρόκειται ἡ Μία Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπανεύρῃ τὴν ἐσωτερικὴν ἀρμονίαν τῆς, ὑπερβαίνουσα τόσον τὸν «ζωϊκὸν κυνισμόν» τῆς Δύσεως, ὅσον καὶ τὴν φοβισμένην ἀκίνησίαν τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ συγ-

γραφειὺς κατακλείει τὸ ἄρθρον τοῦ ποιῶν ἐκκλησίαν ὅπως καταρτισθῆ πρό-
γραμμα σαφὲς καὶ ἀκριβὲς τῆς Συνόδου καὶ ὅπως πολλαπλασιασθῶν εἰς
βάθος αἱ ἀνταλλαγαὶ γνωμῶν καὶ αἱ βιωματικαὶ οἰκειώσεις τῆς οἰκουμε-
νικῆς ἰδέας, οὕτως ὥστε ἡ μέλλουσα Σύνοδος νὰ καταστῆ, εὐθύς ἐξ ἀρ-
χῆς, ὀργανικὸν τμῆμα συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας, καρπὸς τοῦ ἐν αὐτῇ
ἐνοποιουμένου Πνεύματος.

Ἀπὸ τὸ αὐτὸ ἀνοικτὸν πνεῦμα αἰσιοδόξου συμμετοχῆς εἰς τὴν προε-
τοιμασίαν τῆς Μεγάλῃς Συνόδου διαπνέονται καὶ πολλὰ ἄλλα δημοσιεύ-
ματα ἢ ἐκδηλώσεις τοῦ ἔτους 1971. Οὕτω, εἰς τὰς 9 Ἰανουαρίου 1971 ἐγένε-
το εἰς Κρήτην, κατόπιν πρωτοβουλίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἀκαδημίας
Κρήτης, σύσκεψις θεολόγων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν
συνεζητήθη τὸ θέμα: «Ἡ Σύνοδος καὶ τὸ ποιμνιον τῆς Ἐκκλησίας» καὶ
ἐτονίσθη εἰσηγουμένων τοῦ τότε σεβ. Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελί-
νου, νῦν δὲ Μητροπολίτου Γερμανίας κ. Εἰρηναίου, ὡς καὶ τοῦ Γεν. Δι-
ευθυντοῦ τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἀλεξάνδρου Παπαδερῶ, ἡ ἀνάγκη ἄφ' ἐνὸς
μὲν τῆς ἀνακαινίσεως τῆς συνοδικῆς θεολογίας, ἄφ' ἑτέρου δὲ καὶ τῆς
προετοιμασίας τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας διὰ μίαν προσωπικὴν ἐκάστου
συμμετοχὴν εἰς τὸ μέγα τοῦτο διὰ τὴν Ἐκκλησίαν γεγονός²⁷. Εἰς ἄρθρον
τοῦ ἐπίσης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Πανορθόδο-
ξος Σύνοδος», ὁ π. Ἀντώνιος Ἀλεβιζόπουλος²⁸, ἐξαίρων τὴν θετικὴν
στάσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῆς Συνόδου καὶ τῆς ἀποστα-
λῆς τῆς, τῆς συναντήσεως δηλ. τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὸν σημερινὸν ἄνθρω-
πον, ἐτόνιζε πρό πάντων τὴν ἀνάγκην προσαρμογῆς εἰς τὸν σημερινὸν
ρhythμόν ζωῆς τῶν λειτουργικῶν Κειμένων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἀξιοσημεῖωτα ἐπίσης, διότι ἀπηχοῦν τὴν ἰδιότυπον προβληματι-
κὴν τῆς Ὁρθοδόξου Διασποράς, εἶναι καὶ τὰ Συνέδρια τῶν γαλλοφώνων
Ὁρθοδόξων Νέων εἰς Annecy (1 Νοεμβρίου 1971) καὶ Μασσαλίαν (20
Μαΐου 1972)²⁹. Ἐκ τούτων τὸ πρῶτον ἐξέφραζε τὰς μεγάλας ἐλπίδας, τὰς
ὁποίας οἱ νέοι συνέδεον πρὸς τὴν Σύνοδον, τὸ δεῦτερον δὲ προύχαιρε
καὶ εἰς συγκεκριμένας προτάσεις, π.χ. ὅπως ὁ 8ος Κανὼν τῆς Α' Οἰκουμε-
νικῆς Συνόδου ἐφαρμοσθῆ καὶ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Διασποράν, ἀποφευ-
χθῆ δὲ τὸ ἄτοπον τῶν παραλλήλων ὀρθοδόξων Μητροπολιτῶν καὶ Ἐπι-
σκοπῶν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν πόλιν. Ἀναλόγους ἐλπίδας καὶ προτά-
σεις ἐξέφρασαν τόσον ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῆς Παγκοσμίου Ὁμοσπον-

27) «Ἐπίσκεψις», 23/26-1-1971.

28) Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ περιοδικὸν «Kirche im Osten», τόμ. 14, 1971.

29) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 42/16-11-1971. Ὑπόμνημα τῶν ὀργανιστῶν τοῦ συνεδρίου τῆς
Μασσαλίας, ὑποβληθέν, ὁμοῦ μετὰ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ π. Κυρίλλου Ἀργέντη, εἰς τὴν
Γραμματεῖαν.

δίας της Ὁρθοδόξου Νεολαίας «Σύνδεσμος» εἰς Βοστώνην τὸ ἔτος 1972³⁰, ὅσον καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ἐργασίας αὐτῆς συνελθοῦσα εἰς Σαμπεξὺ τὴν 24 Αὐγούστου 1972 καὶ διατυπώσασα τὴν εὐχὴν, ὅπως ἡ μέλλουσα Σύνοδος ἀσχοληθῆ περὶ τὸ θέμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας, εἰδικώτερον δὲ τῆς Ἐκκλησίας ὡς αὕτη βιοῦται εἰς τὴν ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ κοινωνίαν τῶν κατὰ τόπους ὀρθοδόξων κοινοτήτων.

Παρὰ ταῦτα, δὲν ἔλειψαν αἱ φωναί, καθιστάμεναι μὲ τὴν πάροδον τῶν μηνῶν πολυπληθέστεραι, αἱ ὁποῖαι ἐξέφραζαν τὴν διαφωνίαν τῶν διὰ τὴν ἐπίσκευσιν τῶν διαδικασιῶν καὶ τὴν πρὸς τὴν Σύνοδον ταχεῖαν πορείαν χωρὶς τὸ ἔδαφος νὰ ἔχη προλειανθῆ ἐπαρκῶς. Ἰδίως μετὰ τὴν συνάντησιν τῆς Διορθοδόξου Προπαρσκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἰουλίου 1971, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ 1972, κολλαὶ ἦσαν αἱ ἀκούομεναι ἀντιρρήσεις, αἱ ὁποῖαι ἄλλωστε καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου νὰ ἀναβάλῃ τὴν διὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1972 προταθεῖσαν συνέλευσιν τῆς Α΄ Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως. Οὕτω, ὁ κολλὸς καὶ ἀξιοσέβαστος Σέρβος Ἀρχιμ. κ. Ἰουστίνος Πόποβιτς, εἰς μελέτην του δημοσιευθεῖσαν ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει εἰς Ἀθήνας τὸ 1971, ὑπὸ τίτλον «Ἐπικίνδυνος ἡ σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου»³¹, ἔλεγε: «προσωπικῶς δὲν βλέπω ὅτι κατὰ τὰς σημερινὰς περιστάσεις ὑπάρχει πράγματι ἀναπόφευκτος ἀνάγκη διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἐὰν ὅμως ὑπάρχη, τότε ἡ παροῦσα στιγμή εἶναι ἡ πλέον ἀκατάλληλος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας μας». Ἐπεσήμεινε δὲ ὡς ἀνασταλτικoὺς παράγοντας τὴν ἔλλειψιν καταλλήλου προετοιμασίας καί, τὸ κυριώτερον, τὴν ἔλλειψιν τῶν καταλλήλων πρὸς τοῦτο συνθηκῶν, εἰς βαθμὸν ὥστε πολλοὶ Ἱεράρχαι τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν «νὰ μὴ δύνανται, λόγῳ ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, νὰ ὁμολογήσουν Ὁρθοδόξως καὶ ἀγιοπατερικῶς, εἰς αὐτὴν τὴν ἐνδεχομένην μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ οἰκουμενικὴν Σύνοδον, τὰ ὀρθόδοξα δόγματα καὶ τὰς κανονικὰς ἀληθείας».

Τὰς ἀπόψεις αὐτάς τοῦ π. Ἰουστίνου συνεμερίσθη καὶ ὁ ἐπιφανὴς ρώσσος θεολόγος π. Ἰωάννης Meyendorff, εἰς ἄρθρον του ὑπὸ τὸν τίτλον «Πρὸς μίαν ὀρθόδοξον Μεγάλην Σύνοδον»³². Ἀναφέρων τὰς ἀπόψεις τοῦ π. Ἰουστίνου ὑπογραμμίζει, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρον δέον νὰ συγκεντρουῖται

30) «Ἐπίσκεψις», 37/17-8-1971.

31) Ἀρχιμ. Ἰουστίνου Πόποβιτς, Ἐπικίνδυνος ἡ σύγκλησις Οἰκουμενικῆς Συνόδου, Ἀθήναι 1971.

32) J. Meyendorff, Vers un grand concile orthodoxe (μετάφρασις ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, δημοσιευθέντος εἰς τὴν ἑφημερίδα «The Orthodox Church», Φεβρ., 1972, εἰς τὸ περιοδικόν: Vers l' Unité chrétienne, ἀρ. 5. Ἰουν. 1972.

οὐχί περί ζητήματα περιφερειακά, ὅπως εἶναι ἡ κωδικοποίησις τῶν ἱερῶν κανόνων, ἡ νηστεία κ.λπ., ἀλλὰ περί ζητήματα πραγματικά, ὅπως τὸ φλέγον θέμα τῆς ὀρθοδόξου Διασποράς. Ὁ συγγραφεὺς ὁμολογεῖ ὅτι ἡ Διάσκεψις ἐν Συμπεζὺ τοῦ 1968 ἐπανώρθωσεν ἐν μέρει τὰς ἀτελείας τοῦ παρελθόντος. Παρά ταῦτα, κατὰ τὴν γνώμην του, ἡ ἐπιτυχία τῆς Συνόδου ἐξακολουθεῖ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς σχέσεις μας ἐνὸς πνεύματος χριστιανικῆς ταπεινότητος καὶ πρακτικότητος. Ἐπιφυλάξεις ὡς πρὸς τὸ ὄριμον τοῦ χρόνου καὶ τὴν σκοπιμότητα τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ἐξέφρασεν ὁμοίως ὁ ἑλλην θεολόγος κ. Χρ. Γιανναρῆς³³, καταλήγων μάλιστα εἰς τὴν ἐκκλησίαν «νὰ ἀποτραπῆ ἡ ἄμεσος σύγκλησις τῆς Συνόδου μὲ κάθε τρόπο».

Ἐν τούτοις, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ πρέπει νὰ παρατηρηθῆ ὅτι, παραλλήλως, οὐδέποτε ἐσίγησαν καὶ αἱ φωναί, αἱ ὁποῖαι ἐκήρυξαν τὴν πίστιν των εἰς τὴν Σύνοδον καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῇ καὶ τῇ προετοιμασίᾳ τῆς ἐνεργὸν παρουσίαν τοῦ Παρακλήτου. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τὸ ἄρθρον τοῦ π. Δημητρίου Στανιλοάε³⁴, περὶ τοῦ χρέους τῆς Ὀρθοδοξίας ὅπως προχωρήσῃ εἰς τὸν χαραχθέντα δρόμον, συνεχίζουσα τὰς Συνόδους τοῦ ΙΔ' αἰῶνος.

Θέτων ἐπὶ τάπητος τὸ ὄλον πρόβλημα τῆς θεματολογίας τῆς Συνόδου, ὁ καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Στυλιανὸς Παπαδόπουλος, εἰς ἄρθρον του δημοσιευθέν εἰς τὸ περιοδικὸν «Γρηγόριος Παλαμᾶς»³⁵, ὑποστηρίζει τὴν ἄποψιν, ὅτι ὁ εὐρύτατος κατάλογος θεμάτων τῆς Ρόδου κατατείνει λογικῶς εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ὑπὸ τῆς μελλούσης νὰ συνέλθῃ Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου ἐνὸς «ἐγχειριδίου πίστεως», σκοπὸν ἀντιτιθέμενον πρὸς τὴν παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας, αὕτη ἠρκέσθη πράγματι κατὰ τὴν ἱστορίαν αὐτῆς εἰς τὴν διατύπωσιν ὀλιγοστῶν «ὄρων πίστεως», συγκροτηθέντων εἰς Σύμβολον, καὶ δὲν ἐπεξετάθη εἰς τὴν σύνταξιν σχολαστικῶν πνευματοκτόνων ἐγχειριδίων, τὰ ὁποῖα, μὲ τὸ νὰ θέλουν νὰ ἀπολιθώσουν τὸ πᾶν ἐν ἡμῖν εἰς ἓν στατικὸν οἰκοδόμημα, θὰ κατέληγον εἴτε εἰς τὴν ἀνάσχεσιν τῆς δυναμικῆς πορείας καὶ συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας εἴτε εἰς τὴν δημιουργίαν ἀπειρίας σχισμάτων. Ὁ κ. καθηγητὴς κατακρίνει ἐπίσης καὶ τὴν πρότασιν τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ὅπως ὁ κατάλογος τῆς Ρόδου ἀναθεωρηθῆ, δεδομένου ὅτι, κατ' αὐτόν, θὰ ἔδει μᾶλλον νὰ ἐγκαταλειφθῆ καὶ νὰ ἀντικατασταθῆ μὲ ἐν ἡ δύο κύρια θέματα ἀπασχολοῦντα τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα καὶ μέλλοντα πράγματι

33) Ἐφημ. «Τὸ Βῆμα» τῆς 26-3-1972.

34) «Ἐπίσκεψις», ἄρ. 89/27-11-1973.

35) «Ἐπίσκεψις», ἄρ. 62/3-10-1972.

νά τὸ βοηθήσουν εἰς τὸν πνευματικὸν τοῦ ἀγῶνα. Ὡς τοιαῦτα δὲ θέματα ὁ κ. καθηγητῆς προτείνει τὰ ἑξῆς³⁶ : 1. Τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένου, «καινοῦ», ἀνθρώπου πρὸς τὸν φυσικόν, καὶ δὴ καὶ τὸν σημερινὸν «ἐκκοσμικευμένον» ἄνθρωπον. 2. Τὸ ὀξύτερον καταστάν σήμερον πρόβλημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως τῆς ὀρθοδόξου Διασποράς, τὸ ὁποῖον θέτει εἰς κίνδυνον τὴν ἐκκλησιολογικὴν καὶ μυστηριακὴν ἐνότητα τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ 3. τὴν ἀντιμετώπισιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγχρόνων δεδομένων τοῦ προβλήματος τῆς Ἐνότητος τῆς Ὀρθοδόξου πρὸς τὰς Προχαλκηδονίους, τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν, τὴν Παλαιοκαθολικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν.

Διάφορον ἄποψιν διατυπώνει, ὡς πρὸς τὴν ἐπιλογὴν τῶν θεμάτων, ὁ καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου κ. Cedomir Drasković εἰς ἄρθρον τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε τὸν Δεκέμβριον 1972 εἰς τὴν μηνιαίαν ἐφημερίδα τοῦ Σερβικοῦ Πατριαρχείου «Pravoslavlje» ὑπὸ τὸν τίτλον : «Εἶναι τὰ πάντα ἔτοιμα διὰ τὴν Μεγάλην Σύνοδον;». Εἰς τοῦτο ὑποστηρίζεται ἡ ἄποψις ὅτι ἡ ὀριστικὴ διατύπωσις τῶν θεμάτων δὲν εἶναι ἔργον προπαρασκευαστικῶν ἐπιτροπῶν, οὔτε πανορθόδοξων διασκέψεων, ἀλλὰ αὐτῆς ταύτης τῆς Συνόδου. Αὕτη θὰ συγκληθῆ, ἔστω καὶ μὲ περιορισμένην προπαρασκευήν, ἐάν ἡ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ τὸ ζητῇ· «ἐάν, ἀντιθέτως, ἡ σύγκλησις δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς πραγματικὴν ἀνάγκην, οἰαδήποτε Θεολογικὴ προπαρασκευὴ εἰς οὐδὲν χρησιμεύει».

Ὑπὸ ἱστορικὸν Θεολογικὸν πρῶσιμα ἐξετάζουν τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου εἰς προγενεστέρας αὐτῶν μελέτας, δύο ἕτεροι ὀρθόδοξοι Θεολόγοι, ὁ π. Ἀθανάσιος Γιέβιτς εἰς μελέτην τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον : «Παράδοσις καὶ ἀνανέωσις ἐν τῷ θεσμῷ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων»³⁷ καὶ ὁ καθηγητῆς κ. Νικόλαος Athanassiou εἰς τὴν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἡ σύνοδος εἰς τὴν ὀρθόδοξον ρωσικὴν Θεολογίαν»³⁸. Καὶ οἱ δύο ἐκκινοῦν ἀπὸ τὸ θεμελιώδες ἐκκλησιολογικὸν γεγονός, ὅτι ἡ πρωταρχικὴ κανονικὴ δομὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἡ «συνοδικότης» αὐτῆς (ρωσιστί : sobornost), ἡ ὁποία ὁμοῦς θὰ πρέπει νὰ ἐννοηθῆ εὐρύτατα ὡς ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία ἁπασῶν τῶν ἀποτελουσῶν τὸ μυστικὸν σῶμα τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν, ἤτοι τῶν κατὰ τόπους πιστῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν κανονικῶς χειροτονημένον Ἐπίσκοπόν των. Ἐκάστη τοπικὴ Σύνοδος, ἐκάστη συλλειτουργία, ἐκάστη ἀλληλοεπικοινωνία καὶ ἐπίσκεψις, παρατηρεῖ ὁ π. Γιέβιτς, ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν τῆς συνοδικότητος τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὁμοῦς αὐτὴν «κοῦ», εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, «εἶναι ἡ φωνὴ καὶ

36) Εἰς «Σημείωμα» αὐτοῦ, ἀπὸ 10 Ἰαν. 1973, ὑποβληθὲν εἰς τὴν Γρμματείαν.

37) Συνοδικά, Γ', σελ. 65 κ. ἑξ.

38) Ἐνθ' ἄν., σελ. 43 κ. ἑξ.

ἡ μαρτυρία τῶν Ὁρθοδόξων Ἐπισκόπων καὶ τοῦ λαοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν ;» Αἱ μέχρι σήμερον προετοιμασίαι καὶ ἐκδηλώσεις, γινόμεναι ἐρήμην τῆς ζώσης περὶ συνοδικότητος ἐμπειρίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ καταλήξασαι εἰς τὴν συγκρότησιν καταλόγου θεμάτων κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Βατικανοῦ καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, οὐδόλως πείθουν ὅτι θὰ ὀδηγήσουν εἰς ἀποφάσεις σωτηριολογικῆς σημασίας, τῆς μόνης ἢ ὅποια θὰ διησφάλιζεν εἰς μίαν Σύνοδον τὸν ὄντως οἰκουμενικὸν χαρακτήρα της. Ὁ καθηγητῆς Ἀθανάσιος δὲν ἀρνεῖται μὲν τὴν πρωταρχικότητα τῆς τοιαύτης ἐννοίας τῆς καθολικότητος ὡς εὐχαριστιακῆς κοινωνίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, δέχεται ὁμως ἐκ παραλλήλου καὶ τὴν ἰδέαν μιᾶς, ἰδεατῶς ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς Οἰκουμένης ἀπλουμένης ὑπερτάτης κανονικῆς ἐξουσίας ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, τὴν Οἰκουμηνικὴν Σύνοδον. «Αἱ δύο αὗται ἀρχαί, παρατηρεῖ ὁ ἔλληγιμ. κ. Καθηγητῆς (ἦτοι ἡ τοπικὴ εὐχαριστιακὴ κοινωνία καὶ ἡ οἰκουμηνικὴ Σύνοδος) συμπληρῶνουν ἀλλήλας. Καὶ τοῦτο διότι αἱ ἀρχαί τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου εἶχον ἀρκούντως διεισδύσει εἰς τὴν συνείδησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς τῶν Οἰκουμηνικῶν Συνόδων, ὥστε οὗτοι νὰ δύνανται, ἂν καὶ ἐξακολουθοῦντες νὰ θεωροῦν τὴν Σύνοδον ὡς μίαν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, νὰ ἀποδέχωνται συγχρόνως τὴν δυνατότητα μιᾶς χηρείας τῆς ἐξουσίας αὐτῆς». Αἱ Οἰκουμηνικαὶ Σύνοδοι δὲν ἀποτελοῦν μίαν ἠδιάσπαστον χρονικῶς ἐξουσίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· συνέρχονται «σπουδαίας καὶ ἐπείγουσης χρείας ἕνεκα» κατ' ἀσυνεχῆ διαστήματα. «Ἦτο δυνατόν» ἐπομένως, «ἡ Ἐκκλησία νὰ ὑπάρχῃ δι' 100 ἢ ἔστω 200 ἔτη χωρὶς ὑπερτάτην ἐξουσίαν;». Ὡς ἐκ τούτου, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀρνηθῆ κανεὶς τὴν ὕπαρξιν μιᾶς ὑπερτάτης κανονικῆς ἀρχῆς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἐκκλησίᾳ (ἐκείνης ἀκριβῶς ἢ ὅποια προσδίδει εἰς αὐτὴν τὸν χαρακτήρα αὐτῆς ὡς Ecclesia Universalis), πρέπει νὰ δεχθῆ τις ἐκ παραλλήλου τὴν κανονικὴν αὐτοτέλειαν τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, κοινοτήτων, τῶν ὁποίων ὁ consensus, ἢ ἀποδοχὴ ἐκ μέρους των, τῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων καθιστᾷ ταύτας τὸ πρῶτον ὄντως οἰκουμηνικὰς, ὅπως αἱ περιπτώσεις μὴ ἀποδοχῆς τῶν ὡς Οἰκουμηνικῶν συγκληθειςῶν συνόδων τῆς Ἱερείας (755) καὶ τῆς Φλωρεντίας — Φερράρας (1439) ἀποδεικνύουν. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἡ ἀρχὴ τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος ὑπερίσχυε τελικῶς — καὶ ἐν τῇ πράξει — τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος, τῆς Ecclesia Universalis, ὑπερίσχυσε τῆς εὐχαριστιακῆς κοινότητος. Αἱ δύο, ὅθεν, ἐκκλησιολογίαι, καταλήγει ὁ συγγραφεὺς, ἢ Ὁρθόδοξος καὶ ἡ Καθολικὴ εἶναι, εἰς τὴν οὐσίαν των, δίδυμοι ἀδελφαί, καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ κοινὸν ἱστορικὸν παρελθόν των. ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰς πηγὰς τῆς περὶ Ἐκκλησίας καὶ συνοδικῆς αὐτῆς δομῆς θεολογικῆς σκέψεως.

Τὴν τοιαύτην, εἰς τὴν βάσιν τῆς ἐκκλησιολογικῆν, καὶ δὴ καὶ ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν περὶ Ἐκκλησίας θεολογίαν, τοποθετήσιν τοῦ προβλήματος τῆς Συνόδου ἔρχονται νὰ προωθήσουν αἱ «Παρατηρήσεις» τοῦ καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης κ. Γαλίτη «ἐπὶ τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς μελλούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας»³⁹. Ὁ συντάκτης αὐτῶν, ἀφοῦ ἐν ἀρχῇ διαπιστώσῃ ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τοῦ ὀρθοδόξου ποιμνίου μένει ἀμέτοχον τοῦ μεγίστου τούτου διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας θέματος, θέτει τὰ ἐρωτήματα ἂν ὑπάρχῃ κατ' ἀρχὴν λόγος συγκλήσεως τοιαύτης Συνόδου, ἂν αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς μέλλουν νὰ ἔχουν δογματικὸν ἢ κανονικὸν χαρακτήρα καὶ ἐὰν ἔχῃ μέχρι στιγμῆς γίνει ἡ κατάλληλος προεργασία. Κατὰ τὸν συντάκτην τῶν «παρατηρήσεων» πρὸ παντός ἄλλου, προέχει τὸ θέμα τῆς διευκρινήσεως τῆς φύσεως τῆς Συνόδου, ἵνα αὕτη συνεργομένη ἔχει σαφῆ ἐπίγνωσιν τοῦ χαρακτήρος καὶ συνεπῶς τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἔρχεται νὰ ἐπιτελέσῃ. Διότι, ἐὰν ἡ Σύνοδος αὕτη ἐννοοῦσα ἑαυτὴν ὡς «οἰκουμενικὴν», θελήσῃ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ δογματικὰ ζητήματα, προβάλλει ἀμέσως καὶ αὐτομάτως τὸ πρόβλημα τῆς συμμετοχῆς τῶν ρωμαιοκαθολικῶν εἰς αὐτήν, καὶ ἐπομένως, τὸ πρὸς αὐτὸ ἀρρήκτως συνδεδεμένον πρόβλημα τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα καὶ τοῦτο διότι οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν ἔχουν ἐπισήμως δι' ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικασθῆ καὶ χωρισθῆ ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄρα δικαιοῦνται τυπικῶς νὰ παρακαθήσονται μεθ' ἡμῶν εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Δυνάμει ποίας λογικῆς θὰ θεωρηθοῦν παρατηρηταὶ ἀπλῶς καὶ ὄχι σύνεδροι; Ἡ μήπως θὰ τοὺς θεωρήσωμεν ὡς συνέδρους διὰ νὰ τοὺς καταδικάσωμεν ἀφοῦ πρῶτον, βεβαίως, ἀκούσωμεν τὰς ἀπόψεις τῶν; Καί, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ τοὺς ἀντιμετωπίσωμεν; Καὶ ἐὰν πράξωμεν οὕτω μὲ τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς, τί θὰ πράξωμεν μὲ τὰς ἄλλας ἐκκλησιαστικὰς ὁμολογίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν καὶ αὐταὶ ἐπισκοπᾶτον, ἀλλ' οὐχὶ ὄλαι ἐξ αὐτῶν ἀναγνωρίζουν τὴν Ἰερωσύνην ὡς μυστήριον χωρὶς καὶ νὰ ἔχουν ἀποκοπῆ τῆς Ἐκκλησίας δυνάμει ἀποφάσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου; Ἰδού, λέγει, προβλήματα τῶν ὁποίων ἡ διευθέτησις θὰ ἔδει νὰ προηγηθῆ πάσης ἀποφάσεως συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὰ ὁποῖα ὁμως μέχρι στιγμῆς οὐδόλως ἔχουν ἀντιμετωπισθῆ. Ὡς πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ χαρακτήρος τῶν ἀποφάσεων τῆς Συνόδου ὁ συντάκτης παρατηρεῖ, ὅτι δογματικὰ θέματα δὲν ἀπασχολοῦν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὸ ὀρθόδοξον πλήρωμα (πλὴν τοῦ προβλήματος τῆς ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅπερ ὁμως εἶναι στενῶς συνυφασμένον πρὸς τὸ τοῦ πρωτείου τοῦ Πάπα) καὶ ὅτι αἱ ἀποφάσεις τῆς Συνόδου θὰ πρέπει νὰ τάμουν κυρίως προ-

39) Περίληψις αὐτῶν εἰς τὴν «Ἐπίσκεψιν», ἄρ. 195/9-7-1974.

βλήματα κανονικά, ήτοι άφορώντα εις την ζωήν της Έκκλησίας. Ό συντάκτης παρατηρεϊ, ότι ό κατάλογος των θεμάτων της Ρόδου νοσεϊ βαθύτατα, διότι άφ' ενός μόν άποτελεϊ αέρανον ύπερεκατόν θεμάτων, όπου άκριβώς σφραύονται δογματικά και κανονικά θέματα χωρίς συνάρτησιν μεταξύ των, άφ' έτέρου δέ όμιλεϊ περι «μελέτης» πολλών έξ αυτών, ώστε νά διδεται ή έντύπωσις ότι ή μέλλουσα νά συνέλθη Σύνοδος δέν θεωρεϊ έαυτήν ως Οικουμενικήν, όποτε και μόνον θά είχε τό κύρος νά τάμη αυθεντικώς ζητήματα, άλλ' άπλώς αναμιγνύεται εις τό έργον της θεολογικής έρεύνης και έπιστήμης της όποιας τά πορίσματα κανονικώς θά έδει νά χρησιμοποιη εις τάς άποφάσεις της. Δι' άπαντας τοϋς λόγους τούτους καταλήγει ό κ. Καθηγητής, δέν δύναται νά λεχθη ότι έχει ήδη γίνει ή δέουσα προπαρασκευή διά την μέλλουσαν Σύνοδον.

Ός πρός την θεματολογίαν της Συνόδου σημειοϋμεν έπίσης τάς άπόψεις του Θεοφιλ. Έπισκόπου Εϋδοκιάδος κ. Γεωργίου Wagner, δημοσιευθείσας εις την «Έπίσκεψιν»⁴⁰. Εις ταύτας, ύποστηρίζεται ότι ναι μόν δέν ύπάρχουν σήμεραν έκκρεμη δογματικά ζητήματα πρός επίλυσιν, άλλ' ότι ή Όρθοδοξία καλεϊται σήμεραν νά δώση μίαν άπάντησιν εις τά ύπό του Οικουμενικού διαλόγου τιθέμενα ζητήματα: ότι μία λειτουργική μεταρρυθμισις είναι μόν αναγκαία, άλλ' ότι αυτή είναι μάλλον ώρισμένων κατά τόπους λειτουργικών και πνευματικών κέντρων ή αυτής της Συνόδου, ή όποία θά ήδύνατο νά δώση την πρός τοϋτο έλευθερίαν χαράσσουσα παραλλήλως και την γενικήν γραμμήν της τελέσεως της Θεϊας λειτουργίας εις γλώσσαν καταληπτήν και ότι μία συστηματοποίησις και διασαφήνισις του Κανονικού δικαίου της όρθοδόξου Έκκλησίας είναι αναγκαία ως και ή ύπερπήδησις των ένδοορθοδόξων διαιρέσεων και ή διακρίβωσις του τρόπου κατά τον όποιον οι πιστοί άλλων όμολογιών γίνονται δεκτοί έντός των κόλπων της Όρθοδόξου Έκκλησίας. Τέλος, ως ένδιαφερούσας άπόψεις επί της θεματολογίας της Συνόδου περιέχοντα θά πρέπει νά αναφερθοϋν και τά άρθρα: του σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδη, «Άπαιτήσεις των Όρθοδόξων Έκκλησιών εκ της συγκληθησομένης Άγίας και Μεγάλης Συνόδου της κατ' Ανατολάς Έκκλησίας»⁴¹ και του σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. Ιακώβου: «Η Μεγάλη Σύνοδος (ό κατάλογος των θεμάτων και ή προετοιμασία του έργου αυτής)»⁴². Όμοίως και αι άπόψεις του σεβ. Μητροπολίτου Καρθαγένης κ. Παρθενίου, δημοσιευθείσαι εις την «Έπίσκεψιν»⁴³.

40) «Έπίσκεψις», άρ. 82/22-8-1973, 83/4-9-1973, 84/18-9-1973.

41) «Συνοδικά» I, σελ. 11 κ. έξ.

42) Ένθ' άνωτ., σελ. 17 κ. έξ.

43) «Έπίσκεψις», άρ. 82/22-8-1973.

Η σύνοψις των διατυπωθεισών άπόψεων ως πρός την άναθεώρησιν του ύπό της Α'

(β) Ειδικώς ἐπὶ τῶν ἐξ θεμάτων ἐξενεχθεῖσαι ἀπόψεις.

Μεταβαίνοντες νῦν εἰς τὴν συνοπτικὴν παράθεσιν τῶν ἀπόψεων, αἱ ὁποῖαι ἐξηγέθησαν ἐπὶ τῶν ὀρισθέντων εἰς Σαμπεζὺ τὸ 1968 ἐξ εἰδικῶν θεμάτων ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἐπεξεργασίας αὐτῶν τὸ 1971 ὑπὸ τῆς Διορθοδόξου

Πανορθοδόξου Διασκέψεως Ρόδου (1961) καταρτισθέντος καταλόγου θεμάτων τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου συνίσταται εἰς τὰ ἀκόλουθα:

α) Ὅτι δέον ὅπως πρυτανεύσῃ τὸ κριτήριον τοῦ σεπτοῦ ἐκείνου Πατριαρχικοῦ καὶ Συνοδικοῦ Γράμματος, καθ' ὃ ὁ κατάλογος δέον ὅπως «κατὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ κατὰ τὴν ἐκτασιν αὐτοῦ ἀντιποκρίνηται εἰς τὰς οὐσιώδεις ἀνάγκας τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ ὁδηγῇ εἰς συντόμωσιν τοῦ τρόπου τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου».

β) Ὅτι ἡ ἀναβολὴ τῆς συγκλήσεως τῆς Α' Προσσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως, ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ἰδιαίτερος εὐεργετικὴ, ἐὰν ληθῇ ἵπ' ὄψιν ἡ γενομένη ἐν τῷ μεταξύ προεργασία βάβους ἐν τῇ κινητοποιήσει τοῦ πληρώματος, ἡ ὁποία καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τῶν κλέον ἐπικαιρῶν διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας συνοδικῶν ζητημάτων.

γ) Ὅτι, γενικῶς εἰπεῖν, τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀναμένει ἐκ τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ἡ ὁποία ὡς μέγα ἱστορικὸν γεγονός θά ἀποτελῇ ὄρσημον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰσως τῆς ἀνθρωπότητος καὶ προνόμιον τῆς γενεᾶς ἡμῶν, νὰ προέλθῃ τι τὸ μέγα καὶ ἐξόχως σοβαρὸν διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας ὅθεν καὶ ὁ κατάλογος νὰ περιέχῃ θέματα, ἅτινα ἀπασχολοῦν τὸ πλῆρωμα τῆς Ἐκκλησίας σοβαρῶς καὶ εἶναι σημαντικὰ διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν ἐν αὐτῇ εὐταξίαν καὶ οὐχὶ θέματα, ὧν ἡ ἐπίλυσις ἢ μὴ οὐδένα ἀντίκτυπον θά ἔχῃ ἐπὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἅτινα ἀπλῶς θά καταχωρισθοῦν εἰς τὰ κείμενα τῶν ἀποφάσεων, ὥστε οὐδεὶς νὰ γνωρίζῃ μετ' ὀλίγον, οὐ μόνον τὰς ἀποφάσεις, ἀλλ' οὐδ' αὐτὰ τὰ θέματα, ἅτινα ἀπασχόλησαν τὴν Σύνοδον, ἢς ἡ σύγκλησις ἰσως θά ἀναφέρεται ἀπλῶς εἰς τὰ εἰδικὰ ἐγχειρίδια τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ὅποτε, πρὸς τί ἢ σπατάλη κόπου, χρόνου καὶ ἐξόδων; (Γ. Γαλίτη, παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ καταλόγου τῶν θεμάτων τῆς μελλούσης Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, σ. 6).

Δέον ὡσαύτως νὰ ὑπογραμμισθῶσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ ἀκόλουθα:

1. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἢ πλήρης σχεδὸν ὁμοφωνία ἡ ὁποία ἐξεφράσθη ὡς πρὸς τὴν ἀποφυγὴν συνοδικῆς ἀντιμετώπισεως ὅλων τῶν θεμάτων τῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Πίστις καὶ δόγμα» εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ρόδου ἐμπεριεχομένων. «Θέματα δογματικὰ συγκλονίζοντα τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ ὁδηγοῦντα τὸ ποιμνιον εἰς αἵρεσιν, ὡς κατὰ τὸ παρελθόν, τὸ τριαδικὸν ἢ τὸ χριστολογικὸν ἢ τὸ τῶν εἰκόνων, νομίζω ὅτι σήμερον δὲν ἀπασχολοῦν τὸ ὀρθόδοξον πλῆρωμα, παρ' ὅλας τὰς τυχόν ἀντιθέτους γνώμας καὶ τὰ ὑποστηριζόμενα ὑπὸ ἐνίων θεολόγων, προτεινόντων θέματα πρὸς συζήτησιν ὑπὸ τῆς Συνόδου» (Γ. Γαλίτης).

Δὲν ὑπάρχουν σήμερα μεμονωμένα δογματικὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θά ἠδύναντο νὰ παρουσιάσουν ἐνδιαφέρον παρόμοιον πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπαρουσίαζον ζητήματά τινα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Ἐπίσκοπος Εὐδοκιάδος Γεώργιος Wagner).

2. Τὸ αὐτὸ περὶ τοῦ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τὸν τίτλον «Θεῖα λατρεία» σπονδυλωθέντων θεμάτων.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν χρειάζεται βυσικῶς — ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου πρέπει ὅλοι οἱ μέτοχοι νὰ εἶναι σύμφωνοι μίαν «λειτουργικὴν μεταρρύθμισιν». Βεβαίως διὰ νὰ

Προπαρμυσκευαστικής 'Επιτροπής, οδηγούμεθα εἰς τὴν ἀποκρυστάλλωσιν τῆς κάτωθι συνθετικῆς εἰκόνας :

1. Κατὰ τὴν ὁμόφωνον σχεδὸν γνώμην τῶν Ὁρθόδοξων θεολόγων, τὸ περὶ Ἰ. Παραδόσεως θέμα δὲν ἔχει ἀνάγκην τὸ γε νῦν συνοδικῆς ἀντιμετωπίσεως. Θὰ ἦτο ἄσκοπος καὶ ἐπικίνδυνος ἴσως ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ θέματος, τὸ ὅποιον δὲν ἀπειλεῖ κατὰ τρόπον αἰρετικὸν ἢ σχισματικὸν τὴν σύγχρονον Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Οὕτε ἡ περὶ Συνόδων πρᾶξις τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας θὰ ἐδικαίου παρομοίαν διαγραμμάτευσιν. Διὰ ποῖον λόγον δέον νὰ συμβῆ τοῦτο σήμερον : Ὑφίστανται ἐκτός τῶν ὀλίγων δογματικῶν, οἱ ὅποιοι ἐνδιαφέρονται εἰδικῶς διὰ τὸ θέμα τοῦτο, πιστοὶ καθόλου, οἱ ὅποιοι νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς παρομοίου διατυπώσεως : Καὶ συνέβη ποτὲ νὰ συγκληθῇ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος πρὸς ἐπίλυσιν θεολογικῶν προβλημάτων, χωρὶς νὰ ἐνδιαφερθῇ προηγουμένως ὁ λαὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὅποιος ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀγνοεῖ τελείως ἴσως

μείνη ὁ λειτουργικὸς βίος ζωντανὸς χρειάζεται διαρκῶς ὀρισμένους νέας ὠθήσεις. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἀνατολικῆς Λειτουργικῆς τοιαῦται ὠθήσεις ἐδίδοντο πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου πνευματικοῦ κέντρου, ὅπως π.χ. ὑπὸ τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Τάφου ἢ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σάββα παρὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου ἢ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ λειτουργικὴ τάξις, τὸ «τυπικὸν» τῶν κέντρων τούτων παρελαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ὡς πρότυπον. Καμμία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὅμως δὲν ἐπελήφθη ποτὲ «ἐκ τῶν ἄνω» τῆς ζωῆς πορείας τῆς ἱστορίας τῆς Λειτουργικῆς κατὰ τρόπον ἀποφασιστικόν. Διατὶ πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ υιοθετήσωμεν σήμερον νέας μεθόδους; (Ἐπίσκοπος Εὐδοκιάδος Γεώργιος).

3. Ἐκ τῶν θεμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν «διοίκησιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν» τὸ ζωτικώτερον καὶ ἐπικαιρότερον εἶναι τὸ ἡμερολογικὸν ζήτημα.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐντονον ἐνδιαφέρον ἐπέσπασεν ἡ «Κωδικοποίησις τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ κανονικῶν διατάξεων» ἵνα τῶν ἑν ἐν καιρῷ τῆς ἐγκρίσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Κατὰ τινὰς ἡ κωδικοποίησις ἐπαίγει. Οὕτως ὁ καθηγητὴς Γ. Γαλίτης, παραπέμπων εἰς μελέτην τοῦ Β. Χ. Ἀρχοντῶν, νῦν Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, περὶ τὴν κωδικοποίησιν τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ, Θεσσαλονίκη, 1970, ἴδε σελ. 89 κ. ἐξ. καὶ 93 κ. ἐξ., ἰσχυρίζεται ὅτι «τὸ ἔργον τῆς κωδικοποιήσεως τῶν ὑπαρχόντων συνόδων δὲν θὰ πρέπει νὰ παροραθῇ ὑπὸ τῆς μελλούσης Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἔργον σημαντικόν, ἀναγκαῖον, δι' ὃ ὅμως ἀπαιτεῖται μακρὰ καὶ ἐπίπονος προεργασία». Ἡ Γραμματεία συμμαρίζεται τὴν ἄποψιν τῶν θεολόγων ἐκείνων (Βλ. Φειδᾶς, κλπ.), οἵτινες θεωροῦν τὴν κωδικοποίησιν τῶν ἱ. κανόνων ὡς ρωμαιοκαθολικὴν ἐπιπόνησιν, προσιδιάζουσαν ἴσως εἰς μεταγενεστέρην δυτικὴν ἀντίληψιν, οὐχὶ ὅμως εἰς τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ἥτις ἐθέσπιζε πάντοτε κατὰ τὰς ὑφισταμένας ἀνάγκας καὶ δυνατότητας κανόνας πρὸς ὑποβοήθησιν τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἀναρῆ τὴν κατὰ τὸ παρελθὸν κανονικὴν ἔκφρασιν καὶ αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ὡς τὰ σοβαρώτερα πλέον ἐπίκαιρα καὶ εὐαίσθητα θέματα ἐκρίθησαν σχεδὸν ὁμοφώνως τὰ εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας ἀναφερόμενα, τὰ ὅποια εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ρόδου περιελήφθησαν ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σχέσεις Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας» καὶ «Σχέσεις τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον».

τὴν ὑπαρξιν τῶν προβλημάτων τούτων: Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὀκτώ πρώτων αἰῶνων αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι συνεκαλοῦντο, «χρείας ἐπείγουσης καὶ ἀφορμῆς ἡτιολογημένης», ἤτοι πρὸς ἐπίλυσιν προβλημάτων, τὰ ὅποια εἶχον ὀριμάσει καὶ ἀπασχόλουν τοῦλάχιστον ζωτικῶς ὀλοκλήρον τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ οἱ δογματικοὶ ὄροι τῶν πρώτων Συμβόλων τῆς Πίστεως δὲν εἶναι ξηρά, ὀρθολογιστικὴ, συνοδικὴ διατύπωσις, ἀλλὰ βιωματικὴ, δοξολογικὴ καὶ ὑμνολογικὴ πίστις, πρὸς διατύπωσιν τῆς ὁποίας λαμβάνονται ὡς βάσις τὰ ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν βαπτιστικά ἐν χρήσει σύμβολα. Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Ἐλλογιμ. Καθηγητὴς κ. Π. Τρεμπέλας εἰσηγείται⁴⁴, ὅπως ἀποφευχθῆ ἡ νέα ἐμφανιζομένη ἐξ ὀλοκλήρου διατύπωσις καὶ δὴ κατὰ τρόπον τοσοῦτον ἐκτενῆ καὶ «κατὰ μίμησιν τῶν Διαταγμάτων κλπ. τῆς Νέας Βατικανῆς Συνόδου» καὶ προτιμηθῆ ἡ ἰδικὴ μας παλαιὰ καὶ βραχυτέρα καὶ περισσότερον σύντομος καὶ σαφής. Ἡ Ἱερὰ Παράδοσις, συνεχίζει, «περιλαμβάνεται κυρίως εἰς τὴν *Consensum Patrum*, τοὺς ὄρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τὴν ἀρχαίαν λειτουργικὴν πράξιν καὶ τὰ ἀρχαῖα ἐγκυρα σύμβολα». Ὅμοίως δὲ καὶ οἱ Ἐλλογιμ. Καθηγηταὶ Π. Μπρατσιώτης, Π. Τρεμπέλας, Κ. Μουρατίδης, Ἀ. Θεοδώρου καὶ Ν. Μπρατσιώτης εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτῶν τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος⁴⁵, παρατηροῦν ὅτι «... εἶναι ἀδιανόητον αἱ ὀρθόδοξοι Σύνοδοι νὰ ἐνασχολοῦνται μὲ θεωρητικὰ προβλήματα, τὰ ὅποια δὲν προβάλλονται καὶ δὲν ἀπασχολοῦν εἰκότως τὴν ἐν τῷ κόσμῳ στρατευομένην ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν». «Ὅ,τι δὲ ἔχει ἀνάγκην ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, δὲν εἶναι νὰ πληροφορηθῆ τί εἶναι ἡ παράδοσις, ἀλλὰ νὰ ζήσῃ τὴν παράδοσιν ταύτην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καθὼς ὁ Φίλιππος δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Ναθαναὴλ δι' ὀρισμοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς προσκλήσεως «ἔρχου καὶ ἴδε» (Ἰω. 1, 46)». ⁴⁶

2. Ὡς πρὸς τὴν «πληρεστέραν συμμετοχὴν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας» κρίνεται ὑπὸ πολλῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὀρθῆ ἢ ἐν τῷ εἰσηγητικῷ κειμένῳ τῆς διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισημανθεῖσα ἄποψις⁴⁷, καθ' ἣν τὸ θέμα περὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι σαφὲς ἐξ ἐπόψεως δογματικῆς καὶ κανονικῆς καὶ δὲν ἀπασχολεῖ ἰδιαιτέρως τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

44) Εἰς προσωπικὴν του ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Γραμματέα ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου.

45) Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία, Ἀθήναι 1972, σελ. VI.

46) Γ. Γαλίτη, Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ καταλόγου θεμάτων τῆς μελλούσης Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, σελ. 10.

47) Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, σελ. 77.

Οὐχ ἦττον ὁμως, ὡς παρατηρεῖ ὁ ὑφηγητὴς κ. Ν. Μαιτσούκας, «τὸ πρόβλημα τοῦτο παρουσιάζεται ἀρκούντως ὀδυνηρὸν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας, διότι οἱ λαϊκοὶ ὁλονέν καὶ ἀποξενώνονται ἐκ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας (ὅπερ ἀποτελεῖ γενικὸν φαινόμενον εἰς τὴν ζωὴν τῶν Ἐκκλησιῶν) καὶ συνάμα δημιουργεῖται εἰς αὐτοὺς ἡ ἐδραία πεποιθήσις ὅτι, λόγῳ τῆς κατὰ τινα τρόπον παθητικῆς των θέσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐδεμίαν εὐθύνην ἔχουν διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ζωῆς ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, ἀναμένοντες τὰ πάντα ἀπὸ τὸν κληρὸν. Οὕτως εἰς πολλὰς περιπτώσεις παρατηρεῖται ἀτυχῶς ἡ μαγικῶ τῷ τρόπῳ ἀποδοχὴ ὑπ' αὐτῶν τῶν δωρῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»⁴⁸.

Ἐναντιδράσεις προὐκάλεσε ἐπίσης τὸ εἰσηγητικὸν κείμενον τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καὶ παρὰ τῷ Ἑλλογιμ. Καθηγητῇ κ. Ἰω. Καρμίρη, ὅστις ὑπέβαλε τῇ Γραμματείᾳ μακρὰν θεολογικὴν καὶ ἐκκλησιολογικὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος⁴⁹.

«Ἔργον τῆς μελλούσης πανορθοδόξου Συνόδου» παρατηρεῖ, «εἶναι νὰ καθορίσῃ ἐπακριβῶς καὶ ἐπαναδώσῃ εἰς τοὺς λαϊκοὺς πάντα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διδασκαλίας τῆς Κ. Διαθήκης καὶ τῆς Ἀποστολικῆς Παραδόσεως καὶ γενικῶς νὰ καθορίσῃ τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτοῖς θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς ἠθέλησε καὶ ἔταξε αὐτὴν ὁ θεὸς Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τοῦτο μὲν ὅτι ἡ θέσις αὕτη τῶν λαϊκῶν καὶ ἡ διάκρισις αὐτῶν ἀπὸ τῶν κληρικῶν ἀπορρέουσιν ἐκ θείας διατάξεως καὶ ἐδράζονται ἐπὶ τῆς ἱεραρχικῆς δομῆς τοῦ ὀρθοδόξου ἐκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος, τοῦτο δὲ ὅτι ἡ παραγκωνισίς καὶ ἀχρηστεύσις τῶν λαϊκῶν ὀδηγεῖ εἰς πτώσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ θρησκευτικῆς συνειδήσεως αὐτῶν . . . καὶ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας . . . καὶ γενικῶς εἰς ἐκκλησιαστικὴν παρακμὴν»⁵⁰. Ὁ συγγραφεὺς κατακρίνει ἐν συνεχείᾳ τὴν ἄποψιν τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς ὅτι τὸ θέμα τοῦτο δὲν εἶναι, τὸ γε νῦν ἔχον, φλέγον, ὑποστηρίζων ὅτι «ἔχει ἤδη θέσει τοῦτο καὶ ἡ ἐποχὴ ἡμῶν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις δὲν δύναται νὰ προσποιητῆ ἄγνοιαν αὐτοῦ»⁵¹. Ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐξήνεγκεν ἐπίσης καὶ ὁ πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κύριλλος Ἀργέντης κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὀργανωθὲν Συνέδριον τῆς Ὁρθοδόξου Νεολαίας εἰς εἰς Annecy (1.11.1971)⁵².

48) Ν. Μαιτσούκας, Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Γραμματεῖαν Προπαρασκευῆς τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Θεσσαλονίκη 8. 2. 1972.

49) «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 51/28-3-1972.

50) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 8—9.

51) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 9.

52) Commentaire sur la résolution introductive préconciliaire concernant «une participation plus complète des laïques dans la vie de l'Église».

3. Ὡς πρὸς τὴν «Ἀναπροσαρμογὴν τῶν περὶ Νηστείας Ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς», πλὴν τῶν προτάσεων τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐνδείκνυται πρὸ πάντων ὅπως ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἡ σοβαρὰ καὶ ἐμπεριστατωμένη μελέτη τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, διατυπωθεῖσα εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 27 Πρωτόκολλον τῆς Ἱ. Συνόδου αὐτῆς. Τοῦτο εἶναι ἀφιερωμένον κυρίως εἰς τὸ θέμα τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς νηστείας, διαλαμβάνει ὁμως παραλλήλως καὶ προτάσεις περὶ δογματικῆς προσεγγίσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου ὡς καὶ περὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

4. Ὡς πρὸς τὰ «Κωλύματα Γάμου», τὸ εἰσηγητικὸν κείμενον τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς παραμένει ἡ κυριώτερα πηγὴ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος⁵³.

5. Ὡς πρὸς τὸ «Ἡμερολόγιον — Πασχάλιον». Τὸ θέμα τοῦτο, ἰδιαιτέρως ζωτικὸν λόγῳ τῆς διαχριστιανικῆς σημασίας τῆς ἀναζητήσεως κοινῆς Κυριακῆς ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἀλλὰ καὶ λόγῳ τοῦ ἐναπειλουμένου κινδύνου τῆς ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ παγιώσεως σχισμάτων ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐξητάσθη ὑπὸ Συμβουλευτικῆς Διασκέψεως περὶ τοῦ καθορισμοῦ κοινῆς ἡμερομηνίας ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ὀργανωθείσης ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ ἐνταῦθα Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 16 ἕως 20 Μαρτίου 1970. Εἰς τὴν Διάσκεψιν ταύτην ἀντιπροσωπεύθησαν ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου : τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον (καλέσαν ὡς εἰδικὸν Σύμβουλον αὐτοῦ τὸν ἀείμνηστον ὀρθόδοξον ἀστρονόμον κ. Κωνσταντῖνον Χασάπην), ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσσίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Μετέσχον ἐπίσης ἐκπρόσωποι τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς «Γραμματείας διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν» τοῦ Βατικανοῦ (μετὰ τοῦ ἀστρονόμου τοῦ Βατικανοῦ πανοσιολ. Δρ. Ο' Connell), τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κ.ἄ.

Γνωστὴ ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα ἡ κοινὴ δῆλωσις τῶν Ὁρθοδόξων πρὸ τῆς Ε' Γενικῆς Συνελεύσεως τοῦ Π.Σ. Ἐκκλησιῶν εἰς Ναῖρόμπι⁵⁴.

6. Ὡς πρὸς τὴν εἰσήγησιν τῆς Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς «Οἰκονομίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» ὁ τότε

53) Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, σελ. 45—48.

54) Τὸ κείμενον (εἰς τὸν τόμον: *Breaking Barriers*, Nairobi 1975, σελ. 194) ἔχει οὕτω: «We, the delegates of the Eastern Orthodox Churches, members of the World Council of Churches, present at its Fifth Assembly, expressing the unanimous decision of our res-

Ἄρχιμανδρίτης καὶ νῦν Μητροπολίτης Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖος Ἀρχοντώνης, εἰδικὸς θεολόγος ἐπὶ θεμάτων Κανονικοῦ Δικαίου, ἐξέφρασε τὴν ἄποψιν ὅτι «θὰ ἦτο προτιμότερον νὰ μὴ εἶχε συμπεριληφθῆ τὸ θέμα τοῦτο εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως καταρτισθέντα Κατάλογον θεμάτων καὶ ἐπομένως νὰ μὴ εἶχεν ἐξετασθῆ καὶ ὑπὸ τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦτο δὲ διότι ἡ Οἰκονομία εἶναι τι ὅπερ βιοῦται μᾶλλον ἢ περιγράφεται καὶ καθορίζεται, ἔστω καὶ οὐχὶ μόνον κανονικῶς ἀλλὰ καὶ θεολογικῶς, ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ αὕτη χαρακτηριστικὸν γνώρισμα καὶ πανάρχαιον προνόμιον»⁵⁵. Καὶ συνέχισε: «τὸ θέμα τῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι ἀπλῶς θέμα πειθαρχίας καὶ τάξεως καὶ Κανονικοῦ Δικαίου, ἀλλ' ἔχει καὶ μίαν θεολογικὴν καὶ δὴ ἐκκλησιολογικὴν διάστασιν, ἣτις οὐδόλως εἶναι δυνατὸν νὰ παροραθῆ. Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐκκλησιολογικῆς ταύτης διαστάσεως τῆς οἰκονομίας, ἐπιδιώκεται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῆς εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς εὕρισκομένους Χριστιανούς. Λησμονεῖται ὁμως ἐν προκειμένῳ τοῦτο μὲν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἀπεφάνθη εἰσέτι ἐν Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ περὶ τῆς θέσεως τῶν ἄλλων Χριστιανῶν καθ'

pective churches, and after conferring here in Nairobi on the issue of a fixed date for a common celebration of the Resurrection of the Lord by all Christians, declare:

1. We greet with joy the initiative of the World Council of Churches and of the Secretariat for Promoting Christian Unity of the Vatican to bring this matter before this Assembly and to the attention of all Christian churches.

2. We remind all Christians that the wish to have a common celebration of Easter and a common witness of the resurrection of our Lord at the same day was expressed years ago by the Eastern Orthodox Church, and we are happy that this issue has been a matter of serious consideration by the World Council of Churches and the Vatican.

3. Although we recognize and respect the efforts of the United Nations towards a common Easter by all Christians and we acknowledge the importance of the social and economic considerations behind these efforts, we nevertheless wish to give priority to the sacredness of the celebration of the resurrection of our Lord in accordance with the tradition of the ancient Church.

4. It is these grounds that our respective churches, after correspondence on this matter, have decided that no individual Orthodox Church may take any position on this issue without a general Pan-Orthodox decision.

5. In accordance with and in consequence of the above mentioned initiative of the Orthodox Church for the common celebration of Easter, we declare that, since this subject has already been put under examination before the Eastern Orthodox Church in its entirety, it is left to us to suggest to our churches that this subject be examined and decided upon in one of the forthcoming Pan-Orthodox meetings.

6. We are asking the head delegates of the Ecumenical Patriarchate to make this declaration before the Assembly».

55) «Ἐπιστολές», ἄρ. 50/14-3-1972.

ἐαυτούς καί ἐν σχέσει πρὸς ἐαυτήν. τοῦτο δὲ ὅτι εὐρισκόμεθα σήμερον μόλις εἰς τὴν ὁδὸν τῶν θεολογικῶν διαλόγων μετ' αὐτῶν, πρὸ τῆς διεξαγωγῆς καὶ λήξεως, θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς, τῶν ὁποίων θά ἦτο ἄκαιρον, ἄσκοπον καὶ ἀνωφελές, ἴσως δὲ καὶ ἐπιζήμιον, νὰ καθορίσωμεν ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι συνοδικῶς τὰ κατ' οἰκονομίαν δυνάμενα νὰ ἰσχύουν εἰς τὰς σχέσεις ἡμῶν μετ' αὐτῶν, καθ' ἣν στιγμὴν ἔχομεν ὡς ὁδηγὸν τὴν μέχρι τοῦδε πρᾶξιν τῆς Ἐκκλησίας, ἣ ὁποία ἐπιτρέπει διάφορον λύσιν ἀναλόγως τῶν τοπικῶν καὶ ἄλλων συνθηκῶν ἐκάστης περιπτώσεως.

Ἐξ ἄλλου, εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν συντελοῦνται ἐπ' ἐσχάτων ἀνακατατάξεις καὶ πρόοδοι ὑπὸ οἰκουμενικῆς ἀπόψεως, τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ προβλέψωμεν καὶ προδικάσωμεν τὴν πορείαν καὶ ἐξέλιξιν, ἐν ᾧ τῆς ὁποίας, ἐπαναλαμβάνομεν, θά ἦτο τοῦλάχιστον ἄκαιρος ἢ εἰσαγωγὴ ὁμοιομόρφου καὶ δεσμευτικῆς δι' ὅλας τὰς Αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας πράξεως ὡς πρὸς τὴν οἰκονομίαν, φερούσης τὴν σφραγίδα ἀποφάσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου».

Ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας οἱ ἔλλογιμ. καθηγηταὶ Π. Μπρατσιώτης, Π. Τρεμπέλας, Κ. Μουρατίδης, Ἄ. Θεοδώρου καὶ Ν. Μπρατσιώτης ὑπέβαλον πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 5.6.1972 καὶ ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία ἐν σχέσει πρὸς τὴν Εἰσήγησιν τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς» Ὑπόμνημα⁵⁶, εἰς τὸ ὁποῖον προβαίνουν εἰς ἔντονον κριτικὴν τῆς Εἰσηγήσεως κατηγοροῦντες αὐτὴν ὅτι «προχειρῶς καὶ βεβιασμένως ἐπελήφθη τοῦ κεφαλαιώδους τούτου θέματος τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐπιβαλλομένης καὶ ἐνδελεχοῦς καὶ ἐμπεριστατωμένης μελέτης τῶν πηγῶν», ἐργασθεῖσα ἐπὶ τῇ βάσει συγκρητιστικῶν κριτηρίων καὶ διαβρωτικῶν τοῦ ὀρθοδόξου φρονήματος θεωριῶν ἀναπτυσσομένων ἐν τῷ χώρῳ τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως. Γενικῶς, κατὰ τὴν ἄποψιν τῶν συντακτῶν τοῦ Ὑπομνήματος, ἐκ τῆς Εἰσηγήσεως τῆς Ἐπιτροπῆς «δίδεται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας γίνεται πολλακίς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας «(ἀφειδῶς)». μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπὶ ἑτεροδόξων καὶ σχισματικῶν. Τυχὸν ἀποδοχὴ τῆς Εἰσηγήσεως ταύτης, παρατηροῦν, θά ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ καταστρεπτικὴ διὰ τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ ἐν γένει παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς ἀπήντησεν ὁ σεβ. Μητροπολίτης Ἀξῶ-
μης κ. Μεθόδιος⁵⁷. Οὐχ ἦττον ἡ Γραμματεία, κατόπιν καὶ ἄλλων ἐπαφῶν

56) Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία, σελ. (V - VII).

57) Μητροπολίτου Ἀξῶμης Μεθοδίου, περὶ τὴν «Ἐκκλησιαστικὴν Οἰκονομίαν», Ἀπάντησις εἰς καθηγητὰς τῆς θεολογίας, Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, τόμος ΝΣΤ., (I,II).

μετά Ὁρθοδόξων θεολόγων, συμερίζεται τὰς ἐπιφυλάξεις τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Βερβολομαίου ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ἂν μὴ τι ἄλλο καὶ ἔνεκα ἀκριβῶς τῆς ὀξύτητος, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἢ περὶ αὐτὸ συζητήσις καὶ ἢ ὁποία μαρτυρεῖ, ὅτι τοῦτο δὲν ἔτυχε εἰσέτι τῆς πανορθόδοξου ἐκείνης ἀποδοχῆς, ἣτις καὶ οὐ ἐπέτρεπε τὴν ἀζήμιον συζήτησιν αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Μεγάλης Συνόδου.

(γ) Ἡ ἀπήχησις εἰς τὸν ἑτερόδοξον χριστιανικὸν κόσμον.

Περαίνοντες τὴν ἀνωτέρω ἐπισκόπησιν τῆς πλουσίας ὄντως φιλολογίας, ἢ ὁποία ἀνεπτύχθη περὶ τῆς Συνόδου εἰς τὸν κύκλον τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων καὶ τῶν λοιπῶν πιστῶν, δὲν θεωροῦμεν ἄσκοπον νὰ προσθέσωμεν λέξεις τινὰς καὶ περὶ τῆς ἀπηχήσεως, τὴν ὁποίαν εὔρεν ἡ ἐξαγγελία ὅτι προετοιμάζεται μία Μεγάλη Σύνοδος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ μεταξὺ τοῦ ἑτερόδοξου Χριστιανικοῦ κόσμου. Οὕτω, εἰς τὸ ρωμαιοκαθολικὸν περιοδικὸν τῆς Ζυρίχης «Orientierung», εἰς τὸ φύλλον αὐτοῦ τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1973, ὁ Wilhelm de Vries, ἀφοῦ διαγράψῃ τὰς δυσχερείας τοῦ προετοιμαζομένου ἔργου, συνοψίζει τὸ κυριώτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Ὁρθοδοξία, ὡς ἀκολούθως : «κατὰ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσουν αἱ ἐπὶ μέρους ὀρθόδοξοι Ἐκκλησῖαι εἰς ἓνα minimum ἐνιαίας ἐνεργείας ; » προχωρεῖ δὲ διὰ νὰ ἐξάρῃ τὴν σπουδαίότητα μιᾶς ἀνανεώσεως τῆς Ὁρθοδοξίας διὰ τὴν χριστιανωσύνην γενικώτερον. Τὰς ἀπόψεις τῶν ἐπίσης ἀπέστειλαν εἰς τὴν Γραμματεῖαν τὸ Σεμινάριον θεολογικῶν σπουδῶν «Ἅγιος Νικόλαος» τοῦ Μπάρι, ὁ π. Louis Bouyer, ὁ π. C.J. Dumont, ο.ρ., ὁ π. Carlo Hoffstetter. Ἄφ' ἑτέρου, πλουσιωτάτη φιλολογία ἐδημιουργήθη, ἰδίᾳ ἀπὸ ρωμαιοκαθολικῆς πλευρᾶς, διὰ τὴν Εἰσηγήσιν τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς περὶ «Οἰκονομίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ», τοῦτο δὲ διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ ὡς ἄνω θέμα εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀπτόμενον τῶν σχέσεων τῆς Ὁρθοδοξίας μετὰ τῶν μὴ Ὁρθοδόξων. Ἀναφέρομεν ἐν προκειμένῳ τὰς Εἰσηγήσεις τοῦ π. Δημητρίου Σαλάχα (2 Μαρτίου 1975)⁵⁸ ὡς καὶ τοῦ καθηγητοῦ S. Pfürtinger ο.ρ., τοῦ Fribourg, τὰ ἄρθρα : «Ökonomie und Akribie als Normen Kirchlichen Handelns» τοῦ καθηγητοῦ Ernest Suttner τοῦ Würzburg (Ostkirchl. Studien), «L' économie dans l' Eglise orthodoxe» τοῦ K. Duchatélez (Irenikon, 1973/No 2), ὡς καὶ ἕτερα τοῦ αὐτοῦ, «La Economía en la Iglesia Ortodoxa» τοῦ Μιχ. Garijo («Dialogo Ecumenico», τόμ. 10 τοῦ 1975, 40, 39) κλπ.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρὰ τοῖς μὴ Ὁρθοδόξοις ἀπέσπασε τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα τοῦ περὶ Οἰκονομίας εἰσηγητικοῦ κειμένου τῆς Διορθόδοξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς :

58) Ἀποστολείσας εἰς τὴν Γραμματεῖαν.

«Ἡ Ἁγία ἡμῶν ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἔχουσα συνείδησιν τῆς σημασίας καὶ σπουδαιότητος τῆς παρουσίας δομῆς τοῦ συγχρόνου Χριστιανισμοῦ, ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει, καίπερ αὐτὴ οὕσα ἡ Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία, τὴν ὄντολογικὴν ὑπαρξίν ὅλων τούτων τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὀλοτήτων, ἀλλὰ καὶ θετικῶς πιστεύει ὅτι αἱ πρὸς πάσας ταύτας σχέσεις αὐτῆς στηρίζονται ἐπὶ τῆς ὅσον ἔνεστι ταχυτέρας καὶ ἀντικειμενικωτέρας ὑποσαφηνίσεως τοῦ ὅλου ἐκκλησιολογικοῦ θέματος καὶ τῆς γενικωτέρας παρ' αὐταῖς διδασκαλίας περὶ μυστηρίων καὶ χάριτος καὶ ἱερωσύνης καὶ ἀποστολικῆς διαδοχῆς»⁵⁹.

Τί σημαίνει ὁμῶς τοῦτο, παρατηροῦν ἔνιοι ἐκ τῶν μὴ Ὀρθοδόξων θεολόγων ; Εἰς τί συγκεκριμένως συνίσταται ἡ αὐτοσυνείδησις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡς τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ πρόβλημα τῆς ἐνότητος αὐτῆς μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν ;

Ἐπὶ τῇ βάσει ποίου ἐκκλησιολογικοῦ κριτηρίου γίνεται ἡ σαφὴς διάκρισις μεταξὺ Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, τόσον εἰς τὸν κατάλογον τῆς Ρόδου, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω διαπίστωσιν τῆς Διορθόδοξου προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ;

Ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ «Ἐκκλησιῶν» ἐκτὸς τῆς Ὀρθοδόξου, πῶς δυνάμεθα νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῆς «Μιᾶς Ἁγίας . . . Ἐκκλησίας» χωρὶς νὰ ἀντιφάσκωμεν ; Ἄλλοις λόγοις, μήπως νομιμοποιῶμεν οὕτω τὴν ὑπαρξίν πολλῶν ἐκκλησιῶν παρὰ τὴν Μίαν καὶ ἄρα καὶ τὴν διαίρεσιν, ἀμνηστεύοντες αὐτάς καὶ θεωροῦντες τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἀπλῶς ὡς μίαν τῶν «ὁμο-

59) Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, σ. 126.

Ὡς γνωστὸν ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισε τὴν σύστασιν τριῶν Διορθόδοξων Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς διαλόγους μετὰ τῶν ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν τῷ μεταξὺ κατηρτίσθη καὶ Διορθόδοξος Τεχνικὴ Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν προπαρασκευὴν τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τὸν διάλογον μετὰ τῶν Λουθηρανῶν ἡ Δ' Πανορθόδοξος Διάσκεψις ἀπεφάσισε: α) Θεωρεῖ ὡς λυσιτελεῖ τὴν ἔναρξιν ἀμοιβαίων ἐπαφῶν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν, πρὸς δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων καὶ προλείανσιν οὕτω τοῦ ἐδάφους, β) Φρονεῖ μὲν ὅτι ὁ διάλογος οὗτος δεόν νὰ διεξαχθῇ μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, θεωρεῖ ὁμῶς εἰκταῖον ὅπως προηγουμένως ἐπιδιωχθῇ καὶ ἐπέλθῃ συμφωνία τις καὶ ἐνωσις πρὸς ἀλλήλας τῶν μεγαλυτέρων καὶ συντηρητικωτέρων Προτεσταντικῶν Λουθηρανικῶν Μερίδων, γ) Ἐπίσης θεωρεῖ ἀναγκαῖον ὅπως πρὸς προπαρασκευὴν τοῦ Διαλόγου ἀπὸ τοῦδε ἀνατεθῇ εἰς εἰδικὸς ὀρθοδόξους θεολόγους ἡ μελέτη τῶν προβλημάτων, τὰ ὅποια ἐνδέχεται νὰ ἐμφανίσῃ ὁ διάλογος οὗτος, καὶ δ) Προτείνει ὅπως, ὅταν ταῦτα θὰ ἔχωσι συντελεσθῆ, συσταθῇ εἰδικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἵνα αὕτη προετοιμῆσθῇ ἐν τοῖς ἐπί μέρους καὶ ἐν καιρῷ διεξαγῆ τὸν Διάλογον». Πρακτικά, σελ. 99.

λογιακῶν ἐκκλησιῶν» ; Καί ποιούμεθα μὲν χρῆσιν τῆς λέξεως ὡς τεχνικοῦ ὄρου καταχρηστικῶς καὶ ἐν τῷ κοινῷ λόγῳ, τοῦτο ὅμως οὐδόλως σημαίνει ὅτι ταυτιζόμεν τὰς «Ἐκκλησίας» πρὸς τὴν Μίαν Ἐκκλησίαν, προσχωροῦντες εἰς θεωρίας ὡς ἡ τῶν κλάδων (branch theory) ἢ τῆς Περιεκτικότητος (comprehensiveness), ἃς δὲν δύναται νὰ δεχθῆ ἡ Ὁρθόδοξος συνείδησις ⁶⁰.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, δύναται μία Ἐκκλησία, ὅταν ταυτίξῃ τὰ ἑαυτῆς ὄρια πρὸς τὰ τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας νὰ δέχεται παρομοίαν αὐτοσυνειδησίαν ἄλλων Ἐκκλησιῶν χωρὶς νὰ σχετικοποιῆ τὴν ἑαυτῆς συνέχειαν καὶ συνέπειαν ;

Ποία εἶναι ἐπὶ τέλους ἡ ἐκκλησιολογικὴ βᾶσις, ἐφ' ἧς στηρίζουν οἱ Ὁρθόδοξοι τὰς ἐνωτικὰς προσπάθειάς αὐτῶν μετ' ἄλλων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι ὁμολογοῦν τὴν αὐτὴν πίστιν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Κύριον καὶ Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου ;

Πρόκειται περὶ ἐξόχως εὐαίσθητων καὶ ἐπιτακτικῶν ἐρωτημάτων, τὰ ὁποῖα ὀδηγοῦν εἰς ὑπεύθυνον ἐπανεξέτασιν τῶν ἡμετέρων θέσεων. Προσωπικῶς πιστεύομεν ὅτι ἡ ὑπαρξὶς Ἐκκλησίας ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῇ πλήρει ἐννοίᾳ τῆς λέξεως Ἐκκλησία, εἶναι δυνατόν νὰ ἀναγνωρισθῆ, ἐκεῖ ἔνθα διαπιστοῦνται ἡ ἐνότης τῆς πίστεως, ὡς αὕτη παρεδόθη εἰς τὰ Σύμβολα τῶν ἀρχαίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἄφ' ἑνὸς καὶ ἡ μετ' αὐτῆς ἀναποσπᾶστως συνδεδεμένη ἀποστολικὴ Διαδοχὴ ἄφ' ἑτέρου.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐπισκοπήσεως καταφαίνεται, ὅτι περὶ τὴν προβληματικὴν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἔχει πλέον δημιουργηθῆ, τοῦλάχιστον εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐνεργῶς συμμετεχόντων εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ καί, ἰδιαιτέρως, τῶν θεολόγων αὐτῆς, μία φιλολογία ἀρκούντως πλουσία, ἡ ὁποία ἔχει φωτίσει πλείστας ὄσας πλευράς τοῦ παρασκευαζομένου μεγάλου ἐγχειρήματος. Βεβαίως ὅμως ἀξία ἐξετάσεως παραμένει πάντοτε ἡ διατυπωθεῖσα ἐπιφύλαξις, ὅτι ἡ φιλολογία αὕτη δὲν ἀπηχεῖ κατ' ἀνάγκην καὶ ἀντίστοιχον συμμετοχὴν τῶν εὐρυτέρων στρωμάτων τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας μας, εἰς ἕν γεγονός τοῦ ὁποίου ἡ σημασία θέλει ἐξαρτηθῆ ἐκ τῆς σωτηριολογικῆς αὐτοῦ ἀπηχίσεως ἐκ τοῦ ἑάν, μὲ ἄλλας λέξεις, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐνισχύσῃ τὴν πίστιν ἐκείνων πρὸς οὓς ἀπευθύνεται, ὅτι αὕτη εἶναι συνεπὴς πρὸς ἑαυτήν. Ἐκκλησία ζῶσα, δυναμένη νὰ προσφέρῃ εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου τὴν σάρκα τῆς ἱστορίας ἄνευ διασπάσεως τῆς συνεχείας τῆς, ἐκ τοῦ ἑάν, τέλος, εἶναι αὕτη ἀξία τοῦ ὀνόματός τῆς, τῆς παραδόσεώς τῆς, τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς εὐρυτέρας σημασίας τῆς διὰ σύμπαντα τὸν σύγχρονον χριστιανικὸν κόσμον.

60) Γ. Γαλίτη, ἐνθ' ἄνωτ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

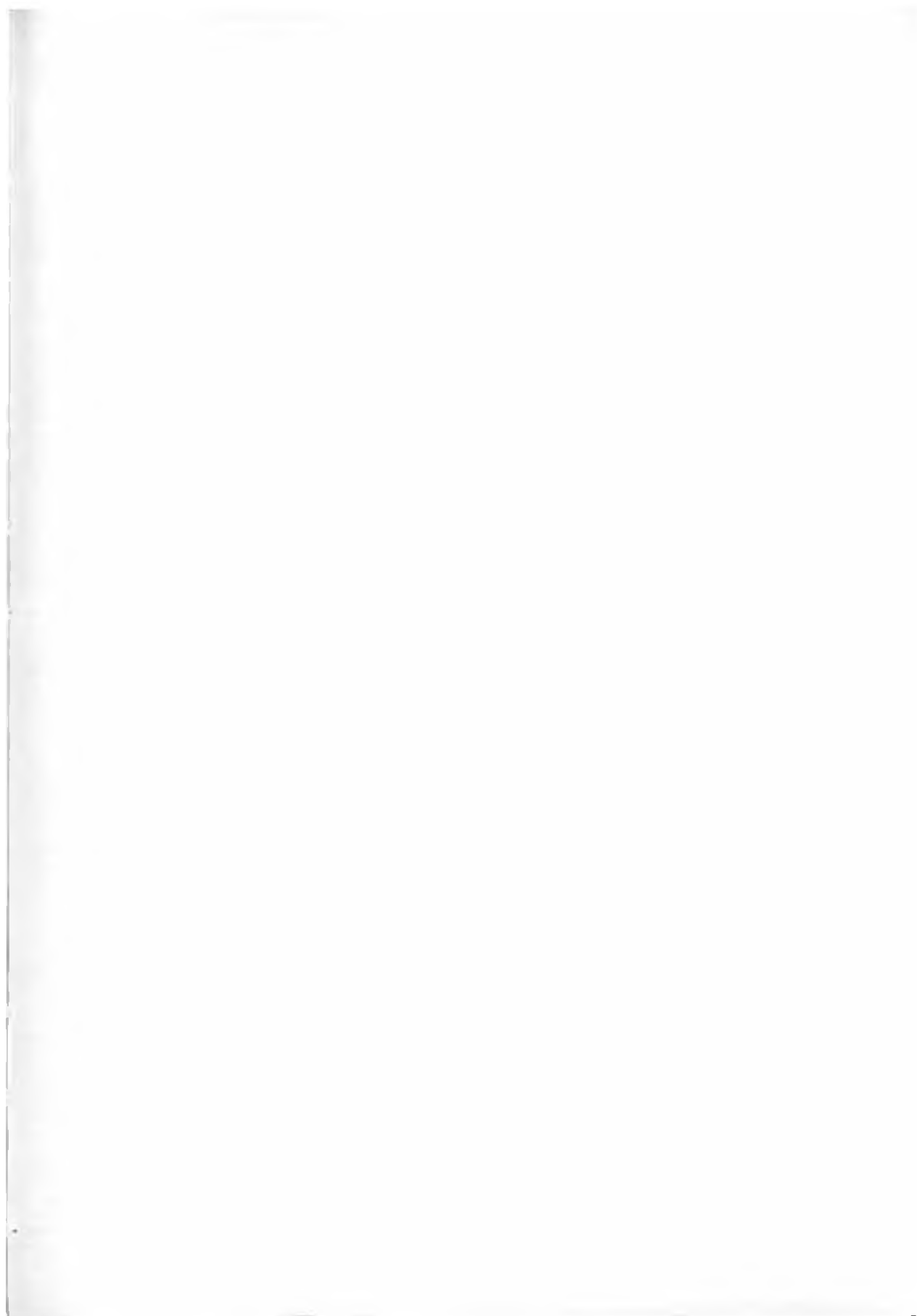
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΞΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ ΕΝΑΡ- ΞΕΩΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ.

Ὁ Π ῶ ρ ο ς: Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
Ὅλοι ὁμοῦ οἱ Σύνεδροι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν, ἀπαγγέλλουν τὸ «Βασι-
λεῦ Οὐράνιε. . .».

Ὅλοι ὁμοῦ οἱ Σύνεδροι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλῶσσαν, ψάλλουν τὸ «Εὐλογη-
τὸς εἰ Χριστέ».

9.30—11.00 Συνεδρία
11.00—11.30 Διάλλειμα
11.30—13.00 Συνεδρία
13.30 Γεῦμα
16.30—18.00 Συνεδρία

Ἐκάστη συνεδρία λήγει διὰ τοῦ «Δι' εὐχῶν».

ΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ - ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Κ. ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΣ
Έργαστάριον: Ὀδὸς αἰτίας 9 ☎ 2775902, 2797264, 2779196
Βιβλιοποιεῖον: Σόλωνος 69 ☎ 3616519, 3615047, 3616424